

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KİTAB-I MUKADDES VE KUR'AN'DAKİ KISSALARIN KARŞILAŞTIRILMASI

B. YAŞAR SEYHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
EYLÜL-2006

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KİTAB-I MUKADDES VE KUR'AN'DAKİ KISSALARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Danışman
Doç.Dr. Zekeriya PAK

B. Yaşar SEYHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAHRAMANMARAŞ
EYLÜL-2006

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

KİTAB-I MUKADDES VE KUR'AN'DAKİ KISSALARIN KARŞILAŞTIRILMASI

B. Yaşar SEYHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No:

Bu tez 15/09/ 2006 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği ile Kabul Edilmiştir.

İmza:..............................	**İmza:..............................**	**İmza:..................................**
Doç.Dr. Zekeriya PAK	**Prof.Dr. Kemal ATİK**	**Yard.Doç.Dr.Hamza KARAOĞLAN**
DANIŞMAN	**ÜYE**	**ÜYE**

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç.Dr. Haluk ALKAN
Enstitü Müdürü

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KİTAB-I MUKADDES VE KUR'AN'DAKİ KISSALARIN KARŞILAŞTIRILMASI

B. Yaşar SEYHAN

DANIŞMAN: Doç.Dr. Zekeriya PAK

Yıl: 2006 **Sayfa: 119**

Jüri: Doç.Dr. Zekeriya PAK
Prof.Dr. Kemal ATİK
Yard.Doç.Dr. Hamza KARAOĞLAN

Kur'an kendinden önceki kitapları tasdik ettiğini söylemektedir. Böylece Kur'an ile Kitab-ı Mukaddes arasında bir takım benzerlikler mutlaka olmalıdır. Bu benzerliklerden biri de kıssalar konusundadır. Ancak bu konu hakkında iki kitap arasında ayrılıkların da olması muhtemeldir. Çünkü Kur'an ehl-i kitabı bazı konularda eleştirir.

Bu tezimizde Kur'an'ın *tasdik etme* sözünden ne anlaşılmasının gerektiğini ele aldık. Buna göre Kur'an bu kutsal kitapları aynı kaynaktan gelmek ve genelde aynı konuları ele almak ile tasdik eder. Ancak Kur'an, Kitab-ı Mukaddes'te yer alan bazı konuları da kendi içinde tasrih eder. Bu vazifesi ile Kur'an bir hakem görümündedir. Ayrıca Kur'an'da yer alan kıssaların tarihi bir olay olmasında en büyük kanıt Kitab-ı Mukaddes'tir. Çünkü Kitab-ı Mukaddes kıssalardan bahsederken bir tarih kitabı görünümündedir. Kur'an için bu özellikten bahsedemeyiz.

Kur'an ile diğer kutsal kitaplar arasında yer alan en önemli farklardan biri de Kur'an'ın bu kıssaları anlatırken kullandığı uslüptur. Bu uslüb Kur'an'ın semavi kitap olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Tevrat, İncil, Kıssa, Mitoloji, Tasdik.

UNIVERSTY OF KAHRAMANMARAS SUTCU IMAM
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF ESSENTIAL ISLAMIC SCIENCES

ABSTRACT

MA Thesis

NARRATIONS AT THE HOLLY BIBLE AND THE QURAN IN COMPARATION

B. Yaşar SEYHAN

Supervisor: Assoc.Prof.Dr. Zekeriya PAK

Year: 2006 Pages: 119

Jury: Assoc.Prof.Dr. Zekeriya PAK
Prof.Dr. Kemal ATİK
Asist.Prof.Dr. Hamza KARAOĞLAN

Kor'an, says that it confirmed books of before itself. Exactly like this, it ought to be a group of similarities between Koran and The Bible. At the same time to be difference between two books is probable. Because Koran has ciriticized the people of the book at the same subjects.

In our this thesis, We considered, to what needed mean from the Kor'an's *"confirming"* word.

Just, Koran corrects in its opinion the matters to be located in the Bible. Koran is in apperence an arbitration with this its resposibility. With particular attention, the most evidence to be historical phenomenon of Narrition which located in Koran is the Bible. Because when the Bible talk about narrations, it is at apperance a historical book. We can't talk about this property for Koran.

One of the most important difference which located between Koran and other the holy books is the manner which Koran has used when it explains thees narrations. This manner exposes that Koran is celestical book.

Key Words: Qur`an, Torah, Bible, Mythology,Narration, Confirmation.

ÖNSÖZ

Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet Dünya Tarihi'nde birçok siyasi ve sosyal olayların geri planında rol almış üç büyük semavi din olarak adlandırılır. Bu üç büyük semavi dinlerin de dayanağı, esası ve temeli kutsal kitaplarıdır. Bu kutsal kitaplar her dinin kendi mensupları tarafından "Allah katından gelen, değişmemiş ve değişmeyecek olan ilahi yazıtlar" olarak bilinir ve buna iman edilir.

Bilindiği üzere Tevrat Hz. Musa'ya, İncil Hz. İsa'ya, Kur'an-ı Kerim de Hz. Muhammed'e indirilmiştir. Bu üç kitaba bakıldığında hepsinin Allah katından gönderildiği kendi ifadelerinden anlaşılmaktadır.. Son olarak gönderilen Kur'an kendi ifadeleri ile önceki kitapları tasdik ettiğini belirtir. İlahi vahye uygun düşmeyen hususları da ortaya koymuştur. İncil de kendinden önceki ilahi kitap olan Tevrat'ı tasdik etmiş, yeri gelmiş bazı hususları da nesh etmiştir.

Araştırmamız Kur'an ve diğer kutsal kitapları kısa bir karşılaştırmaya tabi tutmaktır. Bu karşılaştırmayı sadece Kıssalar açısından ele alacağız. Bu konu dahi kapsamı açısından bir yüksek lisans tezini aştığı için Kıssalar konusunu sadece yaratılış, ilk insan ve peygamberlerin hayatları açısından ele almış durumundayız. Bu peygamberlerin hayatlarını önce Tevrat'ta eğer Tevrat'ta geçmiyorsa İncillerde arayıp daha sonra da Kur'an'da araştırdık. Bu araştırma sonunda her peygamberin Kur'an'da ve diğer kutsal kitaplarda nasıl ele alındığına dair bir karşılaştırmaya tabi tuttuk. Bu karşılaştırmalarda hem ittifak edilen hususlar hem de ayrılan mevzular madde madde ele alınmıştır. Kitab-ı Mukaddes metinlerinden yararlanırken Türkçe tercümelerinden istifade ettik.

Çalışmamızda Tevrat ve İncil'den dipnot verirken Kitap adından sonra ilk rakam bab sayısını, ikinci rakam ise ayet numarasını verdik. Kur'an ayetlerindeki dipnotlarda da sure adından sonraki ilk rakam sure sırasını, ikinci rakam ise ayet numarasını belirtmek içindir.

Tezimiz her ne kadar Kur'an ile Kitab-ı Mukaddes'in mukayesesi olsa da konunun daha iyi ortaya konulması için, Kur'an dışı İslami kaynaklardan da istifadede bulunduk. Araştırmamız esnasında ayetleri meal olarak verdik. Zaman zaman kanaatlerimizi de kullanmakla birlikte bu konuda kaynakçada belirtilen meallerden yararlandık. Böyle bir çalışma ile konuya ilgi duyanlara ve bu sahada bundan sonra araştırma yapacak onlara da daha terli toplu bilgiler sunmak sureti ile katkı sağlamayı hedefledik. Hiç şüphesiz eksiklerimiz ve kusurlarımız vardır. Bu eksik ve kusurlarımızı yapılacak bilimsel eleştiri ve öneriler ile en aza indirmenin gayreti içinde olacağız.

Bu çalışmayı yaparken konunun tespitinde, kaynakların temininde ve araştırma aşamasında çok samimi destek ve teşviklerini gördüğüm, eleştiri, tavsiye ve yönlendirmelerinden yararlandığım hocam Doç.Dr. Zekeriya PAK'a, çalışmam esnasında eleştiri ve önerileri ile fikirlerimin olgunlaşmasında katkıda bulunan, samimi desteklerini gördüğüm, Prof.Dr. M. Kemal ATİK'e, kütüphanesinden ve Dinler Tarih'i alanındaki birikimlerinden yararlandığım Yrd.Doç.Dr. Hamza KARAOĞLAN'a ve ders aşamasında kendilerinden ders aldığım tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Kahramanmaraş- Eylül 2006 B. Yaşar SEYHAN

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

a.g. e.	: Adı Geçen Eser
a.s.	: Aleyhisselam
b.	: Bab
bkz.	: bakınız
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklobedisi
Hz.	: Hazreti
Krş.	: Karşılaştırınız
md.	: Maddesi
ö.	: Ölümü
Ter.	: Tercüme
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trs.	: Tarihsiz
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
s.a.s.	: Sallahu Aleyhi Vesellem
ss.	: Sayfa sayısı
Yay.	: Yayınları

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Kur'an'a göre Allah insanı en güzel biçimde yaratmıştır (et-Tin 95/4). Bu şekilde yaratılan insanoğlu, dünya ve ahirette ebedi mutluluğa kavuşması ve doğru yoldan şaşmaması için elçiler ile uyarılmıştır (er-Rad 13/7). Bu elçilerin hepsinin ortak görevi Kur'an'a göre insanlara Allah'ı bir olarak tanıtıp onların başka ilahlara yönelmemelerini salık vermek, hem ahiretlerti için hem de dünyaları için kötü ahlaktan uzak durup hayırlı işlerle hayatlarını sürdürmelerini sağlamaktır. Bundan dolayı Kur'an'a göre bütün peygamberlerin getirdiği dinlerin ortak adı İslam veya Tevhid dini olmak durumundadır (Krş. en-Nisa 4/163; el-Bakara 2/131-133).

Yukarıda bahsettiğimiz mevzulara dair en bariz ve somut birer delil olarak gösterebileceğimiz ayetler şunlardır:

"Allah'a, bize indirilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına indirilene, Musa'ya ve İsa'ya verilene ve diğer peygamberlere Rableri tarafından verilene inandık, onlar arasında bir ayırım yapmayız, biz de Allah'a teslim olanlarız deyin"(el-Bakara 2/136). " Allah, size dinde güçlük yüklemedi. Babanız İbrahim'in dinine sizi iletti. O daha önce de size müslümanlar adını vermişti, bunda da yine müslümanlar dedi"...(el-Hacc 22/78). Bu ayetler ile anlıyoruz ki Hz. Muhammed'in getirdiği din yeni değil, atası İbrahim'in getirdiği dindi.

Kur'an'ın bu ayetlerinden zorunlu olarak anlıyoruz ki İslam ve onun getirdikleri yeni bir görüş, düşünce ve fikir olmayıp önceki peygamberlerin getirdiklerinin bir devamı mahiyetindedir. Aynı zaman da "Kur'an önceki Kutsal Kitapların da bir devamı mahiyetinde olup onlarla aynı görüşleri paylaşır" sonucuna da ulaşabiliriz. Kur'an bunu ayetleri ile de ortaya koymaktadır. Kur'an-ı Kerim kendi ifadeleri ile " Önceki Kitapları tasdik eder" demektedir (Al-i İmran 3/ 3).

"...Önceki kitapları tasdik eder" ayetinin orijinal metinde geçen tabir "Musaddikan Li ma beyne yedeyhi" şeklindedir. Bu sözü tefsircilerin genel kanaatine göre "önceki kutsal kitapları tasdik eder" olarak ele almaktayız. Her ne kadar "Musaddikan li ma beyne yedeyhi" cümlesinin motamot tercümesi "iki elinin arasında bulunanı tasdik ederek yani indiği zamanda bulunan Kutsal Kitapları tasdik ederek" olması lazımsa da bu tabiri bir çok müfessir "kendinden önce gelen aslı ve orijinalliği bozulmamış olan kutsal kitapları Kur'an indiği dönemde tasdik eder" şeklinde yorumlamışlardır (er-Râzî, tsz: VI, 129-130; İbn-i Kesir, tsz: I. 262; Kutup, trs: II. 218-219; es-Sabuni, trs: I. 345; Çantay, 1996: I. 114 ; es-Saidi, 2001: 109;).

Kur'an'ın önceki Semavi Kitaplar'ı tasdik etmesine dair Ebû Müslim şöyle demektedir: "Bundan murad şudur: Allahu Teâlâ bütün peygamberleri, zâtını bir tanımaya, O'na imân etmeye, O'nu kendisine yakışmayan şeylerden tenzih etmeye; adalet, ihsan ve her zaman yegâne çıkar ve faydalı yol olan dinî hükümlerle emretmeye davet etmek için göndermiştir. Binâenaleyh Kur'ân-ı Kerim, bütün bu hususlarda o kitapları (tahrif edilmemiş şekliyle) tasdik etmektedir (er-Râzî, tsz: VI, 129-130).

Bu şekilde yorumlamalarının sebebi Kur'an'ın indiği dönemde bu Kutsal Kitapların aslının korunmadığı, bozulduğu kanaatinin İslam dünyasında yer etmiş olmasındandır. Bu kanaat halen günümüzde de sürmektedir. Araştırmamızda Kur'an'ın günümüzde yer alan Tevrat ve İncil'i ne kadar tasdik ettiği ve ne kadar da onlarla ayrı

düşündüğünü ele alacağız.

Kur'an indiği dönemdeki Kutsal Kitapları tasdik ettiğini söylemiş olsa da bu Kutsal Kitaplar'ın muhataplarının ihtilaf içinde oldukları hususları da izah etmiştir. Neml Süresi 27/76. ayeti görüşümüzü destekler mahiyette şöyle der: "Bu Kur'an, İsrailoğullarına ihtilaf içerisinde oldukları birçok (konuyu) anlatır". Kur'an, Kutsal Kitaplar'da ilahi vahye uygun düşmeyen bir husus varsa bu hususları tasrih etmiştir. Çünkü İsrailoğulları olsun Hristiyanlar olsun bunlar kendi düşüncelerinin doğruluğunu ispat için bir Kutsal Kitab'a dayanmak durumundadırlar.

Hristiyanlar hem İncil'in hem de Tevrat'ın Allah katından gelmiş şekli ile değişmemiş olduğunu kabul ederler (Wickwire, 1999: 22). Kutsal yazılara göre Kitab-ı Mukaddes'in yazarı Ruhul Kudüs'tür. Hıristiyanlık'taki Kitab-ı Mukaddes'e bakış İslamiyet'teki Kur'an-ı Kerim'e bakıştan belirgin bir şekilde farklıdır. Hıristiyanlık'a göre Kitab-ı Mukaddes tanrının esinlenmesi ile dikte ettirilmiş veya cennetten indirilmiş demek değildir. Tanrının esiniyle Kitab-ı Mukaddes değişik kişilerce yazılmış tam güvenilir bir eser ve ruhsal bir rehberdir (Wickwire, 1999: 23).

Daniel Wickwire, yazdığı eserde Kur'an'ın önceki Kutsal Kitapları tasdik ettiğinden yola çıkarak günümüz müslümanların büyük bir yanlışlık içinde olduğunu ifade eder. Çünkü Kur'an önceki semavi kitapları tasdik ediyorsa bu eserlerin asla ve katiyyen bozulmamış ve orjinalliğinin kaybolmamış olması lazım gelir görüşündedir (Bkz.Wickwire, 1999: 94-95).

Ancak yazarın gözden kaçırdığı bir nokta bulunmaktadır: Kur'an önceki kitapları tasdik eder. Aynı zaman da hem Yahudilerin hem de Hristiyanların ihtilaf içinde oldukları konuları da tasrih etmektedir. Sadece Yahudiler'in değil Hristiyanlar'ın yanlış itikatlerini ortaya koymuştur. Örneğin Kur'an'ı okuyan bir kişi asla teslis inancını Kur'an'ın tasdik ettiğini bulamaz (et-Tevbe 9/30). O halde nasıl olur da Kur'an önceki kitapları her şeyi ile tasdik eder diyebiliriz?

Şöyle bir soru da sorulabilir: "Kur'an-ı Kerim Yahudi ve Hristiyanlar'ı yanlış itikat ve bilgilerinden dolayı eleştiriyor ama onların Kutsal Kitaplar'ını eleştirmiyor aksine tasdik ediyor olamaz mı?" Bu soruya vereceğimiz cevap şudur: Daha önceden de beyan ettiğimiz üzere üç semavi din mensupları kendi düşünce ve anlayışlarının doğruluğunu ispat için Kutsal Kitaplarına müacaat etmişlerdir. Mesela Hristiyanların Teslis inancının ellerinde bulunan mevcut İnciller'de yer almadığını kim söyleyebilir? Aynı şekilde Yahudiler'in tanrısı Yehova'nın sadece İsrailoğulları'nın tanrısı olduğunu Ahd-i Atik'te yer almadığını kim söyleyebilir. Eğer biz bu görüşlerin doğru olduğunu kabul edersek Kur'an'ın ayetleri ile ters düşeriz. O halde ya Kur'an yalan söylüyordur ya da diğer din mensuplarının Kutsal Kitaplar'ı yalan söylüyordur.

Kur'an'ın "önceki Kitapları tasdik eder" mealindeki ayetleri olsa olsa aynı kaynaktan gelmekle tasdik eder şeklinde anlamak zorundayız. Yani Kur'an ve diğer Semavi Kitaplar aynı kaynaktan çıkmış olduğu için Kur'an diğer kitapları tasdik eder demekteyiz. Kur'an'ın önceki kitapları tasdik etmesi hususunda F.Razi de eserinde şunu dile getiriyor: "Allahu Teâlâ bununla Kur'ân'ın sıhhatine işaret etmek istemiştir. Çünkü, Kur'ân eğer Allah'dan başkası tarafından olmuş olsaydı, diğer kitaplara muvafık olmazdı. Zira Hz. Peygamber, hiçbir âlimle bir araya gelip görüşmemiş, hiç kimseye talebelik yapmamış ve hiç kimseden birşey okumamış bir "ümmî" idi. (Kur'ân'ın uydurulmuş olduğunu söyleyenlere göre) onu uyduranın vasfı böyle olunca, onun yalan ve tahriften uzak ve salim olması imkânsız olur. Peygamber ise böyle olmayınca, O'nun bu kıssaları ancak Allah'ın vahyi ile öğrenip haberdar olduğu ortaya

çıkar"(er-Râzî, tsz, VI/129-130).

Bu görüşlerimizi teyit etmek için İmam Maturidi'nin din-şeriat ilişkisine bir göz atmamız gerekir. İmam Maturidi Te'vilâtü'l-Kur'an adlı eserinde din ile şeriatı nehirde akan bir su örneği ile açıklar. Buna göre nasıl ki semadan aslı ve özü itibari ile bir ve aynı tatlı suindiği halde, yeryüzünün, yani toprağın farklı ve renk ve bileşimine sahip olmasından ve farklı konumda bulunmasından dolayı, su yere indikten sonra renk ve tat bakımından değişip kimi yerlerde sel, kimi yerde bulanık olarak akıyorsa; tıpkı dinde de durum böyledir. Yani insanda fıtraten bulunan ve ayrıca vahiy yolu ile de bildirilip desteklenen bir başka deyişle, Allah'tan gelen din bir tane olup insanların farklı mezhep ve şeriatlere sahip olması, onların toplumsal ve kültürel farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Özcan,1999: 24).

Yukarıdaki açıklamaya göre Din gökten inen sudur, şeriat ise nehrin yatağında bulunan topraktır. Allah'ın dini hiçbir zaman değişmemiştir. O din de İslam'dır. Ancak her peygamber bir öncekinden farklı bir ibadet ve kurallar getirmiş olabilir. Hz. İsa da kendinden önceki dini tasdik etmiş aynı zaman da bazı haramları helal kılmıştır (Al-i İmran 3/50). Bunun gibi Kur'an da kendinden önce gelen kitapları bu açıdan tasdik etmiştir. "Diğer Semavi Din mensuplarının kendi görüş ve düşüncelerinin beyanı ve açıklaması durumunda olan mevcut Kutsal Kitapları tasdik eder" demek bilimsellikten uzak bir iddiadır.

Maturudi'nin eserindeki açıklamalar bir bütün olarak değerlendirilirse, şu çarpıcı noktayı görmek pekala mümkündür: "Tahrif olmamış olsalardı, diğer semavi kitaplar, itikadi alanda, herkes için olduğu gibi, bizim için de bir delil olurdu ve bizi de bağlardı (Özcan, 1999: 33).

Tezimizde de ortaya koymayı istediğimiz Kur'an'ın kıssaları ile diğer Semavi Kitapların anlatımında yer alan kıssalar arasında "Allah'ın dini" açısından ciddi farklar olup olmadığıdır. Acaba bu farklar bütün peygamberlerin getirdiği din olan İslam'ın ruhuna ne kadar uygun ve ne kadar uygun değildir. Bu farklar ve uygunluklar ortaya koyulduğunda rahatlıkla görebiliriz ki, Kur'an Allah katında yer alan din adına önceki kitapları tasdik ediyor, yine bu din adına onların fikirleri ile ayrılıyor ve hatta o kitapları ve müntesiplerini tasrih ediyor.

1.2. Kullanılan Metod

Tezimizin gayesinin Kur'an'ın diğer Kutsal Kitaplar ile Kıssalar konusunu nasıl ele aldığını sistematik olarak ortaya koymak olduğunu belirtmiştik. Bunun için önce Kıssa tabirini ele alıp ne olduğunu ve ne olmadığını Kavramsal Çerçeve'de açıklamaya çalıştık.

Tezimizde Kur'an ile Kitab-ı Mukaddes'in Kıssalarını üç bölümde inceledik. Bu bölümlerden birincisi Yaratılış ve ilk insan Kıssası'dır. İkincisi Peygamberler Kıssası'dır. Üçüncüsü de Tevrat ve İnciller'de yer almayıp sadece Kur'an'ın bahsettiği Peygamberlerin Kıssalarıdır. Bu konuları ele alırken bu Kıssaları ilk önce Tevrat'ta veya İncil'de ele almak şartı ile Tevrat ve İncil bu Kıssaları nasıl ele almış ve anlatmış olduğunu özet bir şekilde kaleme aldık. Daha sonra bu kıssaların Kur'an'da nasıl yer aldığı ele aldık. Bu arada Kur'an ile diğer Kutsal Kitaplar'ın aynı konuyu ele alırken farklı düşündüğü veya aynı düşündüğü noktaları belirttik. En sonunda Kur'an ve Kitab-ı Mukaddes'in farklılıklarını ve ittifaklarını kısaca maddeler halinde ortaya koyduk. Bazı konular sadece Kur'an'da yer aldığı için bu konuları sadece düz anlatımla kısaca anlattık. Tevrat'ta bu konuların yer almadığını belirttik.

Konular işlenirken klasik ve modern İslami Kaynaklardan da yer yer istifadeye çalıştık. Çünkü Kur'an bazı Peygamberlerin hayatını çok kısa almıştır. O peygamberlerin hayatını açıklamaya çalışırken Kur'an dışı İslami kaynaklara da başvurmamız gerekmektedir. Bu karşılaştırmada da, bilimsel ve objektif kriterler çerçevesinde, benzer ve farklı yönler belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise, bulgular genel hatlarıyla ortaya konmustur. Bir Yüksek Lisans çalışması olmasından ötürü ancak konumuzu sadece Yaratılış ve Peygamberlerin hayatları açısından değerlendirdik.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

İmkânlarımız ölçüsünde yaptığımız araştırmalarda, kaynaklar bölümünde de görüldüğü üzere, pek çok eserden yararlandık. Ancak arastırma esnasında, Kıssalar ile ilgili konulu çalısmalar pek çok olmakla birlikte, karşılaştırmalı çalışma örneklerinin çok sınırlı olduğunu gördük. Kur'an'da Peygamberlerin hayatları konusunda teker teker veya Kitab-ı Mukddes ile birlikte Kur'an ile yapılmış karşılaştırmalı olarak bir konu üzerindeki araştırma örneği olarak çok sayıda bulunmasına rağmen bu bağlamda karşılaştırmalı olarak yapılan çalışma örneklerine pek rastlayamadık.

Konuyla ilgili olarak tespit ettiğimiz ve yararlandığımız bazı çalışmalar şunlardır:

Yaşar Kurt, *Kur'an ile Tevrat'ın Kıssalar Yönünden Mukayesesi: Eser Kur'an ve Tevrat'ta yer alan kıssaları karşılaştırmaya tutmuştur. Ancak eser Kitab-ı Mukaddes'in bütününe böyle bir yaklaşım içerisinde bulunmamaktadır.*

Maurice Bucaille, *Müspet İlim Yönünden Tevrat, İnciller ve Kur'an: Eser Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'i günümüz fen ve teknik bilgileri ışığında karşılaştırmaktadır.*

Ömer Rıza Doğrul, *Tanrı Buyruğu: Eser üç din hakkında malumatlar vererek bazı konularda tasnife tabi tutmuştur.*

İdris Şengül, *Kur'an Kıssaları Üzerine: Eser sadece Kıssalar konusunu ele alıp Kur'an'da kıssa kavramını anlatır.*

Necati Kara, *Kur'an'a göre Hz. Musa, Firavun ve Yahudiler: Eser Kur'an'da Hz. Musa ve kavmini ele alır. Ancak Yahudi geleneklerinden de bahseder.*

Ahmet Halefullah, *el Fennul Kasasi, Kur'an'da Anlatım Sanatı*: *Kıssa kavramına modern bir edebiyatçı anlayışı ile yaklaşılmaktadır.*

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kıssa Kavramı

Kendinden önceki kitapları tasdik eden, inanan millete her şeyi izah eden, doğru yolu gösteren bir rahmet ve rehber olan Kur'an-ı Kerim'in vermek istediği ilahi mesajı anlatırken geçmiş milletlere ait olaylardan bahsettiği görülür. Kur'an-ı kerim kendisinin bu metoduna bizzat kendisi, Arapça' da "KSS" kökünden türetilmiş olan "Kasas" tabirini kullanmıştır (Mutçalı, 1995: 707).

Kur'an niçin bu kelimeyi geçmişe ait olaylar için kullanıyor? Bu soruya cevap bulmamız için evvela bu kelimenin lügat anlamına göz atmamız lazımdır. Lugat anlamına baktığımızda bu kelimeyle çok ince manalar gözetildiğini anlarız.

3.1.1. Kıssa Kelimesinin Lügat Anlamı

Kıssa Kelimesinin lügat manasına bakıldığında dört temel anlamı ihtiva ettiği görülür:

Birinci mana; "bir kimsenin izini sürüp gitmektir"(er-Rağıp, trs: 404; İbn-i Manzur, 1994: III. 102). Bu Kur'an'da Kehf suresi 64 ve Kasas 11. ayetlerde açıkça görülür. Kehf süresinde, "hemen geldikleri yoldan izleri takip ederek geri döndüler" 64. ayetiyle Kasas süresindeki "annesi kız kardeşine onu izle dedi" 11. ayetiyle karşımıza çıkmaktadır.

İkinci mana ; "bir adama bir haberi veya sözü beyan edip bildirmektir"(er-Rağıp trs: III, 102). Bu anlam da Kur'an'da on yedi kez geçmektedir. Mesela; bunlardan "biz sana kıssaların en güzelini anlatoyoruz" (Yusuf 12 /3). "Biz sana onların haberlerini hak ile (gerçek olarak) anlatıyoruz" (el-Kehf 18 /13). "Sen onlara bu kıssayı anlat, belki üzerinde düşünürler" (el-Araf 7/ 176) gibi ayetler bunlardan bir kaçını ifade eder.

Üçüncü mana; "bir şeyi makasla kesmek, kırkmak" anlamındadır (er-Rağıp trs: III, 102). Türkçe'de kullanılan makas sözü bu kökten türemektedir.

Dördüncü mana; isim olarak kullanıldığında göğüs, sadır, göğüs başı, göğüs kemiği gibi manalara gelir (Şengül, 1994: 45; Mutçalı, 1995: 708).

3.1.2. Kıssa Kelimesinin Istılah Anlamı

Kelime manası dört çeşit olan kıssa tabiri, Kur'ani ıstılahtaki manası şöyledir: "Yalan ve hayalin karışması mümkün olmayacak tarzda tarihin derinliklerinde kaybolmuş, unutulmuş veya az da olsa insanlar tarafından hatırlanılan hadiselerin, muhataplara Kur'an'ın vereceği ilahi mesajı göz önünde tutarak kendine has üslubuyla canlılıkla beyan edilmesidir." Abdül Kerim el-Hatip de bizim yaptığımız bu tarife benzer şu ifadeleri kullanır: "Kur'an kıssaları; hayalden uzak, geçmişte vuku bulmayan şeylarin de asla giremeyeceği tarihi haberler ve olaylardır ki bunlar Kur'an'ın değişmeyen mutlak hakikatleri üzere bina edilmiş ve muhataplarına teşvik, yönlendirme gibi unsurlarla başka kitaplarda bulunmayan bir tarzda ele alınmışlardır (el-Hatip, 1964: 49).

Kıssa kelimesinin bu ıstılah anlamına baktığımızda bir olayın Kıssa olabilmasi için belli bir tarihte gerçekleşmesi lazımdır. Eğer tarihi gerçekliği yoksa o olaya kıssa olarak yaklaşamayız. Bazı edebiyat alanı ile uğraşan alimler Kur'an'ın destan, mitoloji ve hikaye gibi olayların anlatılmasını kıssalar açısından doğru bulurlar. Bu görüşte olan alimlerden biri de Ahmet Halefullah'tır.

Ahmet Halefullah yazdığı doktora tezi olan "el-Fennul Kasasiyyu Fil Kur'an" Kur'an'da Kıssa Sanatı" adlı eserinde Kıssaları üçe ayırmıştır:

1) *Tarihsel Kıssalar:* Bu kıssalar, peygamberler gibi tarihsel kişilikler etrafında cereyan etmektedir.

2) *Temsili (Dramatik) Kıssalar:* Bu kıssalar hakkında eski alimler, temsildeki olayların ancak, açıklama ve yorumlama amacı ile anlatıldığı, bu olayların gerçek olma zorunluluğunun bulunmadığını söylerler. Eski alimlerin de ifade ettiği gibi bu temsillerde, varsayım ve kurgularla yetinilmektedir.

3) *Mitolojik (Usturi) Kıssalar:* Bu kıssalar bir mitoloji üzerine bina edilmekte, burada genellikle bilimsel bir amaç, varoluşsal bir olgunun yorumlanması veya akla sığmayan bir problemin çözümüne kavuşturulması hedeflenmektedir (Halefullah, 2002: 157) . Mesela Süleyman Kıssasında geçen "Hüdhüd" ve "Karınca"nın durumunu edebiyattaki Fabl hikayelerde görülen hayvanların rölüne benzetilir. Halefullah'a göre "Hüdhüd" ve "Karınca" gerçek olmayıp, temsili olarak hikaye türündeki herhangi bir şahsın oynadığı rolü almaktadır (Halefullah, 2002: 298-302).

Ahmet Halefullah, Kur'an'da "Esatir (Mitoloji)" olmasının Kur'an için asla bir zarar vermiyeceğini ifade etmiştir (Halefullah, 2002: 216). Ayrıca "bazı eski müfessirlerden de bu doğrultuda açıklamalar gelmiştir" der. Örnek olarak da F.Razi'yi verir. Onun Nahl 16/24. ayeti hakkındaki açıklamasını dile getirir (Halefullah, 2002: 217). Ancak bu açıklamalarını biz Razi'nin Tefsirinin Orijinal metin ile karşılaştırdığımızda gördük ki F.Razi hiç de bu doğrultuda görüş beyan etmemiştir (Bkz. Er-Râzi, trs: XIV/198-200).

Ahmet Halefullah'ın bu görüşlerine bir noktaya kadar katılırız. Buna göre Kur'an'da zikri geçen her kıssa, tarihte vukuu bulanın aynısı değildir. Buraya kadar Ahmet Halefullah ile hem fikiriz. Ancak her kıssa tarihte vuku bulanın da gayrısı değildir. Bunun için Kur'an, Kıssa tabiri içinde "Esatiri (Mitolojiyi)" kabul etmez.

Netice olarak diyebilirz ki, Kur'an kıssalarının anlatım metotları dikkatle incelenirse üç temel mucizeli temayı görebiliriz:

Birincisi; Dini mesajın verilmesidir.

İkincisi; Emsalsiz bir edebi anlatım ve sanatın hakim olmasıdır

Üçüncüsü; kıssalar uslubu ile asıl gaye olan dini hakikatler muhataba ulaştırılırken; tali derecede, fakat önemli, vahiy kaynağından başka bir yolla öğrenilmesi mümkün olmayan tarihi bilgileri ihtiva etmesidir (Şengül, 1994: 143).

Birinci maddede yer olan husus için şunu diyebiliriz: Kur'an Kıssaları bir tarih kitabı gibi tarihi bir anlatım sergilemez. Kur'an önceki olaylardan bahsederken bile muhataplarının dersler çıkarmasını sağlamıştır. Bu bağlamda Kur'an önceki tarihten bahsederken aynı zaman da kendi tarihinden de bahseder. Çünkü Kur'an'ın indiği bir dönem vardır ve bu dönemdeki insanlara bir rehber konumundadır. Mesela Hud 11/ 27-29. ayete bakalım: Halkın ileri gelenleri (Mele') kendisine katılma şartları olarak Nuh'tan "aşağı sınıf mensuplarını" (erazil) çevresinden uzaklaştırmasını isterler. Mekke Döneminin sonlarında aynı şey Hz. Peygamber'in de başına gelmiş ve Ona da aynı şart koşulmuştu. Yine bakıyoruz ki Şuayb halkına ticarette hileyi yasaklayan kişi olarak

sunulur. Aynı şey elbette, Hz. Muhammed'in toplumunda da var olan bir sorundu. Bu ve sayısız diğer örnekler bizi, Peygamber'in siyeri/hayatı ile Kur'an'ın yakın ilişkisinin varlığından başka bir sonuca götürebilir mi? (Rahman, 2000: s.178).

Araştırmasını yapacağımız bu tezimizde de, bu üçüncü maddede yer alan konuyu diğer kutsal kitaplar ile Kur'an'ı karşılaştırdığımızda daha rahat göreceğiz. Göreceğiz ki, Kur'an diğer semevi kitapların bahsetmediği ve indiği dönemde insanların öğrenmesine ihtimal dahi verilmeyen bazı hususlardan bahsetmiştir. Şimdi Ahmet Halefullah'ın bahsettiğimiz görüşü ile yola çıkarsak, Kur'an'ın bu mevzularını nasıl açıklayabiliriz?

Bunun için Kıssa kelimesi ile bu kelimenin benzerleri olan Hikaye, Nebe, Haber ve Mesel Kelimelerini karşılaştırdığımız zaman konuyu daha iyi anlayabileceğiz.

Kıssa kelimesinin hikaye kelimesinden farkı: Kur'an'daki kıssalara hikaye denilir mi? Bu sorunun cevabını vermek için evvela hikaye kelimesinin lügat manasına bakmak gerekmektedir. Hikaye lügatte bir şeyin mislini benzerini getirmek demektir. Arapça'da ister vuku bulsun ister bulmasın geçmişteki her olaya hikaye denir ki bu Kur'an kıssalarının mahiyet ve tabirini karşılamaz (Şengül, 1994: 48).

Bize göre Kur'an'da anlatılan bir olaya kıssa denilebilmesi için o olayın tarihen vakiliği sabit olup hayal ve yalandan uzak olacaktır. Şunu belirtelim ki, Kur'an katiyen bir tarih kitabı gibi olayları kronolojik sırayla bahsetmez ancak kendi üslubuyla olayları ele alıyor. Maalesef günümüzde Kur'an kıssalarına hikaye kelimesinin lugat manasından bakarak "Kur'an kıssalarının gayesi hak ve doğruluk değil sadece ibret ve ders içeren edebi anlatımdır" diyenler vardır. Bizim görüşümüz de "Kur'an kıssaları hak ve doğruluk riayet edilmek suretiyle ibret ve ders içeren anlatımlar olduğudur". Tezimizi de bu doğrultuda ortaya koyacağız. Çünkü yaptığımız araştırmalar bize bu sonucu vermiştir.

Kıssa ile Nebe –Mesel- Haber kelimelerinin aralarındaki faklar şunlardır:

Kasas tabirinin Kur'an kıssalarına en uygun bir isim oluşu ve hikaye kelimesinin, Kur'an kıssalarının hakikat ve keyfiyetini yansıtmada uygun bir kelime olmadığını izah etmiştik. Kıssa kelimesiyle birlikte Kur'an'da ayrıca haber ve nebe kelimeleri de aynı hedefte yani maziyi bahsetmede kullanılmıştır. Buna göre Kur'an, kıssalar siyakında nebe kelimelerini genellikle zaman ve mekan itibariyle tarihin derinliklerinde vuku bulmuş ve tarih sayfaları arasında gizlenmiş kaybolmuş olayları haber vermede kullanılmaktadır. İşte nebe kelimesinin asli yapısında bulunan manalar açısından Kur'an kıssalarına baktığımızda kıssaların yalandan uzak dinleyenleri ve okuyanları ilim veya zann-ı galip sahibi kılan önemli haberler olduğunu anlarız. Bu önemli haberler tarihsel özellikleri unutulmuş tekrardan insanlara vahiy yoluyla bildirilmiştir (Şengül, 1994: 52; Nebe kökünün zikredilen anlamda kullandığı ayetler için bkz. Al-i İmran 3/44; el-Maide 5/27; el-Enam 6/34; el-Araf 7/101; et-Tevbe 9/70; İbrahim 13/9; el-Kehf 18/13; Hud 11/49,100,120; Yusuf 10/2; Taha 20/99).

Kur'anı-ı Kerim haber veya ahbar kelimelerinden de bahseder. Haber veya çoğulu ahbar şu malara gelir: Yakın zamanda meydana gelen veya henüz izleri tamamen kaybolmayıp, görünen olayları anlatmak, ibret maksadıyla hatırlatmak için kullanılmaktadır. Buna en güzel örnekler İfk hadisesi, Bedir, Uhud, Huneyn savaşları vs. Bu haberlerin kıssa sayılıp sayılmayacağı tartışılır (Şengül, 1994: 54).

Kur'an'da mesel tabirinin geçtiğini görüyoruz. Mesel lügatte; bir şeyin benzeri,

aynı şey, delil, hüccet, bir nesnenin sıfatı, ibret ve ölçü manalarına geldiği gibi; hadis ve destan manalarını da taşımaktadır. Kur'ani ıstılahta ve Tefsir Usulü ilminde şu manaya gelmektedir: Hakikatte vuku bulmayan ancak tezkir, va'z, teşvik, zecr, ibret, bir hareketi tasvip, kastedilen mananın akla yakınlaştırılması, mananın hissedilir şekilde tasviri gibi gayeler için Kur'an'ın getirdiği misallerdir. Ancak Kur'an-ı Kerim'de 'mesel' kelimesi kıssalar siyakında, kelimenin kök anlamı dahilinde ibret, örnek ve ders anlamında birçok defa kullanılmıştır (bkz. en-Nur:34, Yasin 39/13, ez-Zuhruf: 43/56,57,59; et-Tahrim 66/10,11). Bu ayetler incelendiğinde mesellerin kıssalardan tamamen farklı bir mana taşıdığı görülmektedir (Şengül, 1994: 55-56).

Konumuza ışık tutması açısından tabloya benzer şekilde Kur'an'da geçen Peygamberlerin kaç defa geçtiğini ve Tevrat veya İncil'de yer alıp almadığını gösterelim. (*Kur'an'da ismi geçen peygamberler , kaç defa geçtiği, Tevrat veya İncil'de yer alıp almadığı):*

Adem; Kur'an'da 25 kere geçmektedir

İdris; Kur'an'da 2 kere geçmektedir.

Nuh; Kur'an'da 43 kere geçmektedir.

Hud; Kur'an'da 43 kere geçmektedir. Tevrat'ta rastlamadık.

Salih; Kur'an'da 8 kere geçmektedir. Tevrat'ta rastlamadık

İbrahim; Kur'an'da 69 kere geçmektedir.

Lut ; Kur'an'da 27 kere geçmektedir.

İsmail; Kur'an'da 12 kere geçmektedir.

İshak; Kur'an'da 15 kere geçmektedir

Yakup; Kur'an'da 16 kere geçmektedir

Yusuf; Kur'an'da 27 kere geçmektedir

Eyüp; Kur'an'da 4 kere geçmektedir

Şuayp; Kur'an'da 11 kere geçmektedir. Tevrat'ta rastlamadık

Musa; Kur'an'da 136 kere geçmektedir.

Harun; Kur'an'da 20 kere geçmektedir

Davut; Kur'an'da 16 kere geçmektedir

Süleyman; Kur'an'da 17 kere geçmektedir

Yunus; Kur'an'da 4 kere geçmektedir

İlyas; Kur'an'da 3 kere geçmektedir

Elyesa; Kur'an'da 2 kere geçmektedir

Zülkifl; Kur'an'da 2 kere geçmektedir

Zekeriya; Kur'an'da 7 kere geçmektedir. Tevrat'ta bulunmaz. İnciler'de yer alır.

Yahya; Kur'an'da 5 kere geçmektedir. Tevrat'ta bulunmaz. İnciler'de yer alır.

İsa; Kur'an'da 25 kere geçmektedir.Tevrat'ta bulunmaz. İnciler'de yer alır.

Muhammet; Kur'an'da 4 kere geçmektedir.

4. ÜÇ BÜYÜK DİN ve KUTSAL KİTAPLARI

4.1. Yahudilik

Yahudilik tek bir Tanrı olduğu düşünülmesini öğreten üç ilahi dinin en eskisidir Yahudilik aynı zamanda Tanrının denetimi altında yeryüzünde gerçekleştirilmesi gereken ideal bir düzen düşüncesinin esas olan birimidir. (Yurtaydın, Dağ, 1978: 168)

Geçmişi bir kaç bin yıl geriye giden dinin önemli özellerinden biri, İsrail oğulları ile Tanrı arasındaki “ahd”e kutsal kitaplarında yer vermesidir. Bundan ötürü bu dine aynı zaman da bir “ahit” dini denilmiştir. İsrail oğulları başına gelen bütün sıkıntıların kaynağı bu ahde uymamalarındandır. Bunu hem kendi kutsal kitaplardan hem de Kur’an-ı Kerim’den anlamaktayız.(Tümer, Küçük, 1997: 204)

“Yahudilikte din ile ırk iç içe girmiş, birini diğerinden ayırmak zorlaşmıştır. Kutsal kitaplarında yer adlığı üzere Yahudiler kendilerini dünya milletleri arasından seçilmiş bir ırk, kavim olarak görmektedirler. Çünkü Tanrı – Yehova, Sina’da bu kavme Tevrat’ı onlar için göndermiştir. Yahudilerin Kıblesi'nin Beyt-ül Makdis oluşu da ayrı önem taşımaktadır. (İbrance bahtamikdes) (Tümer, Küçük, 1997:205)

Bu kısa bilgilerden sonra Yahudi, İsrail, İbrani, Kelimelerinin anlamına geçelim. Zira bu kelimelerin anlamı konumuz açısından önem arz etmektedir.

4.1.1. Yahudi, İsrail, İbrani Kelimelerinin Anlamı

a)Yahudi Adı:

İsrail oğlu Hz. Yakub’un en büyük oğlunun adı “Yuda” veya “Yahuda” idi. Bu sebepten Hz. Yakub’un on iki oğlunun soyuna Yahudi de denilir. Böylece hem beni İsrail hem de Yahudi de denmiş oluyor. Bunlar pek tabi aynı kavmin insanlarıdır. Keza Filistin’in güney bölgesindeki Yuda- Yehuda Krallığı da, bu Yahudi adının bir diğer şekilidir (Tanyu, 1979: 23)

El Yahudi kelimesinin “tevbe” manasına gelen “el hevd” den türemiş olmasıda mümkündür. Nitekin Hz. Musa ile ilgili olan “Biz şüphesiz (tevbe ederek) sana döndük” (el-Araf 7/156) ayetinde bu mana kullanılmıştır (Şeybe, 1985: 28). Hade, Yahudi, Hudeh ve Tehevvid : Günahlardan tevbe etmek demektir. Kur’an-ı .Kerim’deki “inna hudna ileyke”- biz sana tevbe ettik- ayeti bu mana kullanılmıştır.

Yine “el Yahudiyye” kelimesinin “et Tevhid” den alınmış olması mümkündür. Bu da sevinç ve kaderden doğan coşkunluğu yumuşak bir sesle geri döndürmektir. Yahudi alimleri bir topluluğa karşı Tevrat okudukları zaman onlar da genizlerinden bir takım sesleri çıkararak homurdanıyorlardı (Şeybe, 1985: 28)

İbraniler’e, Huda ve Hadi gibi kelimeler de ad olarak verilmişse de Yahuza’dan müphem olan Yahud kelimesi diğer kelimelerden daha çok kullanılmaya başlanmıştır. Bundan dolayı Hz. Yakub’un bütün nesline Yahuda ismi verilmiştir. (Tabbara, 1978: 19-20)

b) İsrail Adı:

İsrail sözüne ilk defa 19. sülale Firavunlarından II. Ramses’in oğlu “Mineptah” (M.Ö. 1232-1224) tarafından diktirilen ve “İsrail Anıtı” diye anılan kitabede

rastlanmaktadır. İsrail sözü İbrani dilinde "Abdullah, Emir veya Allah yolunda savaşan, gece yürüyen" manasına gelir. Bunun için İsrail" (Yisnael) adı verilmiştir. Daha sonra bir kabile adı olmuştur. Hz. Süleyman sonrasında Kuzey Yahudi Devleti'nin de adı da olmuştur (Sarıkçıoğlu, 1995: 211).

Bu kelime tanrıyla ve insanlarla güreşip yenen anlamına Yakup'a tanrı tarafından verilmiş bir lakaptır. Bu husus Tevrat'ta yer alır. Taberi, Hz. Yakub'a gece içinde Allah'a giden" anlamında "İsrail" denildiğini de kaydetmektedir (Tümer, Küçük, 1997: 206).

c) İbrani adı

İbrani adı İsrail'in müteradifidir. Etimoloji itibariyle bu kelime, " İvri" (İbrani) veya çoğul olarak "İvriim" den gelmektedir. İbri ve hibri kelimesi umuniyetle "geçit, geçen" manasına gelen "ever = eber" den iştikak ettirilmekte ve ibran sözünün "ırmağın öbür kıyısının adamları" manasına geldiği kabul edilmektedir. Bu tabir önceleri, Fırat hakkında kullanılırdı. Sonraları Şen'a nehri hakkında kullanılmaya başlamıştır. R.Kittal'e göre, bu kelime "öbür yandaki adamlar" anlamında daha geniş bir mana vererek "başı baş dolaşan kabileler" anlamındadır (Tanyu, 1979: 32)

4.1.2. Yahudi Dini'nin Kutsal Kitabı

Yahudiliğin kutsal kitabı Eski Ahid'dir. Ahid Tanrı ile insanlık arasındaki sözleşmedir. Eski ahid kitab-ı mukaddes'in birinci bölümüdür ; bunun ikinci bölümü ise yeni ahid'dir ki bu da bilinen İncil olarak yer alır.

Eski Ahid'i meydana getiren kitaplar ibranice yazılmıştır ; ancak Ezra 4/8- 6/18; 7/12-26; Daniel, 2/46- 7/28; Yeremya, 10/11 ve ayrıca Tekvin 31/47'deki iki kelime Âramice yazılmıştır. (Challege, 1972: 163)

Tevrat (Tora) İbranice bir kelimedir. Lügatte "Şeriat ve namus" manalarına gelir. Yahudi ıstılahında ise Hz. Musa'nın bizzat kendi eliyle yazdığı beş kitaptan ibaret olan Tanah'ın bir bölümüdür (Şeybe,1985: 31).

Yahudiler Kutsal Kitapları için ayrı ad kullanmışlardır. Onlar kutsal kitaplarını TANAH adı altında üç bölüme ayırarak Tora (şemat, kanun kitabı), Neviim (Peygamberler) ve ketubim (yazılar-Kitaplar) adlarını benimsemişlerdir (Tanyu, 1979: 32).

Eski Ahid'in Bölümleri.

Yahudi geleneğine göre, eski Ahid üçe ayrılır :

1.Tevrat (Tora)

2. Neviim

3. Ketuvim (Kitaplar)

Birinci Kitap: Tevrat yani Hz. Musa'ya atfedilen beş kitaptır ki Yahudiler tarafından Torah Batı'da ise "Esfar-ı Hamse" karşılığı Pantateuque olarak bilinir (Bolay, 1988: I, 496).

Tekvin ; 1. baptan 11'e kadar yaratılış destanı ve Nuh Tufanı. Bab12-50 arası İbrahim'in oğulları ve hikayeleri ile Hz. Yusuf'un Mısır'da bulunması konularını içerir .

Çıkış ; Bab 1-18 arası Musa'nın ve İsrail'in Mısır'dan çıkışı 19-40. baplar ise Allah'ın Tur dağında Musa'ya şeriatı bildirmesine dair konuları içerir.

Levililer; ayin ve merasimlere ait usuller, kurban, kahinler, temizlik konuları ve bayramların tanzimi hakkında konuları içerir. 27 baptan oluşur.

Sayılar; İsrail'in Tur dağında kalkıp Erdem ülkesine gitmesi gibi konuları içerir. 36 baptan meydana gelir.

Tensiye: 622 senesinde Yahuda kralı Yoşiya zamanında kahinler tarafından neşredilmiş eserdir ki Musa'nın ölümünden bahsettiği ve Musa'nın zamanında henüz mevcut olmayan bir çok adetlerden bahsettiği için o zamanki din adamlarının, tahrif olmuş dini ıslah etmek maksadıyla yazdıklarıdır diyebiliriz (Schimmel, 1999: 136). Bundan dolayı Musa'nın ölümü ve onun zamanında bulunmayan geleneklerden bahsetmesi sebebiyle Musa'ya nispet edilmesi güçtür diye düşünmekteyiz. 34 Baptan meydana gelir.

İkinci Kitap: Neviim (Peygamberler) ; Bu bölüm Yahudilerce (Neviim-peygamberler) ikiye ayrılır, öncekiler 6 (Neviim Rişonim), sonrakiler 15 (Neviim Ahoronim) kitap olmak üzere sıralanır. Toplam 21 kitap Hz. Musa'dan sonraki Peygamberlerden bahseder.

Yahudilerce Nevim Bölümündeki Peygamberlerden önceki peygamberler "ilk peygamberler "(Nevim Rişonim), sonrakiler" son peygamberler "(nevim Ahoronim) diye tasnif edilir:

a. İlk peygamberler: Bu bölümde yer alan kitaplarda Hz. Musa'nın ölümünden sonra Yahudilerin Tanrı tarafından vaat edilmiş topraklara yaptıkları mücadeleheler ve kutsal mabed'in kurulması ve yıkılması anlatır.

İlk Peygamberler bölümüde şu kitaplar yer alır:

1. Yeşu: Yirmi dört baptan oluşur. İsrail Oğulları Yeşu liderliğinde yaşadıkları anlatılır.
2. Hakimler: Yirmi bir baptır. Yeşünun ölümünden krallığın kuruluşuna kadar geçen dönemi anlatır. Ayrıca israiloğlularının sosyal ve dini hayatlarını düzenleyen hakimlerin faaliyetlerinden bahseder.
3. Birinci ve ikinci Samuel: Birinci Samuel otuzbir babtır. Burada Samuel'in çocukluğu peygamberliği ve Saul'u kral olarak tayin etmesi gibi konulardan bahseder. İkinci samuel ise yirmidört bab olup Hz. Davud'un krallığından bahseder.
4. Birinci ve ikinci krallar: Birinci kralllar yirmiiki, ikinci krallar ise yirmibeş babtır. Hz. Davud'un vefatından Babil esaretine kadar geçen dönemin olayları Hz. Süleyman ile İsrail ve Yahuda krallarının tarihini anlatır.

b. Son peygamberler: Bu bölümde yer alan kitaplardan peygamberlerin putperesliğe karşı gösterdikleri mücadele tek bir tanrı fikrini bütün insanlara yaymak için gösterdikleri gayret ve öğütlerinden bahseder (Schimmel, 1999: 139).

Bu bölümdeki kitaplar, "yazar peygamberler" diye adalandırılan peygamberlerin isimleriyle anılır ve şu şekilde sıralanır:

1. İşaya: Altmış altı babtan oluşan bu kitap peygamber İşaya'nın gördükleriyle kurtuluş yollarına dair verdiği haberleri kapsar.
2. Yeremya: Elli iki babtır. Yeremya'nın başından geçen olayları kapsar

3. Hezekiye: Kırk sekiz babtır. Babil esareti döneminde yaşayan Hezekiye'nin hayatını anlatır.
4. Hoşeya: Millattan önce sekizinci yüzyılda yaşayan peygamber Hoşeya'nın hayatı hakkındaki bilgilerle İsrailin geleceği ile ilgili vahiyleri ihtiva eder.
5. Yoel : Çeşitli rüiyetlerle Yahve'nin gününün tasviri yapılmaktadır.
6. Amos: Dokuz babtan oluşur. Amos'un hayatı ele alınır.
7. Obadya : En kısa bölümdür.
8. Yunus: Yunus Peygamber'in hayatının anlatıldığı bu bölüm dört babtan oluşur.
9. Mika : Milattan önce sekizinci asırda yaşamış olan peygamber Mika'ya aittir. Kitap yedi bölümdür ve çeşitli vaad ve tehditleri ihtiva eder.
10. Nahum: Üç bölümdür. Nine ve şehri ile ilgili bilgiler yer alır.
11. Habakuk: Üç bölümden oluşur. Habakukun gördüğü ve yaşadığı olaylar anlatılır.
12. Tısefenya: Milattan önce yedinci yüzyılda yaşayan bu peygambere nispet edilir. Üç babtır.
13. Haggay: İki babtan oluşur.
14. Zekerya: Ondört babtan oluşur. Milattan önce altıncı yüzyılda yaşamış olan peygamber Zekarya'nın hayatından ve faaliyetlerinden bahseder.
15. Malaki: Dört babtan oluşur. Muhtelif konuları ele alır.

Üçüncü Kitap: Ketuvim; Ahd-i Atik'te Tevrat ve peygamberleden sonra üçüncü koleksiyonu oluşturur. Ketuvim bölümü bütün İbranice Kitab-ı Mukaddes listelerinde yer almakla birlikte hep aynı şekilde sıralanmazlar. Talmut'ta bu bölümle ilgili sıralama şöyledir: Rut, Mezmurlar, Eyüp, Meseller, Vaiz, Neşideler Neşidesi, Mersiyeler, Daniel, Ester, Ezra- Nehemya, Tarihler.

1. Mezmurlar: Mezmurlar kitabında yüzelli mezmur vardır. İbranice metinde yetmişüç mezmur Davud'a on iki Mezmur Asaf Oğulları'na on iki Mezmur Korah Oğulları'na bir Mezmur, Hz. Musa'ya iki mezmur Hz. Süleyman'a bir Mezmur, Hemen'a bir mezmur Etan'a bir mezmur da Yedutun'a nispet edilir. Kur'an'ı Kerim'de Hz. Davuda verildiği bildirilen Zebur islam alimlerine göre Mezmurlar'dır (Bolay, 1988: I, 501).
2. Süleymanın meseleleri : Otuzbir babdır. Hikmet ve önemli muaşeret kuralları, çeşitli nasihatalar gibi konuları içerir.
3. Eyüp: Kırk iki babtan ibarettir. Eyüp Peygamber'in çektiği sıkıntıları ve hayatı ele alır.
4. Neşideler Neşidesi: Sinegoglar'da Paskalya Bayramı'nın sekizinci günü okunur. Bir aşk şiirini andırmaktadır.
5. Rut : Kitap Yahudi Tarihi'nin Hakimler döneminde yaşayan Moablı bir kadının hikayesidir.

6. Yeremya'nın Mersiyeleri : Beş Mersiye'den meydana gelir. Buhtunnasır tarafından Kudüs'ün ve mabedin yıkılışı anlatılmaktadır.
7. Vaiz. Oniki babtan oluşur. Bu kitap Hz. Süleyman'a kendi otokritiğini yaptırır.
8. Ester. On babtır. Ester adındaki Yahudi bir kızın Yahudiler'in pers krallığı döneminde vezir Haman'ın kurtarışını anlatılır.
9. Daniel: Kitapta Peygamber Daniel'in Babil'e götürülüşü ve orada başından geçenler anlatılır.
10. Ezra ve Nehemya: Bu iki kitap bir tek kitap iken sonradan ikiye ayırılmıştır. İbranice Kitab-ı Mukaddes'te de tek bir kitap halindedir. Ezra on bölümden Nehemya da onüç bölümden oluşur.
11. Birinci ve İkinci Tarihler: Bu kitaplar da başlangıçta bir kitap halindeyken Grekçe'de ikiye ayrılmıştır. Birinci Tarihler yirmidokuz babdan ikinci tarihler de otuzaltı babdan oluşur. Ahd-i Atik'in tarihi kitaplarında anlatılan olayların birer tekrarı mahiyetindedirler.

Ahd-i Atik'in verdiği bilgilerin gerçeğe uygun olup olmadığını tespit etmek amacı ile Batı Dünyası'nda 16. asırdan itibaren tenkit faaliyetlerine başlanmıştır. Neticede Tevrat'ın muayyen bir dönemde tek kişi tarafından değil farklı dönemlerde çeşitli yazarlar tarafından kaleme alındığı, düzeltme, değiştirme ve ilave yapıldığı, bu haliyle derleme bir kitap olduğu, Yahudi geleneklerinin Hz. Musa'ya nispet etmiş olmasının tarihi ve ilmi verilerle mümkün olmadığı görülmüştür (Bolay, 1988: I, 501).

4.2. Hıristiyanlık

4.2.1. Hıristiyanlığın Doğuşu ve Gelişimi

Doğu mistisizminin Yahudi Mesihçiliğinin, Yunan düşüncesinin ve Roma evreselliğinin kavşak yerinde, ortaya Hıristiyanlık çıkmaktadır. (Challege, 1972: 237).

Hıristiyanlık günümüzden yaklaşık 2000 yıl önce yaşayan Nasaralı İsa'nın çevresinde gelişen bir dindir. Bu dinin doğuşu Mesih inancına dayanır.

Hıristiyan kelimesi, Yunanca kökeni Hristo (Mesih) kelimesinden filizlenir ve Mesih'e bağlı olanlar anlamındadır. İbranicesi "Meşiah" dır. "Yağlanmış takdis edilmiş" anlamındadır. Çünkü krallar ve din görevlileri mesleğe başlarken yeğ ile mesh ve takdis olunurlardı. Kur taşıdığına inanılan İsa da Mesih unvanıyla isimlendirilmiştir (Sarıkçıoğlu, 1999: 247).

Hıristiyanlık, ahit ve kutsal kitaba dayanan özde tek tanrılı olmakla beraber, sonradan üçlemeye (teslis) yer vermiş ilahi kaynaklı bir dindir (Tümer, Küçük, 1997: 260).

Hıristiyanlık Filistin'de meydana geldiği zaman, Yahudilikte bir taraftan hemen hemen her zaman hayatın her safhasına şamil olan şeriatın kemikleştiği görülür. Öbür taraftan halkın, Romalı müstevlilerin tazyiki altında bir Mesihi Krallığın zuhurunun olacağı ve onun zamanlarının sonunda hasıl olacak devriminin beklediği görülmektedir. Bu muhitte, gelişen Hıristiyanlık yalnız Yahudiliğin ananelerini tevarüs eden bir teşekkül değil, bilakis Helenistik gnostik dinlerin tesirleri altında inkişaf eden bir dindir. Hrıstiyanlar, Yahudiler ile Roma İmparatorluğu'nun çeşitli yerlerine yerleşmişler,

Roma ve Yunan dillerini benimsemişlerdir. Bu dilleri bilmeyen, taşradan gelecek hacılar için Kudüs'te özel Helenistik havralar ve kiliseler bulunuyordu (Sarıkçıoğlu, 1999: 247-248).

4.2.2. Kutsal Kitabı

Hıristiyanlıkla ilgili kutsal yazılar, Kitap-ı Mukaddes'te toplanmıştır. Kitab-ı Mukaddes deyimi Ahd-i Atik ile Ahd-i Cedid'i ifade eden bir tabirdir. Ahd-i Atik hem Yahudilerin hem Hristiyanların kutsal kitabı olduğu halde Ahd-i Cedid sadece Hristiyanlar tarafından kutsal kabul edilmektedir. Bu kitap dinin kurucusu ve Hıristiyan kilisesinin kaynağı ile ilgili başlıca kaynaktır. Hıristiyanlık prensiplerinin toplandığı bir eserdir. Bu kitap Yahudiliğin kutsal kitabı olan ve İbrani dilinden yazılmış olan 35 kitaptan oluşan Eski Ahid'le Hıristiyan kilisesinin ilk yüzyılı esnasında yazılmış olan 27 kitaptan oluşan Yeni Ahid'i içine almaktadır.

Hz. İsa hayatta iken kendine gelen ayetleri ve aldığı vahiyleri ne kendisi bir yere kaydetmiş ne de başkalarına kaydetmeleri için emir vermiştir. O kendisinden önceki kutsal kitaplara bağlı ancak onlara yeni yorumlar getiren bir ıslahatçı öğretmen görünümündeydi. Talebelerinin Yahudilerce dışlanması ve takibatlar cemaat içinde yeni bir grup oluşmasına yol açtı. Yargılanıp idam edilmek istenmesi ise İsa Mesih grubunun Yahudi cemaatinden tamamen uzaklaşmasını sağladı. Bu yeni cemaat üyelerinin önderleri Hz.İsa ile ilgili vaaz ve hayat hikayelerini kaydetmeye başlamaları Hz. İsa'nın ölümünden yaklaşık yirmibeş otuz yıl sonradır. İncil'in geç yazılmasının iki sebebi olabilir. Birincisi o zamanın şartlarıyla Hz. İsa'nın yazmaya ve yazdırmaya fırsat bulamaması. İkincisi Mesih devletinin çok yakında geleceği ümidiyle bir şeyler yazmaya gerek duyulmaması olabilir.

İsa'nın bir türlü geri dönmeyişi cemaat içinde vaftiz olan kimselerin ölmeye ve canlı şahitlerin azalmaya başlaması cemaatin ileri gelenlerini harekete geçirmiş çeşitli bölgelerde ve ülkelerde İsa'yı ve vaazlarını anlatan risaleler yazmaya başlanmıştır. Yazarlar ya İsa'yı şahsen tanımış olan havariler ya da tabiin gibi onu izleyenlerin ilk kuşağını oluşturan şakirtleridir. Zaten Hıristiyanlar Yeni Ahid'in bütün yazarlarının İsa'yı gördüğünü iddia etmezler. Yeni ahit yazarlarını peygamber de saymazlar. Yazdıklarının Allah'ın ilhamı sonucu oluştuğunu kabül ederler. Bunlara İncil ve havari mektubu denir. Zaten İncil arapçada müjde iyi haber anlamına gelir (Sarıkçıoğlu, 1999: 262 -263).

Hıristiyanlar İsa'nın bir kitap getirdiğini savunmazlar. Onlara göre evrensel bir tanrı çağrısı olan ve bir vahye dayanan Hıristiyanlık mesajını tam ve bozulmamış olarak ulaştırmak için onu yazıya dökmek zorunluluğu doğmuştur. Kudüs'te Petrus ve Yuhanna'nın öncülüğündeki ilk Hıristiyan toplumu ölen İsa Peygamber'in anısını yaşatan bir kilise oluşturdu. Ve şu mesajı verdiler: Kudüs'te yaşayan insanların tanıdığı İsa tanrı tarafından diriltilmiştir. Ve o İsrail'in beklediği mesihin ta kendisidir. İsrail dini geleneğinin akışı içindede bu mesaj yer alır. Çünkü İsa yani Mesih, Hıristiyan inancına göre bu mesajı gerçekleştirmek ve tamamlamak için dünyaya gelmiştir. Hıristiyanlığın yeniliği tanrı kelamının İsa Peygamber'in kişiliğinde cisimleştiğine inanılmasıdır (Tema Larousse Tematik Ans. Tarih, 1993: I. 435).

İsa'nın kendisi Meryem'in vucudunda ete kemiğe bürünmüş insan olmuş tanrı kelamıdır. Dolayısıyla o tanrının insanlara vahiydir. Hz. Musa da vahiy Tevrat kitabına dönüşmüştür. Hıristiyanlıkta ise İsa'nın şahsına dönüşmüştür. Vahyin mesajı İsa'nın

hayatı ve vaazlarıdır (Sarıkçıoglu, 1999: 263).

Yeni Ahit'te dört İncil, yirmi bir mektup, resullerin işleri ve vahiy vardır. Bunlar üçüncü yüzyıldan sonra Yunanca yazılan yirmi yedi kitaptır (Tümer, Küçük, 1997: 286). Halbuki İsa ve havarileri İbranice konuşuyorlardı. Bu da İncil'in orjinalliğine gölge düşüren bir durumdur. Çünkü mevcut İnciller'in dahi İbranice nüshası yoktur, eski nüshaların hepsi Yunanca'dır (Karaçam, 2005: 81).

Bizim bildiğimiz altmışı aşkın İncil bulunmakla beraber ancak dördü asıl olarak tanınmıştır ki bunlar Markos, Matta, Luka ve Yuhanna'dır. Matta Markos ve Luka tarafından yazılan İnciler'e Mukayeseli İnciller denir. Mukayeseli İnciller ile Yuhanna'nın İncil'i şekil tema ve doktrin açısında farklıdır. Örneğin Mukayeseli İncil'de İsa'nın dini bir yılda yaydığı gösterilirken Yuhanna'da ise üç yıl yaymıştır. (Challege, 1972: 239-240).

Yeni Ahid'i muhteva bakımından iki ana bölüme ayırarak incelemek mümkündür. Bunlar da:

a) Tarihi Olanlar: Meşhur dört İncil ile Resullerin İşleri bu kısımdadır. Daha önceden de anlattığımız gibi İnciller İsa Peygamber'in hayatından, vaazlarından ve mucizelerinden bahsederler. Resuller'in İşleri ise Hristiyanlığın kurucusu Pavlos'un hayat hikayesini anlatır. Bunların tümüne "Resmi Metinler" de denir (Karaçam, 2005: 78).

b) Talimi Olanlar: İncil'in talimi olan kısmı 22 risale olup, bunların 14'ü Pavlos'a; 3'ü Yuhanna'ya; 2'si Petros'a birisi Yakub'a ve bir tanesi de Yahuda'ya aittir. Son olarak İsa'yı boğazlanmış bir kuzu olarak tasvir eden Yuhanna'nın vahyidir (Karaçam, 2005: 79).

4.3. İslam Dini

4.3.1. İslam Dini Doğuşu Ve Gelişimi

İslam kelimesi slm kökünün dördüncü babından türemiştir. Esleme boyun eğmek ve Allah'a boyun eğme anlamına gelir. "Müslüman" terimiyle aynı anlama gelen "Müslim" ismi fail olup Allah'a boyun eğen kişi demektir ( ).

İslam inancının özü, insanlığın işlerini dolaysız olarak etkide bulunan tek Allah inancıdır. Allah, kendi iradesine teslimiyet ve peygamberleri ile gönderdiği vahiy aracılığıyla bu iradeyi insanoğluna bildirmek istemektedir. Müslümanlara göre bu vahiylerin son ve mükemmel şekli yedinci yüzyılda Hz. Muhammed Peygamber'e verilmiştir. Müslüman ise Allah'ın eşsiz birliğine ve Hz. Muhammedin Allah'ın elçisi olduğuna inanan insandır (Woll, 1991: 18).

İman ve yaşantının bu yalın temeli hayatın bütün boyutları için önem arz eder. Vahiy sadece akideyi ya da bir dizi inancı tanımlamak ile kalmaz ; insanlığın ona göre yaşaması gereken ana projeyi de ortaya koyar. Bu şekilde Kur'anı Kerim, Müslümanlara Allah'a ve Onun iradesine teslimiyetten doğacağına inandıkları ideal bir toplumun temelini sunar. Müslüman olmak sadece kişisel bir inanç meselesi değil; Allah'ın iradesini yer yüzünde hakim kılma çabasına katılma demektir (Woll, 1991: 18).

İslam öncesi Arabistan, semitik, politeizimin, Arablaşan Yahudiliğin, Bizans Hıristiyanlığı'nın yurdudur. Büyük ticaret yollarının içinden de geçtiği kuzey ve doğu bölgesi, Hellenizim ve Romanlılar'dan oldukça etkilenmiştir. Hz. Muhammed zamanında kabileye ait tanrılar kültü, güneş, ay ve Venüs merkezli eski astrolojik

inançlar dini arka plana atmıştı. Kabileye ait en önemli tanrıya, meteorit bir taş, belki de bir ağaç veya bir odun şekli adı altında ibadet edilirdi. Bu tanrıya tapınaklar yapılır, kendisine takdimelerde bulunulur ve onuruna kurbanlar sunulurdu. Her yerde bulunduklarına inanılan ve cin diye isimlendirilen, genellikle kötü oldukları kabul edilen ruhların varlığı İslam'dan önce de sonra da evrensel olarak bilinirdi. Büyük Arap tanrıçaları yanında Allah'a daha çok saygı gösterilir ve yüceltilir. Bayramlar, oruçlar ve haç ziyaretleri en önemli dini uygulamalardır. Mekke en önemli ticaret merkezi idi. (Eliade, 2003: 171).

Hz. Muhammet Mekke'nin ticaret ile uğraşan bir ailesi içinde (Kureş kabilesinin Haşimiler kolu) 570 civarında doğdu. Anne babasının ölümü sebebi ile dedesinin yanında yetim olarak kaldı ve orada ticari girişimlere başladı. Yirmi beş yaşında iken, kendisine iş veren Hatice isminde 40 yaşında zengin ve dul bir kadın ile evlendi. 610 yılına doğru Mekke yakınındaki mağaralarda yalnız olarak düşünceye dalma halini peryodik olarak sürdürmekteydi ki, bazı görüntüler ve sesli vahiyler almaya başladı. Rivayete göre baş melek Cebrail ona göründü ve vahyi okumasını istedi. (ikra : "Oku"). Hz. Muhammet birkaç sefer okuma bilmediğini açıklamasına rağmen meleğin ısrarı neticesinde zorlanmaksızın okuyabildi. Allah İsrail Peygamberlerin'de de olduğu gibi ona da muazzam bir güç verdi, genelde tüm düşmanlarının, özellikle de Mekkeliler'in kötü hilelerini kendisine bildirdi. Üç yıl boyunca tevhit inancını halka anlatmaya başladı. Ancak takdirden çok muhalefetle karşılaştı kabilesinde çok azı onu korumaya devam ettiler (Eliade, 2003: 172).

Hz. Muhammed'in telkin ettiği mesaj soyut değildi, tersine zamanının özel ve toplumsal şartlarına doğrudan bir tavır alıştı. Vahyin özünde bir Allah'tan başka ilah olmadığının ilanını verdi. Çok tanrıcı kabilesel inançlarının dini mabedi olan bir şehirde, bu ilan yerel liderlerin itibarlarına ve konumlarına doğrudan bir saldırıydı. Aynı zamanda vahiy, zengin, fakir, güçlü ve zayıflara bir toplumsal şuur için çağrıda bulunuyor ve kıyamet günü için uyarıyordu. Toplumsal yükümlülükler aradaki zengin tacirlerce önemsenmediğinden, bu toplumsal sorumluluk çağırısı, Mekke'de muhalefete yol açtı. (Malik B. Nebi, 1991: 20).

Hz. Muhammed kendini çok heyecanlandıran vahiy gelmesi olayını önce eşi Hatice'ye söyledi ve Hatice, Hz. Muhammed'i çağrısına olumlu yanıt veren ilk kadın ve ilk Müslüman oldu. Onu peygamberin amca oğlu Ali ve en yakın arkadaşı Ebu Bekir izledi. Önceleri Hz. Muhammed'e tanrı tarafından İslam Dini'nin peygamberliği verildi. Bu dini kurmak ve yaymakla görevlendirildi. Hz. Muhammed başlangıçta bu dini çok az kişiye duyurmuştur. Ne var ki özellikle Musevi geleneği bu "son peygamberi" bekliyordu. Bu nedenle Hz. Muhammed'in çağrısı Mekke'de heyecan yarattı. Özellikle Mekke'nin yoksul kesiminden pek çok kişi, İslam Dini'ni benimseyerek müslüman oldu. Mekke soylularının, Allah'ın büyüklüğüne ve Hz. Muhammed'in onun peygamberi olduğuna inanan bu yeni dine karşı gelmeleri üzerine, her gün sayıları biraz daha artan yeni Müslümanlar ile Mekke soyluları arasında amansız bir mücadele başladı (Dictionnaire Larousse, Ansiklopedik Sözlük, 1993/1994: III. 1200) .

Bir zulüm döneminin ardından, Hz. Muhammed Mekke'nin kuzeyinde bir vaha toplumu olan Yesrib'e hicret davetini kabul etti. Oradaki kabileler kendi kendilerini yıkan kan davaları yüzünden savaşıyorlardı. Hz. Muhammet'ten yardım etmesini ve aralarının bulmasını istemişlerdi. 622'de Hz. Muhammed ve kendisine tabi olanlar Medine ye hicret ettiler (Woll , 1991: 20).

Hicretten sonra Mekkeliler'in müslümanların peşini bırakmayacağı belliydi.

Bunun için Mekkeliler hicret edenlerin geride kalan mallarına el koyuyordu. Müslümanlar da seriyyeler düzenleyerek Mekkeliler'e ekonomik zarar veriyordu. Böylece Müslümanlar ve Müşrikler arasında bir çok savaşlar oldu. Bunlardan en büyükleri Bedir, Uhud, Hendek'tir. En sonunda Mekkeliler kovdukları müslümanlara Mekke'yi teslim etmek durumunda kaldılar (Hamidullah, trs: I. 217-220).

4.3.2. Kutsal Kitabı

Karea'den "okumak, ezbere okumak" manasına gelen Kur'an kelimesi, Müslümanlara göre Cebrail tarafından kitap-ı mukaddes'e ait peygamberler halkasının sonuncusu Hz. Muhammed'e getirilen kitap Allah'ın kitabıdır (Eliade, 2003: 172).

Hz. Muhammed ilk vahyi kırk yaşında almıştır. Kur'an'ın nüzul süresi 22 sene, 2 ay ve 22 gündür. Bu zaman zarfında Kur'an, ayet ayet veya ayetler halinde veyahut da sure sure inmiştir (Karaçam, 2005: 89).

Bütün kaynakların ittifakı ile sabittir ki, Hz. Muhammed'e ne zaman bir ayet gelse hemen vahiy katiplerinden birini çağırıp "Bunu falan sureye koyunuz" diye emreder ve yazdırırdı (Zerkeşi, 1990: I, 232; Karaçam, 2005: 92).

Kur'an'ın bildirdiğine göre, bütün peygamberler aynı esasları telkin etmişlerdir. Telkin edilen bu esaslar İslam'dan başka bir şey olmadığına göre, İslam Dini bütün insanlığı kucaklar. Çünkü ana esaslar hiçbir zaman değişikliğe uğramaz. Zamanla ihtiyaçlar degişir. Din bu ihtiyaçları tatmin eder. Bu itibarlarla İslam son ve en mütekamil dindir. Bunu Kur'an'ın kendisi de söyler. Allah, Ali İmran süresinin 19. ayetinde (*…size İslam'ı din olarak seçtim…*) buyurmaktadır.

Kur'an-ı Kerim ile diğer kitapları orjinallik açısından bir değerlendirmeye tutarsak bu konu hakkında şunları diyebiliriz:

Bu kitap yani Kur'an 14 asırdan beri nesilden nesile, en küçük bir karışma ve tahrifat tatmaksızın intikal etmiş olmak gibi bir imtiyaza maliktir (Malik B. Nebi, 1991: 45)

Halbuki Tevrat için bu böyle değildir. Modern tetkikçiler Tevrat'ı teşkil eden bir çok kitaplardan ancak bir tanesini Yeremya'nın kitabını otantik kabul etmektedirler (Malik B. Nebi, 1991: 46).

İncil içinde vaziyet bundan da parlak değildir. Zira İncil'in çeşitli müshaları, kalesinde imha edilerek, yerine siynoptisv diye adı ile anılan İnciller bırakılmış ve bu müshalarda inci'in aslı üzerine bir şüpe bulutu çekmiştir (Malik B. Nebi, 1991: 46).

Gerçekten bu siynoptiklerin İsa'dan bir asır sonra, yani kendilere Hıristiyan anneleri izafe edilen havarilerin ölümünden bile sonra yazılmış olduğu hükmüne varan tetkikçiler , bu kitapları otantik bir kaynak olarak karşılamamaktadırlar. Netice olarak Yahudi-Hıristiyan vesikalarının tarihi kıymet ve gerçekliği üzerimde kafi bir kararsızlık mevcuttur (Malik B. Nebi, 1991: 46).

5. KİTABI MUKADDES İLE KURAN KISSALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Kur'an ve Tevrat kıssalarının dört parçada inceleceğiz:

1. Yaratılış
2. İlk insan kıssası
3. Peygamberler kıssası
4. Diğer kıssalar

5.1. Yaratılış Kıssası

Yaradılış Kıssası Tevrat'ta özel bir yer tutar. Kur'an'da ise bu kıssa bir çok sure ve ayetlerde değişik yerlerde ele alınmıştır. Ancak Ahd-i Cedid'te yaratılış kıssası yer tutmaz. Çünkü İncil de Ahd-i Atik'tin bir devamı niteliğindedir. Biz önce bu kıssayı Tevrat'tan bahsedeceğiz. Daha sonra da Kur'an'dan ele alacağız.

5.1.1. Tevrat'ta Yaratılış

Tevrat'ta yaratılış ve ilk insan kıssaları Tekvin bölümünün 1. babı ile 6. babı arasında yer alır ve Tekvin'in 1. babı'nda Allah'ın alemi 6 günde yarattığından bahsedilir. Bu 6 günde sırası ile Allah alemdeki varlıkları teker teker yaratır. Bu yaratılışı özetleyecek olursak şöyledir : 'Birinci gün Allah yeri, göğü ve sonrada ışığı yarattı. 2. Gün suları 3. Gün karaları. 4: Gün gündüzü geceden ayırmak için ilk önce büyük ışığı sonrada küçük ışığı ve yıldızları yarattı 5. Gün kuşları ve deniz canlılarını yarattı. 6. Gün Allah yerin hayvanlarını, sığırlarını ve toprak da yaşayan her şeyi cinslerine göre yarattı. Son olarak "yere ve göğe hakim olsun diye insanı yarattı". Tevrat'ta Allah'ın insanı kendi suretinde yarattığından bahsedilir. 2. Bapta 7. güne kadar alemde var olan her şeyin yaratılışı tamamlanarak Allah 7. Gün istirahata çekildiğini görüyoruz. Onun için sept yani 7. Günü Allah mübarek kılmıştır. (Teferruatlı bilgi için Yaratılış Bölümü bab 1;1 -31 arasına bakınız)

5.1.2. Kur'an'da Yaratılış

Kur'an Tevrat'ta olduğu gibi göklerin ve yerin yaratılışını başından sonuna kadar bir sıra içinde yani silsile yolu ile anlatmaz. Bu noktada eski ahitten ayrılır. Kur'an'da kesintisiz bir anlatış yerine pek çok sürelerde yaratılışın bazı yanlarına değinen yaratılışın belirgin özelliği olarak art arda cereyan etmiş olayları az çok açıklayan pasajlar halinde bir kıssa görünür.

Tevrat ve Kur'an'ın konuyla ilgili kıssaları arasındaki zahiri benzerlikler vardır. Bu benzerliğin en dikkat çekici yanı yaratılış evrelerinin toplam sayısının 6 oluşudur. Kanaatimize göre bu 6 sayısı Tevrat'a göre tam bir gün iken Kur'an'da bu 6 sayısı bir günden ziyade birer evre olarak karşımıza çıkar. Çünkü Tevrat'ın birinci babında ki yaratılış evreleri sonunda şöyle bir ibare yer alıyor 've akşam oldu ve sabah oldu bir gün' (ikinci gün, üçüncü gün…) işte Tevrat'ta geçen gün ibaresinin bizim için güneşin doğuşu ve batışı arasında geçen zaman dilimi olarak görülür (Tekvin 1/5-8-13). Ancak karşımıza şöyle bir sorun çıkmaktadır: güneşin yaratılışı bile diğer günlerde olurken nasıl olur da bildiğimiz günden bahsedilir ? Tartışmaya açık bir konudur.

Kur'an için böyle bir günden bahsedilemez. Ancak mutlaka Kur'an'a göre yaratılış 6 gün (safha) dür. Araf 7. sure 54. ayette şöyle ifade edilir: 'Rabbiniz gökleri ve yeryüzünü 6 günde yaratmış olan Allah tır".

Bu ayet ve benzerlerinde geçen “eyyam” tabiri sadece günler anlamında anlamak doğru olmaz. Aynı zamanda uzun süre yani ne kadar olduğu belli olmayan zaman olarak anlamak gerekir. Nitekim Dünya’nın dönmesi sonucu tanımı Astronomice yapılmış gün kavramından habersiz olan M.S. 16. yüz yıl müfessirlerinden Ebu’s Suud : “yaratılışa, her zaman kullandığımız anlamdaki günler halinde değil, dönemler (Arapça nevbet) halinde gerçekleşmiş gözü ile bakmalıyız” diye düşünmektedir (Bucaille, 1984: 220) .

“Yevm” kelimesinin aşağıdaki ayetlerde de bu anlamda yer alır:

-Süre 32 ayet 5: ‘…bir zaman evresinde (yevm) ki miktarı sizin sayınızla bin yıl eder’(es-Secde 32/5).

-Süre 70 ayet 4.: ‘…bir zaman evresinde (yevm) ki miktarı elli bin yıl tutar”(el-Meariç 70/4).

Tevrat ile Kur’an’ın yaratılış konusunda ayrı düştükleri diğer bir husus da şu dur: Kur’an gökler ve yerden hangisinin önce hangisinin sonra yaratıldığını bildirmez (elAraf 7/54; el-Fussilet 41/9-12). Bizce Kur’an’a göre göklerin ve yerin yaratılış aşamaları aynı zamana rastlamıştır. Ayrıca Kur’an’a göre kainat daha sonra parçalara ayrılmış bir blok şeklinde ilk ve tek bir kütleden yaratılmıştır:

-Süre 21 ayet 30: ‘…kafirler görmezler mi ki gerçekten yer ve gökler birdi ve biz onları ayırdık her şeyi su ile canlı kıldık hala inanmazlar mı’?(el-Enbiya 21/30).

-Süre 50 ayet 38: ‘…yemin olsun biz gökleri ve yeri ve ikisinin arasında olan her şeyi 6 evrede yarattık ve bize bir yorgunluk gelmedi’ Bu ayette gösteriyor ki Tevrat’ta olduğu gibi Allah alemi yarattıktan sonra istirahata çekilmemiştir. Kur’an’ın Tevrat’tan ayrıldığı noktalardan biri de budur (Kaf 50/38).

M. Bucaille, Kur’an’da yer alan bu türde ayetleri bilimsel mülahazalarla açıklamaya başlamadan önce Kur’an’ın yaratılış hususunda verdiği temel noktaları şu şekilde özetler:

1. Kainatın topluca yaratılışı altı devirde gerçekleşmiştir.

2. Göklerin yaratılış aşamaları ile yeryüzünün yaratılış aşamaları aynı zamana rastlamışlardır.

3. Kainat, daha sonra parçalara ayrılmış olan bir blok şeklindeki ilk ve tek bir kütleden yaratılmıştır.

4. Göklerin çok sayıda olması (bkz. en-Nebe' 78/12).

5. “Göklerle yer arasında” bir ara varlığın mevcut bulunması (Bucaille, 1984: 230).

5.1.3. Karşılaştırma

1. Kur’an’da yaratılış Kıssası Tevrat’taki gibi bir sıra ve bütünlük içinde yer almaz. Tevrat’ta ise Yaratılış ilk bapta yer alarak bütün yaratılış kıssası baştan sona kadar anlatır.

2. Kur’an’a göre yartılış kıssasında Allah yeri ve göğü altı günde yaratmıştır. Kur’an’da yer alan bu altı gün kavramı Tevrat’ta bulunan gün kavramından farklıdır. Tevrat’ta yer alan bu gün kavramı tam yirmi dört saati ifade eder. Kur’an’ın ayetlerine

bütünlük içinde bakılırsa bu altı günün devirleri ifade ettiğini görürüz.

3 Kur'an'a göre yerin ve gögün yaratılamasında her hangi bir sıra takip edilmez. Tevrat'ta ise öne yer sonra da gök yaratılmıştır. Kur'an'a göre ise yerin ve göğün yaratılması aynı döneme geldiğini görüyoruz.

4. Allah yeri ve göğü yarattıktan sonra her hangi ibr istirahatte bulunduğu Kur'an'da yer almaz. Tevrat'ta ise Allah yedinci günde istirahate çekilmiştir.

5. Kur'an'da yer alan mevzular bazı açılardan Tevrat'a benzer. Tevrat da Kur'an da Evrim teorilerine karşı olduklarını ayetlerinden bize bildirmektedirler. Bu kutsal kitaplara göre her şeyi Allah yaratmış olup evren başka oluşumlardan meydana gelmemiştir.

5.2. İlk İnsan Kıssası

Kur'an-ı Kerim ile Tevrat'ın ittifak ile bahsettiği mevzulardan biri ilk insan ve onun hayatıdır. Ancak Kur'an ile Tevrat bu mevzuları elbette aynı üslup ve lafızlar ile değil farklı bir biçimlerde anlatırlar. Aynı zaman da bazı konular hakkında farklı görüşler belirtmişlerdir. Bazı konularda da tezatlık teşkil etmişlerdir. Bazen de birinin bahsettiğinden öteki bahsetmemiştir. Bazı konular da Tevrat'ta Allah için muhal olacak şekilde yer almıştır. Aşağıda bu konuları açıklayacağız.

5.2.1. Tevrat'a göre ilk insan kıssası:

İlk insan Kıssası Tevrat'ın birinci babı ile beşinci babları arasında yer almaktadır. Burada konu baştan sona kadar anlatılmaktadır. Tekvinin 1. babı 26. cümlesinde ilk insanın yaratılışına rastlamaktayız: "ve Allah dedi: suretimizde benzeyişimizde insan yapalım..."

Ancak Tevrat'ta ilk insanın yaradılışı ve zamanı iki hikayede farklı biçimlerde nakledilmektedir. "Ruhban Metni" denilen birinci rivayete göre; insanın yaratılışının altıncı gününde diğer bütün varlıklardan sonra Tanrıya benzer bir surette ilk defa erkek ve dişi olarak yaratılmıştır. "Yahvist metin" adı verilen ikinci hikayede ise önce erkeğin daha sonra da onun kaburga kemiğinden kadının yaratıldığı anlatılır. İlk insan –adam- bizzat Tanrı tarafından yerin toprağından yapılmış daha sonra burnundan hayat nefesi üflenerek canlı bir varlık haline gelmiştir. Hemen şunu belirtelim: Adem ismi İbranice'de insan türü için kullanılan müşterek bir isimdir. Bunun için Ahd-i atik'te bu kelime insan ve türü anlamında beş yüzden fazla yerde nadiren de özel isim olarak ilk insan için kullanılmıştır (Bolay, 1988: I. 358). Böylece Tekvin'in ilk beş babında bu kelime hem özel bir isim olarak hem de insan türü ve ilk insan manalarında kullanılmıştır. Çağdaş yorumcular kelimenin Tekvin (3/17.)'e kadar "insan türü" anlamında kullanıldığı kanaatindedirler.

Tevrat'a göre alemin yaratılışından sonra yeryüzüne Allah yağmur yağdırmış ve toprağı işlesin diye topraktan adam yaratır. Rab Allah onun burnuna hayat nefesini üfledi ve adam yaşayan can olur. Rab Allah şarka doğru Aden'de bir bahçe dikmiştir. Yaptığı bu adamı bu bahçeye koydu. Bahçeye her türlü meyve ağaçlarını dikti ve ortaya da iyilik ve kötülüğü bilme ağacını yerden bitirdi. Adama "Bu ağaçtan yeme"dedi. Bu arada adam her mahlukun adını koymaya başladı sonra Allah kaburga kemiğinden adama yardımcı yaptı ve adam bunun adını Nisa koydu. Nisa denilmesinin sebebi olarak Tevrat'a göre "o insandan alındı"diyerek bahsedilir. Tevrat'a göre adam ve karısı çıplaktılar (Tekvin 2/ 1-25).

Tevrat'a göre Hz.Adem ile Havva'yı saptırmaya çalışanın yılan olduğunu

görüyoruz. Yılan ilk önce kadını daha sonra kocasını nasıl kandırdığını Tevrat'ın Tekvin bölümünün 3.babında genişçe bahseder. Sonunda adam ve karısı yasak ağacın meyvesinden yerler. İkisinin de üzerleri açılır ve çıplak olduklarını anlarlar. İncir yapraklarından kendilerine önlükler yaparlar. Günün serinliğinde bahçede gezmekte olan Rab Allah'ın sesini işittiler. Rab Allah onların gizlendiklerini görünce olup biteni sorar ve yasak meyveden yediklerini anlar.Yılana der ki: "*Kır hayvanlarının en lanetlisi olacaksın,insan soyuyla seni soyun arasına düşmanlık koyacağım*"der. Kadına da "*Zahmetini ve gebeliğini ziyadesiyle çoğaltacağın, ağrı ile çocuk doğuracaksın ve arzun kocana olup kocan sana hakim olacak*"der. Ve adama der: "*Karının sözünü tuttuğun için toprak senin yüzünden lanetli oldu,ömrünün bütün günlerinde zahmet ile yiyeceksin ve sana diken ve çalı bitirerek kır otunu yiyeceksin.*" İleriki cümlelerde adamın adının Adem olarak karşımıza çıktığını görüyoruz ve Adem karısının adına Havva demiştir. Çünkü bütün yaşayanlarının anası manasına gelmektedir (Tekvin 3/1-21).

5.2.2. Kur'an'a göre İlk İnsan Kıssası:

İnsanın dünyadaki konumu ve Ahiret'te ebedi hayatında elde edeceği sonuç ile ilgili olarak Hz. Adem ve İblis kıssası Bakara, Araf, Hicr, İsra, Kehf, Taha ve Sad sürelerinde ele alınmakla birlikte her surede farklı uzunlukta değişik siyak içinde, farklı üslup ve ayrıntılarla bulunduğu muhtevaya göre hedeflenen gayelerle anlatılır. En uzun anlatım Araf Suresi'ndedir (Araf 7/ 11-27. Ayetler). Hz. Adem kıssasını anlamak için bu ayetlerin hepsini göz önüne alıp incelememiz gerekir. Evvela konuya ışık tutmak için Hz. Adem'in niçin yaratıldığın**a** Kur'an'dan bakmamız gerekiyor.

Bakara suresi 30. ayette bunun sebebi açıklanmaktadır: "Rabbin meleklere ;Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım dediği vakit onlar; "*Orada nizamı bozacak, kan akıtacak bir mahluk mu Yaratacaksın? Oysa biz sana devamlı hamd ve ibadet edip seni tenzih etmekteyiz*" dediler. Allah; "*Ben sizin bilmediklerinizi bilirim*" dedi. Tekvin 1-26. cümlede buna benzer ibare şöyledir: "*ve Allah dedi; suretimizde insan yapalım yeryüzüne, göklere ve her şeye hakim olsun ve Allah insanı kendi suretinde yarattı...*" Ancak Hz. Adem'in yaratılışı sırasında meleklerle Allah arasında geçen bu diyalogdan bahsedilmemektedir. Bakara 31. Ayette "ve Adem'e bütün isimleri öğretti. Müteakiben önce onları meleklere göstererek; *"iddianızda tutarlı iseniz haydi bana şunları isimleriyle birlikte bildirin bakalım'* dedi. 32. Ayet: " *Ya Rab sen sübhansın senin bildirdiklerinden başka ne bilebiliriz ki? Her şeyi hakkıyla bilen her şeyi hikmetle yapan sensin"* dediler. 33.ayet: "Allah ; "*Ey Adem Eşyanın isimlerini sen onlara bildir" dedi. O da isimleriyle onları bildirince Allah buyurdu; ve ben sizin gizlide açıkta yaptığınız her şeyi de bilirim dememiş miydim?"*. 34. Ayet: "O vakit meleklere; *"Adem'e secde edin"* dedik. İblis hariç hepsi secde ettiler. Buraya kadar ki kıssada görüyoruz ki, Hz. Adem her şeyin ismini koymaktadır. Bunu Kitab-ı Mukkaddes de zikreder. (Tekvin 2-20). Ancak meleklerle Allah arasında geçen böyle bir diyalogdan Kitab-ı Mukaddes söz etmemektedir.

Araf süresinde İblis'in secde etmeme sebebini ayet 12 açıklamaktadır: "Allah şöyle buyurdu: '*Söyle bakalım, sana emrettiğim halde secde etmene mani olan nedir?'* İblis: ' *ben ondan daha üstünüm, çünkü sen beni ateşten yarattın, onu ise bir çamur bir çamur parçasından yarattın'.* (bkz. el-Hicr 15/30,31; Sad 38/76; 55/14,15; el-A'râf 7/12).

"*Çabuk oradan in" buyurdu . Allah "Öyle orada kurulup da büyüklük taslamak senin haddin değildir. Çabuk oradan in, Çünkü sen alçağın tekisin.*" (el-A'râf 7/13).

14. Ayet: "*Bana onların diriltilecekleri kıyamet gününe kadar mühlet verir*

misin?"(el-Araf 7/14).

15. Ayet: "*Allah haydi sen mühlet verilenlerindensin"* buyurdu (el-Araf 7/15).

16. ve 17. Ayet: *"Öyle ise dedi sen beni azgınlığa mahkum ettiğin için ben de onları gözetlemek üzere senin doğru yolunun üzerinde pusu kurup oturacağım. Sonra onların gah önlerinden gah arkalarından gah sağlarından gah sollarından sokulacağım, vesvese verip pusu kuracağım, sen de onların ekserisini şükreden kullar olarak bulamayacaksın dedi.*(el-Araf 7/16-17).(Ayrıca bkz.34/20,21).

18 Ayet: "*Allah dedi: "Alçak ve kovulmuş olarak çık oradan. Onlardan kim sana uyarsa iyi bilin ki cehennemi sizlerle dolduracağım*" (el-Araf 7/18). (Ayrıca bkz.17-63,65).

İblis ile Allah arasında geçen böyle bir konuşmaya rastlamadık. Zaten Tevrat'a göre Hz. Adem'in ve Havva'nın cennetten çıkarılışını sağlayan yılandır.

19 Ayet: *Ey Adem! Sen ve eşin cennete yerleşiniz, istediğiniz her şeyden yiyip içiniz ancak sakın şu ağaca yaklaşmayın yoksa zalimlerden olursunuz.* (el-Araf 7/19). (bkz. 4-76).

20 ve 21. Ayetler: "Fakat şeytan onlara gözlerinden gizlenmiş olan edep yerlerini açığa çıkarmak için vesvese verdi. Onlara şöyle telkinde bulundu: "*Rabbinizin size bu ağacın meyvesini yasaklamasının tek sebebi sizin meleklerden veya ölümsüz hayata kavuşanlardan olmanızı engellemektir*" diyerek kendisinin onların iyiliğini istediğine dair yemin etti (el-Araf 7/20-21)

22. Ayet: Böylece onları aldatarak mevkiinden düşürdü. O ağacın meyvesini tadar tatmaz edep yerlerinin açık olduğunu fark ettiler. Derhal buldukları cennet yapraklarıyla edep yerlerini örtmeye başladılar. Onların Rabbi ise nida edip buyurdu: "*Ben sizi o ağaçtan men etmedim mi? Ben şeytanın sizin düşmanınız olduğunu söylemedim mi? Niçin beni dinlemediniz de bu perişan duruma düştünüz?* (el-Araf 7/22). (bkz.20-121).

Tevrat'ta da Hz. Adem ve Havva'nın çıplak olduklarını görüyoruz. Ancak yılan onları kandırırken Kur'an'daki ölümsüzlüğü vaat etmemiş sadece iyiliği ve kötülüğü bilerek Allah gibi olmayı bildirmiştir. Kur'an'da meyveyi ilk tadanın kim olduğu bildirilmez oysa Tevrat'a göre ilk tadan Havva'dır. Yine Tevrat'ta haşa Allah -bir insan gibi bir mahluk gibi- günün serinliğinde bahçede gezmekte olan Rab Allah'ın sesini Adem ile Havva'nın işittiğini görüyoruz (Tekvin Bab 3/1-23).

Bu ifadelerin hiç birisi Kur'an'da yer almaz. Buradaki cümlelere baktığımızda yılana, Adem'e , Havva'ya ceza verildiğini ve hayat ağacının yolunu korumak için Aden bahçesinin şarkına Kerubileri ve her tarafa dönen kılıcın ateşinin konulduğundan bahsediliyor. Tevrat'taki bu cezalandırılma bütün insan soyunu kapsayan bir cezalandırmadır. Kur'an'a göre böyle bir cezalandırmadan bahsedemeyiz. Çünkü hiç kimse kimsenin günahını üstlenmez (ez-Zümer).

Taha 122 ve 123. Ayetlerde bu konuya ışık tutacak ayetleri görüyoruz. Buna göre, 122. ayet; "sonra Rabbi onu seçti tövbesini kabul etti ve onu hidayete erdirdi. 123. Ayet; "onlara hitaben buyruldu: kiminiz kiminize düşman olarak cennetten yere ininiz. Sonra ne zaman benden bir rehber gelir de kim ona uyarsa artık o ne şaşırır ne de bedbaht olur." Bu ayetler gösteriyor ki, Allah Hz. Adem ve Havva'nın tövbelerini kabul ettikten sonra dünyaya gönderiyor. Demek ki dünyaya gönderilme bir ceza değil bir taltiftir. İnsanı Allah dünyaya kendi halifesi olarak göndermiş olmakta tır. Dünyayı

mamur etme yetkisi ile insanı donatıyor. Bu görevlendirmede gerekçesiz değildir. Gök yer ve dağlar bu görevi kabul etmezken (Ahzap 33/72) sadece insan bu görevi üstlenmiştir. Hz. Adem'in ömrü yetmeyeceği için onun evlatları kendisine halef olmuştur. Bütün bunlarda kaderi ilahinin cilvelerini görmekteyiz.

Ayrıca Hz. Adem ve Hava'nın bulunduğu yerin Tevrat'a göre dünyada bulunan Aden olduğunu görüyoruz. Kur'an ise bulundukları yere sadece cennet diye bahsetmektedir. Bir kısım müfessirler göre burası dünyada bir yer olması gerekirse de çoğunluk burasının öbür alemdeki cennet olacağı kanaatini taşımaktadırlar.

5.2.3. Karşılaştırma

Yukarıdaki verilerden yola çıkarak ilk insan ve yaratılışı ile ilgili Tevrat ve ur'an arasındaki benzerlik ve farklılıkları şu şekilde tespit edebiliriz:

i. *İlk İnsanın Yaradılışı ve Özellikleri:* Tevrat'ta ilk insanın yaradılışının şekli ve zamanı hakkında iki ayrı nakil bulunduğundan önceki konularda bahsetmiştik. Kur'anı Kerim'e göre Adem'in yaradılışının diğer insanlarınki gibi olmadığı kesindir. Özellikle Ali İmran Süresi 59. Ayetinde "Allah nezdinde İsa'nın durumu Adem'e benzer; Allah onu topraktan yarattı sonra da ol dedi ve oldu" denilerek bu iki peygamberin yaradılışındaki olağan üstü duruma işaret edilmiştir. Kur'an Hz. Adem'in yaratıldığı maddesini (yani toprağı) çeşitli ayetlerde değişik terimler ile anlatmaktadır. Bu terimler kısaca şunlardır: Toprak (turap), Su, Çamur (tin), Süzme çamur(sülaletin tin), Kurumuş Çamur(salsal), yapışkan çamur(tin lazip). (bkz. el-Hicr 15-26,28,33; er-Rahman 55-14). Tefsirlerde ve bir çok rivayetlerde bunların ne manaya geldiği geniş geniş anlatılmıştır. Biz bu bilgilere konumuzun kapsamı açısından uygun görmemekteyiz. Ancak bir gerçek vardır ki o da Kur'an ve sahih hadis ve rivayetlerin Hz.Adem'in özü itibari ile topraktan yaratıldığını bildirmeleridir. Bu kadar geniş bir yaradılış biçiminden Tevrat bahsetmemektedir. Ayrıca konu ile ilgili ayetlerden bu yaradılışın belli bir gelişme seyri takip ettiğini ve süresi bilinmemekle birlikte belli bir zaman içinde tamamlandığı sonucu da çıkarılabilir.(bkz. Er-Razi, trs: VIII. 74-75).

Yalnız bu gelişme tabii bir tekamül olmayıp her an ve aşamada Allah'ın bilgisi ve kudreti altında oluşan bir gelişmedir. Eğer bir başka yaratıktan tekamül süreci olsaydı insanoğlunun yükümlü ve sorumlu tutulma görevinin mantığı kurulamazdı. İslam Literatürlerinde toprağın nereden ve nasıl alındığına dair bazı rivayetler bulunur. Ancak bunlar birer menkıbeyi andırır mahiyettedir (Köksal 2004: I., 35). Tevratta böyle bir bilgiden bahsedilmemektedir.

Kur'an'a göre Adem'in ve onun soyunun bir özelliğinin de halife olmasıdır. Bu tabiri İslam alimlerinin genel kanaati üzerine şöyle açıklayabiliriz: Allah'ın ona verdiği akli zihni ve ahlakı vb.meziyetlerden dolayı hem Allah'a ibadet eden hem de yeryüzünde Allah'ın hükümlerini uygulamasını sağlayan ayrıca diğer bir çok türleri kendi hizmetinde kullanabilen varlık manasında kuran halife tabirini kullanır. Halife kelimesini Tevrat'ta rastlamadık ancak o kelimeyi anımsatan benzer cümlelerle karşılaştık: "*...ve Allah onlara dedi semereli olun çoğalın yeryüzünü doldurun ve onu tabii kılın. Yeryüzünde hareket eden her canlı şeye hakim olun"* (Tekvin 1/ 28)

Kur'an'a göre Hz. Adem dolaylı bir işaretle bir peygamberdir. İslam ümmeti de onun peygamber olduğunda hem fikirdir. Ancak onu Tevrat'a göre bir peygamber olduğuna dair işaret bulunmamakla birlikte Yahudiler onun bir peygamber olduğunu da iddia etmezler. Kur'anın bir ayetinde şöyle der: "*Nuh İbrahim ve İmran ehli ile Adem'i de alemlere üstün kıldık*" (Ali İmran 3/33).

Ahmet bin Hanbel'in Müsned'in de Hz. Muhammed'e ilk peygamberin kim olduğu sorulmuş. Hz. Peygamber de Adem'dir demiştir (İbn. Hanbel, trs: V, 178-179-265).

Kur'an ile Tevrat'ın ittifak ettiği hususlardan biri de şudur: Adem'in eşyanın isimlerini bildirmesidir. Bu Tevrat'ta şu şekilde izah edilir. "Rab Allah her kır hayvanını ve kuşunu yaptı ve onlara ne ad koyacağını görmek için ademe getirdi. Ve adem her birinin adını ne koyduysa canlı mahlukun adı o oldu". Kur'an'a göre Adem'e bütün isimler öğretildiğinden ademe secdeyi meleklerden Allah ister. Bu Adem'in en önemli meziyetlerinden biridir.

ii. Meleklerin Adem'e Secde Etmesi: Tevrat'ta ne Hz. Adem'in yaratılışından önce Rab Allah'ın meleklerle görüşmesi ne de yaratılışından sonra meleklerin ona secde etmesi zikredilir. Bu bilgiler sadece Kuran'da yer alır. Ancak Tevrat'ta şöyle bir ifade yer alıyor: "Ve Rab Allah dedi adam iyiyi ve kötüyü bilmekte bizim gibi biri oldu (Tekvin 3/22)." Bu gibi ifadelerdeki çoğul sigası Tevrat tefsirlerinde meleklerin mevcudiyeti izah edilmiştir. Bazı Hıristiyan ilahiyatçılar da aynı görüşte olmakla beraber bazıları ise teslis inancının bir işareti olarak yorumlamışlardır (Bolay 1988: I , 360).

Kur'an'da Hz. Adem'e secde edildiği bir çok sure ve ayetler de bahsedilmiştir. Bu sure ve ayetler şunlardır: el-Bakara 2-34; el-Araf 7-11; el-Hicr 15-29,31; el-İsra 17-61; el-Kehf 18-50; Taha 20/116; Sad 38-72,74. Bu emre bir tek İblis karşı çıkmıştır. İblis kelimesine de Tevrat'ta rastlamadık . Ancak hemen şunu belirtelim ki İslam aleminin ittifakıyla sabittir ki bu secde bir ibadet amaçlı secde olmayıp saygı secdesi ve bir nevi biat olarak yorumlanır (Bolay 1988: I , 360)

iii. Adem'in konulduğu Cennet :Tevrat'ta bu cennetin adına ADEN'de bir bahçe olarak görüyoruz.(Tekvin2-7,8). Kur'an-ı Kerim Adem'in konulduğu yer hakkında sadece cennet tabirini kullanır. Bu cennet kelimesini bu dünyada bir yer mi yoksa ahirette iyilerin kaldığı ebedilik yurdu olan cennet mi olduğu belli değildir. Bu konuda alimler de değişik görüşler ifade etmişlerdir. Ancak genel kanaat öbür alemde ki cennet olduğu üzerinde ittifak halindedirler. Bu açıdan bakıldığında Kur'an ve Tevrat bu konuda ayrı düşünür . Ancak bu dünyada ki cennet ifadesini Kur'an'ın kabul ettiğini varsayarsak kuran ile Tevrat ittifak halindedirler. Hemen şunu belirtelim Kur'an bu konuyu müphem bırakmıştır.

iv. Adem'in hatası ve Cennetten çıkarılması : Tevrat'a göre Adem'in cennetten çıkarılması iyiliği ve kötülüğü bilme ağacından dolayıdır. Bu ağacın Hz. Adem'in ve karısının meyvesinden yemeleri yasaklanmıştır. Ayrıca Tevrat'ta "*hayat ağacı*" diye bahsedilen bir ağaç daha vardır. Bu ağaç diğerinden farklıdır. Bazı yorumcular bu iki ağacın bir olarak görmüşlerse de bazılarıda bu ikisinin farklı olduğunu ve en önemlisi de hayat ağacı olduğunu söylemişlerdir. Çünkü bu hayat ağacının meyvesi ölümsüzlük vermektedir .

Kur'an'a göre Hz. Adem ve eşi cennet de her türlü nimetlerden faydalanıyordu. Ancak sadece şu ağaca yaklaşmayın (el-Bakara 2/35)diye Allah emretmiştir. Bu ağacın hakkında Kur'an'da herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Ademi ve Havva'yı o ağaçtan yemeye kandıran, Tevrat'ın aksine yılan değil İblis'tir. Yılan Tevrat'ta Adem ve karısına "o ağacın meyvesini yerseniz Allah gibi olursunuz" diye telkinlerde bulunuyordu. Kur'an' da ise iblis yılanın sözüne benzer cümlelerle onlara telkin ediyor ve şöyle diyordu "sırf melekler gibi olursunuz yahut ebedi kalıcılardan olursunuz diyerek Allah şu ağacı yasakladı(el-Araf 7/20) veya "ey adem sana ebedilik ağacını ve

yok olmayacak bir hükümranlığı göstereyim mi?"(Taha 20/121)

Kur'an'a göre yasak meyveden önce veya sonra kimin yediği belli değildir. Ancak Tevrat bunu ilk önce yiyenin Hz.havva sonra da adem olduğundan bahsetmiştir. İslam literatüründe de tevrata benzer düşünceler anlatılır. Ancak bu rivayetlerin sahihliği bizi düşündürmektedir. Tevrata göre yılan Havva ve adem cezalandırılır ve bu cezalar sadece nevi şahsına münhasır kalmayıp onların soyundan gelecek bütün türleri bağlayan bir cezadır. Ancak kuran onlara ceza olarak belli bir süre yeryüzünde yaşamaları için cennetten çıkarıldıklarını söyler. İnsanlar arasında ki düşmanlılar da yasağı çiğnemiş olmanın bir cezasıdır (el-Bakara 2/36,38; el-Araf 7/24; Taha 20/123.)

Hıristiyanlar Adem'in yasak ağacı yemesi ile büyük günah işlemiş ve bu günahın her doğan yeni çocuğa sirayet ettiğini kabul ederler. Ancak vaftiz olanlar cehennemlik olmaktan kurtulacaklardır. Bu asli günah inancı Hıristiyanlığın temel fikirlerindendir (Bolay 1988: I , 361). İslam böyle bir inancı asla kabul etmez. Çünkü suç ve ceza ferdidir. Kimse kimsenin günahından sorumlu değildir. (el-Enam 6/164)

v. Adem'in Cennetten Çıkarıldıktan Sonraki Hayatı: Hz. Ademin cennetten sonra ki hayatı hakkında kuran da herhangi bir bilgi yoktur. Diğer İslami kaynaklarda ki haberler ise genellikle Yahudi geleneklerinden aktarılmıştır. Kur'an da ademin herhangi bir zürriyetinden bahsedilmez. Sadece onun iki oğlunun yaşadığı ibretlik hikaye yer alır (el-Maide 5/ 132). Tevrat ise onun 930 yıl yaşadığını ve soyundan kimlerin geldiğini hep zikreder. Ancak Adem'in nerede öldüğünden bahsetmez. Kur'an'da da böyle bir bilgi yer almaz..

5.3. Peygamber Kıssaları

Bu bölümde hem Kitab-ı Mukaddes hem de Kur'an'ın anlattığı peygamberlerin hayatlarından bahsedeceğiz. Bu peygamberlerin hayatlarından söz ederken onların hayatlarını ilk önce Kitab-ı Mukaddes'ten bahsedip daha sonra da Kur'an'dan inceleyeceğiz. En sonunda daha önceden de yaptığımız gibi bu konular üzerinde Kur'an ile Kitab-ı Mukaddes'in benzer ve farklı yanlarını maddeler halinde bir karşılaştırmasını sunacağız.

5.3.1. İdris Peygamber

5.3.1.1. Tevrata Göre

Tevrat'ta İdris adı ile karşılaşmadık. Tevrat'taki adın İdris değil Hanuk olduğunu görüyoruz. Onun hakkındaki bilgiler daha çok yaşı ve soyu hakkındadır. Tekvin (5/21-24) arasında yer alan bilgilere göre Yaret'ten doğma Hanuk 65 yaşında Metuşelah'ın babası olmuştur. "300 yıl Allah ile yürüdü ve oğullar, kızlar babası oldu. 365 yıl yaşayan Hanuk Allah ile yürüdü ve gözden kayboldu çünkü onu Allah aldı" diye bilgiler yer alır (Tekvin 5/21-24). Buradan Hanuk'un göğe bedeni ile kaldırıldığını anlıyoruz.

5.3.1.2. Kur'an'a Göre

İdris Peygamberin Kur'an'da iki defa ismi geçmektedir. Meryem Suresi (19. sure) 56 ve 57. ayetleri : 'Kitapta İdris'i de an gerçekten o da doğruluğun timsali idi**,** nebi idi. Biz onu üstün bir makama yücelttik. el-Enbiya 21/85. ayette İdris Peygamber, İsmail ve Zülkifl ile birlikte anılmaktadır. Bu ayetten İdris'in de sabredenlerden olduğunu anlıyoruz. Kur'an'da İdris (a.s.) hakkında yer alan bilgiler bu kadardır.

İslam'ı kaynaklara göre İdris (a.s.) Nuh Peygamber'in üçüncü batından

dedesidir. Rivayete göre kendinden önceki insanlar deri giyinirken o elbise dikmeye başlamış ve giymiştir. Ona otuz sahife verilmiştir. Kalemle ilk yazı yazan, yıldızlar ve hesap ilmiyle ilk uğraşan odur. Meryem 19/57. ayetten de onun miraca yükseldiğini anlıyoruz. Ancak miraç hakkında yer alan bilgiler üzerinde çok sözler söylenmiştir. Çünkü onun hala hayatta olduğuna dair inanç yer almaktadır. Fakat bu inancın temeli İsraili bilgilere dayandığı muhtemeldir (Harman 2000: XXI., 464).

5.3.1.3. Karşılaştırma

i. İdris Peygamber'in adı Tevrat'ta Hanuk olarak karşımıza çıkmaktadır. Hanok'un hayatı hakkındaki bilgiler kısa ve öz olarak bulunur. Kur'an'da da onun hayatı çok kısa ele alınmıştır.

ii. İdris Peygamber'in kaç yaşına kadar yaşadığına dair bilgiler daha çok Tevrat'ta yer almaktadır. Kur'an ise böyle bilgilerden bahsetmez.

iii. Kur'an da Tevrat da onun yüce makamlara yükseldiğini söyler. Ancak Kur'an'da yer alan uruç hadisesi Tevrat'ta yer alan bilgilerden farklılık taşır. Onun miracı daha çok öbür dünyadaki makam ve mevkisi açısından ele alınırken Tevrat ise onun bir anda ortadan kaybolduğuna vurgu yapar. Allah ile yürüdüğünden bahseder. Bunun için onun miracı hem beden hem de ruhen olduğu Tevrat'ta kesindir.

5.3.2. Nuh ve Tufan Olayı

5.3.2.1. Tevrata Göre

Tevrat'ta Nuh ve Tufan Kıssası Tekvin Bölümü altıncı baptan itibaren başlar. Olayı kısaca şöyle özetleyebiliriz: İnsan nesli çoğaldıkça zorbalık artar. Nuh ise Allah ile beraber olur. Allah Nuh'a gofer ağcından bir gemi yapmasını, gemide odalar yapmasını ve gemiyi içerden ve dışardan ziftlemesini emreder (Tekvin 6/1-2; 9-10; 13-15).

Geminin uzunluğu 300 arşın, genişliği 50 arşın ve yüksekliği 30 arşın olacaktır. Allah Nuh'a; "Gemiyi 3 katlı yapacaksın, sen ve oğulların karın ve gelinlerin kurtulup bütün yaşayanları tufanda öldüreceğim" der (Tekvin 6/15-18).

Altıncı Bap'ta insanlar dışındaki mahlukattan dişi ve erkek olarak ikişer tane Nuh'a geleceğini, onları da gemiye almasından bahsedilir (Tekvin 6/19). Ancak 7. Bap'ta ise Nuh'un her temiz hayvandan 7'şer tane dişi ve erkeklerden, temiz olmayan hayvanlardan erkek ve dişi olarak ikişer ikişer alacağını söyler. Kuşlardan da yedişer olarak almasından bahseder (Tekvin 7/2-3).

40 gün 40 gece Tufan olayı sürmüştür. Bu esnada Nuh Peygamber 600 yaşındaydı. Nuh Peygamber Allah'ın emrettiği gibi her şeyi yapar. Nuh ve yanındakiler gemiye binerler ve Tufan başlar. Sonra Nuh ve gemidekiler hariç bütün yer yüzünde canlı kalmaz. 150 gün sular yer yüzünde kalır (Tekvin 7/24). Bu ibare bir önceki 40 gün 40 gece ibaresinin muhalifidir.

Tekvin sekizinci Bap'ta Allah'ın Nuh'u ve gemidekileri hatırladığından, yağmurların ve suların kesildiğinden bahsedilmektedir. Gemi yedinci ayda ayın on yedisinde Ararat Dağ'ı üzerine oturur. Sular onuncu aya kadar, gittikçe azaldılar; onuncu ayda ayın birinde dağların başları görünür (Tekvin 8/1-5).

Nuh geminin penceresini açar ve kuzgununu gönderir. Daha sonrada güvercinini gönderir. Bundaki gayesi yerin kuruyup kurumadığını anlamaya çalışmaktır. Nuh 7 gün sonra yine güvercinini gönderir ve güvercin bir daha dönmez. Nuh'un yaşının 601.

yılında birinci ayda ayın birinde sular kurur. İkinci ayda ayın on yedisinde yer kurur (Tekvin 8/13-15). Nuh ve gemidekiler çıkarlar Nuh Rabbe bir mezbah yapar ve takdimelerde bulunur. Her temiz hayvan ve kuşların kokuları Rabbe ulaşır ve Rab pişman olur ve der:

-"*Bir daha toprağa lanetlemeyeceğim*" (Tekvin 8/20-22). Tevrat'a göre Rab Allah Tufan hadisesinden sonra pişman olmuş, bir daha bu afeti meydana getirmeyeceğini söylemiştir. Bunu hatırlamak için de işaret olsun diye buluta yayını koymuştur (Tekvin 9/ 16-17).

9. bapta anlatıldığına göre Nuh bir çiftlik yapmaya başlar ve bir bağ diker. Daha sonra şarap içer ve sarhoş olur çadırının içinde çıplak kalır. Kenan'ın atası Ham, babasının çıplaklığını Sam ile Yafet'e söyler. Sam ile Yafet babasının üzerlerini örter. Nuh uyanır ve küçük oğlunun kendisine ne yaptığını anlar ve Ham'ın oğluna beddua eder. Sam ve Yafet'e ise dua eder. Ve Nuh sonra 350 yıl daha yaşar ve ömrü 950 yıla tamamlanır (Tekvin 9/20-29). İşte Tevrat'ta anlatılan Nuh kıssasının özeti böyledir.

5.3.2.2. Kur'an'a Göre

Kur'an Nuh Peygamber ve Tufan olayından bir arada değil bir çok surede karışık olarak bahseder. Kur'an'da da Nuh Kavmi azgın olmuş ve Tufan olayı ile helak olmuştur. Nuh ve Ona inananların kurtulması da Nuh'a yapılması vahyedilen bir gemi sayesinde olmuştur. Ancak Kur'an, Tevrat gibi bu geminin hangi ağaçtan ve nasıl yapıldığından bahsetmez (el-Müminun 23/26-27; el-Kamer 54/13; Hud 11/37).

Nuh Peygamber gemiyi yaptıktan sonra içine her canlıdan ikişer çift koymasını Allah emreder. Kendisi ile birlikte inananlar gemiye binerler (Hud 11/40). Tufan artık başlamıştır. Kur'an'a göre Tufan'ın suları yerin kaynak suları ve göğün sularıdır (el-Kamer 54/12). Böylece gemi içindekiler suyun üstünde kalıp kurtulurken kavimdeki diğer inanmayanlar ise ölüme bırakılmıştır (el-Hakka 69/11). Tufan'ın ne kadar süre sürdüğü Kur'an'da belli değildir. Ancak Nuh Peygamber'in kendi kavminden yaşayan hiç kimseyi bırakmamasını istediğine dair yaptığı dua Allah tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra Allah'ın emri ile yer suyunu yutmuş, gök de suyunu tutmuştur (Hud 11/44). Kur'an'a göre gemi Cudi Dağı'na oturmuştur. Tevrat Hz. Nuh'un dokuz yüz elli yıl yaşadığından bahsederken Kur'an da Nuh'un kavmi içinde dokuz yüz elli yıl kaldığını dile getirir (el-Ankebut 29/ 14). Tevrat'ta Nuh'un, Tufan'dan sonra yaptığı ve oğulları ile aralarında geçen mevzular ise Kur'an açısından peygamberlik mesleğine ters düşen anlatımlarıdır.

Tevrat'tan Kur'an'ın Tufan olayında en bariz şekilde ayrıldığı nokta şudur : (Araf 7.sure ayet 59 ve 93) Nuh kavmi de diğer kavimler gibi cezalandırılmış ve ceza şekli olan Tufan olayı da sadece o kavme olmuştur (Bucaille, 1984: 345). Tevrat bunun aksine sadece o kavme ait bir ceza değil, bütün dünyayı kapsayan bir olay olarak görmemektedir. Çünkü Tevrat'a göre Allah insanı yarattığına pişman olmuştur (Tekvin 8/20).

Diğer farklılık şudur ; Tevrat'ın aksine Kur'an Tufan'ın zamanını belli etmiyor ve bu su felaketinin süresinden bahsetmiyor. Gemiye binenler Kur'an'a göre Nuh'un kendisine göre iman edenlerdir. Bunun dışında her cins hayvandan birer çift alındığını Kur'an Hud suresi 11/ 40. ayette bildirmektedir. Oysa Tevrat'ta (saderdortal kıssaya göre) her bir fert hariç olmamak üzere her cins hayvandan birer çift alınırken yahvist kıssaya göre temiz hayvan ve kuşlardan yedişer çift temiz olmayanlardan birer çift diye bahseder. Ayrıca Tevrat'a göre geminin Tufan'dan sonra oturduğu yer Ağrı Dağı iken

Kur'an'a göre Cüdi dağıdır (Hud 11 / 44).

Nuh peygamber hakkında Tevrat'ta bahsedilmeyip Kur'an'da bahsedilen bir olay da şudur:

Hud Suresi 11/ ayet 42 ; gemi onları dağlar gibi dalgalar arasında geçirirken Hz. Nuh biraz ötede olan oğluna:

-Evladım gel sende bizimle gemiye binde kafirlerle beraber kalma diye seslendi.

43. ayet ; o da beni sudan koruyacak bir dağ sığınırım dedi. Nuh ise "*bu gün Allah'ın helak emrinde koruyacak hiçbir kuvvet yoktur. Ancak Onun merhamet ettiği kurtulur*" der demez birden aralarına dalga girdi ve oğlu boğulanlardan oldu.

45. ayet ; Nuh Rabbi'ne dedi "*Ya Rabbi elbette boğulan oğlum da ailemdendi, öz evladımdı. Senin vaadin elbette haktır ve sen hakimler hakimisin*". 46.ayet; Allah "*ey nuh* buyurdu *o senin ailenden değil çünkü o dürüst iş yapan temiz bir insan değildi. O halde hakkında kesin bilgi olmayan her şeyi benden isteme. Cahilce bir davranışta bulunmayasın diye sana öğüt veriyorum*". 47. ayet; *Ya Rabbi hakkımda kesin bilgim olmayan şeyi senden istemekten sana sığınırım. Eğer beni affetmez merhamet etmezsen her şeyi kaybedenlerden olurum*" dedi. Böyle bir kıssa Kur'an'da geçip Tevrat'ta geçmez. Nuh ile oğlu arasında geçen böyle bir kıssaya Tevrat'ta rastlamadık.

5.3.2.3. Karşılaştırma

i. Nuh'un soyu hakkında bilgiler Kur'an'da yer almazken Tevrat'ta bu bilgiler yer alır.

ii. Kur'an ve Tevrat'ın Tufan olayında ayrıldıkları en bariz nokta Tufan olayının Kur'an'a göre yerel bir olay olmasıdır. Tevrat'a göre ise bu olay tüm dünya çapındadır.

iii. Nuh'un gemisi hakkında en teferruatlı bilgiler Tevrat'ta yer alır. Gemi Allah'ın vahyi altında yapıldığı iki kitap açısından da ele alınır. Ancak onun şekli biçimi ve yapılış süreci sadece Tevrat'ta yer alır.

iv. Kur'an'a göre gemiye bindirilecek hayvanlar her cinsten iki tanedir. Tevrat'ta ise bu konu hakkında rivayetler birbirleri ile çelişkilidir. Bu rivayetlerden bir tanesi Kur'an ile örtüşür.

v. Tufan'ın ne kadar sürdüğü Tevrat'ta yer alan konudur. Kur'an'da böyle bir mevzu yer almazken geminin Tufan'dan sonra oturduğu dağ da Cudi Dağı'dır. Tevrat ise Ararat Dağı'nı gösterir.

vi. Tufan sırasında Nuh'un oğlu ile olan diyaloglarını Kur'an'dan öğrenmekteyiz. Tevrat böyle bir mevzudan bahsetmez.

vii. Tufan olayından sonra Nuh Tevrat'a göre çifçilik yapar ve şarap içer. Bundan sonra iki oğluna dua ederken bir oğluna da bed dua eder. Kur'an'a göre bu mevzular asla bir peygambere sığmayan hususlardır.

viii. Nuh'un kaç yıl yaşadığı konuları iki kitap açısından da aynı şekilde ele alınmıştır. Sadece Kur'an Nuh'un yaşından bahsederken Kur'an'ın uslup farkı yer almaktadır.

5.3.3. İbrahim Peygamber

5.3.3.1. Tevrat'a Göre

Tevrat'ta İbrahim Peygamber'in kıssası Tekvin Bölümü 12. baptan

başlamaktadır. 10. ve 11. baplarda ise İbrahim Peygamber'in Hz. Nuh'a dayanan soyundan bahsedilmektedir. Hz. İbrahim'in Tevrat'ta yer alan şeceresi şöyledir: Nuh, Sam, Arpakşad, Şelah, Eber, Peleg, Reu, Seruc, Nahor, Terah, Abram'dır (Tekvin 11/10-26) .

Hz. İbrahim hakkındaki kıssa onun göç olayını anlatarak başlamaktadır. Kitab-ı Mukaddes'te onun daha önceki hayatı hakkında hiçbir malumata rastlamadık. Hz. İbrahim'in ateşe atılması da Kitab-ı Mukaddes dışı Yahudi literatürlerinde tafsilatı ile anlatılır (Harman, 2000a: XXI., s.270). Göç hususunda Rab Abram'a der: "Memleketinden babanın evinden sana göstereceğim memlekete git ve seni büyük bir millet yapacağım..." ve Abram denileni yapar (Tekvin 12/ 1-2).

Tevrat'ın bahsettiğine göre Hz. İbrahim yolculuk sırasında 75 yaşında idi ve kardeşinin oğlu Lut da yanında idi. Harran'da elde ettikleri bütün malları ve ailesi ile birlikte Kenan iline doğru yola çıktılar. Kenan iline geldiklerinde kıtlık olduğunu gördüler daha sonra Mısır'a gitmek için yola koyuldular. Mısır'a yaklaştıklarında karısı Saray'a İbrahim (a.s) şöyler der:

"Biliyorum ki sen güzel bir kadınsın Mısırlılar seni görünce bu onun karısı derler ve beni öldürürler, seni sağ bırakırlar. Bunun için "onun kız kardeşiyim" de. Mısır'a gelirler ve Saray'ın güzel olduğunu görünce insanlar Abram'a iyi davranırlar ve Abram mal mülk sahibi olur (Tekvin 12/12-16). Allah Abram'ın karısı Saray'dan dolayı Firavunu ve sarayını büyük vuruşla vurur (Tekvin 12/17).

Daha sonra Saray hakkında söylediği aldatmaca ortaya çıkınca Firavun Abram'ı çağırıp şöyle der: "Bana yaptığın bu şey nedir? Niçin bu benim kız kardeşimdir dedin de ben de onu karı olarak aldım? Ve şimdi işte karın al ve git". Firavun adamlarına emreder, onu ve karısını kendine ait bütün mallarla birlikte Mısır'dan gönderirler. Bundan sonra Abram ve Lut Mısır'dan Cenub'a doğru harekete geçerler. Başlangıçtaki çadırının olduğu yere doğru gelirler. Mısır'dan çıkarken aldıkları bütün mallar hakkında Lut peygamber hakkında çekişmeye başlarlar. Lut Abram'dan ayrılarak Sodom tarafına hareket eder (Tekvin 13/1-15).

Tekvin 15 ve 16. baplarda İbrahim Peygamberin çocuksuz olduğunu arz edip Rab'den zürriyet istediğini görürüz. Allah da ona gökteki yıldızlar kadar semereli olacağını bildirir (Tekvin 15/1-6). Abram'ın karısı Saray Mısırlı cariyesi Hacer'den bir çocuk yapmasını Abram'dan ister. Hacer hamile kalır. Sara daha hamile iken Hacer'e yaptığı işkenceler yüzünden evden kaçar. Rabbin meleği ona görünür ve bir oğlan doğuracağını adını İsmail koyması lazım olduğunu söyler. Hacer tekrar eve döner ve İsmail'i doğurur. Bu arada Abram Tevrat'a göre 86 yaşındadır (Tekvin 16/1-16).

Tekvin'in 17. babında anlatılanlara göre: Abram 99 yaşında iken Rab kendisine görünür: Artık adı Abram değil Abraham diye çağırılacağını söyler. Abraham kelime manası cumhurun babası anlamına gelmektedir. İbrahim'i Allah çoğaltacak ve Kenan ilini soyuna mülk olarak vereceğini bildirir. İbrahim'in soyundan gelenler için sünnetin farz olduğu bu bapta bildiriliyor. Yine burada karısı Saray'ın adının Sara olacaktır. Sara ismi prenses demektir. Sara'dan bir oğul olacak ve adı İshak konulacaktır (Tekvin 17/1-9).

Tekvin'in 18. babında da bir gün İbrahim'in çadırına üç adam gelir ve misafir olurlar. İbrahim onlara çeşitli ikramlarda bulunur. Üç adam bu ikramlardan yerler (Tekvin 18/ 4-8; Ayr. bk. 19/3). Karısı Sara'yı çağırırlar ve bir oğlu olacağını haber verirler. Sara "Ben ve kocam kocamışken böyle sevinç olur mu?" diyerek içinden

güldü. Ve adamlardan ikisi Sodom'a doğru kalkarlar. Ancak bu üç adamdan birinin Rab Allah olduğunu ileriki pasajlarda görüyoruz. Ve İbrahim'in yanında kalan adamın Rab Allah olduğunu Tevrat bildirir. İbrahim Rab ile pazarlığa oturur. Kavmin helak olmaması için İbrahim yalvarır ancak kabul edilmez.

Tekvin'in 19. Bapta Lut peygamberden bahsedilmektedir. Bu konuyu Lut peygamber kıssasında ele alacağız.

Bundan sonraki bablarda ise İbrahim Peygamber'in Mısır'a ziyaretine benzer bir başka ziyaretten bahsedilmektedir. Bu zannımca Tevrat'ın diğer rivayetinin aynı konuyu farklı bir şekilde anlatmasıdır. İbrahim bu bapta Cenub'a gider ve karısı hakkında oradakilere kız kardeşimdir der. Gerar kralı Abi Melek adamlarını gönderir. Karısı Sara'yı yanına alır. Fakat Abi melek'e Rab Allah rüyasında görünür. İbrahim'i ve karısını bırakmasını emreder. Abi melek Sara'yı ve İbrahim'i bırakır. İbrahim'e verdiği her şeyi geri almaz ve böylece İbrahim mala ve mülke kavuşur (Tekvin 20/1-18).

Tekvin 21. Bap'ta Rab dediği gibi Sara'yı ziyaret eder ve Sara hamile kalır. Allah'ın dediği o vakitte bir oğlan doğurur. Adını İshak koyarlar. İbrahim Tevrat'ın bahsine göre 100 yaşındadır. İshak büyür ve sütten kesilir ve o gün büyük bir ziyafet yapılır. Ziyafet sırasında Hacer'in oğlunun İshak'a alaylı bir şekilde güldüğünü görünce İbrahim'e " Hacer'i ve oğlunu alıp dışarı at çünkü bu cariyenin oğlu benim oğluma mirasçı olmayacaktır" der. Kitab-ı Mukaddes'e göre Hacer ve oğlu beraber yola çıkıyorlar. Beer Şeba çölünde dolaşırlar ve suları tükenir. Hacer'in sesini Allah duyar ve bir su kuyusunu Hacer'e gösterir ve oradan su içtiler. Paran (Faran) çölünde çoçuk ve annesi yaşarlar ve çocuk büyüyünce Mısır'dan bir kadınla evlenir.

Tekvin 22. Bap'ta İbrahim'in İshak'ı kurban etmesinden bahseder. İbrahim İshak'ı kurban edeceği sırada Rabb'in meleği gelerek onlara bir koç kurban etmelerini iletir (Tekvin 22/1-24).

Tekvin 23. Bap'ta Sara'nın ölümünden ve nereye nasıl gömüldüğünden bahsediliyor. İbrahim karısı Sara'yı Kenan Diyarında, Mamre (O hebron'dur) karşısında Makpela tarlasının mağarasına gömer. Tarla Het Oğulları tarafında kabir olmak üzere İbrahim'e mülk edilir (Tekvin 23/ 18-20).

Hz.İbrahim ile ilgili konular hakkında ileriki baplarda yer alan meseleler Kur'an'da görünmez. Bu baplarda Hz.İbrahim'in tekrardan evlendiği ve kimle evlendiği bahsedilir. Ayrıca Hz.İshak'ın kim ile evlenmesi gerektiğinden söz eder. Bundan sonra Hz.İbrahim'in hanımlarından olan soyundan zikredilir (Tekvin 25/1-20).

İbrahim'in günleri tamam olur ve yüz yetmiş beş yaşında vefat eder. İbrahim de karısı Sara'nın yanına iki oğlu tarafından gömülür (Tekvin 25/7-10). Rab İbrahim'den sonra İshak'ı mubarek kılmıştır (Tekvin 25/ 11).

5.3.3.2. Kur'an'a Göre

İbrahim Peygamberin ismi Kur'an 'da 69 defa geçmektedir. Aynı zamanda kendi ismi ile anılan bir sure de bulunur (İbrahim Süresi). İbrahim Kıssası ve ismi Kur'an'da şu sure ve ayetlerde geçer: 2. el-Bakara Suresi 124, 127, 130, 136, 258, 260. ayetleri. 3. Ali İmran Suresi 65, 68. ayetleri. 6. el-Enam Suresi 74,75,83. ayetleri. en-Nahl Suresi 119.ayetleri. el-Hac suresi 36. ayeti. el-Mümtahine suresi 4. ayeti. eş-Şuara suresi 70,102. ayetleri ile İbrahim suresi 35,36,37. ayetleridir.

Kur'an-ı Kerim İbrahim Peygamber'in hayatı (onun çocukluğu hakkında bahsetmeden) peygamberlik öncesi ve sonrası hayatı hakkındaki bazı kesitlerden

bahseder. Tevrat gibi Kur'an da onun doğumu ve çocukluğundan bahsetmiyor. Ancak İslam Literatürlerinde onun doğumu, soyu, şekli, şemaili, mağarada geçirdiği hayatı ve yaşadığı bölgedeki zalim Nemrut'un hayatı ve İbrahim Peygamber'in yaşadığı çocukluğu hakkında pek çok rivayetler bulunur (bkz. İbn-i Sad, trs.: I. 46; Yakut, trs: IV. 487,; İbn-i. Hambel, trs: I. 332, İbn-i Kuteybe, trs: 15; İbn-ül Esir, trs: I. 95, İbn-i Asakir, trs: 137, Köksal, 2004: I. 143-146).

Bu mevzulara konumuz kapsamı açısından değinmeyeceğiz. Ancak Kur'an'da tarih sahnesi açısından en erken dönem olarak yani İbrahim Peygamber'in hayatının en erken ve genç dönemi olarak Enam Süresi 74-80. ayetlerini görüyoruz. Söz konusu bu ayetlere gelince bu ayetler şu mevzulardan bahseder: "Enam süresi 74. ayeti: bir zaman İbrahim babası Azer'e sen putları tanrı mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni de halkını da besbelli bir sapıklık içinde görüyorum demişti." Bu ayet ile İbrahim Peygamber'in şirkin kötülüğünü kabul ettiğini görüyoruz. Babası ile olan bu diyalogdan sonra Allah onun ifadeleri ile şirkin ne kadar saçma ve hakiki imana giden yolu bir istidlal ile insanlara gösteriyor.

Söz konusu Enam Suresi 75. ayeti buna işaret etmektedir. Diğer ayetlerde bu istidlalin keyfiyeti ortaya konuyor. 76. Ayette İbrahim peygamber ilk önce yıldıza bakıp sanki kavmine bu putlar yerine şu yıldıza bakın olsa olsa bu rab olur der. Sonra yıldız kaybolur ve İbrahim "ben kaybolanları sevmem" der.Daha sonra ayı görür. Aynı yöntem ile "olsa olsa bu rabbim olur" der. Ancak o da kaybolur. Daha sonra da güneşi görür. "Olsa olsa bu Rabbim bu olur" der. Çünkü bu hepsinden daha büyüktür. O da batınca "ey halkım ben sizin Allah'a ortak koştuğunuz şeylerden uzağım ben batıl dinlerden uzaklaşarak yüzümü gökleri ve yeri yaratan alemlerin Rabbine yönelttim, ben asla sizin gibi müşrik değilim" dedi (bkz. PAK, 2003: 59-74).

Kur'an'da İbrahim Peygamber'in bundan sonraki hayatı hakkında kavmi ve babası ile olan mücadelelerinden bahsedilir. "Bir zamanlar İbrahim babasına; Ey babacığım işitmez ve görmez sana hiçbir faydası olmayan şeylere ne diye taparsın. Ey babacığım bana muhakkak ki sana gelmeyen bir ilim gelmiştir. O halde bana uy da seni dümdüz bir yola çıkarayım" der (Meryem 19/42-48; el-Enam 52-56. eş-Şuara 70-102). Hz. İbrahim daha sonra kavmine de bu tebliğde bulunmuş ancak olumlu sonuç alamamıştır (el-Enam 6/80; el-Enbiya 21/51-73; eş-Şuara 26/70-89; el-Ankebut 29/16-27; es-Saffat 37/ 83-98; ez-Zuhruf 43/ 26-28). Kur'an'da Hz. İbrahim'in babası için Allah'tan af dilediği, fakat bu dileğinin kabul edilmediği belirtilmektedir (Meryem 19 /41-50; et-Tevbe 9/ 114).

İbrahim Peygamber'in kavmi bayram günü mesire yerine giderlerken İbrahim de "Ben bu gün kendimi hasta görüyorum" diyerek gitmez ve put haneye gelir ve bütün putları kırıp yıkar. Yalnız onların en büyüğünü bırakır (el-Enbiya Süresi 21/59-60). O halde onu insanların huzuruna getiriniz. Olur ki onlar da kendisinin aleyhinde şahitlik ederler" derler (el-Enbiya 21/63). Halkın huzuruna getirilen genç İbrahim'e sorarlar: "Ey İbrahim sen mi yaptın bunu tanrılarımıza" derler. İbrahim "belki onların en büyüğü yapmıştır. Eğer konuşurlarsa onlara sorunuz" der (el-Enbiya 21/63). Kavim biraz durup düşünür ancak tekrar eski fikirlerine dönerler: yemin olsun ki bunların söz edemeyeceğini sen de bilirsin" derler (el-Enbiya 21/62-67).

Rivayetlere göre İbrahim peygamber yedi yıl hapis yatar (İbn-i Sad, trs., Tabakat, I, s.46). Daha sonra da yakılmasına karar verilir. Yakılması Kur'an'da yer alırken Tevrat'ta böyle bir olaya rastlamadık. Kur'an onun yakılması hakkında şöyle der: "*Onun için bir bina dikiniz de alevli ateşin içine atınız onu*" (es-Saffat 37/ 97). *Onu*

yakınız bu surette tanrılarınıza yardım etmiş olursunuz eğer iş yapmak isteyenlerden iseniz. (el-Enbiya 21/68). Ateş yakılır ve İbrahim ateşe atılır. Ancak Allah "Ey ateş İbrahim'e karşı serinlik ve selamet içinde ol" buyurdu. Ateş böylece İbrahim'i yakmaz. Daha sonra İbrahim'in ölmediğini görenler şaşırırlar ve Allah İbrahim'in Nemrut ülkesinden ayrılmasını emreder. (Meryem19/ 49).

Tevrat'ta bu hicretin yönünün Mısır olduğunu görüyoruz. Ancak Kur'an'a göre böyle bir yer ismi belirtilmeksizin İbrahim peygamber'in Nemrud'un ülkesinden ayrıldığı malümdur. İslam literatüründe İbrahim Peygamber'in Tevrat'ta ki gibi önce Şam'a oradan Ürdün'e oradan da Mısır'a gittiğine dair rivayetler vardır. Mısır'da karısı Sara için Firavun'dan korktuğundan "din kardeşimdir" dediğini rivayetlerden anlıyoruz (el-Buhari, trs: V. 49). Ancak bunların da İsrailiyat kaynaklı rivayetlerden olması kuvvetle muhtemeldir.

Kur'an'dan Hz. İbrahim'in bundan sonraki hayatı hakkında İbrahim suresinde geçen ayetler bulunur. Bu ayetlere göre Hz. İsmail ve annesi Hz. İbrahim Peygamber tarafından bugünkü Mekke civarına gönderildiği anlaşılır.

Hz. İbrahim'in İsmail'den sonra İshak adlı oğlu olmuştur. Bu konuları İshak ve İsmail Peygamberler bölümünde ele alacağız.

5.3.3.3. Karşılaştırma

1. Kur'an İbrahim Peygamber'in soy kütüğü hakkında bilgi vermezken Tevrat onun soy kütüğünden bahseder. Tevrat da Kur'an da İbrahim Peygamber'in çocukluğu hakkında bilgi vermez.

2. İbrahim Peygamber kendi kavmi ile yaptığı mücadele hakkında bilgi vermektedir. Bu tür bilgilerden Tevrat bahsetmez.

3. İbrahim Peygamber'in kavmi ile yaptığı mücadele sonunda Kur'an onun ateşe atılıp ölmediğinden bahseder. Tevrat'ta böyle bir habere sahip değiliz.

4. Kur'an onun ateşten kurtulduktan sonra emin ve bereketli topraklara göç ettiğinden bahsederken herhangi bir yer belli etmez. Ancak Tevrat onun Mısır'a kadar yolculuk yaptığını anlatır.

5. Tevrat Mısır'da İbrahim Peygamber'in karısı Sare'ye kız kardeşim dediğinden bahseder. Bu tür haberler Kur'an'da yer almazken bazı rivayetlerde onun Mısır'a gittiği ve Tevrat'ın bahsettiği gibi olaylar yer alır. Ancak bu rivayetlerin sahihliği ve güvenirliği tartışılabilir.

7. Tevrat İbrahim Peygamber'in Mısır'a yaptığı yolculuğun bir benzerini de Abi Melek'in ülkesine yapar ve burada da Karısı Sare'ye "kız kardeşimdir" der.

8. İbrahim Peygamber'in putperest kavimden kurtulduktan sonraki hayatı hakkında Kur'an Onun oğlu İsmail ile yaşadığından bahseder. İsmail'in bir yapılan dua sonucu verilmiş olduğundan bahsedilir. İsmail peygamber ile babasını yaptığı ilk mabetten Tevrat bahsetmez. Ancak Tevrat daha çok İshak Peygamber'in hayatı üzerine odaklanır.

9. İshak Peygamber'in müjdelenmesi hakkında Tevrat'ta bazı çıkmazlar yer alır. Çünkü Allah İbrahim Peygamber'e İnsan şeklinde gelen üç adamdan biridir. Kur'an bunu kabul etmez ve gelen üç adamın melek olduğunu bildirir.

10. Tevra'ta yer alan bilgilere göre İbrahim Peygamber'in adı ilk önce Abram'dır. İshak ona müjdelendiğinde adının Abraham olarak değiştirildiğini

görüyoruz. Aynı şekilde karısı Sara'nın da adı değiştirilmiştir. Kur'an'da böyle bir isim değişikliğinden bahsedilmez.

5.3.4. Lut Peygamber

5.3.4.1. Tevrat'a Göre

Tevrat'a göre Lut peygamber Hz. İbrahim'in yeğenidir. İbrahim peygamberle birlikte Mısır'a oradan da cenuba hareket eder. Başlangıçtaki çadırlarına vardıklarında Hz. İbrahim ile mallar hususunda tartışmaya başlar ve İbrahim Peygamber ile yolunu ayırır. (Tekvin 13/7-12). Böylece Sodom tarafına gelir ve oraya yerleşir (Tekvin 12-13).

Tevrat'ta onun kavmi ile olan mücadelesi hakkında bildirilen şunlardır: Başlangıçta Lut'un kavminin ne ile suçlandıklarını bilmiyoruz. Ama Lut Kavmi'nin büyük günah işleyen bir kavim olduğu için Allah'ın onları cezalandırdığını daha sonra anlıyoruz. Hz. İbrahim'e gelen üç misafirin biri Allah diğer ikisi melektir. O üç adam İbrahim'i müjdeledikten sonra üç adamdan ikisi Sodom tarafına doğru yola çıkarlar. İbrahim Rab Allah'ın huzurunda Allah'tan kavmin helak olmaması için yalvarır. İbrahim belki içlerinde elli salih insan bulunur diye Allah'tan iyi ile kötüyü helak etmemesini ister. Bu sayı pazarlık sonucu 10 kişiye kadar iner ve Rab Allah söz verir. Eğer içlerinde on salih insan varsa da o kavmi helak etmeyecektir. Ancak on insan dahi yoktur (Tekvin 18/1-33). Rab Allah gider İbrahim de yerine döner.

Tekvin 19. bapta İki meleğin Sodom'a vardığından ve kavimle aralarında geçen olaylardan bahsedilmektedir. Şehrin kapısında Lut peygamber onları karşılar. Onları evlerinde ağırlamaya başlamışken bu arada Sodom halkı Lut'un evini sararlar. Halk Lut'tan kendsine gelen misafirleri kendilerine vermelerini isterler. Lut onlara ; "Ey kardeşlerim ne olur kötülük etmeyiniz. İşte benim ere varmamış iki kızım var, rica ederim onları size çıkarayım yeter ki bu adamlara bir şey yapmayın"der. Kavim der ki: "Geri çekil." Adamlar Lut'u evin içine getirdiler. Dışarıdaki kavme ise Rab körlük vererek kavim kapıyı bile bulamaz (Tekvin 19-11).

Melekler Lut Peygamber'e durumu anlatarak kavmin sonunun geldiğini anlatır. Böylece Lut'tan şehirden ayrılması istenir. Lut biraz ağırdan davranır. Melekler Lut'u, karısını ve iki kızını alıp şehrin dışına bırakırlar. Onlara dağlara kaçmaları söylenir. Lut ise dağa varmak zor olduğu için Küçük şehir Tsoar'a varır. Arakalarından Sodom ve Gomere'ye göklerden kükürt ve ateş yağdırılır (Tekvin 19/24). Bütün şehir yerle bir olur. Lut'un karısı da meleklerin sözünü dinlemediğinden kaçarken dönüp arkasına bakar ve bir tuz direği olur (Tekvin 18/1;19/26).

Lut ve iki kızı daha sonra Tsoar'dan ayrılıp dağa yerleşir ve bir mağaraya sığınır. Burada Lut hakkında çok ağır iddialar yer alır. Buna göre iki kız babalarına şarap içirip önce büyüğü sonra da küçüğü babalarının yanına girip Lut'tan hamile kalırlar. Büyük kız bir oğul doğurur ve adına Moab der. Böylece Moablıların atası olur. Küçük kız da bir oğul doğurur. Adı Ben Ammi olur. Bu da Ammon oğullarının atasıdır. (Tekvin 19/30-38). Lut Peygamber'in bundan sonraki hayatı hakkında malumat bulunmamaktadır.

5.3.4.2. Kur'an'a Göre

Kur'an-ı Kerim'de Lut ismi yirmi yedi defa ismen zikredilmektedir. İbrahim Peygamberin tebliğini kabul ettiği Ankebut 29/26. ayetinden anlaşılmaktadır. İbrahim'in ateşten ve putperest kavimden kurtulduğunda Lut Peygamber de bereketli topraklara onunla birlikte ulaştırılmıştır (el-Enbiya 21/71). Kur'an'da onun

peygamberlerden olduğu bildirilir (es-Saffat 37/133). Lut Peygamber de alemlere üstün kılınmıştır. Aynı zaman da ona hüküm verildiği salihlerden olduğu bildirilir (el-Enbiya 6/86-74-75).

Lut peygamber'in Sodom halkına gitmesi için Allah'ın onu görevlendirmesi söz konusudur. Sodom halkının en büyük özelliği kadınları bırakıp erkeklerle beraber olmalarıdır. Bunun büyük günah olduğunu Lut Peygamber bildirmiştir. Kavim ise Lut Peygamber'i tehdid edip "Eğer doğru söylüyorsan bizi tehdid ettiğin azabı getir" diyerek onu uyarmışlardır. Lut Allah'a dua ederek yardım ister (el-Araf 7/80-81;eş-Şuara 26/160-166; en-Neml 27/54-55; el-Ankebut 29/28-30).

Lut'un duasını kabul eden Allah kavmin helakı için üç meleği gönderir. Melekler genç ve yakışıklı birer erkek olarak önce İbrahim'e gelerek ona İshak'ı müjdelerler. Sonra da Lut kavminin helakından bahsederler (Hud 11/69-70; el-Hicr 15/57-58; el-Ankebut 29/31). İbrahim Lut'un akıbetinin ne olacağını ve inanların azaptan kurtulup kurtulamayacağını sorar. Bunun için azabın tehirini ister (Hud 11/74). Hz. İbrahim Peygamber'in meleklerle olan pazarlığı Tevrat'a benzer şekilde bazı İslami kaynaklarda yer almaktadır. Halbuki Kur'an'da böyle bir pazarlık bulunmaz. (bkz. et-Taberi, trs., I., s.153; Razi, trs: XVIII,29-30; İbn-ül Esir, trs: I. 119). Kur'an'da azabın olacağı bildirilir ve neticede sadece Lut ve ailesi kurtulacaktır. Ancak Lut'un karısı hariç (el-Araf 7/83).

Melekler Lut'un yaşadığı mekana gelirler ve Lut daha önce görmediği bu yabancıları evinde misafir eder. Diğer yandan da Kavminin yapacağı kötülüğü düşünerek içi daralır (Hud 11/77). Misafirlerden haberdar olan halk Lut'un evine varırlar ve misafirlerin kendilerine teslim edilmesini isterler. Lut kendisini Misafirlerin önünde rezil etmemelerini isterse de kavim kabul etmez. Lut da kızlarını onlara verebileceğini söyler. (Hz. Lut konuklarını kurtarmak için kavmine kızlarını arz etmiş veya kızları durumunda olan diğer kadınlarla evlenmelerini istemiştir). Onlar da Lut'a da başkalarının işine karışmaktan ve yabancıları evine almaktan kendisinin menedildiği hatırlatılarak kavim isteklerinden vazgeçmezler. Lut, "Keşke size karşı koyacak gücüm olsaydı" diyerek sıkıntısını dile getirir (Hud 11/77-80; el-Hicr 15/67-71).

Melekler Allah'ın elçileri olduklarını bundan sonra beyan ederek, kavmin kendisine ve ailesine zarar veremeyeceğini bildiriler. Lut'a geceleyin şehri terk etmesini, sabaha yakın azabın geleceğini ve karısı dahil bütün kavmin helak olacağını bildiriler (Hud 11/81). Öteyandan Allah, evi kuşatıp içeri girmeye çalışan halkın gözlerini kör ederek (el-Kamer 54/37) onları evin çevresinden uzaklaştırır. Lut ve ailesi şehirden çıkar ve sabaha karşı şehrin altı üstüne getirilir, üzerelerine balçıktan pişirilmiş kat kat taşlar yağdırlır ve Lut'un kavmi karısı ile birlikte helak edilir (el-Araf 7/83-84; Hud 11/81-83; el-Hicr 15/65-73-74; el-Kamer 54/37-39; et-Tahrim 66/10). Onun kavminin helakından sonraki hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmaz. Ancak Kur'an dışındaki kaynaklara göre pek çok rivayetler bulunursa da bu rivayetler genellikle Yahudi kaynaklı bilgilerdir (Köksal, 2004; I. 234).

5.3.4.3. Karşılaştırma

1. Tevrat'ta Lut Peygamber'in İbrahim Peygamber'in akrabası olduğu alenen açık iken bu Kur'an'da böyle bir ifade yer almamaktadır. Ancak İslami Literatürler'de onun akrabası olduğu kesindir. Ayrıca Kur'an'a göre İbrahim Peygamber'e inananlardan olduğu açıktır.

2. Kur'an'da onun Hz. İbrahim gibi put perest kavimden kurtulup Hz. İbrahim

ile başlangıçta beraber yolculuk yaptığı bildirilir. Allah ona görev verdiği için Sodom'a gidip ayrılmıştır. Tevrat'ta ise onun İbrahim ile Mısır'a gittiği anlatılır. Mısır'dan döndüğünde İbrahim Peygamberle çekiştiğiden dolayı Sodom'a gittiği bildirilir.

3. Tevrat'ta Lut'un kızlarıyla cinsel ilişkiye girdiği ve onları hamile bıraktığı ifade edilmektedir. Bu bilgiler nübüvvet anlayışına ters düşer. Lut Peygamber'in hakkındaki bu iddialar değil bir peygambere bir insana dahi itham ediebilecek sözler olamaz.

4. Lut Peygamber'in kavmi helak olduktan sonra ki hayatı hakkında herhangi bir malumat Kur'an'da yoktur. Tevrat'ta ise kavmi helak olurken Lut Peygamber'in nereye sığındığına dair bilgiler mevcuttur. Ancak İsrail Tarihi ile alakalı bir hayatı olmadığı için Tevrat'ta hayatının geri kalanı hakkında bilgi mevcut değildir.

5. Lut Peygamber'in karısı hakkındaki bilgi Kur'an ve Tevrat'a göre farklıdır. Kur'an' a göre Lut'un karısı helak olan kavim arasında yer alır. Onun karısı da diğerleri gibi günahkarlardandır. Ancak Tevrat'a göre karısı Lut ile beraber kavimden kaçarken arkasını dönüp şehre bakmıştır. Sanki bir kaza sonucu karısı kül ve tuz yığınına dönüşmüştür. Kur'an'da yer alan Lut'un karısı ile Tevrat'taki yer alan Lut'un karısının aynı anlatılmadığı açıktır.

6. Hem Tevrat'a hem de Kur'an'a göre Lut'un kavmi eşcinsel olduğu için helak olmuştur.

7. Hem Tevrat'a hem de Kur'an'a göre Lut, misafirlerini kurtarmak için kavmine kızlarını teklif etmiştir.

5.3.5. İsmail

5.3.5.1. Tevrat'a Göre

İsmail Peygamber Tevrat'a göre Hz. İbrahim'in ilk çocuğudur. Hacer'den doğmuştur. Hz. İbrahim'in Hacer'den başka bir oğlu veya kızı olmamıştır (Tekvin 16/1-16). Çocuğu olmayan Sare, cariyesi Hacer'i eşine vermiş ve İbrahim Peygamber 86 yaşındayken ilk çocuğu İsmail doğmuştur. Tevrat'a göre Allah'ın İbrahim'e vaad ettiği sözlerin Hz. İsmail ile gerçekleşeceğini zanneden İbrahim Peygamber'in daha sonraları Sara'dan da bir oğlu daha olur. İbrahim, ilk oğlu İsmail'in tanrı katında itibarının düşeceği kaygısı ile "Keşke İsmail de senin önünde yaşayabilse demiş" ve Allah İsmail'i mübarek kılacağını neslini de çoğaltacağını, İsmail'in oniki beyin babası olacağını ve ondan büyük bir millet meydana geleceğini müjdelemiş. Ancak ahdini İshak ile sabit kılacağını da bildirmiştir (Tekvin 17/9-21).

İsmail 13 yaşına geldiği zaman Allah İbrahim ve soyuna sünnet emrini verir. İbrahim ve oğlu sünnet olurlar. 14 yaşındayken İsmail'in bir kardeşi daha olur (İshak). İshak'ın sütten kesilmesi ile alakalı olarak düzenlenen ziyafette İsmail'in İshak'a gülmesi üzerine Sara İbrahim'den Hacer ve oğlunun gönderilmesini ister. İbrahim'e şöyle demiştir: "Bu cariyeyi ve oğlunu buradan uzaklaştır çünkü o oğlum ile mirasçı olmayacaktır". Allah da Sara'dan yana olarak İbrahim'e Hacer ve oğlunun gönderilmesini emreder. Hacer ve oğlu Beerşebah'a ardından da Paran (Faran) çölüne gider. Beer-Şeba Çölünde suları tükenince Hacer çocuğu bir çalının dibine atar ve bir ok atımı ileride durur, çocuğun ölümünü görmemek için gözlerini kapatır. Allah da ağlayan çocuğun sesini duymuştur ve Hacer'den gözlerini açıp bir su kuyusunu görmesini ister. Hacer de gözlerini açar ve bir su kuyusu görürür (Tekvin 21/15-18). Bundan sonra Paran çölünde yaşayan İsmail'i annesi Mısır diyarından bir kadın ile evlendirir (Tekvin

21/8-21). Bu evlilikten İsmail'in oniki oğlu ve birde kızı olur (Teferruatlı bil. i. Bkz. Bab 25/ 12-18)

Hz. İbrahim'in vefatı üzerine filistine giden Hz. İsmail kardeşi ile birlikte babasını defnederler. Bundan sonra İsmail geri memleketine döner. Onun soyundan gelen on iki oğlu da on iki kabilenin beyi olur. (Tekvin 25/9-10, 16/17).

Tevrat'ta İsmail'in sayılamayacak kadar çok zürriyetinin olacağını, on iki beyin babası olacağı, tanrının onu mübarek kılacağı ve büyük bir millet edeceği belirtilmektedir (Tekvin 16/10; 17/20;21/18). Diğer taraftan insanlar arasında yabani adam olacağı, onun eli herkese karşı herkesin eli de ona karşı olmak üzere bütün kardeşlerinin şarkında oturacağı bildirilmektedir (Tekvin 16/12). Tevrat'a göre Hz. İsmail'in zürriyeti Havila, Mısır ve Fırat arasındaki Kuzey Arabistan çölünde ikamet ediyordu (Tekvin 25/18). İsmail gibi (Tekvin 21/20) onlar da okçuluk ile şöhret bulmuşlardı (Tekvin 21/17).

Yahudi Dini Literatürlerinde İsmail ve soyuna ait bazı olumsuz nitelemeler de yer almaktadır. Kendisi Yahudilerin düşmanları ile bir tutulmuştur. Babası tarafından çok sevilse de kötü bir insan olarak bahsedilir. İshak'ın kurban edilmeye götürülüşünde Hz. İbrahim Peygamber'e refakat eden iki köleden biri olarak takdim edilmiştir. İsmail Moriah tepesinin eteğinde Eliezer ile birlikte arkada kalmış ve dağı kaplayan ilahi bulutu görememiştir (Harman, 1994: XXIII. 77).

5.3.5.2. Kur'an'a Göre

Kur'an-ı Kerim'de adı on iki yerde geçen İsmail Peygamber çeşitli nitelikleri ile zikredilmektedir. Annesi Hacer hakkında Kur'an'da bilgi yoktur. İsmail babasının yaşlılık döneminde bir duası üzerine gelmiş (İbrahim 14/39; es-Saffat 37/100-101), çok küçükken babasının bulunduğu Beytül Haram'ın bulunduğu yere bırakılmıştır (İbrahim 14/37). Adı açıkça zikredilmemekle birlikte belli bir yaşa gelince kurban edilmek istenenin İsmail olduğu anlaşılmaktadır (es-Saffat 37/102-105). Daha sonra babası ile birlikte hem beytin temellerini yükseltmiş hem de bu kutsal mekanı temiz tutmakla görevlendirilmiştir (el-Bakara 2/125-127). Peygamber olarak seçilmiş diğer peygamberler ile ona da vahiy gelmiştir (el-Bakara 2/136; Al-i İmran 3/84; en-Nisa 4/163).

Kur'an İbrahim, İshak ve esbat gibi İsmail'in de Yahudi veya Hıristiyan olduğu şeklindeki Yahudi ve Hristiyan anlayışını reddeder (el-Bakara 2/140). Elyesaa, Zülkifl, İdris, Yunus ve Lut gibi peygamberler ile birlikte zikredilen İsmail hidayete erdirilen ve alemlere üstün kılınanlardan (el-Enam 6/86), Allah'ın rahmetine kabul edilen ve sabredenlerden biri olarak gösterilir (el-Enbiya 21/85-86; Sad 38/ 48).

İsmail sözünde duran, namaz kılmayı, zekat vermeyi halkına emreden, Rabbi'nin hoşnutluğunu kazanmış bir resul ve nebidir (Meryem 19/54-55). Kur'an-ı Kerim'de İsmail'in Mekke'ye girişi isim verilmeksizin belirtilmektedir. İbrahim'in bir duasında çocuklarından birini kutsal evin bulunduğu Mekke'ye getirdiği ifade edilir (İbrahim 14/37). Diğer bir ayette kabenin inşasında İbrahim ile oğlu İsmail'in birlikte çalıştıkları bildirildiğine göre İbrahim'in Mekke'ye getirdiği oğlu İsmail olmalıdır. Kabenin inşası sırasında Hz. İbrahim ve oğlu İsmail Kur'an'a göre şöyle dua etmişlerdir: "Ey Rabbimiz bizi sana boyun eğenlerden kıl neslimizdende sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerini göster" (el-Bakara 2/125-128). Bu mevzular Tevrat'ta yer almayan hususlardır.

Kur'an'da Hz. İbrahim ile oğlu İsmail sadece kabenin inşasında veya hac ibadeti

çerçevesinde değil birçok yerde de birarada zikredilmiştir (el-Bakara 2/133 ,136,140; Ali imran 3/84; en-Nisa 4-163) . Kur'an'da İsmail uslu çocuk, teslim olan, namazı ve zekatı emreden sabreden hoşnut olunan, sözüne sadık, resul ve nebi gibi niteliklerle anılmaktadır. Tevrat'ta ise bunun aksine İsmail ve onun soyuna dair olumsuz nitelemeler yer almaktadır.

İsmail Peygamber'in kurban edilmesi hadisesine dair bir takım fikirler ileri sürülmüştür. Bunlardan bazılarına burada değineceğiz:

1. İsmail'in kurban edilmek istendiği kabul edenler, Hz. Muhammet'in "Ben iki kurbanlığın oğluyum" dediği hadisi delil gösterirler (Hakim, trs: II. 604-609). Buradaki iki kurbanlıktan biri İsmail diğeri peygamberimizin babasıdır.

2. İbn-i Kayyim kurbanlığın İsmail olduğuna delil olarak Haccın menasikinden kurban kesme ibadetinin Mekke'de uygulanmasını gösterir. Eğer kurban kesme Filistin'de olsaydı bugün de kurbanların orada kesilmesi lazım gelirdi. İbni Kesir kurbanlığın İshak ileri sürenlerin bunu Kaab el Ahbar veya Ehli Kitaptan aldıklarını, Kur'an ve Sünnet de böyle bir şeyin bulunmadığını bildirir. Zaten ayetlerin zahirinden bunu İsmail olduğu anlaşılır demektedir (Köksal, 2004: I, 233).

3. Allah Kur'an'da kurbanlığı "halim" diye nitelendirmiştir. İshak ise Kur'an'da "alim" diye nitlendirilir (el-Hicr 15/53).

4. Tevrat'ta da İshak diye belirtilmiş olsa dahi söz konusu metinde geçen ibarelerden de İsmail olduğu anlaşılır. Çünkü Tevrat metinlerinde "şimdi oğlunu,biricik sevdiğin oğlunu ..."ibaresinde biricik tabiri aklen İshak'a değil de İsmail'e işarettir.

5. Kurbanlığı Kur'an'da İshak olduğunu ileri sürenler "Babasıyla koşacak çağa geldiğinde" ifadesini dikkat çekmekte ve babasıyla birlikte olanın İsmail değil de İshak olduğu belirtilmektedir. Bunun için ayetten çocuğun koşacak çağa gelinceye kadar babasıyla ile büyüdüğü anlamı çıkarılmaktadır. Fakat burada çocuğun yaşı vurgulanmak istenmiş, kurban edileceği yere babasıyla birlikte gittiği için bu ifade kullanmıştır.

Yukarıda sıraladığımız maddelerden yola çıkarak kurban edilmek istenen çocuğun İsmail olduğu sonucuna varabiliriz. Ancak kurban edilmek istenen çocuğun İshak olması da muhtemeldir. Bunun için bir takım alimler İshak olduğuna dair deliller de sunmuşlardır. İslam alimlerin çoğuluğuna göre kurban edilmek istenen İsmail'dir.

Kur'an'da İsmail peygamber'in ne kadar yıl yaşadığı nerede öldüğü ve soyu hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Buna dair bilgiler Kur'an dışı İslami kaynaklarda yer almıştır (bkz. Harman, 1994: XXIII. 78 -80).

5.3.5.3. Karşılaştırma

1. İsmail Peygamber hakkında Kur'an ve Tevrat'ın en önemli farkı Tevrat'a göre İsmail'in kardeşi İshak'tan geri planda kalmasıdır. Kur'an'da ise İshak da İsmail'de aynı derecededir.

2. İsmail'in soyu ve annesi hakkında bilgiler Kur'an'da yer almazken bu bilgiler Tevrat'ta yer alır.

3. Tevrat'a göre Hacer ve oğlu, Sare'den ötürü uzaklaştırılmışlardır. Allah da Sare'ye destek vermiştir. Çünkü İbrahim'in ve soyu İshak'tan çağırılacaktır. Hacer ve oğlu İsmail'in Tevrat'a göre gittikler yer başlangıçta Kur'an'dan farklıdır.

4. Tevrat'a göre kurban edilmek istenen İshak olduğu açıktır. Ancak Kur'an'da ise bir isim zikredilmez. Genel kanaate göre ise İsmail olduğunu açıklamıştık.

5. Kur'an'da İsmail hakkında güzel vasıflar yer alırken Tevrat'ta böyle vasıflara rastlamak imkansızdır. İsmail'in babası ile beyti inşaa etme hadisesinden de Kur'an bahseder.

6. İsmail'in soyu ve yaşı hakkındaki bilgiler daha çok Tevrat'ta yer alan konulardır. Ancak Kur'an böyle ayrıntılara girmese de Kur'an dışı İslami literatürlerde bir takım bilgiler yer alır.

5.3.6. İshak Peygamber

5.3.6.1. Tevrata Göre

Tevrat'a göre başlangıçta İbrahim ve karısı Sara'nın çocukları olmaz. İbrahim'in bu duruma üzülmesi ve Allah'tan çocuk istemesi üzerine Rab Allah onun çocuğunun olacağını ve soyunun semadaki yıldızlar kadar çok olacağını müjdeler (Tekvin 15/2-5). Ancak İbrahim'in ilk çocuğu saradan olmayıp cariyeleri olan hacerden olmuştur. Hacer İbrahim'den gebe kalır. İbrahim'in ilk çocuğu olan İsmail'i doğurur (Tekvin 16/1-4). (bkz. İsmail Peygamber mad.)

Daha sonra Hz. İbrahim'e 99 yaşında iken Rab görünür ve Sara'nın da bir çocuğu olacağını müjdeler (Tekvin 17/1-17). İbrahim bunu duyunca güler ve yüzüstü düşer. "Yüz yaşında olanın bir çocuğu mu olur. 99 yaşında olan Sara doğurur mu?" diye söyler. Allah Abram'ın bundan sonraki adının Abraham olacağını söyler. Çünkü Tevrat'a göre Abram yüce baba manasında iken Abraham ise cumhurun babası anlamındadır. Abraham isminin verilmesinin sebebi olarak İbrahim'in soyunun çok büyük olacağından dolayındandır (Tekvin 17/5-8). Allah bundan dolayı İbrahim Peygamber'e ve onun soyundan gelen her erkek çocuğa sünneti emreder (Tekvin 17/9-10).

Allah doğacak çocuğunun adının İshak konmasını emreder. Onunla ve ondan sonraki zürriyeti ile ahdini ebedi ahit olarak sabit kılacağını açıklar (Tekvin 17/17-19).

Ayrıca Allah 17. babta İbrahim'in karısının adını Saray iken Sara olarak çağrılacağını emreder. Çünkü o da milletlerin anası olacaktır. Bir çok kral ondan olacaktır (Tekvin 17/15-16)

İsmail'in soyu da semereli olacaktır. Ancak Allah ahdini İshak ile tamamlayacağını Tevrat'ta bildirmektedir (Tekvin 17-21).

Ruhban metninde (Tekvin 17) bu şekilde bahsedilen hadise Yahvist metne ait olan on sekizinci babta ise şöyle anlatılmaktadır: Hz. İbrahim Mamre meşeliğinde günün sıcaklığında otururken yanına 3 kişi gelir. Bunlardan biri Tanrıdır diğer ikisi ise Lut kavminin yok etmek üzere Sodom şehrine gidecek olan iki melektir. Gelenler İbrahim'in karısı Sara'nın nerede olduğunu sorarlar. İbrahim onun çadırda olduğunu söyler. Rab Allah Sara'nın bir çocuğu olacağını bildirir. Elbette İbrahim ve karısı Sara yaşlanmış ve çocuklarının olmasına ihtimal yoktur. Çadırın kapısında olan biteni işiten Sara "İhtiyar olduktan sonra bana sevinç olur mu? Efendim de kocamıştır" diyerek içinden güler. Bunun imkansız olmayacağını İbrahim'e bildiren Rab gelecek yıl tekrar geleceğini ve bir oğul sahibi olacağını bildirir (Tekvin 18/1-15). Çocuk doğar ve Rabbin emri üzere "İshak" adı verilir (Tekvin 21/1-3). Sekiz günlük iken çocuk sünnet ettrilir (Tekvin 21/4).

İshak peygamber'in çocukluğu ve gençliği ile ilgili olarak Tevrat'ta sadece karşımıza iki olay çıkmaktadır. Birincisi : İshak sütten kesildikten sonra İbrahim Peygamber'in verdiği bir ziyafet esnasında İsmail kardeşi İshak'ın yaptıklarına güldüğü

için Sara İbrahim'den onun ve annesinin evden uzaklaştırılmasını ister. Tanrı da Sara'dan yana olarak İbrahim'e "Karın Sara'nın sözünü dinle, çünkü senin zürriyetin İshak'ta çağrılacaktır" der. İbrahim ile İsmail ve annesi Hacer'i evinden uzaklaştırır (Tekvin 21/8-14; Tekvin 25/9-11). Bu iki kardeşin ayrılışları Tevrat'a göre babalarının cenazesinde tekrar son bulur (Tekvin 25/9-10).

İkinci olay da şudur: İshak'ın kurban edilmek istenmesidir. Tevrat'a göre İbrahim'in oğullarından İshak kurban edilecektir. Onun yaşı hakkında Tevrat bir bilgi vermese de kurban takdimesi için odun taşıyabildiğine göre delikanlılık çağı olması muhtemeldir (Tekvin 22/6). Allah İbrahim'i denemek için sevdiği biricik oğlu İshak'ı Moriya diyarına götürüp bir dağ üzerinde yakılan kurban olarak takdim etmesini ister (Tekvin 22/1-2). Yolda İshak babasına kurban edilecek kuzuyu sorar. Babası da kuzuyu Allah'ın tedarik edeceğini söyler. Belirtilen yere vardıklarında İbrahim İshak'ı kesmeye teşebbüs eder. Rabbin bir meleği bu duruma müdahale eder ve imtihanı başardığını söyler. İshak'ın yerine bir koç verir. İbrahim imtihanda başarılı olduğu için mübarek kılınır ve zürriyetinin semereli olacağı müjdelenir (Tekvin 22/1-19).

Sara 127 yaşında öldükten sonra (Tekvin 23 /1-2) yaşlı İbrahim Peygamber oğlu İshak'ı evlendirmek ister. Bu işi yerine getirmek için kölesi El-i Azar'ı memleketi olan Haran'a gönderir. El-i Azer İbraim'in kardeşi Nahor'un oğlu Betuel'in kızı Rebeka'yı İbrahim'e getirir. İshak Rebeka ile evlenir. Bu arada İshak 40 yaşındadır. (Tekvin 24/1-15 Tekvin 25/ 20). Sonra da 175 yaşında iken İbrahim Peygamber ölür (Tekvin 25/7-11). İshak ile İsmail Peygamberler babalarını gömerler.

İshak'ın bundan sonraki hayatı Gerar (Tekvin 26/1-17), Bear Şeba (Tekvin 21/32;22/19; 23/33-28-10) ve Bear Lahai- Roi'de (Tekvin 24/62 ;25/11) geçer. Buralarda yarı bir göçebe hayat sürer. Bu bölgelerde kıtlık başlayınca İshak Mısır'a gitmek ister. Fakat Rab izin vermez. Bunun üzerine İshak karısı Rebeka'yı da alıp kuzeydeki Gerar'a Filistiler'in kralı Abi Melek'in bölgesine gider. Rab Allah buna müsaade eder. İshak aynen babası gibi karısı Rebeka'yı kız kardeşi olarak takdim eder. İshak bu yörede ziraat ile meşgul olur. İshak'ın hem ailesi hem de serveti çoğalır. Böylece Filistiler kendisini kıskanırlar. Bunun üzerine İshak Bear-Şeba'ya gider (Tekvin 26/1-23). Rab burada kendine gözükür. Rab İshak'ın mübarek kılınacağını ve zürriyetnin çoğaltılacağını bildirir. İshak orada bir mezbah yapar ve Rabb'in ismini çağırır (Tekvin 26/24-33).

İshak'ın çocukları başlangıçta olmaz. Evlendikten 25 yıl sonra İshak'ın yaptığı dua üzerine Rebeka hamile kalır ve ikiz oğlu olur. Çocuklardan ilkine Esav ikincisine Yakup adı verilir. İshak Esav'ı Rebeka da Yakub'u daha çok seviyordur (Tekvin 25/19-28). Esav ile Yakup arasında şöyle bir olay geçer: İshak Esav'ı çağırır. İshak'ın gözleri görmez olur. İshak Esav'dan bir av getirmesini ister ve onu mübarek kılacağını söyler. Bunu duyan Rebeka Esav'ı kıskanarak Yakub'a Esav'dan önce bir av getirmesini söyler. Yakub da Esav'dan önce avı getirir. Babasına da kendini Esav diyerek takdim eder. İshak'ın da gözü görmediği için Esav'ın yerine Yakub'u mübarek kılar. Yakub'a kenan kadınlarından almamasını dayısı Laban'ın kızlarından almasını salık verir (Tekvin 27-1/28-5).

İshak Hebron'da 180 yaşında vefat eder. Esav ve Yakub tarafından İbrahim, Sare ve Rebeka'nın kabirlerinin bulunduğu Makpela mağarasına defnedilir (Tekvin 35/ 27,28).

5.3.6.2. Kur'an'a Göre

Kur'an'da İshak Peyganber'in ismi on defa geçmektedir. Altı yerde İbrahim, İsmail ve İshak sıralaması ile (el-Bakara 133,136,140; Ali İmran 84, en-Nisa 163; İbrahim 39), bir yerde ise İbrahim'e (es-Saffat 112), bir yerde de Sare'ye müjdelenmesi (Hud 71), dokuz yerde de İsmail zikredilmeden İbrahim'e İshak ve Yakub'un verilişi, İbrahim, İshak ve Yakup sıralanışı içinde geçer (el-Enam 84; Hud 71; Yusuf 6,38; Meryem 49; el-Enbiya 72; el-Ankebut 27; es-Saffat 113; Sad 45).

Kur'an'da İshak Peygamber'in müjdelenmesi şöyledir: İbrahim Peygamber putperest kavimden uzaklaştıktan sonra Allah'ın emrettiği bereketli diyarlara yerleşir (el-Enbiya70-71). İbrahim salihlerden bir evlat vermesi için Allah'a yalvarır (es-Saffat 100). Duası kabul olur. Allah ona İsmail'i verir. Bu çocuk belli bir yaşa gelir ve Allah İbrahim'e rüya yolu ile kendisini çocuğu kurban etmek üzere iken gösterir. İbrahim ve oğlu emre itaat ederler ve imtihanı kazanırlar. Çocuğun karşılığında Allah onlara koç verir. Bunun akabinde İbrahim Peygamber'e bir de İshak verilir (es-Saffat 101-119). İshak Peygamber'in müjdelenmesi daha ayrıntılı bir biçimde Hud suresi 69-73. ayetlerde anlatılmaktadır: İbrahim'e gelen melekler Sara'dan bir çocuğunun olacağını müjdelerler. Bunu duyan Sara güler (hafifçe). Önce İshak'ı sonra da Yakub'u onlara müjdelerler. Sara ise " olacak şey değil ben bir koca karı iken bu kocam da yaşlı iken çocuk mu doğuracağım" der. Melekler de " Allah'ın emrine mi şaşıyorsun? Ey hane halkı Allah'ın rahmeti ve bereketi sizin üzerinizedir" diye cevap verirler.

Kur'an'da İshak'a vahiy gönderdiği (en-Nisa 4/163), hidayete erdirdiği (el-Enam 6/84), mübarek kılındığı (es-Saffat 113), onun ilahi bir bağış olduğu (el-Enam 6/84, İbrahim 39, Meryem 49, el-Enbiya 72, el-Ankebut 27) bildirilmektedir. Ayrıca İshak Peygamber'in ne Yahudi ne de Hristiyan olduğu Kur'an tarafından bildirilmiştir (el-Bakara 2/ 140).

İshak Peygamber hakkında fazla bir malumat Tevrat'taki gibi yer almaz. Kur'an'da Onun ne yaşı ne soyu ne de yaptığı yolculuklar hakkında bilgiler bulunur. Onun hakkındaki bilgiler de Kur'an'dan ziyade İslami Literatürlerde daha geniş yer tutar. Ancak bu bilgilerin bir çoğu da İsrailiyat kaynaklı bilgilerdir.

Son olarak bir husus daha zikredelim. Tevrat'ta Hz. İbrahim'in oğlu İshak kurban olarak takdim ediliyor. Ancak Kur'an'a göre her hangi bir isim zikredilmez. İslam bilginlerinin çoğunluğuna göre kurban olacak çocuk İsmail'dir. Aklen de bunun böyle olması lazım gelir. Çünkü İsmail ilk çocuktur. İlk çocuk olduğu için şükür mahiyetinde onun kurban edilmesi lazım gelir. Ancak sahabelerden bazıları da İshak demektedir. Mesala Hz. Ebu Hureyre, Hz. Ali (Harman, 2000d: XXII. 521). Unutulmaması lazım gelen bir mevzu vardır ki o da Kur'an, İshak Peygamber'in hayatını Tevrat kadar geniş teferruatlı ele almamaktadır. Ondan dolayı bazı alimler İsrailiyat mevzularına değinerek konuları açıklamaya çalışmışlardır. İshak Peygamber hakkında geçen bilgilerin bir kısmı da bu şekildedir.

5.3.6.3. Karşılaştırma

1. İshak Peygamber Yahudiler için önemli bir şahsiyet olduğundan Tevrat'ta onun hayatının genişçe ele alındığını gördük. Ancak Kur'an'da onun hayatı İbrahim'e müjdelenmesi dışında her hangi bir olay ile ele alınmamıştır.

2. Kur'an Ehl-i Kitab'ın İbrahim, İshak ve Yakup hakkındaki kendi dinlerinden olduğu inancına şiddetle karşıdır. Bunun için bu peygamberlerin hayatlarını onların ideolojileri doğrultusunda ele almamıştır.

3. İshak Peygamber'in hayatı İbrahim Peygamber'in hayatına benzer şekilde Tevrat'ta yer alır. İshak da babası gibi karısı Rebeka'yı kız kardeşim diye tanıtır. Bu olaylara Kur'an'da rastlamadığımız gibi sahih İslami Kaynaklarda da rastlamadık.

4. Tevrat'ta İshak Peygamber'in kurban edileceği kesindir. Ancak Kur'an'da ise İbrahim'in bir oğlu olarak bahsedilir. Bunun için İslam alimleri arasında kurbanlık olacak çocuk hakkında ihtilaf vardır. Genel kanaat İsmail üzerinde birleşir.

5. İshak Peygamber'in ne şekilde bir hayat sürdüğü ve nasıl öldüğü hakkında Kur'an'da malumat yer almaz. İshak Peygamber de diğer peygamberler gibi övülür. Kur'an dışı İslami kaynaklarda yer bazı rivayetler ise İsraili Kaynaklardan geldiği muhakkaktır. Çünkü Tevrat ile benzerlikler bulunur. Mesela İshak'ın nerede ve nasıl öldüğüne dair rivayetler gibi.

5.3.7. Yakup Peygamber

5.3.7.1. Tevrat'a Göre

Yakup Tevrat'ta göre İshak'ın iki oğlundan biridir. İkizi Esav'ın kardeşidir. Annesi Rebeka'dır ve Rebeka Yakub'u Esav'dan daha çok sever. İshak ise Esav'ı daha çok sever. İki çocuk da büyürler. Esav avcılık yapan bir kır adamı olur. Yakub da çadırlarda oturup annesine yardım eden sakin bir insan şeklindedir (Tekvin 25/27-29).

İshak yaşlandığı zaman Oğlu Esav'ı çağırıp kendisi için bir av getirmesini ister. Çünkü İshak onu mübarek kılacağını söyler. Rebeka bunu duyar ve oğlu Yakub'a bu durumu anlatır. Esav'dan önce av getirmesini ister. Yakub da Esav'dan önce bir av getirir ve annesi kendisini Esav diye takdim etmesini söyler. Yakub da annesinin dediği gibi yapar. İshak da Esav yerine onu mübarek kılar. Esav avdan gelince her şeyi öğrendiğinde kardeşine gönül koyar ve onu öldürmeyi ister. Bunu duyan annesi Yakub'a haber verir ve Harran'a gitmesini söyler. Yakub da gider ve bir müddet orada kardeşinin öfkesi dininceye kadar kalır (Tekvin 27/1-45).

Tevrat'ta Yakub Peygamber'in mübarek kılınmasından sonra onun evlilik hayatı hakkında bilgiler verilir. Babası İshak onu çağırır ve Kenan ilinden kız almamasını söyler. Dayısı Laban'ın kızlarından birini almasını salık verir. Bunun üzerine Yakub da Beer-Şeba'dan ayrılıp Harran'a gider. Yolda bir rüya görür. Rüyasında Allah ona gözükür. Soyunun bereketli olacağını ve semereli olacağını söyler. İnayetini onunla beraber tutacağını bildirir (Tekvin 28/10-16). Laban'ın yanına gelir ve kızlarından küçüğü olan Rahel'i almak için yedi sene hizmet eder. Artık süre dolmuştur ve Rahel'i almak için ziyafet düzenlenir. Laban ziyafet sonunda Rahel yerine büyük kızı Lea'yı Yakub'a getirir. Çünkü adette büyük varken küçük verilmez. Yedi gün daha büyük kızın yanında kalan Yakub küçük kız Rahel'i de alır (Tekvin 29/19-30).

Yakub'un Rahel'den önce çocuğu olmaz. Lea'dan ise altı erkek çocuk ve bir kız doğurur. Rahel de cariyesini Yakub'a verir ve Cariyesi Bilha'dan da iki oğlu olur. Aynı şekilde Lea da cariyesini Yakub'a verir ve cariye de iki oğul doğurur. En sonunda Rahel'in de bir oğlu olur ve adını Yusuf koyar. Böylece Yakub'un on bir çocuğu olur (Tekvin 30/1-24). Yakub Yusuf'un doğmasından sonra Laban'dan gitmesi için izin ister. Laban kabul etmeyip ücret karşılığı olarak yanında kalmasını ister. Yakub da kabul eder. Bir süre için daha hizmette bulunur ve Rab Allah onun malını çoğaltır. Bir zaman sonra Rab Allah der: "... Şimdi kalk bu diyardan çık ve doğduğun diyara dön" (Tekvin 31/13).

Yakub ve ailesi yanlarındaki mal ve eşyaları ile yola çıkar. Üçüncü gün

Yakub'un kaçtığını Laban öğrenir ve kardeşleri ile onu yakalamaya gider ve Gilead Dağı'nda ona yetişir. Ona yaklaştığında Laban'a Allah görünür ve Yakub'a iyi davranmasını söyler. Laban Yakub'a gelir ve bu kaçışın sebebini sorar. Yakub da yirmi yıl yanında çalıştığı halde hakkını alamamasından dolayı ona sitem eder. Laban ile Yakub aralarında bir şehadet taşı dikip anlaşma yaparlar. Buna göre Laban kızlarını üzmemesini ve onların üzere başka karılar almamasını ister. Yakub da kabul eder ve Laban ertesi gün geri memleketine döner (Tekvin 31/33-55).

Memleketine doğru yola çıkan Yakup Peygamber doğduğu yere yaklaşınca kardeşi Esav'a haberciler gönderip kendisi hakkındaki düşüncelerini alır. Haberciler Esav'ın dört yüz adam ile yola çıktığını iletirler. Yakub korkar ve kardeşine verilmek üzere sürüsünden bir çok hediyeler seçer ve bu hediyeleri kölelerin eline verip onların önden gidip Esav'ı karşılamalarını emreder. Bu hediyeleri ona vermesini ister (Tekvin 32/3-21).

Tekvin otuz ikinci babında Yakub'un sabaha kadar bir adamla güreştiğinden bahseder. Bu adamın ileriki pasajlarda Allah olduğunu görüyoruz. Allah Yakub'un uyluk kemiğine dokunur ve incinir. Bu güreş seher vaktine kadar sürer ve Allah Yakub'un adının İsrail olarak çağrılacağını söyler. Çünkü Yakub Allah ve insanlar ile uğraşıp yenmiştir (Tekvin32/24-30).

Ertesi sabah Esav ile karşılaşırlar ve Yakub ile Esav arasındaki buzlar erir. Böylece Esav ile Yakub kucakalaşırlar (Tekvin 33/4). Yakub bundan sonra Sukkot'a göçer. Burada hayatını yaşamaya başlayan Yakub Peygamber'in kızına Hiviler'den Hamor'un oğlu Şekem musallat olur ve onu alçaltır (Tekvin 34/2). Yakub'dan kızı Dina'yı Şekem'e karı olarak isteyen Hamor'a sünnet şartı koşulur. Kendi kavimlerinden de kız almayı isteyen her erkeğin sünnet olması gerektiğini öğrenen Hamor ve kavmi sünnet olurlar. Sünnetin verdiği acı içerisinde iken Yakub'un iki oğlu bütün kavmin erkeklerini kılıçtan geçirirler. Çünkü onlar kız kardeşlerini kirletmiştiler (Tekvin 34/1-31). Bundan dolayı Allah Yakub'a Beytel'e gidip orada oturmasını ve mezbah yapmasını emreder. Yakub da emre uyup Kenan ilinde bulunan Luza'ya (Beytele) gider. Burada Allah Yakub'a tekrar görünür ve Yakub'u mubarek kılarak onun adını İsrail olarak değiştirir. Böylece Tevrat'ta Yakub'un adının değiştirilmesi hususunda iki ayrı rivayetin yer aldığını görüyoruz. Allah ona atalarına vaad ettiği gibi topraklar vaad etmiştir (Tekvin 35/9-15). Yakub'un son çocuğu Bünyamin Rahel'den doğar ve Rahel ölür (Tekvin 35/17-19). Daha sonraları Yakub'un oğlu Ruben babasının cariyesi Bilha ile yatar. Bunu İsrail yani Yakup işitir. Ancak Ruben'in yapmış olduğu bu olaydan sonra babası İsrail'in (Yakub'un) nasıl bir tepki ortaya koyduğuna dair her hangi bir bilgi Tevrat'ta yer almamaktadır.

Yakub Peygamber'in bundan sonraki hayatı hakkında Tevrat'ta zürriyetinden bahsedilir (bkz. Tekvin 36.). Oğlu Yusuf ile yaşadıkları da Tekvin'in otuz yedinci babında yer almaya başlar. Bu konulara Yusuf Peygamber'in hayatı anlatılırken temas edilecektir.

Yakub Peygamberin son dönemleri hakkında Tevrat'ta yer alan bilgilere göre şu ifadeler yer alır: Yakub Mısır'da ölür ve kendisinin atalarının kabrinin bulunduğu Hitti Efron'un tarlasındaki mağaraya gömülmesini ister. Zaten bu tarlayı da İbrahim Peygamber kabristanlık olsun diyerek Hitti Efron'dan satın almıştır (Tekvin 49/29-33). Yakub ölür ve Yusuf babasını mumya yapar. Kırk gün süren mumyalama işinden sonra bütün Mısır yetmiş gün ona ağlarlar. Yas bitince Yusuf Firavun'a babasının Kenan iline gömülmesini istediğine dair vasiyetini iletir. Firavun'dan izin ister. Firavun izin verir.

Yusuf ve beraberindekiler babalarını verdiği vasiyet üzere gömerler (Tekvin 50/1-14).

5.3.7.2. Kur'an'a Göre

Yakub Peygamber'in ismi Kur'an'da onaltı kere geçer. Onun çocukluğu ve gençliği, ailesi ve çocukları hakkında Tevrat'taki gibi geniş bir malumat yer almamaktadır. Kur'an'da Yakub'un İshak ile İbrahim'e müjdelendiği bildirilir. Yakub'un İshak'ın oğlu olduğu Kur'an'da yer alır. Annesinin adı Refeka'dır (İbn-i Kuteybe, trs: 17; et-Taberi, trs: I., 162, Mesudi, trs: I., 46; es-Salebi, trs: 101 ; İbn-i Esir, trs: I., 126).

Yakup Peygamber'in çocukluğu ve gençliği hakkındaki Kur'an dışı İslami Litarütürler'de yer alan bilgiler Tevrat'takiler ile hep aynı doğrultudadır. Bu İslami kaynaklara göre Yakub Peygamber Laban'ın kızları ile evlenmişitir. Çünkü O'nun bu türde bir evlilik yapmasını İshak Peygamber istemiştir (İbn-i Kuteybe, trs: 18). Onun Evlilikleri ve çocukları hakkındaki bilgiler de Tevrat'ta bahsedilenler ile aynıdır.

Kur'an'da onun faziletleri ve peygamberliği hakkında şu bilgiler bulunur: "*O'na (İbrahim'e) İshak'ı sonra da Yakub'u ihsan ettik ve her birini salihlerden bulduk. Onları vahyimiz ile doğru yolu gösterecek rehberler kıldık. Hayırlı işler yapmayı, dosdoğru namaz kılmayı, zekat vermeyi kendilerine vahyettik. Onlar bize ibadet edicilerdir"* (el-Enbiya 72-73).

Bu ayetlerde Yakub'un da ataları gibi vahiy aldığını salihlerden olduğunu ve Allah'a ibadet ettiği bildiriliyor. Peygamberlik ve Kutsal Kitaplar'ın İbrahim ve onun soyuna verildiğini anlamaktayız (el-Ankebut 27). Yakub da İbrahim'in torunu olduğu için bu özellikler onun soyuna da verilmiştir. Kur'an'da onun hayatı Yusuf Peygamber'in hayatı ile beraber zikredilmiştir. Yusuf Suresi'nde Yusuf'un hayatı anlatılırken babası hakkında da bir takım bilgiler verilmiştir. Onun hayatı Kur'an'da daha çok Yusuf Peygamberin hayatı ile özdeşleştirilmiştir. Hz. Yusuf'un hayatı anlatılırken Yakup Peygamber'in de hayatına değineceğiz.

5.3.7.3. Karşılaştırma

1. Yakup Peygamber İsrail Tarihi'nde çok önemli bir konumda olduğu için Tevrat'taki hayatı çok geniş şekilde anlatılır. Bu hayatı Kur'an'da bu kadar geniş şekilde yer almamktadır.

2. Yakub Peygamber'in hayatı hakkında yer alan bilgiler Kur'an dışı kaynaklarda Tevrat'ın verdiği bilgiler ile paralellik arz eder. Bunlar İsrailiyat kaynaklı bilgilerdir. Kur'an onun Peygamber olduğundan, ataları gibi O'na da vahiy verildiğinden bahseder. Ayrıca Kur'an onun İshak gibi İbrahim'e müjdelendiğinden bahseder.

3. Tevrat'ta Yakup Peygamber'in Allah ve İnsanlar ile mücadele edip onları yendiği için adı İsrail olarak anılacağından bahsedilir. Tevrat'ın bir başka yerinde ise onun adının İsrail olmasına dair bir bilgi daha yer alır, ancak burada güreşten bahsedilmez. Bu anlatımlar Kur'an'ın nübüvvet anlayışına ters ifadelerdir. (Allah Yakub'a bir insan şeklinde gözüküp güreşe tutuşmuştur. Sabaha kadar güreş sonucu Yakub'un uyluk başına dokunmuştur. Bunun için Yahudiler uyluk başıdaki kalça adalesini yemezler.)

4. Yakub'un hayatı hakkında Tevrat'ta yer alan bilgilere göre O'nun mübarek kılınması Esav'a yaptığı bir hile sonucudur. Bu hileyi de annesi Yakub'a yaptırmıştır. Bu tür bilgiler Kur'an'da yer almaz.

5. Tevrat'ta Yakub Peygamber'in hayatı sadece Yusuf Peygamber'in yaşadıkları ile sınırlı değildir. Onun diğer oğullarının yaşadıkları ile de hayatı anlatılır. Kur'an'da ise sadece oğlu Yusuf ile yaşadıklarından bahsedilir. Diğer oğullarından bahsedilmez.

6. Tevrat'ta Yakub'un evliliği, çocukları, kardeşi Esav ile yaşadıkları, Allah için mezbah yaptığı hakkında geniş tarihi malumatlar yer almaktadır. Kur'an bu kadar geniş malumat vermez.

5.3.8. Yusuf Peygamber

5.3.8.1. Tevrat'a Göre

Tekvin 37. Bap'ta Yusuf Peygamber'in hayatından bahsedildiği görülüyor. Yusuf Peygamber'in hayatı Tevrat'ta Tekvin Kitabı'nın ellinci babına kadar işlenmektedir.

Yakup Peygamber Kenan diyarındayken oğlu Yusuf on yedi yaşında sürü gütmeye gider. Orada Hz. Yusuf rüya görüp kardeşlerine anlatır. Rüyasında kardeşleri ile demetler bağlarken Yusuf'un demeti kalkıp diğer demetlerin ortasına geçip öteki demetler ona secde ederler. Kardeşleri bunu duyunca "başımıza kral mı olacaksın" derler. Yusuf'tan daha çok nefret etmeye başlarlar. Daha sonra Yusuf bir rüya daha görür. Bu rüyada Kur'an'da bahsedildiği gibi on bir yıldız,güneş ve ay kendisine secde etmektedir. Bu rüyayı da anlatınca babası Yusuf'u azarlar ve kardeşleri Yusuf'u yine kıskanırlar (Tekvin 37/ 1-15).

Daha sonra Yusuf'un kardeşleri Şekem'de koyun güderlerken Yakup Yusuf'u kardeşlerinin yanına yollar.Yusuf'un tek başına geldiğini gören kardeşleri ona tuzak kurmak için plan yaparlar. Birbirlerine derler: "Onu öldürelim ve kuyulara atalım, bir canavar yedi" deriz. Ruben de "O'nu öldürmeyelim kuyuya atalım" der. Böylece Yusuf gelince entarisini çıkarıp Yusuf'u kuyuya atarlar. Daha sonra uzaktan İsmaililer'in kervanını görürler. Kardeşlerinden Yahuda diğerlerine "Yusuf'u kuyudan çıkarıp İsmaililer'e satalım" der. Ve Yusuf'u çıkarıp 20 gümüşe satarlar. Babalarına gelip Yusuf'un yırtık entarisini gösterirler. Yakup yas tutmaya başlar. Kervandakilerse Yusuf'u Mısır'da Firavun'un askerler reisi olan Potifor'a satarlar (Tekvin 38/ 1-24).

Böylece Tevrat'ta Yusuf'un Mısır'a götürüldüğünü görüyoruz. Potifor'un gözünde Yusuf lütuf bulur ve her şeyi Yusuf'a emanet eder. Yusuf yakışıklı ve endamlıdır. Bundan sonra efendisinin karısı Yusuf'a göz atıp "benimle yat"der. Yusuf asla kabul etmez. Bir gün evde kimse yokken efendisinin karısı Yusuf'u çağırıp yine "Benimle yat" dediyse de Yusuf entarisini kadının yanında bırakıp kaçar. Efendisi gelince karısı Yusuf'u şikayet eder: "Yusuf benimle yatmak istedi ve ben bağırınca entarisini yanımda bırakıp kaçtı"der. Bunu duyan efendisi Yusuf'u zindana attırır (Tekvin 39/1-20).

Bundan sonra Firavun'un baş sakisi ile ekmekçisi de zindana atılır. Bir gece ikisi de rüya görürler. Rüyalarını Yusuf'a anlatırlar. Baş sakicinin rüyası ise şöyledir: "Önümde bir asma ve asmada üç çubuk vardı ve tomurcuklanır gibiydi ve çiçeklenip olgun üzümler verdiler ve Firavun'un kasesi elimdeydi üzümleri alıp içine sıktım ve Firavun'a verdim". Yusuf bunun tabiri şudur der; "Üç çubuk üç gündür. Artık üç güne kadar Firavun seni yükseltecek ve geri memuriyete döneceksin". Beni unutma hatırla diye tembih eder. Baş ekmekçi rüyasını şöyle anlatır; "Başımda üç tane beyaz ekmek vardı ve kuşlar başımdaki sepetten onları yiyorlardı". Yusuf der ; "Üç sepet üç gündür. Üç güne kadar firavun senin başını kesecek ve kuşlar senin etinden yiyecekler". Üç gün sonra her şey Yusuf'un tabir ettiği gibi çıkar ama baş saki Yusuf'u hatırlamaz (Tekvin

40/ 1-23) .

Tekvin 41. Bap'ta anlatılanlara göre: Tam iki yıl sonunda Firavun şöyle bir rüya görür: "Irmak kenarında yedi sekiz güzel inek otluyordu daha sonra yedi cılız çirkin inek ortaya çıktı ve semiz güzel inekleri yerler". Firavun uyanır ve tekrar uykuya dalar. Bu sefer yedi semiz güzel başak görür ve sonra şark rüzgarından yanmış yedi cılız başaklar semiz başakları yutar. Sabah Firavun memleketteki bütün tabircileri ve sihirbazlarını çağırır rüyayı anlatır ama hiçbiri bilmez. Baş saki Firavun'a zindanda yaşadıklarını anlatır ve Yusuf'un bunu bileceğini söyler. Firavun Yusuf'u çağırır ve zindandan çıkarır. Yusuf Firavun'un rüyasını yedi yıl bolluktan sonra yedi yıl kıtlık olacak diye tabir eder. Firavun'a memleket üzerinden bir adam tayin etmesini ve yedi yıl bu bereketi saklayıp kıtlık zamanın kadar biriktirmesini söyler. Firavun da Yusuf'u kendinden sonra memleketin ikinci adamı ilan eder. Firavun Yusuf'un adını "Zeferat Penah" koyar. Potifera'nın kızı Asenat'ı karı olarak Yusuf'a verir. Yusuf'un iki oğlu olur. Bu pasaj Kur'an'da yer almaz (Tekvin 41/ 1-18).

Yakup oğullarını kıtlık için Mısır'a gönderir ve buğday almalarını söyler. Yusuf'un kardeşi Benyamin hariç hepsi Mısır'a giderler ve Yusuf'un huzuruna çıkarlar secdeye kapanırlar. Yusuf onları tanır ancak onlar Yusuf'u tanımazlar. Yusuf onların yalan söylediklerine karar verip içlerinden birini geri gönderir ve küçük kardeşini buraya getirmesini emreder. Sonra hepsini hapse attırır. Üç gün sonra Yusuf tekrar kardeşleri ile görüşür ve içlerinden Şimeon'un kalıp diğerlerinin gitmesine karar verir. Bir daha ki sefer geleceklerinde de Yusuf diğer kardeşlerinin de gelmesini ister. Yoksa Yusuf onlara erzak vermiyecektir (Tekvin 42/1-25).

Yolda erzakların arasında verdikleri paranın geri verildiğini anlarlar. Buna çok sevinerek babalarına gelirler ve yaşadıkları olayları anlatırlar. Yakup bir oğlunun daha kaybettiğinden dolayı üzülür. Oğullarına da bir kardeşlerinin daha olduğundan bahsettiklerinden dolayı kızar (Tekvin 42/26-35).

Tekvin'in kırk üçüncü Babında Mısır'dan getirilen tüm erzaklar tükenir ve babaları tekrar Mısıra gitmelerini ister. Sonunda Benyamin'i de onlarlar gönderir. Yusuf'un huzuruna gelirler ve önceden çuvala konulan parayı takdim ederler ve tekrardan buğday almak isterler. Benyamin'i de Yusuf'a takdim ederler (Tekvin 43/1-16).

Yusuf kahyaya kendi kasesi olan gümüş kasesini ve buğday parasını ve onun çuvalına koymasını emreder (Tekvin 44/1-3).

Sabah kervan yola çıkınca Yusuf ardından adam gönderir. Sonra da çalınan kasenin kimin çuvalında bulunursa cezaya çarptırılacağını söyler. Ceza olarakta Yusuf'un kölesi olacaktır. Kase ve para Benyamin'in çuvalında bulunur. Diğerleri Yusuf'a yalvarırlar affetmesi için ama Yusuf hepsini rededer (Tekvin 44/4-34).

Hz. Yusuf kardeşi Benyamin ile aynı odada kalacak şekilde diğerlerini dışarıya çıkarır. Benyamin'e kendini takdim eder. Daha sonra kardeşlerine çıkıp kendisini tanıtır. Kardeşlerinin babalarını da alıp Kenan'dan buraya göç etmelerini söyler. Yusuf kardeşlerini göç için gerekli yardımda bulunur. Daha sonra Yakup'a kardeşleri gelir ve durumu anlatırlar. Yakup sevinir ve hep beraber yola çıkarlar (Tekvin 45/1-28). Mısır'a göç eden İsrail oğullarının bütün isimleri teker teker zikredilir (bkz. Tekvin 46. bab).

Goşen ilinde Yusuf Yakup ile buluşup uzun müddet sarılıp ağlarlar. Yusuf Firavun'a kendilerini çoban olarak takdim etmelerini söyler. Daha sonra Firavun'a çoban olduklarını arz ederler. Yusuf memleketteki toprakları Firavun adına satın alır.

Yusuf bir tek kahinlerin topraklarını Firavun adına satın almamıştır. Bu mevzular Kur'an'da yer almaz.. İsrail Oğulları ise Mısır'da Goşen ilinde ikamet ederler ve çoğalırlar (Tekvin 47/ 4-31).

Tekvin'in 48. bapta Yusuf'un iki oğlunun dedeleri İsrail tarafından mübarek kılınmasından ve küçük oğlunun büyük kardeşinden daha büyük olacağından bahsedilmektedir (Tekvin 48/8-22).

Yakup oğullarını çağırıp son günlerde başlarına gelecek olaylardan bahseder. Şiirsel şekildeki konuşmasının sonunda vefat eder (Tekvin 49/1-33).

Son bap olan 50. bapta Yusuf babasının mumya olmasını hekimlerden ister. Ayrıca Yusuf firavundan babasının Kenan ilinde gömülmesi için izin ister. Babalarını gömüp Mısır'a dönen Yusuf ve kardeşleri burada yaşamaya devam ederler ve Yusuf 110 yıl Mısır'da yaşar ve orada ölür. Mumya olarak kendisinin gömülmesini vasiyet eder (Tekvin 50/ 1-34).

5.3.8.2. Kur'an'a Göre

Yusuf Peygamber'in ismi Kur'an'da yirmi yedi defa geçmektedir. Kendi ismi ile anılan bir sure de bulunmaktadır. Bu surede onun başından geçen bir takım olaylardan bazı bilgiler mevcuttur. Kur'an'da yer alan kıssalar içerisinde baştan sona kadar kesintiye uğramadan en uzun kıssanın yer aldığı sure bu suredir. Bu surede Yusuf Peygamber'in hayatı kendisinin gördüğü rüya ile başlamaktadır. Bundan önceki hayatı ve doğumu hakkında bilgi yer almamaktadır.

Yusuf Peygamber'in gördüğü rüya Kur'an'da " on bir yıldız, güneş ve ayın Yusuf'a secde etmeleri" şeklinde yer almaktadır. Yusuf Peygamber bu rüyayı babasına anlatmaya başlamaktadır. Babası da onu dinledikten sonra oğluna "sakın bu rüyayı kardeşlerine anlatma" der. Ayrıca babası Yusuf'a Allah'ın kendisine rüya tabirini öğreteceğini ve ataları gibi Yakup hanedanına da nimetlerini tamamlayacağını söyler (Yusuf 12/1-6) .

Yusuf'un bu rüyayı kardeşlerine anlattığı Kur'an'da yer almamaktadır. Yakub'un diğer oğulları Yusuf ve kardeşini kıskanmaya başlarlar. Çünkü Yakup Yusuf'u ve kardeşini diğerlerinden daha çok sevmektedir. Bundan dolayı Yakub'un diğer oğulları Yusuf hakkında planlar kurmaya başlarlar. Bazısı Yusuf'u öldürelim derken bazısı ise onu ıssız bir yere götürüp onu oraya atmayı tavsiye ederler. İçlerinden biri (ismi belirtilmeksizin) "Yusuf'u öldürmeyiniz! Onu bir kuyunun dibine bırakınız da bir yolcu kafilesinden biri onu (yitik) olarak alır" der. Bu fikir üzerine anlaşan kardeşler babalarından Yusuf'u kendileri ile kıra göndermesi hususunda izin isterler. Babaları onu bir kurt yemesinden korktuğunu ileri sürerek kabul etmediğini bildirir. Ancak kardeşler babalarını ikna ederler. Böylece Yusuf'u kıra yanlarında götürürler (Yusuf 12/7-14).

Kararlaştırdıkları üzere Yusuf'u kuyuya atarlar. Allah Yusuf'a vahyederek "Onların yaptıkları bu işi kendilerinin farkında olmadıkları bir anda sen onlara haber vereceksin" der. Akşam olur ve kardeşleri babalarına ağlayarak gelirler ve Yusuf'u bir kurt yediğini bildirirler. Bu iddialarını ispat için Yusuf'un gömleğine bir kan bulaşmış şekilde babalarına gösterirler. Yakup buna inanmaz ve "benim için artık güzel bir sabır vardır" der (Yusuf 12/15-18).

Yusuf'un kuyuda ne kadar kaldığı belli olmamakla birlikte Yusuf bir kervanın sakaları tarafından kuyudan çıkarılır. Onu çıkaranlar çok sevinirler. Çünkü onu gittikleri yerde bir kaç dirheme satabileceklerdi. Yusuf'u Mısır'da satarlar ve onu alan Mısır'ın

önemli şahsiyetlerinden biri olduğu Kur'an pasajlarından anlaşılmaktadır. Böylece Yusuf Mısır'a yerleştirilip nübüvvete alıştırılır ve ona rüya ilmi öğretilir(Yusuf 12/19-22).

Ergenlik çağına ulaştığında Yusuf'a Allah'ın hüküm ve ilim verdiği Yusuf Suresinde bahsedilmektedir. Ancak köle olarak onu satın alan efendisinin karısı onun nefsinden murat almak ister. Bir gün evde kimse yok iken kapıları kapar ve Yusuf'a "haydi gel" diyerek zina teklif eder. Yusuf da Allah'tan gördüğü bir burhan ile kadından kaçar ve kadın o kaçarken onun gömleğini arkasından yırtar. Bu arada eve gelenler olur ve kadın kendisinin suçsuz olduğunu iddia ederek hemen söyler; "Zevcene kötülük etmek isteyenin cezası zindana atılmaktan ve yahut acıklı bir azaptan başka ne olabilir ki?" der (Yusuf 12/23-25)

. Yusuf da kendini savunarak kadının kendi nefsinden murat almak istediğini beyan eder. Bir şahit de şöyle der: "Eğer Yusuf'un gömleği önden yırtılmış ise kadın doğru söylüyor bu ise yalancıdır. Eğer gömleği arkadan yırtılmış ise Yusuf doğru söyleyip kadın ise yalancılardandır" der. Bakarlar ki gömlek arkadan yırtılmıştır. Böylece Yusuf da aklanır (Yusuf 12/26-29).

Bu olay bütün Mısır'da yankılanmaya başlar. Kadın hakkında dedikodular yapılmaktadır. Bu dedikoduları duyan kadın Yusuf'u kadınların bir araya toplandıkları bir sırada huzurlarına çıkarır. Kadın onların ellerine bıçak vermiştir. Yusuf'u gören kadınlar ellerindeki bıçaklar ile ellerini keserler. Yusuf da Allah'a o kadınların şerlerin uzak olmak için zindanı dahi hoş gördüğünü dile getirir. Zaten kadın da Yusuf'un kendisi ile yatmadığından dolayı zindana atılacağını iddia eder. Böylece Yusuf hakkında karar verenler onun birkaç seneliğine zindana atılmasını kararlaştırırlar (Yusuf 12/30-35).

Yusuf zindana girer ve Yusuf ile birlikte iki kişi daha girer. Bu iki kişi de bir rüya görür. Birincisi rüyasını Yusuf'a anlatmaya başlar: "Rüyamda üzüm şarabı sıkıyorken kendimi gördüm" derken öbürü de "rüyamda başımda ekmek götürüyordum ve kuşlar bu ekmekten yiyorlardı" der. Yusuf'tan bu rüyalarının tabirlerini isterler. Yusuf da onlara bu rüyaların tabirlerini söyler (Yusuf 12/41).

Ancak Kur'an bu tabirlerden bahsetmeden önce Yusuf Peygamberin onlara yapmış olduğu tevhid dininin tebliğinden bahseder. Buna göre Tevhid dini Allah'ın insanlara bahşettiği nimetlerden olup insanların çoğu buna şükretmemektedirler (Yusuf 12/37-39) .

Burada Tevrat ve Kur'an'ın bir farkı daha ortaya çıkmaktadır. Bu fark da Kur'an bu kıssaları anlatırken bu kıssalar ile ilk muhataplarının daima düştükleri yanlışlıklara vurgu yapar. Bu yanlışlıkladan biri de ilk muhatapların şirki esas kabul ettiklerine dair yapılan hatadır. Kur'an bu hatayı vurgulamak için Tevhid dininin bütün peygamberler tarafından getirilen bir din olduğunu ortaya koyacatır. Şirkin ise kötü bir şey olduğu ve bütün peygamberler tarafından reddedildiği anlatılır. Tevrat'taki anlatımlar birer tarihi malzeme görüntüsüne sahip olup Kur'an gibi kıssadan hisse çıkarma hedefi gözetilmez.

Bu iki adamın rüyasının tabirinden Kur'an şöyle bahseder: Birincisi için efendisine şarap içirecek diğeri ise asılacaktır. Yusuf zindan dan kurtulacak olan adama "Efendinin yanında beni de an" der. Ancak adam zindandan kurtulduğunda Yusuf'u unutur. Kur'an'a göre bu unutmanın sebebi *Şeytan*'dır (Yusuf 12/42).

Böylece Yusuf birkaç yıl daha zindanda kalır. Derken kral bir rüya gördüğünü

etrafına söyler. Kur'an'a göre bu rüya şu şekildedir; "Kral der: Ben yedi semiz inek gördüm, bunları yedi zayıf inek yiyordu. Bir de yedi yeşil başak ile yedi kuru başak gördüm" (Yusuf 12/43).

Kral bütün ileri gelenleri toplar ve bu gördüğü rüyanın tabirini ister. Fakat kimse bu rüya için bir tabirde bulunamaz. Zindandan kurtulan adam Yusuf'u hatırlar ve Yusuf'a gidip bu rüyanın tabirini sorar. Yusuf da "Ona ilk yedi yıl bir verimlilik olacaktır sonra da yedi yıl kıtlık olacak" der. Onun için yedi yıl ekinlerden ve yiyeceklerden az bir miktarı hariç diğerlerini saklamalarını ister. Kıtlık yılları geçince hayat geri normal akışına dönecektir. Bu tabiri adam Krala bildirir. Kral da Yusuf'un hemen getirilmesini emreder. Yusuf da kendisinin tamamen aklanması için gelen elçiye efendisine dönüp o kadınların gerçek yüzünün araştırılmasını ister. Kadınlar da doğruyu söylerler. Böylece Yusuf tamamen aklanarak zindandan çıkar (Yusuf 12/ 44-53).

Kral Yusuf ile konuşur onu hazinelerinin ve mallarının başına vezir tayin eder. Böylece Yusuf zindandan bir köle olarak çıkarken Allah'ın lutuf ve inayeti ile Kraldan sonra ikinci adam olur (Yusuf 12/54-55).

Kur'an ayetlerinden anlaşılana göre bütün memlekette ve civarlarında kıtlık yaşanır. Bu kıtlık Yakub'un memeleketinde dahi görülür. Böylece Yakub'un oğulları Mısır'a varıp erzak almak için Yusuf'un huzuruna çıkarlar. Böylece Allah'ın Yusuf'a vahyettiği gibi her şey ortaya çıkamaktadır. Kardeşleri Yusuf'u tanımıyorlardı. Yusuf ise onları tanımıştı. Artık her şey Yusuf'un eline geçmişti. Buna göre Yusuf kardeşlerinin kendine yaptıkları şeyleri açıklayacaktır (Yusuf 12/ 56-58).

Yusuf kardeşlerine onbir deve yükü erzak verir. Ancak sayılarının on olduğunu görünce bunun sebebini sorar. Kardeşleri de ana bir kardeş olandan biri kaybolmuş ve babaları da öbürünü dizinden ayırmıyor cevabini vermiştir. Yusuf bu seferlik onun adına erzak vereceğini ancak diğer gelişlerinde ise asla erzak vermiyeceğini beyan eder. Hizmetçilerine gizliden çuvallarına getirdikleri semayelerini koydurur. Kardeşleri babalarına geldiklerinde olanları anlatırlar (Yusuf 12/ 59-63).

Babaları küçük kardeşlerinin yanlarında götürülmesine razı olmaz. Oğulları Bünyamin'e bir şey yapmayacaklarına dair Allah'a yemin ederler. Çuvallarını açıp baktıkları zaman sermayelerinin durduğunu görürler. Yakub zor da olsa ikna olur. İkinci kere Mısır'a giderlerken küçük kardeşleri de yanlarında gelir (Yusuf 12/ 64-66).

Babalaının emri doğrultusunda Mısır'a ayrı kapılardan girerler. Küçük kardeşi ile beraber Yusuf'un huzuruna çıkarlar. Yusuf kardeşini yanına çekerek başbaşa kaldıkları esnada kendisinin Yusuf olduğunu söyler. Daha sonra yola çıkacakları esnada Yusuf öz kardeşinin çuvalına su kabını koyar (Yusuf 12/70).

Kervan hareket ederken arkadan bir görevli nida eder ve der: "Ey kafile bir hırsızlık yaptınız". Kardeşleri şaşırır ve bu kadar nimetlerini bahşeden bir insana karşı kötülük yapmayacaklarını beyan ederler. Eğer içlerinden biri böyle bir suç yapmışsa cezası hükümdarın kölesi olacağını söylerler (Yusuf 12/ 70-72). Çünkü İbrahim Şeriatında hırsızın suçu çaldığı malın sahibine köle olmaktır (Köksal 2004: I, 265).

Hükümdarın su kabı küçük kardeşlerinin yükünde bulunur. Küçük kardeşleri alı konulur. Kardeşleri Yusuf'a yalvarırsa da Yusuf küçük kardeşlerini vermez. En büyük kardeş de Mısır'da kalır. Diğerleri durumu babalarına anlatırlar. Bunun üzerine Yakub'un gözlerine ak düşer. Etrafındakiler "yaşlandın ama hala Yusuf dersin" derler. Yakub da derdimi hüznümü Allah'a şikayet ediyorum" diyordu (Yusuf 12/73-86).

Yakub tekrardan Mısır'a gitmelerini ve kardeşlerinden haber almalarını oğullarından ister. Kafile yola çıkar ve Yusuf'un huzuruna gelirler. Yusuf bu gelişlerinde kendisini takdim eder. Kardeşleri Yusuf'un üstünlüğünü kabul ederler. Yusuf onlara herhangi bir ceza vermez ve onları Allah'a havale eder. Yusuf babasını sorar ve gözlerinin görmediğini öğrenir. Bunun üzerine gömleğini çıkarır. "Gömleği yüzlerine sürün ve bütün ailenizle beraber buraya gelin" der. (Yusuf 12/87-93). Yusuf'un gömleği babalarına daha ulaşmadan Yakub "Yusuf'un kokusu geliyor" der. Yusuf'un gömleği getirildiğinde yüzüne sürer, böylece babası iyileşir (Yusuf 12/ 94-95).

Yakub ve ailesi Mısır'a yola çıkarlar ve Yusuf'un yanına gelirler. Yusuf onları karşılar ve "Allah'ın izni ile güven ve huzur içinde girin" der (Yusuf 12/99). Böylece Yusuf'a gösterilen rüya gerçek oluyordu. Anne ve babası, onbir kardeşi ile birlikte hepsi Yusuf'a secde ederler. Ancak bu secde İslami kaynaklarda ibadet secdesi olarak görülmez. Adem'e yapılan secde gibi hürmet ve tazim secdesidir (Köksal 2004: I, 267).

5.3.8.3. Karşılaştırma

1. Yusuf Kıssası ana hatları ile Tevrat'ta ve Kur'an'da aynıdır. Ancak bazı detaylarda farklılıklar bulunur.

2. Yusuf Peygamberin Tevrat'ta gördüğü rüya Kur'an'da gördüğü gibi tek değil iki tanedir. İkinci gördüğü rüya Kur'an'daki rüya ile aynıdır.

3. Yusuf Peygamber gördüğü rüyayı kardeşlerine anlattığına dair bir bilgi Kur'an'da yer almazken Tevrat'ta yer alır. Kardeşleri bunun üzerine ona kızar ve kin tutarlar.

4. Yusuf Peygamber için Tevrat'ta anlatılanlara göre kardeşlerinin babalarından izin isteme gibi bir durumundan bahsedilmez. Kur'an'da ise kardeşlerinin tuzak kurarak Yusuf'u kıra beraberinde götürmeleri için babalarından izin istediklerini görüyoruz.

5. Tevrat'a göre Yusuf Peygamber kardeşlerinin yanına gelirken kardeşleri ona tuzak kurarlar ve onu kuyuya atarlar. Daha sonra da onu kuyudan çıkarıp oradan geçen kervana satarlar. Kur'an'a göre kardeşleri onu öldürmeyi bile düşünürlerken sonunda kuyuya atarlar. Onu kuyudan çıkaranlar ise kervandaki sakilerdir.

6. Tevrat'ta Yusuf'un kime kaç paraya satıldığı açıkca söylenirken Kur'an böyle bir ayrıntıya girmez.

7. Tevrat'ta Yusuf efendisinin gözünde lutuf bulur. Ancak karısı Yusuf'a göz diker ve yatmayı teklif eder. Yusuf entarisini kadının yanında bırakır ve kaçar. Kur'an'daki gibi gömleğini arkadan yırtılması yoktur. Ancak Yusuf'un aklanması Tevrat'ta yer almaz bunun için zindana atılır. Kur'an'da ise Yusuf'un bir suçunun olmadığı anlaşılır.

8. Tevrat'ta Yusuf'un şehir kadınlarının önüne çıkarılması yoktur. Kur'anda bu olay anlatılır ve Yusuf kadınlardan kurtulmak için zindanı bile sevimli bulduğunu dile getirir.

9. Kur'an'da Yusuf zindana girince beraberinde iki kişi daha girer. Bu Tevrat'ta da bahsedilir. Ancak bu iki kişinin gördüğü rüyalar tevrat ve Kur'an'a göre öz olarak aynıdır. Tevrat'ta bu rüyalar teferruatlıca bahsedilir. Kur'an bu rüyaları kısaca bahseder ve Yusuf'un bu rüyalarla birlikte tevhid dinini tebliğ ettiği görülür.

10. Yusuf Peygamber Tevrat'a göre iki sene zindanda kalır. Kur'an'a göre kaç yıl kaldığı belli değildir. Firavun, ikinci yılının sonunda rüya görürür. Bu rüya da Yusuf'un başlangıçta gördüğü rüyalar gibi iki tanedir. Bu rüyalardan ikisi de Kur'an'da bir rüya olarak bahsedilir.

11. Yusuf'un evlilik hayatı Kur'an'da bahsedilmemektedir. Tevrat ise onun efendisinin kızı ile evlendiğinden bahseder. Bu evlilikten iki oğlu olur. Bu iki oğlunun da adı Tevrat'ta geçmektedir.

12. Yusuf Peygamber Kur'an ve Tevrat'a göre Firavun'dan sonra ülkenin en yetkili adamı olmuştur.

13. Tevrat ile Kur'an arasındaki en önemli farklardan biri Yusuf'un ailesini ve kardeşlerini Mısır'a getirme konusunda ortaya çıkar. Tevrat'a göre Yusuf'un kardeşeri bir kere Mısır'a hareket etmişler ve Yusuf ile tanışmışlardır. Fakat Kur'an'a göre ise Yusuf'un kardeşleri iki kere seyahat ederler ve ikincisinde ise kardeşleri Bünyamin'i Mısır'da bırakırlar.

14. Kur'an'da Yakub'un iki oğlunu da kaybetmesi üzerine gözlerine ak düştüğü yazılıdır. Yusuf da gömleğini babsına gönderir ve gözlerine sürer, gözleri açılır. Ancak Tevrat'ta bu bilgi yoktur.

15. Yusuf ve ailesini Mısır'a yerleştiklerini Kur'andan ve Tevrattan anlamaktayız.Ancak Tevratta Yusuf ve Yakubun kaç yaşına kadar yaşadığı ve nerede öldüğü bellidir.Kur'an ise böyle ayrıntılara yer vermemiştir.

5.3.9. Şuayb Peygamber

5.3.9.1. Tevrat'a Göre

Tevrat'ta Şuayb ismine rastlamadık. Medyen halkına gönderilen bir peygamberden de Tevrat bahsetmez. Bu konuyu buraya almamızın nedeni Kur'an dışı kaynaklarda Şuayb Peygamber'in Musa'nın kayınpederi olmasına dair söylenen bazı rivayetlerdir (Köksal 2004: I, 287). Tevrat'ta Musa'nın kayınpederinden bahsedilir. Buna göre Kur'an'da ismi geçmeyen Musa'nın kayınpederi hakkında söylenen bu tür rivayetleri baz aldığımızda Tevrat ile Kur'an bir noktada birleşirler. Böylece bu rivayetlere bakarak Kur'an'ın, Musa'nın kayınpederini Şuayb diye bahsettiği ve İslami Kaynakların Şuayb olduğunu söylediği şahıs Tevrat'ın Midyan Kahini Yetro ve Reuele diye bahsettiği kişi olabilir.

Tevrat'ta Musa'nın kayınpederi hakkında şu bilgiler yer alır: Musa Peygamber Mısır'dan kaçtığında Midyan şehrine iner. Musa Midyan kahininin yedi kızının sürülerini suvarken görür. Çobanlar bu kızları kovarlar. Musa da bu kızlara yardım eder. Böylece kızlar her zamankinden erken olarak babalarının yanına gelirler (Çıkış 2/15-18). Babaları Reuele bunun sebebini sorar. Kızlar da bir adamın yardım ettiğini söylerler. Babaları o adamı çağırtır ve ikramda bulunmak ister. Musa gelir ve kahin ile kalmaya razı olur. Kahin de kızı Tsippora'yı Musa'ya verir (Çıkış 2/ 18-22).

Tevrat Musa'nın kayınpederini Reuele diye isimlendiriken Çıkış üçüncü bapta ise Midyan Kahininin ismi ve Musa'nın kaynanatası Yetro'dur (Çıkış 3/ 1). Musa onun sürülerini güderken Allah'tan vazife gelir (Çıkış 3-4.bablar). Musa kayınpederinden izin alıp Mısır'a gider.

Tevrat'ta bundan sonra Yetro sadece on sekizinci bapta tekrardan bahsedilir. Bu bapta Yetro daha önceden yanına Musa'nın gönderdiği kızını ve çocuklarını alıp

Musa'ya getirir. Musa'dan Firavun ve ahalisinin başına gelenleri Musa'dan duyar ve Rabb'i takdis eder. Kurbanlar keserler ve kavimle birlikte yerler (Çıkış 18/1-12). Yetro Musa'nın kavminin her derdi ve sıkıntısını dinlediğini görünce Musa'ya bu işin kendisini çok yoracağını bildirir. Bunun için kavmi bölüklere ayırıp her küçük mevzular için yanına gelmemesini salık verir. Musa da kayınpederini dinler ve dediği gibi yapar (Çıkış 18/12-24). Daha sonra Yetro Musa'dan izin alıp memleketine döner (Çıkış 18/ 27).

5.3.9.2. Kur'an'a Göre

Şuayb Peygamber'in isminin geçtiği sure ve ayetler şunlardır: el-Araf suresi 7/88-85-90-92, Hud suresi 11/87-91-84-94, Şuara suresi 26/177, Ankebut suresi 29/36.

Medyen halkına veya Eyke halkına gönderilen ve Kur'an'da peygamber olarak zikredilen Şuayb Peygamber Tevrat'ta araştırmalarımıza göre bahsi geçmeyen peygamberlerdendir. Kurtubi (7/247) annesi Hz. Lut'un kızıydı diyen olduğu gibi Hz. Lut'un kızıyla evlendiği de nakledilir der. Medyen'de Hz. Musa'nın görüştüğü Şuayb isimli zatın başka biri olması lazım gelir. Çünkü Hz. Lut ile Hz. Musa arasında uzun bir zaman dilimi vardır (Kazancı, 2001: II. 119).

Medyen Halkı ölçü ve tartıda çok hilekardılar. Kur'an onların bu tutumunu el-Araf suresi 85. ayet açıklıyor. Medyen halkı ile Şuayb Peygamber arasında geçen bir konuşma faslı da Şuara suresi 176- 189. ayetlerde bahsedilir.

Hz. Şuayb ismi Kur'an'da 11 defa geçer. Kavminin mahvedilmesinden sonraki hayatı hakkında bilgi yoktur.

5.3.9.3. Karşılaştırma

1. Tevrat'ta Şuayp ismi geçmez. Böyle bir peygamber'in de Medyen'e gönderildiğinden de söz etmez. Kur'an'a göre Şuayb Peygamber Medyen Halkına gönderilmiş bir peygemberdir.

2. İslami Literatürde Şuayb Peygamber'in Musa Peygamber'in kayın pederi olduğundan söz edilir. Bu açıdan Tevrat'a baktığımızda Musa'nın kayınpederi bir peygamber değil kahindir. Zaten Kur'an'da da Musa Peygamber'in kayınpederinden ismen bahsetmez.

3. Musa'nın kayınpederinin Tevrat'ta iki farklı ismi bulunur. Biri Reule iken diğeri Midyan Kahini Yetro'dur. Kur'an böyle bir bilgi sunmaz.

4. Musa Peygamber Tevrat'ta Çıkış'tan sonra kayınpederi ile bir takım bilgi ve akıl alış verişinde bulunmuşsa da Kur'an'da Musa Peygamber'in ismi zikredilmeyen kayınpederini sadece koyunlarını gütmek için on yıl kadar kalmasını isterken görürüz.

5.3.10. Eyyüb Peygamber

5.3.10.1. Tevrat'a Göre

Tevrat'ta Eyyüb peygamberden şu şekilde bahsedilmektedir: "Uts diyarında bir adam vardı adı Eyyüb doğru ve kamil bir insandı. Yedi oğlu ve üç kızı vardı. Yedi bin koyun ve üçbin deve beş yüz çift öküzü beş yüz dişi eşeği vardı. Şarklıların en büyüğü idi"(Eyyüb 1/1-5).

Eyyüp Bab 1. cümle 6-7 : "Ve Allah oğulları (Melekleri) Rabbin önünde kendilerini takdim etmeye geldikleri gün vaki oldu ki, şeytan da o gün geldi. Ve Rab Şeytan'a dedi: Nereden geliyorsun ve Şeytan Rabbe dedi: Dünyayı dolaşmaktan ve

orada gezinmekten geliyorum. Rab Şeytana dedi: Eyyüb'ü gördün mü ? diye sorar" .

"Onun gibi bir kulunun olmadığı Allah dile getirir. Şeytan da şöyle der: Tabii olarak senden korkar, ona o zenginliği sen verdin, o malları elinden alırsan sana lanet edecektir. Rab Şeytan'a der: İşte bütün nesi varsa senin elinde yalnız kendisine dokunma".

Büyük kardeşlerinin evinde iken Eyyüb çocukları ile şarap içiyordu. Şarap içerken Eyyüb'e bir haberci gelir ve şöyle der: "Hayvanların başına Şebaalılar çöktü ve adamları öldürüp hayvanların hepsini alıp götürdüler. Bir başka haberci daha gelir ; Kildanililer develeri alıp götürdüler" der. Sonunda bir ulak daha gelir: "Çoluk çocuğunun hepsini çöl rüzgarı vurup evin altında ezildi" der. Eyyüp yine secdeye kapanır ve Allah'a hamd eder (Eyyüp 7/ 8-22).

Eyyüp Kitab'ı 2. Bapta; tekrar Şeytanla Rab görüşür. Şeytan bu sefer de insan canı için her şeyini verir der. Rab Şeytan'a "onun canını eline verdim" der. Şeytan Rab huzurundan çıkarak gider. Eyyüb'ün başına kadar çıbanlar çıkmaya başlar. Eyyüb bir çömlek parçasında kül içinde oturur. Karısı "Allah'a lanet et de öl" der. Ama Eyyüb lanet etmez (Eyyüp 2/1-10).

Ancak Kitab-ı Mukaddes'e göre Eyyüb hastalığı artınca ve uzayınca yakınmaya ve doğduğu süreye lanetler yağdırmaya başlar (Eyyüb 3/1-26). Eyyüb'ün üç dostu vardır. Biri Temanlı Elifaz biri Şuahlı Bildad ve biri de Naamlı Tsofar'dır. Eyyüb'ün başına gelenleri duyunca onun yanına gelerek başlangıçta konuşmayarak yedi gün yedi gece kaldılar. Aralarında geçen söz diyaloglarından bahseden 3. bab ile 42. bab arasında şiirsel ifadeler yer alır. Bu sözler birer kasideyi andırır (Bkz. Eyyüp 3-42. bablar).

Bu Kasideler içinde Kur'an'da yer alan Hz. Eyyüb'ün iyileşmesini sağlayan söz veya dua yer almamaktadır. Daha sonra bu şiirsel ifadeler arasında bir tek Eyyüb Peygamber'in sözlerini Rab beğenir ve diğerlerine kızar. Onlara kurban takdim etmelerini söyler ve bu takdimeyi Eyyüb beğenirse Allah kendilerini affedeceğini söyler. Allah Eyyüb'e şifa verir. Malının iki katını ona geri verir. Tekrardan yedi oğlan ve üç kızı olur. Malının sayısı ve kızlarının adının ne olduğunu Tevrat teker teker bahseder. Eyyüb peygamber de yüz kırk yıl yaşar ve ölür (Eyyüp 42/7-17).

5.3.10.2. Kur'an'a Göre

Kur'an'da Eyyüb ismi şu ayet ve surelerde geçmektedir: Nisa suresi 163. ayet, Enam suresi 84. ayet, Enbiya suresi 21/83. ayet, Sad suresi 38/41. Ayet.

Kur'an'da Eyyüb Peygamber'in hastalığı ve şifa bulması şu şekilde ifade edilir: "Eyüb'ü de hani; Rabbine çağrıda bulunmuştu. Şüphesiz bu dert ve hastalık beni sardı. Sen merhametlilerin en merhametlisisin. Böylece onun duasına icabet ettik. Kendisinden o derdi giderdik ve ona katımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir zikir olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte malının bir katını daha verdik (el-Enbiya 21/83-84).

"Kulumuz Eyyüb'ü de hatırla Hani o; "*Herhalde şeytan bana kahredici bir azap ve acı dokundurdu*" diye Rabbine seslenmişti (Sad 38/41). "*Ayağını depret , işte yıkanacak ve içecek soğuk su"* (Sad 38/42). "Katımızdan ona rahmet ve temiz akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir benzerini de bağışladık (Sad 38/ 43).

Kur'an'da açıkça görülür ki; Eyyüb (a.s)'ye hastalık gelmiş, ailesi ve bütün malı telef olmuştur. Ancak Kur'an'da hangi şehirde yaşadığı, çoluk çocuğunun adının ne

olduğu, malının sayısı hakkında teferruatlı malumat görülmez. Şeytan ile Allah arasındaki konuşma faslı da Kur'an'da yer almaz.

Eyyüb Peygamber'in en yakın üç arkadaşı olduğunu dile getiren Tevrat onların birbiri arasındaki konuşma faslından bahseder. Ancak bu konuşma faslı bitince Eyyüb'ün konuşmasını Rab Allah beğenir. Bunun üzerine rab diğer Eyyübün üç arkadaşını kınar ve ceza verir. Eyyüb'e de şifa verir hem ailesini hem mallarını ziyadesiyle geri verir. Kur'an'da böyle bir konuşma faslı yer almaz. Eyyüb'e hastalık ve musibetin uğradığını Kur'an'da bildirir. Ancak musibetten kurtulma şekli Tevrat'tan farklıdır. Kur'an'a göre bunun Eyyüb Peygamber'in duasıyla ve yerden çıkarılan temiz bir su ile olduğunu görüyoruz. "Şeytanın bana zararı dokundu, sen merhametlilerin en merhametlisisin" sözü Tevrat'ta yer almaz.

Ayrıca "ayağını yere vur" diyerek serin ve soğuk bir suyun yerden çıktığı da Tevratta anlatılmaz. Kur'an'a göre yerden çıkan bu su ile Eyyüb peygamber şifa bulmuşken Tevrat'ta Eyyüb'ün nasıl şifa bulduğu bildirilmez. Sadece ailesinin ve mallarının misli misli geri verildiği Kur'an ve Tevrat'ta zikredilir. Tabii Tevrat bu malların miktarından ve aile efradının şeklinden teker teker bahseder.

Tevrat ayrıca Eyyüb Peygamber'in yeminini bozmama gibi bir durumundan da bahsetmez . Kur'an bu durumdan bahseder: "Ve eline bir demet sap al, böylece onunla vur andını bozma". Gerçekten biz onu sabredici bulduk. O ne güzel kuldu. Çünkü o Allah'a yönelendi (Sad 38/44).

Eyyüp Peygamber'in hakkında İslami Literatürler'de bir çok rivayetler vardır. Mesela bir hadiste Eyyüb çarşamba günü hastalanmış ve salı günü şifaya kavuşmuştur (İbn-i Mâce, 1992: 22; Bu rivayetler için bk. Harman, 1995b: XII. 17).

5.3.10.3. Karşılaştırma

1. Eyyüp Peygamber her iki kitaba göre çile çeken, malını-mülkünü, aile efradını kaybeden bir peygamber'dir. Tevrat'a göre Eyyüb'e bu musibetleri Şeytan Allah'tan izin alarak yapmıştır.

2. Eyyüp Peygamber başına bu musibetler gelirken şarap içtiğinden Tevrat bahseder. Ancak Kur'an böyle bir bilgiden bahsetmez.

3. Eyyüb Peygamber Kur'an'a göre Allah'a yaptığı bir dua sonucu Allah'ın yerden çıkardığı su ile şifa bulurken Tevrat'ta böyle bir sudan bahsedilmez.

4. Kur'an'a göre Eyyüb Peygamber'in ettiği yeminin bozulmaması için Allah'ın ona gösterdiği bir yöntem vardır. Tevrat Eyyüb'ün böyle bir yeminimden bahsetmez.

5. Tevrat'ta Eyyüb'ün üç arkadaşı bulunur ve bu arkadaşları arasında bir diyalog vardır. Ancak Kur'an Eyyüb'ün bu üç arkadaşından bahsetmez. Tevrat'ta yer alan bu diyalog içinde Kur'an'da Eyyüb Peygamber'in duasından bahsedemeyiz.

6. Tevrat ve Kur'an Eyyüb Peygamber'e mallarının ve evlatlarının misli misli verildiğinden bahseder. Tevrat burada da teferruatlı bilgiler sunar.

7. Kur'an ile Ahd-i Atik'in Eyyüb Peygamber hakkında ayrıldıkları en önemli nokta şudur: Ahd-i Atik'e göre Eyyüb Peygamber önce büyük bir sabır gösterirken daha sonraları Rabbi'ne isyan etmiştir. Kur'an'a göre böyle bir anlayışı bulamayız.

5.3.11. Musa Peygamber

5.3.11.1. Tevrat'a Göre

Hz Musa'nın hayatı Çıkış Bölümünde anlatılmaya başlanır. Yusuf Peygamber'den sonra onu tanımayan bir kral iktidara gelir. Bu dönemde baskı ve zülüm artar. Pitam ve Ramses denilen şehirlerin inşasında çalışmaya Yahudi milleti mecbur tutulur. İbranilerin nüfus artışını önlemek için Firavn doğacak her erkek çocuğun öldürülmesini kızlarının bırakılmasını emreder (Çıkış 1/ 8-14).

Şifra ve Puas adlı iki ebeye bu emri verir. Ancak ebeler bunu Allah'tan korktukları için kabul etmezler. Firavun da bütün kavmine doğacak her erkek çocuğun nehre atılmasını ve kız çocuklarının bırakılmasını emreder. Böyle bir dönemde Musa Peygamber dünyaya gelir. Musa Peygamber üç ay boyunca annesi tarafından muhafaza edilir. Ama annesi bu muhafazanın mümkün olmayacağını anlayınca bir karış zembile koyup nehrin kenarına bırakmaya karar verir (Çıkış 1/ 15-22).

Firavunun kızı çocuğa rastlar. Çocuğu alarak emzirmek için çocuğun kendi öz annesine bilmeden teslim eder. Çünkü Musa'nın kız kardeşi bebeği uzaktan gözetlemiş ve Firavunun kızı onu alınca çocuğu emzirecek bir anne bulabileceğini ona vaat eder. O anne de tabi olarak çocuğun gerçek annesidir. Çocuk Firavun'un gerçek çocuğu gibi muamele görür. Adına da Musa denir (Çıkış 2/4–10).

Musa delikanlı olunca bir Mısırlı ile bir İbranilinin kavga ettiğini görür. Musa Mısırlıyı öldürür ve onu gömer. Ertesi gün aynı İbranili başka bir İbranili ile kavga ederken görür. Musa olaya müdahil olur. Kötülük eden Musa'ya der: "Mısırlıyı öldürdüğün gibi beni de mi öldüreceksin"? Musa haberin yayıldığını anlayınca Midyan'a doğru kaçar. Bir kuyunun başında bekler. Midyan kahininin yedi kızı vardır. Sürüleri sulamak isterler ama çobanlar onları kovarlar. Musa onlara yardım eder ve kızlar sürüleri sularlar (Çıkış 2/11- 18).

Kızlar babaları Reuel'e gelip bütün olayı anlatırlar. Babaları Musa'yı çağırmalarını emreder. Musa gelir. Kahin kendileri ile yaşamasını ister. Musa onlarla yaşamayı kabul eder. Kızı Tsippora ile Musa'yı evlendirir. Ondan Gorşem adlı bir oğlu olur (Çıkış 2/23-25).

Bu arada Mısır kralı ölür ve yerine başkası geçer. Musa kaynatası Midya Kahini Yetro'nun sürülerini güderken Horeb Dağına gelir. Bir çalının ortasında alev olarak Rabbin meleği ona görünür ve Musa yaklaşır. Musa yaklaştığında ona seslenir: İşte ben Musa! Çarıklarını çıkart çünkü burası mukaddes topraktır. Musa Allah'a bakmaya korkar ve yüzünü örter (Çıkış 3/ 1-7).

Allah dedi: "Kavmini kurtarmak ve onları Kenanlı Hitti'nin ve Amiri ve Perizilerin Yebusiler'in diyarına çıkartmak için indim. Seni Firavun'a göndereceğim ve O'na de: "Atalarımın Rabbi Yehova bana göründü", kavmimin çıkması için izin iste ve sonra kabul etmezse Mısır'ı harikalarımla vuracağım ve sizi göndereceğim. Siz giderken de eli boş gitmeyeceksiniz, Mısırlılar'ı soyup onların gümüş ve altınlarını giyisileriyle birlikte alıp gideceksiniz (Çıkış 3/ 12-22) .

Musa Rabb'e der: "Bana inanmazlar". Allah da bu senin elindeki nedir? Musa "değnek" der. "Onu yere at" der. Musa yere atar ve bir yılan olur. Musa kaçar ve Rab seslenir "korkma" der. "Onu kuyruğundan tut" der. Musa onu tutar ve birden geri değnek olur. Sonra Allah "elini göğsüne koy der. Göğsüne koyar ve çıkardığında kar gibi cüzamlır. "Bu iki alamete inanmazlarsa ırmaktan su al ve karaya dök göreceksin su

karada kan olacaktır" der (Çıkış 4/1–9).

Musa kendi dilinin söz ehli olmadığını ve ağzının ağır olduğunu söyler Allah da "yapacağın her işi sana söyleteceğim" der. Musa ısrar edince Allah öfkelenir ve "Levilili Harun yok mudur? o seni bekler. O senin için ağız gibi olacak ve sen de onun için Allah gibi olacaksın" der (Çıkış 4/ 10–17).

Ve Musa Yetro'nun yanına gider. Kaynatasından izin alıp karısı ve çocuğu ile yola çıkarlar. Harun ile karşılaşıp yaşadıklarını ona anlatır. Harun da kavmin hepsine olan her şeyi anlatır ve kavim iman eder (Çıkış 4/ 27–31).

Musa ve Harun Firavun'a gelir ve Allah'ın emirlerini ona tebliğ ederler. Firavun karşı çıkar. Firavun angaryacıların işlerini daha sıkı yapmalarını isterler (Çıkış 5/1-9). Allah tekrar Musa ve Harun'un Firavun'a gitmelerini emreder. Firavun'a geri gelirler. Ancak Firavun yine izin vermez. Firavun Musa'dan ve Harun'dan harika göstermelerini ister. Harun Firavun'un önüne asayı atar ve bir yılan olur. Firavun sihirbazlarına kendi değneklerini atmalarını söyler ve sihirbazlar da kendi değneklerini atarlar ve yılan olurlar ama Harun'un yılanı onların yılanlarını yutar (Çıkış 7/ 8–13).

Firavun inanmaz ve Rab Musa'ya der: "Asanı nehre vur kan olsun ve balıkları ölsün ve nehir koksun". Musa denileni yapar ama Firavun inanmaz. Yedi gün aradan geçer. Musa Firavun'a emri dinlemesini ister yoksa bu sefer kurbağa ile memleketi vuracağını söyler. Firavun Musa ve Harun'dan belayı kaldırmalarını ister ve kavmin gitmelerine izin vereceğini söyler. Musa dua eder belalar kalkar ama Firavun yine emri tutmaz ve kavmin gitmesini kabul etmez (Çıkış 8/1–15).

Rab Musa'ya toprağa vurup tatarcık çıkarmasını söyler. Bütün hayvan ve insanlarda tatarcık çıkar. Firavun yine inat eder (Çıkış 8/16–19).

Sonra Rab der: Firavun'a git izin versin yoksa at sineklerini çıkartacağım. Firavun kabul etmez ve at sinekleri çıkar. Firavun at sineklerinin kaldırılmasını ister. Böylece at sinekleri kaldırılır ama Firavun yine de kavmin gönderilmesini kabul etmez (Çıkış 8/ 20–24).

Rab Musa'ya der: Firavun'a git kavmi göndersin yoksa bütün Mısırlıların hayvanları ölecektir. Mısırlıların hayvanları ölür ancak İsrail oğullarının hayvanları yaşar. Firavun yine inat eder (Çıkış 9/1–7).

Rab Musa ve Harun'a diyerek ellerine kül almalarını ve havaya atmalarını ister. Bütün insanlarda çıban çıkmaya başlar. Firavun yine söz tutmaz. Daha sonra Rab dolu gönderir ama Firavun yine kavmi salmaz (Çıkış 9/8–12; 18–35).

Çıkış Kitabı 10. bapta çekirge felaketi Firavun ve kavmine gönderildi diye bahsedilir. Ancak bu felaketin kaldırılmasını yine Musa ve Harun'dan Firavun ister. Bu felaket de kaldırılır. Yine Firavunun kalbi katılaşır ve kavmi göndermek istemez (Çıkış 10/ 12–20).

Daha sonra Mısır'a üç gün karanlık çöker. Ama İsrail oğullarının mekânında güneş vardır. Ama yine firavun yine inat eder. Kavmi göndermez (Çıkış 10/ 21–29).

Son olarak bir bela daha verilir. Doğacak her erkek çocuğun öleceği bildirilir. Bu arada kadınlardan altın ve gümüş takıların İsrail Oğulları'na verilmesi istenir. Ancak bütün bu felaketlere rağmen Firavun inat edip kavmin çıkmasına izin verilmez. Feryatlar çoğalınca Firavun kavminin baskısına dayanamaz ve Musa ve Harun'u çağırarak "Çıkın gidin" der (Çıkış 11/1–10).

İsrail oğulları aile efradı hariç olmak üzere 600 bin erkeği bulunan bir grup halinde Ramses'ten çıkarlar. Firavun ile kavmi arasında tartışma çıkar. Kavmi Firavun'dan onları takip etmelerini ister. Çünkü Kavmin bir çok eşyalarını İsrailoğulları almıştır ve Kavim bir öç alınmasından yana tavır takınırlar (Çıkış 14/ 1–5). Firavun kendi savaş arabasını hazırlatıp yola koyulmaya karar verir. 600 seçme savaş arabasıyla takibe çıkar ve Kızıl denizin kenarında onları yakalar (Çıkış 14/5–9).

Denize kavim varınca Musa'ya kavim sızlanmaya başlar ve Musa'dan kurtarılmayı isterler. Musa da asasını kaldırarak deniz birden açılır ve bütün kavmin ayakları bile ıslanmadan herkes geçer. Bu arada Mısırlılar takibe devam ederler. Denizin ortasında iken Firavunun bütün atlıları ve askerleri denizde boğulur (Çıkış 14/15–33).

Kavim oradan Elim'e yerleşirler. Orada 12 su kaynağı ve 70 hurma ağacı olan mevkie gelirler. Daha sonra Elim ile Sina arasındaki Sin çölüne doğru hareket ederler. Bütün kavim söylenir Musa ve Harun'a, çünkü hiç yiyecek ve içecek bulunmaz. Allah bu durumu görünce Musa'ya der: "gökten size ekmek yağdıracağım sabah ekmek toplayıp akşam bıldırcın eti yiyeceksiniz. Ancak herkes yiyeceğine göre alacak fazlasına dokunmayacaktır". Fakat kavim bunu dinlemez. Fazla fazla toplarlar (Çıkış 15/27; 16/1-30).

Sept günü için Rab Yahudilere iki günlük ekmek toplatılmasına kırda müsaade eder. Bu ekmeğe man adı verilir. Bu ekmek beyaz ve lezzetli ballı yufka idi. Kenan diyarına kadar herkes bu ekmekten yediler (Çıkış 16/31–35).

Kavim sonra Sin Çölü'nden ayrılıp Refedim'e gelir. Burada su olmadığını görünce kavim Musa'ya söylenirler. Allah da Musa'ya değneği ile su çıkarmasını söyler. Su çıkar ve kavim suya kavuşur (Çıkış 17/1-7). Amelik, İsrail ile Refedim'de cenk eder. Musa elini kaldırınca İsrailliler yenerken elini indirince yeniliyorlardı. Yeşu Amelik'i ve kavmini yener (Çıkış 17/8-15)

Çıkış Kitab'ının 18. babında Musa'nın kayın pederi Yetro kendisine nasihat ve tavsiyede bulunduğunu görüyoruz. Musa Yetro'nun da kendileri ile gelmesini ister ancak Yetro kabul etmez (Çıkış 18/1-27).

Tevrat'ta Sina Çölü'ne üç ay sonra vardıkları zaman Musa Allah'ın huzuruna çıkar. Burada Allah'ın Sina Dağı'na bir kara bulut halinde indiğinden söz edilir. Musa'yı tepeye çağırarak Allah, kavimin kendisini görmesi için sınırı geçmesini engellenir. Bu görüşmede Yahudilikte bahsedilen On emir burada Musa Peygamber'e verilir. Bu emirler iki yerde geçer (bkz. Çıkış 20/ 1–26; Tesniye 5/6–33).

Çıkış Kitabı'nın 21.babında Kur'an'da da kısmi olarak bahsedilen şöyle bir ifade göze çarpar: "Can yerine Can, göz yerine göz, diş yerine diş, el yerine el, ayak yerine ayak, yanık yerine yanık, yara yerine yara, bere yerine bere verilecektir". Bunun dışında yer alan diğer mevzular ise Kur'an'da yer almaz. Yine Kur'an'da yer almayan 22 ve 23. baplarda bahsedilen ve sadece teşrii kaynaklı ifadeler görülür. Bu ifadelerin hiç biri Kur'an'da yer almaz. Bu konular ve emirler 32.baba kadar sürer.

Çıkış 32.bapta ise Musa Peygamber'in Sina Dağı'ndan gelmesi gecikince kavim Harun Peygamber'e gelerek kendileri için tapılacak bir ilah yapmasını isterler. Harun da kadınların küpelerini ve takılarını alarak altından dökme bir buzağı yapar ve bütün kavimi ona ibadete çağırır (Çıkış 32/ 1–6).

Bundan Allah Musa'yı haberdar eder. Dağdan aşağı inip kavmine gitmesini

ister. Musa kavmine gelir ve Allah'ın kavime karşı öfkelendiğini söyler. Daha sonra Musa Allah'ın öfkesini dindirmeye çalışır. Allah sonunda kötülük yapmaktan pişman olur (Çıkış 32/7–14). Musa kavmine gelip buzağıyı görünce öfkeyle levhaları yere atıp kırar. Buzağıyı alıp ateşe atar ve onun suyunu kavmine içirir. Daha sonra kavmine birbirlerini öldürmelerini ister. Tevrat'a göre 3000 kişinin öldüğünden bahsedilir (Çıkış 32/15–29).

Bundan sonra Rab Musa'ya kavmini Arz-ı Mev'u'da alıp götürmesini emreder. 33. bapta kavimin yolculuk için neler yapacağına dair Rabbin emir ve sözleri zikredilir. Ayrıca Musa Allah'ı görmeği ister. Allah ise bunun mümkün olmayacağını dile getirir. Ancak Musa'yı bir kaya kovuğuna alır ve Rab Allah'ın bu kaya kovuğunda arkasının görüleceği söylenmektedir. Musa Allah'ı yüzünden değil arkasından görmüştür (Çıkış 33/12-23).

Çıkış 34. bapta kırılan taş levhalarından bahsedilir. Taş levhalarının Rab tarafından alınıp tekrardan yazıldığı görülür. Bunun için sabah erkenden Musa Sina Dağı'na çıkar. Rab Allah kırılan levhaları alır öncekilerin bir benzeri olan emirleri yazar. Kırk gün sonra Musa kavime geri döner. Musa da yazılan emirleri kavime tebliğ eder. (Çıkış 35/ 1–35)).

Musa'nın üçüncü kitabı olan Levililer kısmı konumuzun dışında olduğu için herhangi bir anlatımda bulunmuyoruz. Çünkü Levililer bölümünde kâhinlik ve yardımcılık görevlerinden bahseder. Kavimin çadır mabedindeki görevleri ve bazı ahlaki kurallardan bahsedilir. Ayrıca günahların kefareti, haram kılınan yiyecekler, evlilikler, dini ayinler, bayramlar, adaklar hakkında emirler yer alır. Musa'nın dördüncü ve beşinci kitapları sırasıyla Sayılar ve Tensiye'dir. Bu bölümlerde kıssalara dair herhangi bir husus bulunmaz.

Musa Peygamber'in ölümü: Musa Peygamber'in ölümü hakkında bilgiler Tesniye Kitabı'nın 34. babında yer almaktadır. Buradaki bilgilere göre Musa Peygamber'e Rab İsrail oğulları'na vaat ettiği toprakları gösterir. Fakat yaşamında buraya yerleşemeyeceğini de bildirir. Daha sonra Musa Moab diyarında ölür. Rab Musa'yı Moab diyarında Beyt-peor karşısındaki derede onu gömer; fakat bu güne kadar kimse onun kabrini bilmez. Musa Peygamber öldüğünde 120 yaşında olduğunu Tevrat burada bildirmektedir. Musa peygamber için 30 gün yas tutulur. Yas tutulduktan sonra Nun oğlu Yeşu İsrail oğulları'nın başına geçer (Tesniye 34/ 1-12).

5.3.11.2. Kur'an'a Göre

Musa Peygamber Kur'an'a göre Ulü-l Azim sayılan peygamberlerdendir. Kur'an'ın bahsettiği çerçevede kendisine kitap verilenlerin ilki Musa Peygamber'dir. Onun hayatı Kur'an'da geniş bir yer tutar. Musa ismi Kur'an-ı Kerim'de yüz otuz altı defa geçmektedir. Onun hayatının en teferruatlı bir şekilde anlatıldığı surelerden biri de Kasas Suresi'dir. Bu surede onun hayatı çocukluğundan itibaren anlatılmaya başlanmıştır. Musa kıssasının anlatıldığı diğer sureler şunlardır: Taha Süresi 20/10-22-45-48; Neml 34/8-12; Naziat 17-19; Şuara 26/18-3; Yunus 11/88-89;el-Araf 7/109-150; Mümin 26-37; Bakara 2/56-96-146.

Musa Peygamber ve kıssaları birçok surelerde tekrar edilmiştir. Bu kıssaların tekrarı hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Kur'an'ın bu kıssayı çok çok tekrar etmesindeki maksat tarihi bir bilgiyi vermek değil, inanmayanlardan ötürü korku ve endişeye kapılan ümitsizliğe düşen müminleri teselli etmek, İslam davasını üstlenecek insanlara metot dersi vermek istemesidir. Bu nedenle İsrailoğluları'nın başına gelen

sıkıntı ve eziyetler sıkça zikredilmektedir. Bu kıssaların anlatılışının sebebi hikmeti olarak ileri sürülen kanaatler bu şekilde özetleyebiliriz (bkz. Kara, 1989: 125).

Kur'an-ı Kerim'de Musa Peygamber ve kıssasını beş ana bölümde anlatarak ele alacağız.

a) Musa'nın soyu ve çocukluğu

b) Musa Peygamber'in peygamberlikten önce hayatı

c) Musa Peygamber'e Peygamberliğin verilişi

d) Musa Peygamber'in Firavun ve yandaşları ile olan mücadelesi

e) Musa Peygamber'in Mısır'dan sonraki hayatı.

a) Hz. Musa'nın soyu ve çocukluğu:

Musa Peygamber'in soyu hakkında bilgi Kur'an'da yer almazken Kur'an dışı İslami kaynaklarda soyu hakkında çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Buna göre Musa'nın soyu "Musa b. İmran b. Yazhur b. Kahis b. Leri b. Yakup b. İshak b. İbrahim'dir (Köksal 2004: II, 132).

Musa Peygamber doğumunun olduğu yıllar Firavun'un halka zulüm yaptığı kesindir. Bunu Kur'an'dan anlamak mümkündür. Çünkü Kur'an'da Musa'nın doğduğu sırada Musa'nın korunması için annesine ilham verilmiştir. "... Onu emzir ve bir tehlike gelince onu denize bırak "diye emredilir (Taha 20/28–29).

Bunun sebebi bir önceki ayette açıklanmaktadır. Buna göre Firavun o beldede büyüklüğe kalkışıp kendi halkını fırkalara ayırmıştır. Firavun bu fırkaların biri olan İsrailoğlulları'nın yeni doğan oğullarını boğazlatıp kızlarını bırakırdı. Bazı İslami kaynaklarda Firavun'un bir süre sonra İsrailoğuları'nın soyunun azalmasından endişe etmesi üzerine bir yıl katliam yapmış bir yıl da yapmamıştır. Hz. Musa'nın doğumu bu katliam yılına denk gelir. Abisi Harun peygamber ise katliamın olmadığı yılda doğar (et-Taberi, trs: I. 202).

Tevrat'ın aksine Kur'an'a göre Firavun ve yandaşları sadece İsrailoğluları değil oradaki bazı zümrelere de zulüm yapar. Aynı zamanda büyüklük taslayıp kendini Rab ilan eder. Allah'ın Musa Peygamber'i gönderişinin sebebi olarak sadece İsrailoğluları'nı Firavun'un elinden kurtarmak olmadığını böylece anlıyoruz.

Musa Peygamber'i annesi bir tabutun içinde suya bırakır. Ve ardından da kız kardeşinden onu takip etmesini ister. Tevrat'ın aksine onu Firavun'un kızı değil, Firavun ve adamları onu bir yitik olarak alırlar. Çocuğu gören Firavunun karısı "benim içinde senin içinde göz aydınlığı" diyerek onun öldürülmemesini Firavun'dan ister (el-Kasas 28/11).

Uzaktan kardeşini takip eden Musa'nın kız kardeşi bebeğin kimsenin sütünü almadığını görür. "Biz daha önce ona süt verenlerin sütünü haram kılmıştık. (Hiçbir kadının sütünü emmiyordu, Firavun ve ailesi bir kadın bulma telaşındaydılar. Bu durumu kız kardeşi görünce (gelir ve şöyle der): " *Size onun bakımını üstlenecek ve ona öğüt verip eğitecek bir aileyi göstereyim mi*"*?* Böylece Musa annesine geri verilmiş olur (el-Kasas 28/12-13).

Firavun sarayında büyümeye başlayan Hz. Musa gençlik çağına ermiştir: "O, ergenlik çağına erip olgunlaşınca biz ona hüküm ve ilim verdik. İşte bu şekil davranışta

bulunanları mükâfatlandırırız" (el-Kasas 28/14).

Hz. Musa'nın bundan sonraki hayatı hakkında Kur'an-ı -Kerim Tevrat'ta olduğu gibi bir kıptinin öldürülmesinden bahseder. Hz. Musa birgün halkın kendisinden habersiz olduğu bir sırada şehre gelir. Orada biri kendi halkında öbürü de düşmanlarından olan iki adamın dövüştüğünü görür. Kendi taraftarlarından olan düşmanlardan olana karşı Musa' dan yardım istemiştir. Musa da ötekine bir yumruk indirip onun işini bitirir. Daha sonra *"Bu, şeytanın işindendir. O gerçekten de saptırıcı düşmandır. Rabbim ben nefsime zulüm ettim beni bağışla"* der. Allah da onu bağışlamıştır (el-Kasas 28/15–17).

Ertesi gün Musa şehirde korku içinde gözetleyerek sabahlar. Dün kendisinden yardım İsrailli yine kendisinden yardım ister. Musa kendisinden yardım isteyen adamı yakalamak isteyince o adam Musa'ya "ey Musa dün bir canı öldürdüğün gibi beni de mi öldürmek istiyorsun? der. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak gelir: " Ey Musa ileri gelenler seni öldürmek için aralarında konuşuyorlar. Musa etrafı kollayarak korka korka oradan çıkar (el-Kasas 28/ 18–21).

b) Musa Peygamber'in Peygamberlikten Önceki Hayatı:

Musa Peygamber kıptinin ölmesinden sonra Kur'an'a göre de Medyen diyarına gitmiştir. Medyen diyarına vardığında şehrin kuyusunun başında birçok insanların hayvanlarını suladıklarını görür. İnsanların arkasında hayvanları ile bekleşen iki kız gördü. Kız oldukları için erkeklerin içine sokulamıyor ve en son sırada bekliyorlardı. Musa onların bu durumunu sorar. Kızlar da "Çobanlar sulayıp çekilmeden bizde sulamıyoruz babamızda çok yaşlı bir insandır" derler. Musa da onlara yardım ederek hayvanlarını hemen sular. Sonra bir gölgeye çekilir.

Derken o iki kızdan biri utanarak Musa'nın yanına gelir. "Babam seni çağırıyor. Hayvanlarını suladığın için ücretini verecek" der. Musa da o babalarına gelip başından geçen olayları anlatır. Babaları da "korkma o zalim kavimden kurtuldun."der.

O kızlardan biri : " Babacığım bunu çoban tut. İşte ücretle tuttuklarının en hayırlısı, budur hem de güçlü ve güvenilirdir" der. O zat Musa'ya der: "*Bana sekiz yıl hizmet etmen karşılığında şu iki kızımdan birini sana nikâhlamak istiyorum. Eğer bu süreyi on yıla çıkarırsan artık o senin tarafından bir iyiliktir. Ben sana zahmet vermek istemem. İnşallah beni iyilerden bulacaksın"* (el-Kasas 28/22–28).

Burada Kur'an ve Tevrat birkaç hususta ayrı düşmektedir: Bunlardan birincisi Musa yaşlı adamın kızını almak için her hangi bir anlaşma yapmaksızın orada ikamet ettiği Tevrat'ta yer alır.

Bir başka ayrılık da şudur: Musa'ya kayınpeder olan şahıs Tevrat'a göre Yetro iken Kur'an'da onun adı yer almaz. Ancak Kur'an dışı kaynaklara göre onun çeşitli kimlikleri bulunur. Buna göre O Şuayb Peygamber olabileceği gibi Şuayb Peygamberin amcaoğlu olabileceği de söylenmiştir. Tercihe şayan olan görüş rivayetlerin kesin bir neticeye varamadığı için bu adamın kim olduğunun bilinmediğidir (İbn-i Kesir, trs: XI. 17).

Bu ayrılıklar dışında Kur'an ve Tevrat sadece uslup farkı hariç konuları öz itibari ile aynen anlatmaktadırlar.

c) Musa Peygamber'e Peygamberliğin Verilişi:

Musa Peygamber'in peygamberlik verilişi diğer peygamberden farklıdır. Çünkü

bir çok peygambere nübüvveti Cebrail getirirken Musa'ya Allah bizzat Kur'an'a göre Tur Dağı'nda vermiştir. Tevrat'ta Tur yerine Horeb Dağı olarak geçer. Aynı zaman da Kur'an'a göre Musa kayınpederi ile olan sözleşmesi bittiğinden Mısır'a giderken yolu kaybeder ve karanlık içinde kalınca uzaktan bir ışık görür. Ailesine burada beklemesini ve bir ışık bulabileceği için yanlarından ayrılıp ışığa doğru gider. Oraya gelince mübarek yerdeki vadinin sağ yanındaki ağaçtan seslenilir: "Ey Musa muhakkak alemlerin rabbi Allah benim, ben" (el-Kasas 28/29-30). Tevrat'ta bu anlatılanlar sadece Musa'nın Mısır'a dönüşü sırasında değil kayınpederinin koyunlarını güderken Horeb Dağı'nda gerçekleşir.

Kasas Süresi'nde anlatılan olaylara biraz daha açıklık verecek şekilde Taha Süresi'nde de bahsedilir. Burada anlatılana göre Musa Tur Dağı'nın Tuva vadisine gelince Allah kendisine seslenir ve çarıklarını çıkarmasını söyler (Taha 20/1-7). Burada Peygamberlik vazifesini üstlenen Hz. Musa Tevrat'ta olduğu gibi kendisinin iyi konuşan biri olmadığına vurgu yaparak kardeşini kendisine yardımcı olarak verilmesini Allah'tan ister ve duası da kabul olur (Taha 20/ 8).

Tur Dağında Musa Peygamber'e verilen iki mucize bulunur. Bu iki mucize de Tevrat'ta yer almakla beraber Tevrat üçüncü bir mucize daha zikreder. Bu mucizeler asasının yılan olması ve elini göğsüne koyduğu zaman çıkarınca parlamasıdır. Üçüncü olarak Tevrat'ın zikrettiği nehirden su alıp karaya döktüğünde kan olma mucizesi Kur'an tarafından bahsedilmez.

Musa'ya verilen Tur'daki vazife Tevrat'taki gibi sadece İsrailoğlulları'nı bütün dünyaya hükmeden büyük bir kavim yapmak ve Allah'ın sadece onların ilahı olması gibi bir anlayış Kur'an 'da yer almaz. Çünkü Kur'an Firavun ve yandaşlarının ıslah olmasını gözetmiş eğer olmazlar ise Firavun'dan kavmin gönderilmesini istemiştir.

d) Hz. Musa'nın Firavun ve Yandaşları ile olan Mücadelesi:

Hz. Musa Tur'da vazifeyi alınca Mısır'a gelir ve Allah'ın emirlerini Firavun'a tebliğ eder. Tabi Firavun ve yandaşları bu durumu kabul etmezler. Tevrat'taki gibi önceki Firavunun öldüğünden ve yerine de başka bir Firavun'un geçtiğinden söz edilmez. Firavun Musa'yı nankörlükle suçlar ve dediklerinin doğruluğu için Musa'dan delil ister. Bu delil ve mucizeler Kur'an ve Tevrat'ta bazı farklılıklar ile aynı şekilde ele alınmıştır. Sadece üslup farkı olmakla beraber anlatılan olaylardaki en bariz fark yılan haline dönen değneğin Tevrat'ta yere atan Harun'dur. Kur'an ise bunu Musa'nın değneği olarak anlatır.

Firavunun sihirbazları ile Musa'nın mücadelesi Kur'an'da biraz daha geniş ele alınmıştır. Musa'nın değneği Allah'ın bir mucizesi olarak sihirbazların büyülerini yutmuş ve yok etmiştir. Bunu gören Firavunun sihirbazları "Musa ve Harun'un Rabbine iman ettik" demişlerdir. Böylece Firavun da onları cezalandırmıştır (el-Araf 7/117–119).

Tevrat sihirbazların akıbeti hakkında malumatta bulunmaz. Sihirbazlarının yenilmesinden sonra Firavun ve yandaşları daha da azgın bir hale gelirler. İşkence ve zulümler daha da artar. Bunların taşkınlığı karşısında Musa Rabbi'ne yönelerek: *"Rabbimiz sen Firavun ve adamlarına dünya hayatında süsler ve debdebeler ve nimetler verdin. Rabbimiz insanları senin yolundan saptırsınlar diye mi? Rabbimiz onların mallarını yok et kalplerini sık ki acı azabı görünceye kadar inanmasınlar"* dua eder (Yunus 10/88).

Firavun ve yandaşlarının aleyhine yapılan bu beddua Allah tarafından kabul

edilir. Çünkü Allah onlara kuraklık, kıtlık, tahıl ve meyve noksanlığı verildiğinden bahseder (el-Araf 7/130). Bu gelen musibetlere inanamayan Firavun ve yandaşları bir kuraklık ve musibet anında bütün suçu Musa ve kavmine bulurlardı. Bir iyilik isabet eder ise bunun sebebi Allah'tan değil kendilerindendi (el-Araf 7/131). Bunun üzerine onlara tufan, çekirge, kımıl (haşarat), kurbağalar ve kan gönderilmiştir (el-Araf 7/133).

Tevrat'ta bahsedilen kırdaki hayvanların üzerlerine kırgınlık gelmesi, İbraniler hariç diğerlerinin ölmesi (Çıkış 9/3-7), bütün Mısır diyarında insan ve hayvan üzerinde irin çıkması (Çıkış 9/8-11), birbirlerini görmeyecek, yerlerinden kalkamayacak derecede karanlık olması (Çıkış 10/21-24) gibi musibetler Kur'an'da yer almaz.

Bu mucizeler karşısında inanmayan Firavun ve ahalisinden ayrılmanın zamanı gelir. Bu çıkış hadisesi Tevrat ve Kur'an açısından farklılık arz eder. Her şeyden önce Tevrat'ta çıkış için Allah emreder; "Bütün İsrailliler komşularından gümüş ve altın emanet alacaktır". Bu İsrailoğulları'nın ahlaken hala düzelmemiş olduğunu gösterir. Çünkü zaten kavim Allah'ın izni ile çıkıp gidecektir. Bu emanetleri de yanlarında götürmeleri bir ahlaksızlığın göstergesi olarak düşünüyoruz.

Gece yarısı Kavim yola çıkacaktır. Bu Tevrat'ta da sabittir. Ancak Tevrat'ta Allah, bütün Mısır'da Firavun ahalisinden başlayıp en sıradan bir aileye kadar her hanede ilk doğan insanı ve hayvanı vuracaktır (canını alacaktır). İsrailoğulları da bu beladan kurtulmak için bir kurban kesecekler ve bu kurbanın kanını evlerinin başına sürecekler. Böylece geceleyin Rab geldiğinde bu kanı görecek ve o hane sahiplerine bela uğramayacaktır (Çıkış 12/1–28). Bu anlayışı Kur'an'da bulmamız asla mümkün değildir. Burada Allah'ın ilmi ve zatı hakkında bir noksanlık atfedilmiştir ve bir insan şeklinde düşünülmüştür. Allah Tevrat'ta dediği gibi yapar ve Mısır'da feryat varken İsrail oğulları komşularından aldıkları her şeyi alıp yola çıktılar.

Bu türdeki bir yola çıkış olayına Kur'an'da rastlamamız imkânsızdır. Kur'an'a göre gönderilen mucizelerin fayda vermemesi, kibir ve inatta devam etmeleri, ayak diretmeleri neticesinde intikam alınması gerekmektedir. İlahi izin gelir ve "Musa'ya kullarını geceleyin Mısır'dan çıkar, yürüt; siz muhakkak takip edileceksiniz" diye vahyettik (eş-Şuara 26/52).

Kavim Musa ile beraber yola geceleyin çıkarlar ve böylece Firavun ve ordusu da onları takip eder. Bu ordunun sayısı ve niteliği hakkında Kur'an bir bilgi vermezken Tevrat bundan bahseder. Bu ordu israiloğullarını yakalamaya ramak kalmışken kavim Musa'ya serzelenişte bulunur (eş-Şuara 26/61). Musa da Allah dayanarak "*Rabbim bana yol gösterecektir"* der (eş-Şuara 26/62). Allah da Musa'ya vahyederek denize asasını vurmasını emreder. Böylece deniz ikiye ayrılır (eş-Şuara 26/63). Buradan Musa ve İsrailoğulları rahatlıkla geçerken Firavun ve ordusu denizin tam ortasına geldiklerinde deniz tekrar birbirine kavuşur ve Firavun dahil herkes ölür (Yunus 10/89).

Bu mevzular Kur'an ve Tevrat'ın birlikte ele aldığı mevzulardır. Ancak Firavun'un ölürken Musa'nın "Allah'ına iman ettim" demesi Tevrat'ta yer alamayan bir mevzudur (Yunus 10/90). Yine Tevrat'ta yer almayan mevzu sadece Firavun'un cesedinin denizden çıkarılıp bir sahildeki bir yere atılması olacaktır (Yunus 10/91–92).

e) Musa Peygamberin Mısır'dan Sonraki Hayatı:

Musa Peygamber Mısır'dan çıktıktan sonra düşmanları artık yok olmuştu. Musa ve kavmi Kur'an'a göre çölde hayat sürerler. Allah'ın kavimden istediği şey vaat edilmiş topraklara yerleşmesidir. Bunun için yapılması gereken husus, kavmin çölde

hayat sürerek yetişmesini sağlamaktır. Tevrat'ta İsrailoğulları'nın Sina Çölü'nden geçerek Efidim'e geldikleri bahsedilir (Çıkış 17/1–6). Kur'an ve Tevrat İsrailoğulları'nın çölde Musa Peygamber ile su hakkında çekiştiklerinden bahseder. Kur'an bunun üzerine İsrailoğulları'nı on iki kabileye ayırmış ve Musa'ya da asasını "taşa vur" demiştir. Böylece taştan on iki göz fışkırmıştır (el-Araf 7/160; el-Bakara 2/60).

Çölde İsrailoğulları'na verilen bir diğer nimet de Kur'an ve Tevrat'a göre bulutla gölge verilmesidir (Çıkış13/21–22; el-Araf 7/160). Ancak Tevrat'a göre "Rab çölde onlara yol göstermek için gündüzün bulut direğinde önlerinden gidiyordu" ibaresi üslup açısından Kur'an ile örtüşmemektedir.

Kur'an da İsrailoğulları'na Men ve Selva'nın verildiğini söyler. Men kudret helvası selva da bıldırcın eti olarak tarif edilir (el-A'raf 7/160; Taha 20/80).

Tevrat'ta İsrail Oğullarına verilen nimetler hususunda zikredilmeyen bir mevzu da İsrailoğulları'nın bir süre sonra Men ve Selva'dan bıkarak Musa'dan sebze, acur, sarımsak, mercimek, soğan istemeleridir. Musa da "iyi olanı daha aşağı ile mi değiştirmek istiyorsunuz? Bir şehre inin orada size istediğiniz vardır" diyerek karşılık vermiştir (el-Bakara 2/61).

Kavim böyle bir hayat sürerken Allah da Musa ile sözleştiği bir vakitte Tur Dağı'nda buluşmak için Musa'yı çağırır. Tevrat ve Kur'an bu konuda hem fikirdir. Aynı zaman da Musa yerine Harun'u vekil tayin etmiştir (el-Araf 7/142; Çıkış 24/14). Demek oluyor ki iki kutsal kitap da Harun'un vekâleti hususunda hem fikirdirler. Kur'an'a göre Musa Rabbin huzuruna çıkmak da acele ediyordu (Taha 20/83–84). Tur'da Musa'nın geçirdiği günlerin sayısı Kur'an ve Tevrat'ın ittifak ettiği hususlardandır (Çıkış 34/27–28; el-Araf 7/142).

Musa Peygamber Tevrat'ta da bahsedildiği gibi Allah ile konuşmuştur. Kur'an burada Musa Peygamber'in Allah'ı görmeyi istemesinden bahseder. Buna göre Allah bunun mümkün olmayacağını dile getirir ve işaret edilen dağa bakmasını ister. Allah o dağa tecelli eder. Bunun sonucunda dağ yerle bir olur ve Musa da bayılır. Ayıldığında tevbe eder ve "İnanların ilki benim" der (el-Araf 7/143–144). Tevrat'ta ise Allah'ın Musa'ya bir kaya oyuğu içinden yüzünün değil arka taraftan gördüğü bahsedilir (Çıkış 33/1; 7–23).

Musa Peygamber Tur dağında iken İsrailoğulları'nın Allah'ı bırakıp puta taptığı Musa'ya Allah tarafından bildirilir. Musa da Allah'ın huzurundan ayrılarak kavmin yanına gelir. Burada Tevrat ile Kur'an arasında en önemli bir fark karşımıza çıkar. Buna göre buzağıyı yapan Tevrat'a göre Harun'dur. Kur'an'a göre buzağıyı yapan Samiri'dir. Samiri adı Tevrat'ta hiç geçmez. Musa Harun'dan da hesap sorar ama bu hesap sorma bu suçu işlediği için değil İsrailoğulları'na engel olmadığındandır. Harun da kendisinin ölmekle tehdit edildiği için bir şey yapamadığını dile getirir (Taha 20/88–94).

Samiri de kovulur ve puta tapanlar da cezalandırılır. Tevrat üç bine yakın insanın öldüğünden bahsederken Kur'an böyle bir rakamdan bahsetmez. Ancak Kur'an'da Allah İsrailoğulları'nın tövbelerini de kabul etmiştir (el-Bakara 2/54).

Musa Peygamber Harun ve İsrail'in yetmiş ileri gelen ihtiyarlar ile Tur'a çıkarlar (Çıkış 24/9–11;13–14;18). Kur'an ise Musa'nın seçtiği yetmiş kişi ile Allah'a tevbe etme maksadı ile Tur'a çıkmıştır. Ancak bu insanlar Musa'dan Allah'ı görmek istediklerini dile getirirler. Allah da onlara bir ceza olarak bir sarsıntı vererek hepsinin canını alır. Musa da onların adına af diler ve Allah onları tekrar diriltir (el-Araf 7/180).

Tevrat'ta bu anlatılanları göremeyiz. Çünkü Musa İsrail'den seçtikleri ile Tur'a geldiği zaman Rab bir bulut halinde gelir ve dağın tepesinden Musa'ya seslenir. Musa da buluta doğru gider. Allah da kavmin sınırı geçmemesi için Musa ile kavme haber ulaştırır (Çıkış 19/20–21).

İsrailoğulları bir türlü imana yaklaşmıyorlardı. Mısır'da Firavun'un huzurunda cereyan eden onca mucize, Firavunun zulmünden kurtuluş, çölde kendilerine verilen sayısız nimetler, onların aklını başlarına getirmeye yetmiyordu. Allah'ı madden görmeyi arzuluyorlardı. Allah da onlardan artık söz almak istemiştir. Bunun için son olarak Tur'u üzerlerine kaldırıp düşecek gibi yaparak onlardan söz almıştı. Bu olay Kur'an'ın değişik surelerinde anlatılmaktadır.

"*Bir zaman da sizin sözünüzü almış, üzerinize Tur'u kaldırmıştık. Size verdiğimize kuvvetle tutunun. İçnde olanı hatırlayın ki azabımızdan korunasınız* demiştik" (el-Bakara 2/63). "Musa'ya açık bir yetki verdik. Söz vermeleri için Tur'u üzerlerine kaldırdık (en-Nisa 4/153–154)". "Tur dağını gölgelik gibi onların üzerlerine indirdik. Onlar tepelerine düşeceklerini sanmışlardı. Onlara; size verdiğimiz kitaba sıkıca sarılın, içinde olanı düşünün ki sakınanlardan olasınız demiştik" (el-Araf 7/171).

Musa Peygamber kıssasında anlatılan Bakara olayı bulunmaktadır. Bu anlatılan kıssa sadece Kur'an'da yer almaktadır. Bu olay Bakara Suresinde geçmektedir.

Buna göre "Musa kavmine: "*Allah size bir inek kesmenizi emrediyor"* demişti. *"Bizimle alay mı ediyorsun"* demiştiler. Musa da *"Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım"* dedi. *"Bizim için Rabbi'ne dua et ne olduğunu bize açıklasın"* dediler. Dedi ki: "*O diyor ki; O (inek) ne yaşlı ne de körpe, ikisinin ortasında bir inektir. Haydi size emredileni yapın"*. Dediler; "*Bizim için Rabbına dua et renginin nasıl olduğunu açıklasın*". Dedi; *"O diyor ki; Rengi parlak sarı bir inektir, bakana sevinç verir. Bizim için Rabbına dua et nasıl bir şey olduğunu bize açıklasın. Zira o inek bize başka ineklere benzer geldi. Ama Allah dilerse mutlaka yapmaya bir yol buluruz"* dediler. O şöyle diyor: *"O, henüz boyunduruk altına alınmamış bir inektir. Yeri sürmez, ekin sulamaz, salma koşulmamış, hiç alacası yok*". "İşte şimdi gerçeği getirdin" deyip İneği boğazladılar. Az daha yapmayacaklardı. " Hani siz bir adam öldürmüştünüz de onun (katili) hakkında bir birinizle atışmıştınız; oysa Allah, gizlediklerinizi ortaya çıkaracaktır. "Onun için (ineğin) bir parçası ile o öldürülene vurun" demiştik. İşte Allah böylece ölüleri diriltir. Size ayetlerini gösterir ki düşünesiniz" (el-Bakara 2/67-73).

Müfessirlerden İbn-i Abbas'a ve başka sahabelere göre olayın özeti şu şekildedir: İsrailoğullarından bir adam vardı. Hiç çocuğu yoktu. Kardeşinin oğlu onun tek varisi idi. Yeğeni amcasının malına varis olmak için onu öldürdü. Geceleyin cesedi onu bir başkasının kapısına koydu. Sabahleyin Amcasının o kimse tarafından öldürüldüğünü iddia etti. Böylece hem amcasından miras hem de iftira attığı kimseden diyet almak istedi. Öteki adamın taraftarları da bunun kabul etmediler. İki taraf da silaha sarıldı. Tam birbirlerine girecekleri sırada akıllı kişilerin sayesinde Hz. Musa'ya başvurdular. Hz. Musa vahye dayanarak onlara bir inek kesmeleri için emir getirdi. İneğin bir parçasını maktule vurmalarını emretti. Onun tarif ettiği şekilde bir inek kestiler. Maktule vurdular ve maktul yeğeninin kendisini öldürdüğünü söyledi (Ateş, 1995: I. 181).

Tevrat'ta bu şekilde bir kıssa yer almaz. Sadece Tesniye bölümünde kırda katili belli olmayan bir ceset hakkında kesilmesi gereken bir inekten bahsedilir ki bu da bir kıssa değil İsrailoğulları'nın yapması gereken bir görev olarak yer alır (bkz. Tesniye 21/1–9).

Kur'an burada Yahudilerin Allah'tan gelen bir emri yerine getirme hususunda işi ne kadar da yokuşa sürdüklerini dile getirmiştir. Ayrıca bu kıssa ile alınması gereken bir derste din konusunda Allah'ın gönderdiği emirleri aynen almak, fazla irdeleyerek mükellefiyeti daha da artırmamaktır.

Firavun'un zulmünden kurtulduktan sonra Allah'ın çeşitli nimetlerine mazhar İsrailoğulları'na verilen esas gaye vaat olunan topraklara girmekti. Bunun için Allah Musa aracılığı ile "kutsal toprağa girin arkanızı dönmeyin yoksa kaybedersiniz." demiştir. İsrailoğulları ise bu emre karşı çıkıp "Ey Musa o zorba kavim orada olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin gidin savaşın biz burada oturuyoruz dediler. Allah da böylece kutsal toprakları kırk yıl yasakladı ve yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaştılar." (el-Maide 5/21–26).

Tevrat bu olayı daha teferruatlı bir şekilde ele almıştır. Hz. Musa zamanında kutsal topraklara giremeyen İsrailoğulları Hz. Musa'dan sonra Yeşu Peygamber zamanında bu vaat edilmiş topraklara girecektir. Kur'an diğer meselelerde olduğu gibi burada da olayın özetini anlatmıştır. Çünkü Kur'an'ın gayesi hikâye anlatmak değil bu konuda işlendiği gibi Allah ve Peygamberine karşı gelmenin ve nimetlerine nankörlük etmenin toplumun başına felaketler getireceğini veciz bir şekilde ifade etmektedir.

Hz. Musa'nın hayatı hakkındaki malutlar bundan ibarettir. Tevrat gibi hayatı çok geniş bir şekilde ele alınmamıştır. Mesela Tevrat'ta Musa Peygamber'in nerede öldüğü hakkında bilgi bulunurken Kur'an böyle teferruatlara girmemiştir. Musa'nın kabri hakkında İslami Literatürlerde çeşitli bilgiler mevcuttur. Ancak bu bilgilerden de kesin bir netice almak mümkün değildir (bkz. el-Buhari, trs: IV. 619, hadis. No;1563).

5.3.11.3. Karşılaştırma

1. Musa Peygamber'in hayatı Tevrat'ta yer aldığı gibi geniş olmamakla beraber onun hayatı en teferruatlı şekilde yer alan peygamberlerdendir. Onun soyu hakkında bilgi Tevrat'ta yer alır ancak Kur'an böyle bir bilgi vermez.

2. Kur'an'a göre Allah Musa'yı göndermesinin sebebi olarak hem İsrailoğulları'nı kurtarmak hem de Firavun ve yandaşlarının ıslah olmasını gösterir. Çünkü Kur'an'a göre Firavun kendini Rab ilan ediyordu. Tevrat Firavun'un Rab ilan etmesinden bahsetmez. Tevrat ise Rab Yehova'nın İsrailoğulları'nı dünyaya hâkim kılacak bir millet yapması olarak gösterilir.

3. Bebek Musa'yı nehirden bulanlar Kur'an'a göre Firavun ve adamlardır. Bebeğin öldürülmemesini isteyen Firavun'un karısıdır. Tevrat'ta göre çocuğu bulan ve öldürülmemesini isteyen Firavun'un kızıdır.

4. Hz. Musa adam katlettikten sonra kaçtığı yer Medyen'dir. Tevrat'ta da Midyen diye geçer. Burada kızını aldığı Kâhin Yetro ismi Kur'an'da bulunmaz. Burada Musa, ismi belli olmayan şahıs ile Kur'an'a göre anlaşma yapar ve on yıl hizmette bulunur. Karşılığında kızlarından birini alır. Tevrat böyle bir anlaşmadan bahsetmeden Musa Yetro'nun kızını almıştır.

5. Musa Peygamber'e vahiy geldiği an Musa'nın Mısır'a döndüğü andır. Tevrat'a göre Musa kayınpederinin hayvanlarını otlatırken Horeb Dağı'nda kendisine peygamberlik verilmiştir. Kur'an'a göre bu dağın adı Tur dağdır. Mukaddes Tuva vadisinde Allah ona seslenmiştir.

6. Tur Dağı'nda Hz. Musa'ya Kur'an ifadesine göre iki mucize verilmiştir. Tevrat'ta ise Kur'an'ın bu iki mucizesine ek olarak nehirden alınan suyun karaya

döküldüğünde kan olması mucizesi verilmiştir.

7. Kur'an'a göre Firavun'a giden Musa Peygamber Firavun ve yandaşları tarafından Musa inkâr edilmiştir. Bunun üzerine Musa Peygamber'in firavun'un sihirbazlarıyla olan mücadelesinde asasını bizzat kendi yere atmış ve asası bir yılan olmuştur. Fakat Tevrat'a göre ise asayı atan Harun'dur.

8. Firavun ve ahalisine verilen musibetlerden kuranda bahseder. Fakat Tevrat Kur'an'ın bahsettiği musibetlere ek olarak birkaç tane fazladan musibet bahseder (bkz. s.65).

9. Tevrat ile Kur'an Mısır'dan çıkışın gece olduğundan bahseder. Ancak Tevrat ile Kur'an'ın arasındaki fark şudur: Firavun dahil Mısır'da yediden yetmişe kadar bütün hanelerde ilk doğan çocuk ile ilk doğan hayvan ölecektir. İsrailoğluları'nın kurtulması için kurban kesip kurbanın kanını evin eşine süreceklerdir. Böylece Rab Mısır'a geldiği zaman o haneyi Musa'nın taraftarı olarak görecektir.

10. Firavun ve ordusu denizde boğulduktan sonra Firavun'un akıbeti hakkında Tevrat bilgi vermez. Kur'an'a göre ise Firavun'un cesedi diğer zaman içerisinde yaşayan insanlar için ibret olsun diye korunmuştur.

11. Kızıldeniz'i geçtikten sonra Musa ve kavmi çölde hayat sürmeye başlarlar. Kur'an ve Tevrat'a göre Allah onlara birçok nimetlerini çölde de göstermiştir. Men ve Selva bunlara örnektir. Ancak Kur'an'da bahsedilip de Kur'an'da bahsedilmeyen bir husus şudur: İsrailoğluları Allah'ın verdiği nimetlerinden sıkılarak Musa Peygamber'den sebze ve bakliyat istemişlerdir.

12. Allah çölde Musa'yı Tur Dağı'na çağırır. Tur Dağı'nda gecikince kavmin bir puta taptığı Kur'an ve Tevrat tarafından bildirilir. Ancak Tevrat'a göre bu putu yapan Harun peygamberdir. Kur'an'a göre ise Samiri'dir.

13. Tevrat'ta Musa Peygamber'in Allah'ı yüzünden değil de arka tarafından gördüğü anlatılır. Kur'an'da ise bu mevzuu daha değişik ele alınmıştır. Musa Peygamber Allah'ı görmeye arz etmiştir. Fakat bunun olamayacağı Allah tarafından bildirilmiş ve bir dağa bakması bildirmiştir. Allah o dağa tecelli etmiştir. Musa da bayılıp düşmüştür.

14. Puta tapanlar cezalandırıldıktan sonra Musa ve yetmiş kişi Tur'a gelirler. Burada Musa'dan Allah'ı görmeyi isterler. Allah da onlara bir yıldırım vurarak hepsinin canını alır. Bu olay Tevrat'ta daha değişik ele alınıyor. Buna göre Tur dağına bulut halinde gelen Allah sadece Musa'yı yanına çağırır ve kavmin de sınırı geçmemesini ister.

15. İsrailoğulları'nın Allah'tan gelen kitaba ve nimetlere gösterdiği lakaytlık karşısında Allah Kur'an'da başlarına Tur dağını kaldırdığını söyler. Bu olay Tevrat'ta bahsedilmez. Sadece Musa Allah ile görüşürken Tur Dağı'na kimse dokunmayacaktır.

16. Daha önceden de anlatıldığı gibi Kur'an'da İsrailoğulları'na inek kesme emri verilmiştir. Bu kesme işi ile katilin kim olduğu ortaya çıkmıştır. Bu Tevrat'ta anlatılmayıp Kur'an'da anlatılan mevzudur.

17. İsrailoğulları'na vaat edilen topraklar hususunda Tevrat ve Kur'an aynı şeyleri dile getirirler. İsrailoğulları bu yüzden cezalandırılmışlardır. Ancak olay Tevrat'ta daha ayrıntılı olarak ele alınır.

18. Tevrat'a göre Arz-ı Mevut'a Yahudilerin girmesi Hz. Musa zamanında

gerçekleşmemiştir. Hz. Musa bu olayı görmeden vefat etmiştir.

19. Onun nerede vefat ettiği Tevrat'ta yazılıdır. Kur'an'da ise Musa Peygamber'in nerede öldüğü bahsedilmez. Tevrat'a göre Musa'yı Allah gömmüştür. İsrail Tarihi'nde Musa gibi bir Peygamber gelmemiştir.

20. Kur'an'da Hz. Musa ile ilgili olarak bilge kişi ile yaptığı bir yolculuktan bahsedilir. Bu yolculukla ilgili olarak Tevrat'ta böyle bir hadise yer almaz.

5.3.12. Harun Peygamber

5.3.12.1. Tevrat'a Göre

Tevrat'a göre Harun Levililer'den olup Amram ile Yokobed'in oğludur. Aynı zaman Musa'nın erkek kardeşi olup ondan üç yaş büyüktür. Ayrıca Tevrat'a göre Musa ve Harun'un bir de kız kardeşleri bulunuyor. Kız kardeşlerinin adı Miryam olup Harun'dan yaşça büyüktür. Harun Peygamber'in doğumu hakkında her hangi bir bilginin Tevart'ta yer almadığını görüyoruz. Harun Peygamber'in Firavun'un erkek çocukları hakkında verdiği baskı ve zülüm kararından önce doğmuş olması muhtemeldir. Tevrat'ta onun ilk hayatı hakkında fazla bir bilgi yoktur. Ancak onun kiminle evlendiğini ve kaç çocuğunun olduğunu Tevrat'ta görmekteyiz. Buna göre Harun Peygamber Elişeba ile evlenmiş ve bu evlilikten dört erkek çocuğu olmuştur. Bu çocuklarının adları şunlardır: Nadab, Abihu, Eleazer, ve İtemar'dır. Nadap ve Abihu Sina Çölü'nde babaları hayatta iken ölürler. Harun'un soyu diğer iki oğlu ile sürer (Sayılar 3/1-4).

Tevrat'ta Harun Peygamber Hz. Musa'nın yanında ikinci planda yer almaktadır. Ona peygamberlik verilişi Musa'ya verilmesinden sonra gerçekleşmiştir. Musa Horeb dağında Allah ile görüşürken Kendisinin "ağzı ve dili ağır bir kişi" olduğunu söylemiş ve Allah da ona yardıncı olarak Levilili Harun'u görevlendirir. Allah şöyle der: "ve vaki olacak ki o senin için ağız olacak ve sen onun için Allah gibi olacaksın" (Çıkış 4/ 14-26). Daha sonra Allah Harun'a emredip Harun kardeşi Musa'yı karşılamak için Horeb dağına gider. Musa ile karşılaşıp iki kardeş kucaklaşırlar (Çıkış 4/27).

Beraber Mısır'a dönerler ve kavmin ileri gelenlerini toplarlar ve olup biteni anlatırlar. Daha sonra Harun kavme anlatılanların doğru olduğunu ispat için bir takım mucizeler de gösterir. Bunun üzerine Kavim onların Allah tarafından gönderildiğine ikna olurlar (Çıkış 4/29-31). Bundan sonra Rab Musa'ya "Seni Firavun'a Allah gibi yaptım ve kardeşin Harun senin Peygamber'in olacak. Sana emrettiğim her şeyi kardeşin Harun Firavun'a söyleyecek" diyerek her ikisini de Firavun'a gönderir. Musa ve Harun İsrailoğulları'nın gönderilmesi için Firavun'dan izin isterler. Ancak Firavun bunu kabul etmez. Harun bu arada seksen üç yaşıdadır (Çıkış 7/7).

Firavun doğru söyleyip söylemediklerini öğrenmek için mucize ister. Harun da asasını yere atar ve sihirbazların yılanlarını yutan bir yılan haline gelir (Çıkış 7/8-13). Firavun'un inadı üzerine Allah Mısır'a on musibet gönderecektir. Bu musibetlerin oluşmasında Harun Peygamber'in rolü bulunmaktadır. Suların kana dönüşmesi Harun'un asasını ırmağa vurması ile oluşmuştur (Çıkış 7/19-20). Asasını Mısır üzerine uzatır ve her taraf kurbağalar ile dolar (Çıkış 8/1-7). Daha sonraları ise bir mucize daha gösterir ve Harun asası ile mısır üzerine tatarcık sineği istila eder (Çıkış 8/16-17). Tevrat'ta sanki Musa'nın asası arasıra Harun tarafından ortak kullanıldığını zannedilir.

İsrailoğulları çöldeki yolculuklarının ikincisinde kadeş'te konakladıklarında Musa Harun'a isyan etmeye başlar: "Biz ve hayvanlarımız burada ölelim diye bu

cemaati buraya getirdiniz" derler. Çölde susuzluk baş gösterdiği için İsrailoğulları isyan çıkarmıştır. Rab Allah da Musa ve Harun'a asa ile kayaya vurmalarını söylemiş ve kayadan su fışkırmıştır (Sayılar 20/2-11). Bu suyun adına Meriba denmektedir.

Suya kavuşan İsrailoğulları'na Allah tarafından Arz-ı Mevud'a girme yasağı verilmiştir. Buradan yani kadeşten Hor Dağı'na hareket'e geçen İsrailoğulları Hor Dağı'na vardıklarında Musa'ya Rabb'in sözü gelir. Rab Musa'ya Harun'un ecelinin geldiğini bildirir. Harun kendi kavmine yani ölen atalarına kavuşacaktır. Bunun için Musa, Harun ve oğlu Eleazarı alıp Hor Dağı'na götürmesi gerekmektedir. Allah Musa'ya Harun'un elbisesini çıkarıp oğlu Eleazar'a giydirmesini emreder. Musa emirleri harfiyen yerine getirir. Hor Dağı'nda Harun ölür ve elbisesini Eleazar giyer. Musa ve Eleazar kavmine geri dönerler. Bütün kavim Harun için 30 gün ağlarlar (Sayılar 20/7-29). Tevrat'a göre Harun yüz yirmi üç yaşında ölmüştür (Tesniye 10/6).

Sayılar kitabı 33. bab da 38.cümlede şöyle bir ifade geçer: "Rabbin emri üzere kain Harun Hor Dağı'na çıktı ve İsrailoğulları'nın Mısır diyarında çıkışlarını 40.yılında 5. ayında ayın birinde orada öldü. Harun Peygamber'in öldüğü yer hakkında Tevrat'ta başka bir yer adı daha zikredilir Tesniye Kitabı'nın 10. babının 6. cümlesine göre Harun Peygamber Mosera'da ölmüştür (Tesniye 10/ 6).

Tevrat'ta Harun'un yüklendiği misyon Yahudi Kutsal Kitapları'nda farklılık arzeder. Harun Peygamber başlangıçta Hz. Musa'nın kardeşi ve dava arkadaşı olup onunla birlikte İsrailoğulları'nı Mısır'dan çıkarıp onlara liderlik etmiştir. Ayrıca bu liderlik vasfı ile daha sonraları kahinler sınıfının atası ve baş kahin olarak da gösterilir. Ahdi Atik'in bazı bölümlerin de Harun Peygamber İsrailoğulları'nı Mısır'dan çıkaran Hz. Musa'dan yanında bir lider olarak gösterilir. Ancak onun kahinliğinden herhangi bir sözde bulunmaz. Mesela I. Samuel 12/68; Mika 6/4.

Tevrat'ın Levililer bölümünün tamamı ve Çıkış (25/31;35-40) ve Sayılar (I-10/25; 15-19; 25-35) bölümünün büyük kısmı kahin olan Harun'a ve onun görevlerine tahsis edilmiştir. Harun Peygamber'in kahinliğinden bahsetmeyen bölümlerde ise ne onun görevlerinden bahsedilir ne de soyu hakkında bilgi bulunur.

Harun Peygamber'i kahinlerin atası olarak gösteren bazı Yahudi Kutsal Metinleri'ne göre Rab Yahve Sina'da Musa'ya Harun'un liderliğinde kahinlik müessesesini temelini attırmıştır. Bunun için Musa'ya Harun'un giyinmesi için bir takım elbiseler hazırlamasını emreder (Çıkış 28; Levililer 8/7-9).

Musa Sina'da kendine verilen bütün görevleri yerine getirir. Harun ve oğullarını toplanma çadırının kapısına getirip su ile yıkar. Mukaddes giysileri onlara giydirir ve elbiselerinide meseder. Bu elbisenin şekli ve biçimi Rab tarafından tayin edilip Musa Peygamber tarafından dikilmiştir (Çıkış 29; 40/ 12-15). Bu görevi sadece Harun'a Rab vermemiştir . Onun soyundan gelenlerede bu görevi vermiştir . Ancak dört oğlundan Nadap ve Abihu hariç diğer iki oğlu olan İtamar ve Eliazar tarafından bu vazife devam ettirilmiştir (Levililer 7/1-7 ; Sayılar 3-4; 18). Harun Peygamber'in Kahinlik sıfatı ile yapacağı vazifeler Tevrat'a göre şöyledir:

En önemli vazifaesi kurban kesmektir. Bu kurbanın da iç yağlarını yakan da O'dur (Levilliler 9/8-12-15-18). Toplanma çadırı ve Ahit Sandığı ile ilgili görevlerde o sorumludur (Sayılar 4/ 1-49)). Halkı kutsamak Harun ve Oğullarının işdir (Sayılar 6/22-27). Cüzzamlıları iyileştirmek veya onlar hakkında karar vermek onun vazifesidir (Levililer 13/1-59). Harun ve oğulları Mukaddesatı ve Musa Şeriat'ını insanlara öğretmek ve onlar hakkında açıklamalarda bulunmakla görevlidirler (Levililer 10/10-

11). Harun bu vazifeleri özellikle oğlu Eliazar tarafından devam ettirildiği Sayılar 20/23-28; 33/37-38'den anlamaktayız. Çünkü Eleazar babasının ölümünden sonra onun yerine geçmektedir.

Harun Peygamber'in Ruhban sınıfına ait olan bu özelliği Hristiyanlar tarafından da dikkate alınmıştır. Çünkü Harun kurban kesip halkın diğer işlerini üstlenmiş olmakla İsa'nın vazifesini ifa etmiştir. Çünkü İsa da Tanrı ve insanlar arasında aracılık yapmıştır. Ancak Harun ile İsa'nın bir farkı vardır. O da Harun canlı bir hayvan kurban eder. Ancak İsa ise kendini kurban etmiştir. Bunun için İsa Yeni Ahid'in baş kahinidir (İbranilere Mektup 5/2-5;7/ 11-12; 8).

5.3.12.2. Kur'an'a göre

Kur'an da Harun ismi yirmi yerde geçmektedir. Ancak hayatı ve faaliyetleri ile ilgili fazla bir bilgi bulunmaz. Çünkü Harun Peygamber Musa Peygamber ile birlikte zikredilir. Ayrıca Tevrat'ta olduğu gibi Harun Peygamber de Kur'an'da Musa Peygamber'in ardında ikinci plan da yer alır. Kur'an'da O'nun doğumu ve ailesi hakkında herhangi bir bilgi mevcut değildir. Sadece Musa Peygamber'in kardeşi olduğu bildirilir (Taha 20/ 30).

Kur'an'a göre Harun Peygamber vahiy almış ve hidayete erdirilmiştir (en-Nisa 4/ 163; el-Enam 6/84), ona lutufta bulunulmuştur (es-Saffat 37/114). O'nun en önemli özelliklerinden biri güzel konuşmasıdır (el-Kasas 28/34) . Bundan dolayı Musa'ya yardımcı olarak seçilmiş ona da Furkan verilmiştir (el-Enbiya 21/48). O'nun yardımcı seçilmesini bizzat Musa Peygamber Allah'tan istemiştir. Çünkü Musa'nın dilinde pelteklik vardır. Bundan dolayı güzel aksanı olan Harun ona yardımcı seçilmiştir (Taha 20/29-36; el-Furkan25/35; Meryem 19/53). Kur'an'da Harun Peygamber'e ait herhangi bir mucizeden bahsedilmez. Musa'nın asası Tevrat'taki gibi ona isnat edilmez. Sadece Musa ile beraber Firavun'a gitmişler ve Musa onlara gösterdiği mucizelerle Firavun'un siharbazlarını mağlup etmişlerdir (Yunus 10/75; el-Müminun 23/45; el-Araf 7/121-122; Taha 20/70; eş-Şuara 26/48).

İsrailoğulları Mısır'dan çıktıktan sonra Hz. Musa ilahi ahid için kırk günlüğüne Sina'ya giderken Harun'u yerine vekil bırakmıştır. Ona "yerime geç ıslah et bozguncuların yoluna uynma "demiştir (el-Araf 7/142). Musa Tur Dağı'ndayken Samiri'nin kışkırtmaları ile (Taha 20/85), buzağı heykeli yapıp ona tapmaya başlayan kavime Harun "ey kavmim yemin olsun ki siz bununla fitneye düşürüldünüz. Rabbiniz çok esirgeyendir siz bana uyun emrame itiat edin" diyerek onları uyarmıştır (Taha 20/90).

Fakat kavim ona uymamıştır. Bu ifadeler Tevrat'taki bilgilerin aksini ifade eder. Çünkü putu yapan Tevrat'a göre Harun iken Kur'an'a göre Samiri'dir. Hz. Musa Tur Dağı'ndan dönüp olayları görünce Musa hesap sormaya ilk olarak Harun'dan başlar. Harun da Musa'ya "Ey anamın oğlu saçımı başımı tutma ben senin İsrailoğulları arasında ayrılık çıkardın sözümü tutmadın diyeceğinden korktun" diyerek gerekçesini açıklamıştır (Taha 20/92- 94). Daha sonrada Hz. Musa Samiri'ye kızarak kovmuştur (Taha 95-98). Saffat Suresi'nin yüz yirmi ikinci ayetinde Musa ve Harun'un hep hayırla anılacağını belirtir. Ancak Harun Peygamber'in nerede öldüğü belirli değildir. Taberi de onun nerede ve nasıl öldüğüne dair bahsedilen rivayetler ise Tevrat'ta anlatınlanların bir benzeridir. Söz konusu rivayelere göre Harun Dağ başında bir sedir üzerinde derin uykuya dalmıştır (Harman, 1997: 256).

5.3.12.3. Karşılaştırma

1. Kur'an'a göre Harun Peygamber Musa'nın kardeşi olup onunla beraber Firavun'a gönderilen peygamberdir. Ancak Tevrat'a göre O sadece Musa'nın yardımcısı ve kahinlik görevi vardır.

2. Tevrat'taki Harun Musa Peygamber gibi asasını kullanmış ve çeşitli mucizeleri Allah onun eli ile göstermiştir. Kur'an'da ise onun herhangi bir şekilde böyle bir mucize gösterdiğinden bahsetmez.

3. Harun'un çocuklarından ve ailesinden Tevrat bahsederken Kur'an sadece O'nun Musa'nın kardeşi olduğunu söyler ve onun evliliği, ailesinden bahsetmez.

4. Tevrat'taki Harun bazı bölümlerde Musa gibi Kavmin lideri iken bazı bölümlerde ise o sadece kahindir. Bu özelliğinden dolayı O, Musa geç kaldığında kavmin tapması için altından bir buzağı yapmıştır. Kur'an'a göre ise bu altından buzağıyı Samiri yapmıştır.

5. Tevrat'a göre Harun Peygamber'in Musa Peygamber'e yardımcı olarak seçilmesindeki neden Musa Peygamber'in konuşmasındaki noksanlıktır. Bu Kur'an tarafından da onaylanmaktadır. Ancak Tevrat'ta şöyle bir ifade geçer: "Sen onun Allah'ı gibi olacaksın O da senin ağzın gibi olacak" tabiri Kur'an'nın ruhuna ters bir anlayış olarak karşımıza çıkar.

6. Tevrat'ta Harun Peygamber'in nerede öldüğü hakkında çeşitli ifadeler yer alırken Kur'an böyle bir bilgiden bahsetmez.

7. Kur'an'da ve Tevrat'ta Harun Peygamber Musa Peygamber'den sonra ikinci planda yer almaktadır. Ancak Tevrat Harun ve soyuna çeşitli vazifeler vermiştir. Bu tür vazifelerden Kur'an bahsetmez.

5.3.13. Yunus Peygamber

5.3.13.1. Tevrat'a Göre

Yunus Peygamber kıssası Tevrat'ta özel bir bölüm içinde yer almaktadır. Üç baptan oluşmaktadır. Buradaki bilgilere göre bu kıssa Amittay'ın oğlu Yunus'a Rabbin şu sözü geldi: "Kalk Nineve'ye o büyük şehre git ve ona karşı çağır, çünkü onların kötülüğü benim önüme kadar çıktı diye başladığını görüyoruz. Fakat Yunus Rabb'in önünden Tarşiş'e kaçar. Oraya gitmek için Yafa'ya iner ve Tarşiş'e giden bir gemi bulur (Yunus 1/ 1-3).

Daha sonra Rab gemi denizin ortasında iken büyük bir fırtına koparır. Gemiciler korkar ve her biri kendi ilahına yalvarır. Hz. Yunus ise geminin dip ambarına inip orada uyuyordur. Reis ona yaklaşıp şöyle der: "Ey sen, uyuyan adam nen var? Kalk da kendi ilahına dua et belki kurtuluruz". Herkes birbirine der: "Gelin kurra çekelim bu bela hangimizin yüzünden oldu diye onu denize atalım". Bu kura sonucu Yunus peygamber çıkar (Yunus 1/ 4-10).

Gemidekiler Yunus hakkında malumat sahibi oldular ve başlarına gelen bu musibetin ondan olduğunu anlamıştırlar. Yunus kendisinin denize atılması sonucu fırtınanın dineceğini onlara bildirir. Çaresiz Yunus'u denize atarlar. Böylece denizin fırtınası durdu. Yunus'u yutmak için Rab büyük bir balık gönderdi. Yunus üç gün üç gece balığın karnında kaldı (Yunus 1/ 11-17).

Yunus Kitabı'nın ikinci babında Yunus'un Rab'be olan duasından bahsedilir. Buradaki dua Kur'an'da zikredilen duadan daha farklıdır. Dua'nın sonunda Rabb'e

karşı kurban kesileceğinden bahsedilir. "Ve kurtarış Rabbindir" diyerek biter. Ve sonunda Rab balığa söyler Yunusu denizden karaya kusar (Yunus 2/ 1-10).

Yunus Peygamber üçüncü baba göre Rab tarafından yine Nineveye gitmesi için görevlendirilir ve Yunus da gider. Tevrat'a göre Nineve baş ucundan sona değin üç günlük mesafede alınacak kadar büyük bir şehirdir. Yunus daha bir günlük yol yapmaya başlayınca oradaki şehir halkına der: "daha kırk gün var ve Nineve yıkılacak" (Yunus 3/ 1-4).

Ve Nineve halkı Allah'a inandılar. Oruç tutmaya başladılar ve büyüğünden küçüğüne kadar çullar sarındılar. Nineve Kralı da tahtan inip çul sarıp kül üzerine oturur. Ferman çıkarılır, herkes Rabb'i anmaya başlayacaktır. Allah onların böyle yaptıklarını görünce onlara yapacağı kötülükten nadim olur (Yunus 3/ 5-10).

Yunus buna öfkelenir. Ancak Tevrat Yunus'un neye öfkelendiği ve niçin kızdığından yeterince bahsetmiyor. Sadece ayetlerden anlaşılan Rabb'in Nineve'yi affetmesidir (Yunus 4/ 1-4). Yunus canını almak için Rabbe yalvarır. Yunus şehrin şarkında bir çardak yapar ve orada oturur. Rab bir asma kabağı çıkarır ve Yunus buna sevinir. Bir gün sonra bir kurt talayıp asmayı bitirir. Ve Yunus'a bir yakıcı şark yeli hazırlar ve Yunus'a vurur bayıltır. Yunus ölümü ister. Allah da "emeğin olmayan bir asma kabağı için acıyorsun da ben o Nineve halkı için niye acımayayım? Orada sağını ve solunu bilmeyen yüz yirmi binden ziyade insan ve hayvan var" der (Yunus 4/5-11).

5.3.13.2. Kur'an'a Göre

Yunus Peygamber'in adı Kur'an'da dört defa geçmektedir. Ayrıca "Zünnun" (balık sahibi) diyerek anar (el-Enbiya 21/ 87). Yunus Peygamber İlahi mesaja mazhar olan (en-Nisa 4/ 163), alemlere üstün kılınıp yüksek meziyetler kılınan (el-Enam 6/ 86), peygamberlerdendi (es-Saffat 37/139).

Yunus Peygamber hakkındaki Kur'an'ın görüşü şöyledir:

O balık sahibini de an! Hani öfkelenmiş olarak gitmişti de bizim kendisini Hiçbir zaman sıkıştırmıyacağımızı zannetmişti. Derken o karanlıklar içinde kalıp: "Senden başka hiçbir ilah yoktur, seni tenzih ederim. Gerçekten ben haksızlık edenlerden oldum" diyerek Allah'a niyaz etmişti. Bunun üzerine biz de onun duasını kabul ettik. Kendisini gamdan selamete erdirdik. İşte biz iman edenleri böyle kurtarırız (el-Enbiya 21/ 87-88).

Saffat Süresi'nde de onun gemiye binip denize atılışı ve kurtulup kavminin ona inanışı hakkında bilgi vermiştir. Ona inanan insan sayısının Kur'an'da yüz binleri hatta daha ziyadesi ile bulduğunu bu ayetlerden anlıyoruz (es-Saffat 37/140-148).

Kalem Süresi'nde ise Hz. Muhammed'e tavsiye ve örnek olarak Yunus Peygamber'in hayatından bahsedilmektedir. "Ey Resulüm! Sen Rabbi'nin hükmünü bekleyerek sabret! O balık sahibi gibi olma!" diyerek Yunus Peygamber'in hayatı bir ibretlik kıssa olarak karşımıza çıkmaktadır (el-Kalem, 68/48).

Rivayetlerde Yunus'a otuz yaşında (İbn Esir, trs: I. 360) iken Ninova'ya gidip tebliğ etme vazifesi verilir. Üç yıl süren tebliğ sonunda sadece iki kişi kendisine inanmıştı (İbn Esir, trs., I., s.360). Yunus halkına beddua etmeye başlar ve Allah da ona kırk gün daha tebliğ etmesini söyler. Ancak otuz yedinci günde hala iman etmediklerini görünce onlara azabın geleceğini ve alametinin de yüzlerinin renginin değişeceğini söyler. Allah'tan izin almadan Ninova'yı terk eder.(İbn Esir, trs: I 360; Yazır, tsz: V. 4072). Gemiye binen Yunus Peygamber geminin alabora olması anında yapılan kuralar

sonucu denize atılır (et-Taberi, trs: XXIV. 44; İbn Esir, trs: I. 361). Yunus Peygamber'in yaptığı dua sonucu Allah onu balık karnında koruyup sahile çıkartır. Kur'an'da geçen bu dua Tevrat'taki gibi uzun bir manzume şeklinde olmayıp kısa ve özdür. Bu duanın Arapçası şudur: "La ilahe ille ente subhaneke inni küntü minez zalimin". Bu dua hakkında bazı hadisler bu dua ile müslümanın isteğinin ve yapacağı duasının kabul olacağını bildirir (İbn Hanbel trs: I. 170; et-Tirmizi, trs: V. 488).

Balığın karnında kaç gün kaldığına dair rivayetler çeşitlidir. Bir rivayette üç gün veya yedi gün (es-Salebi, trs: 140), bir rivayete göre kırk gün kalmıştır (İbn-i Ebi Şeybe, trs: XXI. 543). Balık onu Allah'ın emri üzere sahile kusar ve Yunus baygın ve hasta haldedir. İlahi yardım ve rızıklar ile tekrar ayağa kalkar. Yunus Peygamber hatasını anlar ve geri Ninova'ya döner. Bütün halk kendisine iman etmiş ve Allah'a tövbe etmişlerdir. Allah da onların azabını kaldırmıştır. Bu rivayetlerden bazıları Tevrat'taki gibi ifadelerle örtüşür. Bunların İsrailiyat olduğu kuvvetle muhtemeldir (Köksal, 2001: II, 154-157).

5.3.13.3. Karşılaştırma

1. Tevrat'ta Yunus Peygamber Allah'ın emrinin aksine Ninova halkına tebliği ulaştırmadan başka bir şehre gitmiştir. Böylece bir Peygamber'in vazifeye asiliğini görüyoruz. Kur'an ve İslami Literatürlerde ise Yunus Peygamber Allah'ın verdiği vazifeyi yerine getirmiş ancak Allah'tan izin almadan görevi terketmişti. İki Kitabın Yunus Peygamber hakkındaki en önemli farkı budur.

2. Yunus Peygamber'in hayatı Tevrat'ta geniş yer tutmaktadır. Kur'an ise onun hayatını bir ibretlik hikaye olarak ele almıştır.

3. Tevrat'ta Yunus Peygamber'in balık içinde ne kadar kaldığına dair bilgiler Tevrat'ta yer alırken Kur'an böyle bir ayrıntıya girmez. Kur'an dışı İslami Literatürlerde Tevrat'a benzer bilgiler mevcuttur.

4. Yunus Peygamber'in kurtulmak için yaptığı dua Kur'an ile Tevrat'ta ayrı şekilde yer alır. Tevrat'ta yaptığı dua çok geniş yer tutar. Kur'an ise kısa ve öz bir duadan bahseder.

5. Yunus Peygamber Tevrat'a göre halkınınn tevbe ve iman etmesinden dolayı çok pişman olmuştur. Hatta Allah'tan kendi canının alınmasını ister. Kur'an'ın ikliminde ise böyle bir durum bir peygambere yakıştırılamaz.

5.3.14. Davut Peygamber

5.3.14.1. Tevrat'a Göre

Kitab-ı Mukaddes'e göre Hz. Davut Efratlı Yesse'nin oğludur (I. Samuel 17/12). Onun tarih sahnesine çıkışı Samuel'in ordusunda gösterdiği başarılarladır. Filistiler ile cenge çıkan İsrailoğulları Soko şehrinde Filistiler ile karşı karşıya gelirler. Filistiler'den adı Golyat olan Gatlı pehlivan -ki boyu Tevrat'a göre altı arşındır- meydana çıkar. Bu pehlivan İsrailliler'e meydan okur. Saul bu pehlivana karşı çıkana krallığına ortaklık ve kızı vaadderken hiç kimse ona karşı çıkmaya cesaret edemez. Fakat Davut onun önüne çıkmayı ister. Saul Davud'a engel olmaya çalışsa da Davut yine de onun karşısına çıkmayı ister (I. Samuel 17/ 31-37).

Pehlivan genç Davud'u karşısında görünce kendisi ile alay edildiğini ileri sürerek Davud'u istemez. Ancak yine de Davud karşısından çekilmez. Davud çoban torbasına aldığı beş çakıl taşı asası ile pehlivanın karşısında durur. Davut bir çakıl taşı

ile onu yere düşürür. Böylece Davut Filistili'nin başına dikilir ve onun başını onun kılıncı ile keser. Bunu gören diğer düşman askerleri kaçarlar. İsarailliler de onları takip ederler (I. Samuel 17/ 41-51).

Davud Filistili'yi öldürdüğünde bütün İsrail kadınları ona şiir terennüm ederek karşılarlar ve şöyle diyorlardı: -Saul vurdu binleri,

Davud da vurdu on binleri (I. Samuel 18/ 7-9).

Saul bunları duyunca Davud'a kıskançlık duydu ve onu öldürme planları ayarlamaya başladı. Saul savaş sırasında verdiği sözler hususunda Davud'a yan çizmeye başlar. Mesela kızı vermek için Filistiler'in yüz erkeğini öldürüp gulfelerini kendisine getirmesini ister. Davud da ona iki yüz filistili erkeğin gulfelerini ona getirir. Saul hala ona kin koşar onu öldürmeyi ister. Davud da kaçıp Peygamber Samuel'in yanına sığınır (I. Samuel 19/ 8-18).

Daha sonraları Davud'un eline fırsat geçmesine rağmen Saul'u öldürmez. Nihayet Saul ve oğulları savaşta ölünce yerine Davut kral olur.(I. Samuel 31/6; II.samuel 2/4). Ahd-i Atik'e göre Hz. Davut otuz yaşında kral olmuştur. Kırk yıl altı ay (yedi yılı Hebron'da, otuz üç yılı da Kudüs'te olmak üzere) saltanat sürdükten sonra yetmiş bir yaşında vefat etmiştir. (II. Samuel 2/11;5/45; I.Tarihler29/27). Davud Kudüs şehrine defnedilmiştir. (I. Krallar 2/10).

Davud Peygamber kral olduğunda İsrail'den seçme otuz bin adamı toplar ve Allah'ın sandığını Baale-Yahuda'dan çıkarmak için yola koyulurlar. O günden sonra Davud ve adamları sandığı Davud şehrine getirdiler. Davud'un daha önceden kurduğu çadırın orta yerine kadar getirirler. Davud sandığı getirirken hem Rabbe yakılan takdimeleri arz ediyor hem de Rabbin önünde sıçrayıp raks ediyordu.(II.Samuel 6/1-18).

Bir zaman Davud Natan'a der:" Ben erz ağacından bir evde oturuyorum fakat Allah'ın sandığı ise perdeler içinde. Natan da (bir ev yapması için) "gönlünde olanı yap" der. O gece Rab Natan'a görünür ve Davud'a söylemesi için şöyle der: "Onu ve onun soyundan gelenleri yücelteceğim. Krallığını tarihler üstü kılacağım. Onun soyundan gelenler benim için bir bina inşa edecekler. Atalarına verilenler onlara da verilecektir" (II.Samuel 7/1-17).

Davud bu müjdeyi aldıktan sonra Filistileri vurup onları hükmü altına alır. Moab!ı da vurur ve onları harca bağlar. Davud Krallığını güçlendirmek için Tsoba Krallığını ve Suriyeliler'i vurur ve onlara karşı başarılar kazanır.

Davud Peygamber döneminde İsrailoğulları tam bir yerleşik hayata geçerler ve medeniyetlerini güçlendirir. Hz. Davud ibadetleri dahi sistemleştirmiştir. Sürekli orduyu Kur'an da yine O'dur. Böylece tanrıdan almış olduğu görevi sadakatle yerine getirmiş ve Davud Peygamber İbrahim Peygamber'e vaad edilen sınırlara devletini kadar genişleterek hakim olduğu topraklar Fırat Sahillerinden Kızıl Deniz kıyılarına kadar yaymıştır (II.Samuel 8/3; I. Tarihler 18/3-16).

Tevrat'a göre gerçek bir devlet başkanı ve ehliyetli bir yönetici idi. Kudus'ü baş şehir yapmakla beraber iktidarı merkezileştirmiş ve askeri teşkilatı güçlendirmiştir. Devleti yönetirken adaleti öncelikle kendisi icra ediyor ve davalara bizzat kendi bakıyordu. (II.Samuel 8/15;14/4-22;15/2-6; I. Tarihler 18/14).

Ancak ne ilginçtir ki Tevrat'ta Davud Peygamber hakkında sadece onun üstünlüğü ve ona bağışlanan ilahi nimetlerden bahsedilmez. Onun Hitti Uriya'nın karısı ile yaptığı zinadan da bahsedilmektedir. Tevrat'ta olay kısaca şöyledir:

Ordusunu sefere gönderen Davud'un kendisi Yeruşalim'de kalır (II. Samuel 11/1). Bir gün akşamleyin Kral evinin damında iken yıkanmakta olan bir kadını görür. Kadın hoş ve güzeldir. Davut hemen adamlarını gönderir ve kadın hakkında bilgi edinir. Kadın Hitti Uriya'nın kadınıdır. Kadının adı Bat-Şeba'dır (II. Samuel 11/3). Davud ulaklar gönderip zorla kadını getirtir. Davud onunla yatar ve kadın o halde evine döner. Böylece kadın gebe kalır ve Davud'a durumu bildirir (II.Samuel 11/4). Davud Peygamber Bat-Şeba'yı elde etmek için kocası Hitti Uriya'yı çağırtır. Onun eline bir mektup tutuşturur ve Uriya'yı savaşa gönderir. Mektupta Uriya'nın en ön saflara konulması ve yalnız bırakılması emredilir (II.Samuel 11/14-15). Böylece Hitti Uriya ölür. Uriya'nın karısı kocasının öldüğünü işitir ve yas tutar. Yas tutması bitince Davud onu evine alır ve Bat-Şeba ona bir oğul doğurur. Fakat bütün bu olaylar Rabbin huzurunda kötü görünür (II.Samuel 11/ 26-27).

Bu çirkin olaylardan sonra Rab Peygamber Natan'ı Davud'a gönderir ve Natan ona bir misal vererek Davud'un yanlışlığını gösterir. Bu misal Tevrat'ta şu şekilde yer alır: „İki adamdan biri çok zengin diğeri çok fakirdir. Fakir adamın sadece elinde bir tane kuzusu vardır ki adam bununla geçimini sağlamaktadır. Zengin adam fakirin elinde bulunan kuzusuna göz diker. Zengin adam zor ve hile ile bu kuzusunu eline geçirir. Davud hemen öfkelenir ve Natan'a şöyle der: "Hay olan Rabbin hakkı için bunu yapan adam ölüm oğludur ve bu şeyi yaptığı için ve acımadığı için kuzuyu dört kat ödeyecektir „. (II.Samuel 12/1-6). Natan ise "işte o zengin adam sensin" der.

Böylece Davud suç işlediğini itiraf eder. Davud affolunmak için çok oruç tutar ve geceleri yerde yatar. Rab onun suçunu affeder. Ancak yine de zinadan doğan çocuğun öleceğini bildirir (II. Samuel 12/13-18). Böylece çocuk ölür ve buna üzülen Bat-Şeba'yı Davud teselli eder. Bu çocuğun ardından Davud'un Bat-Şeba'dan bir çocuğu daha olur ve bunun adına Süleyman koyar. Rab Davud'un tövbesinin kabul olduğuna dair gösterdiği alamet Süleyman'ı sevmesi ve onun hayatını bağışlamasıdır. Natan ile haber gönderir ve Rab katında Süleyman'ın adı Yedidya olacaktır (II. Samuel 12/24).

Davud'un bundan sonraki hayatında oğulları ve kızları arasındaki bazı kötü olayların tezahür ettiğini görüyoruz. Her halde bu olaylar Davud'un işlediği suçtan ötürü Allah'ın kendisine vermiş olduğu bir ceza olarak görüyoruz. Çünkü Allah Davud'un oğulları ve kızları arasında sürtüşmelerin de çıkacağını bildirmişti (II. Samuel 12/11-12).

Bir çok savaşlara katılıp ülkesini genişleten, kavmini yerleşik hayata geçiren Davud artık son anlarını yaşıyordur. Süleyman'ın annesi Bet-Şeba, oğlunun kral olmasını ister. Bunun için Davud'un yanına girer ve Davud'un önceden vermiş olduğu sözü hatırlatır (I. Krallar 1/17).

Davud daha önceden vermiş olduğu sözü tekrar eder ve Süleyman'ın hükümdar olacağını bildirir (I. Krallar 1/29). Daha sonra Süleyman'ı yanına çağırıp ona nasihatler verip kendinden sonra yerine kendisinin geçeceğini bildirir (I. Krallar 2/2-4).

Davud'un ölümünü Tevrat şöyle bildirir: " ve Davud ataları ile uyudu ve Davud şehrine gömüldü. Davud'un İsrail üzerine krallık ettiği günler kırk yıldı..." (I. Krallar 2/ 2-4).

5.3.14.2. Kur'an'a Göre

Kur'an'da Davut Peygamber'in ismi şu ayet ve sürelerde geçer: 2. Bakara Suresi 251. ayet.; Nisa 4. Suresi 163. ayet; 5. Maide Suresi 78. ayet. 6. sure 84. ayet. İsra 17.

sure 55. ayet., Enbiya 21. sure 78-80; 27. sure 15-16. ayet, 34. sure 10-11-12. ayet, Sad 38. sure 17-26. ayet.

Bakara Suresi 2/246. ayette şöyle anlatılıyor: Musa'dan sonra İsrailoğulları'nın ileri gelenlerine dikkat ettin mi? O vakit onlar aralarındaki peygambere; "ne olur bize bir hükümdar tahin et biz de Allah yolunda cihat edelim" demişlerdi. O da cevaben "Ya savaşma emri size farz kılınır da siz de cihat etmezseniz" değince onlar; "ne diye Allah yolunda cihat etmeyelim ki vatanlarından çıkarılan biz çoluk ve çocuğundan ayrı düşen yine biziz" dediler. Fakat savaşma kendilerini farz kılınınca içlerinden pek azı hariç hepsi dövünü verdiler. Allah zalimleri iyi bilir.

Peygamberleri onlara dedi ki "Allah size hükümdar olarak Talut'ü tayin etti. Onlar ise "biz hükümdarlığa bundan daha layık iken nasıl olurda o bize hükümdar olur üstelik servette de nasibi yoktur" dediler. Peygamber şöyle dedi: "Allah onu size üstün kıldı ona geniş ilim ve sağlam bir vucut verdi. Allah hakimiyeti dilediğine verir" peygamberleri devamla şöyle dedi: "Onun hükümdarlığının alameti size içinde Rabbınız'dan bir sekine ile Musa ve Harun'un manevi mirasından bir bakiyenin bulunduğu ve meleklerce taşındığı bir sandığın gelmesidir. Eğer iman etmeye niyetliyseniz bunda elbette büyük bir delil vardır (el-Bakara 2/ 246-249).

Bu tabut İsrailoğulları'nın önüne getirilir ve böylece Talut'ü kral kabul ederler. Talut ordusunu harekete geçirip sefere çıkınca şöyle dedi: "Allah sizi bir ırmakla imtihan edecektir. Şimdi onun suyundan içen benden değildir. Sadece avucuyla aldığı miktar muaf olmak üzere kim onun suyunu içmezse o da bendendir". Derken onların pek azı hariç varır varmaz sudan içtiler. Talut yakınındaki müminler ırmağı geçince o vakit beri yanda kalanlar " bu gün bizim Calut ve ordusuna karşı duracak takatimiz yoktur dediler. Ölümden sonra diriltilip Allah'ın huzuruna çıkacaklarını bilenler ise şöyle dediler: "Nice küçük topluluklar vardır ki Allah ın izni ile büyük cemaatlere gelip gelmiştir Allah sabredenlerle beraberdir" (el-Bakara 2/ 250) .

Talut'un askerleri Calut ve askerlerine karşı çıktıklarında şöyle derler: "Rabbimiz üzerimize sabır yağdır ayaklarımızı sağlam tut ve o kafir millete karşı yardım et". Derken Allah'ın izniyle onları bozguna uğrattılar ve Davut Calut'u öldürdü (el-Bakara 2/ 250-251) İşte bu ayetlerde Davut Peygamber en genç döneminde Kur'an sayfalarında böyle geçer. Davud'un Calut'u öldürmesi ile ilgili Ahd-i Akit'teki bilgilerle Kur'an'daki ve İslam Literatürleri'ndeki kaynaklarda benzer ifadeler yer alır. Kur'an Calut'u öldürmesinden sonra Davud'a hem nübüvvet hem hükümdarlık verildiğini bildirir (el-Bakara 2/251) Böylece bir peygamberin hem krallığı hem de nübüvveti beraber şahsında topladığını görüyoruz.

Hz. Davud'un Kur'an'da belirtilen özellikleri şunlardır: "demiri işleyip zırh yapması ki Allah İsrailoğulları'nı savaşın şiddetinden korumak için Davud'a zırh yapmayı öğretmiştir. O da demiri yumuşatarak ustaca işlemiş zırhlar yapmıştır (el-Enbiya 21/80; es-Sebe 34/10; Sad 38/18-19).

Hz. Davud'un ibadete çok düşkün oluşu da Kur'an'da karşımıza çıkan bir diğer özelliğidir. Hz. Davud'un günah işlemekten titizlikle kaçındığı Allah'ın çok zikrettiği ibadete ve salih amele düşkün olduğunu Kur'an-ı Kerim'de belirtilmektedir (Sad 38/ 17).

Kur'an-ı Kerim Hz. Davud'a Zebur'un verildiğini bildirir (en-Nisa 4,103, el-İsra 17/ 55). Zebur'un muhtevasına teferruatlıca Kur'an'da yer verilmemiştir. Sadece Enbiya Suresi 105. ayetinde kısa bir atıf vardır: "Biz Zikir'den sonra Zebur'da da dünyaya salih

kullarım varis olacaklar. Dünya onlara kalacak diye yazmışızdır". Rivayetlerde Davut Peygamber'e verilen Zebur'un Ramazan Ayı içerisinde indirildiği, içinde mevziah ve hikmetli sözleri bulunduğu ve Davud'un onu genellikle makam ve musuki eşliğinde okuduğu nakledilir (Harman, 1994: IX; 22).

Davut Peygamber yeryüzünde halife kılınmış saltanatı güçlendirilmiş adaletle hükmetmesi ona emredilmiştir (Sad 38/ 20-26). Tevrat'ta da olduğu gibi Davut Peygamber devleti yönetirken adaleti öncelikle kendisi icra ediyor ve davalara bizzat kendisi bakıyordu. Bu özelliği Kur'an'da şöyle bahsedilir: "Davut ile Süleyman'a da lütfetti. Hani onlar bir ekin tarlası hakkında hüküm veriyorlardı. Bir grup insana koyun sürüsü geceleyin başıboş bir vaziyette bu ekin tarlasına içine dalıp zarar veriyorlardı. Biz onların hükmüne şahit idik". (el-Enbiya 21/78).

Davut Peygamber ile ilgili bir olayda Sad Suresi 21. ayet ile 25. ayetleri arasında bahsedilir:"Ey Muhammed sana davacıların haberi geldi mi? Hani odasının duvarına tırmanıp Davud'un yanına girmişlerdi de o da onlardan korkmuştu. "Korkma" dediler; "Biz ki davacıyız. Birimiz ötekinin hakkına tecavüz etti. Şimdi sen aramızda hak ile hükmet. Zulmetme bizi doğruya ilet"(Sad 38/21-22).

Biri dedi ki: "Bu kardeşimin 99 koyunu var. Benim ise bir koyunum var. Böyle iken onu da bana ver diyor ve tartışmada benden baskın çıktı". Davut dedi ki: "Andolsun o senin koyununu kendi koyunlarına katmakla sana zulmetmiştir. Zaten mallarını birbirine karıştıran ortakların çoğu birbirine zulmeder. Yalnız inanıp Salih amel işleyenler bunların dışındadır ki onlar da ne kadar azdır". Davut kendisini denediğimizi sandı da Rabbinden mağfiret diledi. Eğilerek secdeye kapandı ve tevbe edip bize döndü. Biz de Ondan bunu affettik yanımızda Onun yakın bir makamı ve güzel bir dönüş yeri vardır (Sad 38/21-25). Bu kıssa Kitab-ı Mukaddes'te de yer alır ve Davud'un zina edişi ile ilgili bir misal olmak üzere zikredilir (II Samuel 12 -1,6).

Bu ayete bakarak Kur'an'da Davud'un tevbesini böyle bir zina suçunun sebep olduğundan söz edilemese de bazı İsraili rivayetlerde onun büyük günah işlediğine dair haberler İslami Literatürler'de yer almıştır. Bu olayla ilgili bir diğer rivayette Hz. Davud'un küçük günah işlediğine dair bir görüştür. Bu görüşlerden ziyade İslam bilginlerinin çoğunluğunun kabul ettiği görüş olarak Onun asla büyük ve küçük bir günah işlememiş olacağıdır. Zira ayette Davut bir davacıyı dinlemiş ötekini dinlemeden görüşünü ortaya koymuştur. Bunun için hak tam yerine gelmeme ihtimalinden dolayı tevbe etmiştir. Burada herhangi bir günah söz konusu olmayıp sadece bir zelle yani hata bulunmaktadır (er-Razi, trs: XXVI. 188-198 ; Harman, 1994: IX. 24)

5.3.14.3. Karşılaştırma

1. Davud'un tarih sahnesine çıkışı iki Kitap tarafından da aynı şekilde anlatılır. Ancak Talut (Saul) hakkında Tevrat Davud ile olan kavgalarından ötürü iyi gözle bakmaz. Halbuki Davud Kur'an'a göre bir neferdir ve savaşta gösterdiği başarılardan ötürü öldüllendirilir.

2. Davud'un öldürdüğü Tevrat'a göre düşmanın bir komutanı olmayıp güçlü bir askeridir. Kur'an'a göre ise Davud'un öldürdüğü bir düşman lideridir. Bundan dolayı düşman ordusu dağılmıştır.

3. Talut (saul) askerlerini bir nehirden geçirirken imtihan etme olayına Tevrat'ta rastlamadık. Kur'an bundan bahsetme nedeni olsa olsa inanalara bir moral verme düşüncesidir.

4. Davud'un nasıl kral olduğu, kaç yaşında olduğu Kur'an'da yazmamaktadır. Aynı zaman da Saul'un akıbeti hakkında bir bilgi de yer almaz.

5. Tevrat'ta Davud bir Peygamber olarak ele alınmayıp bir Kral olarak karşımaza çıkar. Ancak Kur'an'a göre O bir peygamberdir. Allah ona peygamberlik ile hükümdarlığı bir arada vermiştir.

6. Kur'an'a göre peygamber olan Davud ile Tevrat'ta yer alan Kral Davud arasında bariz farklar görmek mümkündür. Mesela Davud'a Allah ile haber getiren bir peygamber Natan Tevrat'ta yer alırken Kur'an'da yer almaz.

7. Davud'un bir kral olduğunu göz önünde tutan Tevrat'a göre Davud Hitti Uriya'nın karısı ile zina etmiştir. Davud'u Peygamber olarak nitelemeyen Tevrat açısından Onun böyle bir eylemi gerçekleştirmiş olması gayet doğal karşılanabilir. Ancak Kur'an açısından baktığımızda Peygamber olan Davud'un böyle bir günah işlemesi mümkün değildir.

8. Davud'un günah işlemisinden sonra Allah affetmişse de Davud ailesi içinde bazı çalkantılı olaylar yaşamıştır. Bu olayların hiç birisini ne Kur'an'da ne de Kur'an dışı İslami Literatürler bahseder.

9. Kur'an'a göre nebi olan Davud Allah tarafından bir çok yüce nimetlere kavuşmuş ve Ona Zebur verilmiştir. Ancak Tevrat'ta ise Kur'an'ın bahsettiği bu nimetlere rastlamak mümkün değildir.

10. Tevrat Davud'un yaptığı bir çok savaştan söz eder. Kur'an ise Onun yaptığı savaşlardan sadece Calut'u öldürdüğü savaştan bahseder.

11. Davud Tevrat'a göre ne kadar yıl krallık yaptığı ve nerede öldüğü bahsedilirken Kur'an böyle ayrıntılara girmez.

5.3.15. Süleyman Peygamber

5.3.15.1. Tevrat'a Göre

Davut Peygamber'in ölümünden sonra onun mülküne oğlu Süleyman'ın varis olduğunu Tevrat'ta da görüyoruz. Onun babası gibi hikmet ve adalet sahibi olduğuna dair Tevrat şöyle bir örnek verir: " ... ve iki fahişe kadın krala geldi ve önünde durdular. Ve kadınlardan biri dedi: "Aman Efendim! Ben ve bu kadın bir evde otururuz ve evde onunla beraber iken bir çocuk doğurdu ve vaki oldu ki bu kadın da üç gün sonra bir çocuk doğurdu. Evde beraber iken yanımızda yabancı yoktu. Ve bu kadının çocuğu geceleyin ölmüş çünkü üstüne yatmış. Ve gece yarısı kalkmış ve cariyen uyurken oğlumu yanımdan almış. Ve onu kendi koynuna koymuş ve kendi ölmüş çocuğunu benim koynuma koymuş. Ve çocuğumu emzirmek için sabahleyin kalktığım zaman işte ölmüştü. Fakat sabahleyin ona bakınca işte o benim doğurduğum çocuğum değildi". Ve öteki kadın dedi: "Hayır fakat ölen senin oğlun ve sağ benim oğlum" . Kralın önünde böyle diyorlardı (I. Krallar 3/16–22).

Ve kral dedi: "Bu sağ olan benim oğlum ve ölen senin oğlun diyor öteki; hayır fakat ölen senin oğlun sağ olan benim oğlum" diyor. Ve kral dedi: "Bana bir kılıç getirin. Ve krala bir kılıç getirdiler. Ve kral dedi: "Sağ olan çocuğu ikiye bölüp yarısı birine ve yarısını ötekine verin" . Ve çocuğu sağ olan kadın söyledi: (Çünkü çocuğu için yüreği yanıyordu) "Aman Efendim! Çocuğu ona verin öldürmeyin fakat öteki dedi ne benim ne senin olsun ikiye bölün" O zaman kral cevap dedi: "Sağ olan çocuğu buna verin ve sakın onu öldürmeyin anası budur". Ve kralın verdiği hükmü bütün İsrail işitti

ve kraldan korktular. Çünkü gördüler ki hükmetmek için kendisinde Allah'ın hikmeti var (I. Krallar 3/ 16–28). Tevrat'ta anlatılan bu olay "Sahih-i Buhari'de" de geçmektedir (bkz. Buhari,trs., K.Enbiya 60).

Süleyman Peygamber'e de birçok nimetler verildiği Tevrat'ta yer alır. Mesela Süleyman'ın emrinde çalışan hamallar, tunçtan leğen ve kazan yapanlar (I.Krallar 5/15; 7/38) ve taş kesenler (I. Krallar 7/40) bulunmaktaydı. Kur'an'a göre bu emrinde taşıyanların bir kısmı da cinler olduğu anlatılmaktadır (es-Sebe 34/12). Tevrat'ta bu cin tabiri geçmemekle birlikte bu çalışanlara angaryacılar denildiğini bu pasajlardan anlıyoruz.

Süleyman Peygamber'in hayatı Tevrat'ta anlatılırken Sebe Melikesi ile arasında geçen olaylardan da bahsedilir. Tevrat'ta yer alan bu kıssa sadece Sebe Kraliçesi'nin Rabbin adı sayesinde Süleyman'ın şöhretini işittiği şekli ile yer alır. Ancak Kur'an'da yer aldığı şekli ile Hüdhüd kuşu ile geçen olaylardan bahsedilmez. Tevrat'a göre Sebe Kraliçesi Süleyman'ı denemek için çok büyük alaylar ile hediyeler gönderir. Bu hediyeler baharat, pek çok altın ve değerli taşlardır. Sebe Kraliçesi ona aklına takılan her soruyu sorar. Süleyman da ona cevap verir. Kraliçe: "Seni İsrail tahtı üzerine koymak için senden razı olan Rab Allah mübarek olsun..." Süleyman da Sebe Kraliçesine her türlü hediyeler verir. Böylece Sebe Kraliçesi de dönüp memleketine gider (I. Krallar 10/1-3,913). Bu anlatılan olaylar az bir farkla II. Tarihler Dokuzuncu Babında tekrar edilir.

Tevrat'a göre Süleyman Peygamber bir peygamber değil, bir kraldır. Bu anlayıştan dolayı Hz. Peygamber zamanında Yahudiler "Muhammet yanılıyor Süleyman Sahir bir kraldır, peygamber değildir" dediler (ez-Zebidi; trs: VIII. 229). Aynı zamanda Süleyman Peygamber Tevrat'ın ileriki pasajlarında Süleyman Kral'ın putlara taptığından dolayı küfre gittiğini zikredilmektedir. Kendi kavimlerinin dışından kız almama inancına sahip olan Yahudiler, Süleyman'ın bu anlayışı yıkarak diğer kavimlerden de yedi yüz karı üç yüz cariyesi olduğunu ve ihtiyarlığı döneminde karıları onun kalbini kendi ilahları doğrultusunda saptırdığını "Süleyman'ın Saydalılar'ın ilahesi Astarti'nin ardınca ve Ammoliler'in Mekruşe'yi Milkon'un ardınca gittiğini (I. Krallar 11/5) ve Rabbın gözünde kötü olanı yaptığını kedisine Rabbın öfkelendiğini izahla küfre girdiği inancındadıralar".

Bundan dolayı krallığının kendi elinden alınacağını fakat babası Davut'un hatırına kendi zamanı değil de oğlu zamanında olacağını Rab söylemiştir (I. Krallar 11/11-13).

Kur'an ile Tevrat'ın Süleyman Peygamber hakkındaki farkı Kur'an'a göre onun bir peygamber aynı zamanda kral olmasıdır. Yine Kur'an'a göre Süleyman peygamber sihir ve büyü ile uğraşıp küfre düşmemiş onun zamanındaki olağanüstü haller birer mucizeden ibaretti fakat Tevrat bunun aksini söyleyip Süleyman peygamberi bir peygamber gibi görmeyip normal bir kral tanıtır. Yahudilere göre de yukarda açıkladığımız sebeplerden dolayı da küfre düştüğünü iddia ederler.

Süleyman Peygamber'in Tevrat'a göre ölümü şöyledir: Süleyman'ın Yerüşalim'de bütün İsrail üzerinde krallık ettiği yıl kırk yıldır. Süleyman ataları ile uyur ve babası da Davut'un şehrinde gömülür ve yerine oğlu Rehaboam kral oldur (I. Krallar 11/41–43).

5.3.15.2. Kur'an'a Göre

Kur'an da Süleyman Peygamber'in adı 17 sefer geçmektedir. Süleyman

peygamber kendi zatında hem nübüvveti hem de krallığı toplamıştır. Kur'an-ı Kerim'de ona birçok nimetler verilmiş olup bu nimetlerin birçoğu kendisinden ne önce ne de sonrakilere verilmiş nimetlerdir. Kur'an da Tevrat'tan farklı olarak Süleyman peygambere verilen nimetler şunlardır: Emrine rüzgârın verilmesi, cinlerden bazılarını emrinde çalıştırması, kuşlarla ve bazı hayvanlarla konuşması vs...

Kur'an-ı Kerim'i Süleyman peygamber hakkındaki açıklaması şunlardır: Sebe suresi 12.ve 13. ayetleri: "Süleyman'a da rüzgârı emrine amade kıldı. Sabahı bir aylık yol akşamı da bir aylık yoldu. Erimiş bir bakır madenini ona sel gibi akıttı. Onun sözünde iş gören bazı cinler de vardı. İçlerinden kim bizi emrimizden ayrılıp saparlarsa ona çılgın azaptan tattırırdık. O kalelerden heykellerden büyük havuzlar gibi çanaklardan sabit sabitâna kazanlardan vs. ne dilerse kendisine yaparlardı". Bu ayetlerden Süleyman peygamber'e verilen nimetlerden bahsediliyor. Ayrıca Kur'an'a göre Süleyman peygamber babasının sadece malına mülküne varis olmamış onun nübüvvetine de varis olmuştur. Onun bu varis oluşunun daha babası hayatta iken bir koyun sürüsünün mahvettiği ekinler hakkında Hz. Süleyman'ın verdiği hükümden bahsederek müjdeleyecektir. En doğru ve adil hükmün Allah tarafından ona ilham edildiğini Enbiya 79. ayeti bildirmektedir.

Süleyman Peygamber'in zamanında yaşamış olan sebe kraliçesi Belkıs ile yaşadıkları olayları Kuran'da Tevrat'taki anlatılanlardan daha ayrıntılı bir şekilde görmekteyiz. Süleyman Peygamber cin ve insanlardan oluşan ordusunu karınca vadisinden geçerken bir karıncanın ezilmemek için diğer karıncaları sezmiş ve rabbine şükrederek duada bulunmuştu. Bundan sonra kuş teftiş ederek Hüthüt kuşunu göremeyince ona kızmış bir mazaret getirmezse cezalandıracağını söylemiştir. Çok geçmeden hüthüt gelir ve kendisine seba denilen yerde güneşe tapan bir topluluğunun bulunduğunu ve başlarında bir kraliçenin bulunuduğunu haber eder. Süleyman (A.S.) söylediğinin doğru olup olmadığını öğrenmek için bir mektupla onu seba kraliçesine göndermiş. Mektubu alan kraliçe durumu etrafındakilere bildirir ve onların görüşlerini alır. Kavmin ileri gelenlerin kraliçeye savaş hususunda iyi olduklarını belirtmekle birlikte son sözü kraliçeye bırakırlar. Kraliçe de savaşı tercih etmeyerek Süleyman a birçok hediyeler gönderip onu denemek istemektedir. Kur'anı kerimin buraya kadar anlattılğı olaylar Tevrat'ta bahsedilmektedir. Kur'an'a göre Süleyman peygamber gelen hediyeleri "Allah'ın bana verdiği daha hayırlıdır". Diyerek elçileri geri göndermişti. Aynı zamanda onlara kendilerinin asla karşı koyamacağı bir ordu üstlerine gelip yurtlarından atacağını söylemişti.

Elçi gönderdikten sonra kraliçenin durumu halletmek için geleceğini sezen Süleyman meclisinden olanlara "onun tahtını en erken kim getirebilir" diye sormuştur. Cinlerden bir İfrit yerinden kalkmadan getirebileceğini söylemiş ve sonra kendisine ilim verilen bir adam gözünü açıp yummadan tahtı yanına getirebileceğini söylemiş ve getirmiştir. Süleyman bu duruma şükretmiş ve kraliçeyi denemişti daha sonra kraliçe gelince sırçadan yapılmış tabanı su zannetmiş bacaklarını sıvamıştı. Süleyman onu sırçadan yapıldığını bildirince Sebe Kraliçesi bundan sonra iman etmişti. Tevrat'taki iman ettiğine dair sözler ile Kur'an'ın söylediği sözler bir değildir. Çünkü Tevrat'a göre belkıs İsrail Tanrısına iman ettiğini söylerken Kur'an'a göre ise "alemlerin Rabbına iman ettim" şeklinde karşımıza çıkıyor.

Din Tarihinde bir tanrının durup dururken bir kavmi öbür kavimler arasından seçip "Kendi Kavmi" kendisini de onların tanrısı yapması olayı gösterilemez (Sigmund, trs: 68). Alemlerin Rabbi sözü ile bu inancın yanlışlığına işaret vardır.

Kur'an'dan Süleyman Peygamber zamanında sihir ve büyünün yaygın olduğunu da anlıyoruz. Bundan dolayı Süleyman Peygamber'e de sihir isnat edilmiştir (el-Bakara 2/102). Kur'an'a göre Süleyman'ın sihir yaparak küfre düştüğüne dair söylenen sözlerin aslı yoktur. Çünkü bu sihri öğreten Harut ve Marut adlı iki melektir. Bu iki melek sayesinde büyüyü öğrenen insanlar bunu iyi yerde kullanmak yerine kötü halde kullanmışlardır.

Süleyman Peygamber Tevrat'ta olduğu gibi karılarının putlarına tapmış değildir. Bu sebepten ötürü de elinden krallık alınmış değildir. Süleyman Peygamber'in Tevrat'ta anlatıldığı gibi kısa bir anlatım değildir. Cinler kendi emrine verilmiş olan Süleyman peygamber değneğine dayanmış olduğu halde vefat ettirildi. Cinler onun ibadet'te olduğunu zannediyorlardı. Bir kurt asayı kemirince Süleyman Peygamber yere düşüp yığılmıştır. Burada cinlerin kaybı bileceği ne dair görüşün yanlış olduğunu anlıyoruz. Ömer Rıza Doğrul'a göre Süleyman 'ın dayandığı değnek onun saltanatıdır. Değneği kemiren kurtta oğlunun idaresizliği ve zaafıdır. Cinlerle Süleyman'ın buyruğu altına aldığı isyancı kabilerdir. Süleyman Peygamber'in ölümünden sonra tahtına oturan oğlu tabiri caizse bir kurt gibi saltanatı yiyip bitirmiştir. Böylece Süleyman Peygamber'in kurduğu saltanat yıkılmıştır (Doğrul, 1947: I. 11).

Kur'an-ı Kerim'de de Tevrat'ta farklı olarak cinlerin ve rüzgarın Hz. Süleyman'a itaat etmesi duvar ustası ve dalgıç mesleğine sahip olan cinlerin zincirlere vurulu olarak Süleyman'ın emrinde çalışması kuş dilini bilmesi, görkemli atlar kıssası ve Süleyman'ın tahtına bırakılan ceset olayları zikredilmektedir. Bu kıssalar Süleyman peygamber dönemdeki Tevrat'ta veya araplar arasında bilindiği görüşünü tekrar etmek istiyoruz. Kur'an o yörede bulunan kıssalar la insanlığa dersler vermeyi hedeflemiştir.

5.3.15.3. Karşılaştırma

1. Tevrat'a göre Süleyman Peygamber bir peygamber değil kraldır. Kur'an'a göre o bir peygamber olup nübüvvetle krallığı şahsında birleştiren bir peygamberdir.

2. Kur'an'a göre Süleyman Peygamber bir nebi ve kral olduğu için ona çeşitli mucizeler verilmiştir. Süleyman Peygamber için Tevrat'a bakıldığında aynı şeyleri söyleyemeyiz.

3. Tevrat'tan farklı olarak Kur'an'da verilen bazı nimetler şunlardır: Emrine rüzgarın verilmesi, cinlerin emrinde çalıştırılması, hayvanların dili ile konuşması...

4. Tevrat'ta belkıs hikayesi de Kur'an'dan farklı bir metotla anlatıldığını görmekteyiz. Çünkü Belkıs'tan haber veren bir kuştur. Bu kuşun Kur'an'a göre adı Hüthüt'tür. Süleyman Belkıs'a bir mektup göndermiş ve onun tahtı bir ilim sahibi tarafından göz açıp kapayıncaya kadar Süleyman Peygamber'in sarayına getirilmiştir. Buraya kadarki mevzulara Tevrat'ta değinilmez.

5. Tevrat'a göre Belkıs İsrail'in Allah'ını kabul ederek dönerken Kur'an'a göre ise Belkıs Alemlerin Rabbi'ne iman ederek dönmüştür. Tevrat'ta ki bu anlayış İsraillilerin Allah'ı sadece kendilerinin bir ilahı olarak kabul etmelerinden dolayı olsa gerektir. Bu da Tevrat'a gölge düşüren bir anlayıştır.

6. Süleyman Peygamber'i bir peygamber olarak görmeyen mevcut Tevrat ona bir çok iftiralar ortaya atmıştır. Çünkü o Yahudi geleneğine aykırı olarak her kavimden kız aldığı için o kadınlarının ilahlarına meylettiği söylenir. Bunun olması Kur'an'a göre muhaldir.

7. Kur'an'a göre Süleyman Peygamber'in kaç yıl peygamberlik yaptığı belli

değildir. Bu mevzuyu Tevrat'ta bulabiliriz. Ancak Tevrat'ta Onun nasıl öldüğüne dair bilgiler bulunmazken bu husus da Kur'an'da yer almaktadır.

5.3.16. İlyas Peygamber

5.3.16.1. Tevrat'a göre

İlyas Peygamber'in Tevrat'ta ki isminin İlya olması lazımdır. Çünkü onun Tevrat'taki hayatında Ba'l putperestliği ile olan mücadelesinden bahsedilir. İlya Ahd-i Atik'te geçen büyük peygamberlerden biridir.

II. Tarihler bölümündeki kısa temas bir yana bırakılırsa Krallar bölümünde genişçe anlatılır. Ancak I. Krallar ile ile II. Krallar kısmında verilen bazı bilgiler birbiri ile çelişkili görülmektedir. Her iki bölümde anlatılan bilgilerin de farklı birer uslüp ile anlatıldığı görülür. Bu biligileri şu şekilde kısaca izah edebiliriz:

İlya Peygamber İsrail Kralı Ahab ve oğlu Ahazya döneminde yaşamıştır. Bu İsrail kralı Ahab Samiriye'de bir Ba'l evi kurup Sayda Ba'line tapmaya başlamıştır. Halkını da buna tapmaya başlamıştır. Bunun üzerine İlya ortaya çıkar ve gerçek, tek olan Yahve'ye çağırmıştır. İlya Ba'l'in gerçek olmadığını ispat için kuraklık ile mucize gösterir. Bunun üzerine Ahab ülkesinin başına gelen bu felaketin sorumlusunu İlya gösterir. İlya da asıl sorumlusu Ahab olduğunu söyler ve halkı ikna eder.

İlya Ba'l kültüsünü yok etmek için Ba'l'in bütün yalancı peygamberlerini Kişon vadisine indirip boğazlatır. Kurbanın takdim edildiği yere Muhraka, Ba'l adamlarının öldürüldüğü yere de "Tellül Kıssis" denilmektedir. İlyas yapılan bu katliam sebebi ile suçlanmamıştır. Aksine o Musa Şeriatı'nı uyguladığından övgü ile bahsedilir. Daha sonra İlya bir dua eder ve bol yağmurlar yağar. Ülkeye tekrardan bereket gelir. Ancak Ahab'ın karısı Kraliçe İzabel İlya'yı öldüreceğini söyler. İlya da Beer-Şeba şehrine gider (I. Krallar 18-19/1-4).

Bir süre Horeb dağındaki mağaraya gelir ve aynı Musa'da olduğu gibi Allah İlya'ya gözükür. Ona bir takım emirler verir. Bu emirler Şöyledir: Şam'a gidip İsrail'in putperstliğini cezalandırmak için Hazael'i Suriye'ye Yehu'yu İsrail'e kral yapmasını Elişa'yı da kendi yerine peygamber olarak tayin etmesini emreder. Bu görevlerden sadece üçüncüsünü yerine getiren İlya'nın görevini Elişa tamamlar. İlya Eliya'yı bulur ve Eliya onun ardınca gider (I. Krallar 19/9-21).

İlya haksız yere birinin malına el koyan İsrail Kralı Ahab'a yaptığı işin cezasını çekeceğini bildirir. Ahab da Ramot-Giliad'da savaş esnasında ölür. Ahab'ın oğlu yerine geçer ancak o da babası gibi İlya'ya kin besler. İlya da onun öleceğini bildirir ve İlya'nın dediği gibi ölür. İlya da İdris Peygamber gibi hem beden hem de ruhen göge yükselir. Ateşten araba ve ateşten atlar içerisinde İlya alınır ve o bir kasırga içinde göklere çıkarılır.

Onun tekrar dünyaya geleceğine dair Yahudiler'in inancı bulunmaktadır. Hatta bu inancı biz en güzel şekilde Ahd-i Cedid'de de görmekteyiz Çünkü Yahya Peygamber'in İlya olmasından kuşkulanan insanlar ondan İlya olup olmadığını sormuşlardır. Yahudiler'den bazıları Yahya'yı ve İsa'yı beklenen İlya olarak kabul etmişlerdir (Yuhanna 1/21; Matta 16/14; Luka 9/8).

5.3.16.2. Kur'an'a Göre

Kur'an'da sadce iki defa İlyas (el-Enam 6/85; es-Saffat 37/ 123), bir defa da İlyasin şeklinde (es-Saffat 37/130) ismen geçmektedir. Kur'an'da onun mümin

kullardan olduğu, kavminin tapmakta olduğu Bal inancı ile mücadele ettiği ve daha sonra gelenler arasında hayır ile anıldığı belirtilmektedir.

İlyas Peygamber'in ismi mealen Enam Suresi'nin 85. Ayetinde şöyle geçmektedir: "Zekariya, Yahya, İsa ve İlyas hepsi salihlerdendir". Kavminin taptığı bal inancı ile mücadele ettiğini de Saffat Suresi'nin 123 .ayetleri ile 131. ayetlerinden anlamaktayız. Söz konusu ayetin meali şöyledir: " Şüphesiz İlyas da gönderilen peygamberdendir. Hani o kavmine: Siz Allah'tan korkmaz mısınız? Yaratanların en güzeli olan sizin Rabbiniz daha önceki atalarınızında rabbi bulunan Allah'ı bırakıp da ba'l e mi yalvarıyorsunz?"dedi. Fakat onlar onu yalanladılar. Bu yüzden onlar mutlaka cehennemde hazır bulundurulacaklardır. Ancak Allah'ın ihlaslı kulları müstesna. Ona da sonrakiler için de şunu bıraktı: "Selam olsun İlyasa! İşte iyilik yapanları böyle mükafatlandırırız".

Saffat Suresi'nin 130. ayetindeki "İlyasin" kelimesinin de İlyas Peygamber'in adına işaret olduğu ifade edilir (Yazır trs: VI. 447). İlyas kelimesinin sonundaki ya ve nun kelmeleri nazma uygun olduğu için kullanılmıştır (Harman, 2000c: XXII. 160).

Kur'an'da İlyas Peygamber hakkında mevcut başka bilgi bulunmazken diğer islam literatürlerinde pek çok rivayetler yer almaktadır. Bu rivayetlere göre İlyas Peygamber'in iki şeceresi mevcuttur: İlyas bin Yasin b. Finhas b. İzar b.Harun b. İmran veya İlyas b. Azir b. İzar b. Harun b. İmran şeklindedir. Her iki şerece de İlyas'ın soyunun Harun Peygamber'e dayandırıldığını görüyoruz. İlyas Peygamber'in halen hayatta olduğuna dair kuran ı kerim ve hadislerde herhangi bir bilgi yoksa da bu konuda israiliyat türünde bazı rivayetler vardır. Kaab el Ahbar'dan nakledilen bir rivayete göre dört peygamber hala sağdır. Bunlar İlyas, Hızır, İdris ve İsa'dır. Bunlardan İlyas ve Hızır yerde , İdris ve İsa göktedir. İlyas karalarda Hızır ise denizlerde Muhammed ümmetinden darda kalanların imdadına yetişmekle mükelleftir. İbn-ül Cevzi Hızır ve İlyas'ın hayatta olduğna dair ileri sürülen rivayetlerin hepsini uydurma kabul eder ve bu peygamberlerin öldüğüne dair deliller ileri sürer (Harman: 2000c: XXII. 162). Kuran ve sahih hadislerden Hızır ile İlyas'ın aynı şahsiyet olabileceğine dair herhangi bir işaret bulunmazken bazı rivayetlerde bu ikisinin aynı şahıs olduğu ileri sürülmüştür. Aynı zaman İlyas ile hızırın kardeş olduğu da ileri sürülmüştür. (Harman: 2000c: İlyas, XXII. 162).

İslami kaynaklarda İlyasın kral Ahab ve kraliçe İzabel'in zamanında yaşadığı bildirilir. Kral Ahab putlara tapar ve kavmini de taptırırdı. İlyas bal'a tapmayı bırakıp Allah'a davet etmişti. Kral Ahab İlyas'ın davetine icabet eder. Bu arada karısı İzabel komşusunun bahçesine cebren el koyduğundan kral Ahap, Allah tarafından İlyas Peygamber aracılığıyla uyarılır. Ahab buna kızarak putperesliğe döner ve İlyas'ı öldürmeye karar verir. İlyas da yedi yıl dağlarda ve mağaralarda gizlenir. Uzun zaman sonra tekrar İlyas Elyesea'nın annesinin evinde misafirdir. Burada altı ay kalır ve sonra tekrar dağa döner. Kavminin putpereslikten ısrar etmesinden ötürü ancak kabul edilmez. İlyas Peygamber'e üç yıllığına yağmura hükmetme yetkisi verilir. İlyas Peygamber de yağmurun yağmasını durdurur. Böylece büyük bir kıtlık doğar. Meleklerin araya girmesi ile kuraklık sona erer. İlyas'ın duası ile yağmur yağar ve kıtlık biter. İsrailoğulları'nın yine de isyan etmesi üzerine İlyas Peygamber Allah'tan dünyadan kurtarmasını ister ve Allah da sadık müridi Elyesea'nın yanında iken ateşten bir at gelir. Elyesea'nın nidaları eşliğinde İlyas ata binip ğöğe yükselir (et-Taberi, trs: XXIII. 58-62, et-taberi, trs.b: I. 461-464, Köksal, 2004: II. 135-140). İslami eserlerde yer alan İlyas ile ilgili bilgilerin genellikle Ahd-i Atik'ten alındığı görülür.

5.3.16.3. Karşılaştırma

1. Kur'an'nın hakkında fazla bir bilgiden bahsetmediği bir Peygamberlerdendir. Ancak Tevrat ise onun Hakkında pek çok şeylerden bahsetmiştir. Bu bilgiler Kur'an dışındaki diğer İslami literatürlerden bazılarının arasına geçmiştir.

2. İlyas Peygamberin Ğöge çekilme hadisesinden Tevrat apaçık bir İfade ile anlatmaktadır. Kur'an ise sadece onun yüce makama yükseltildiğinden bahseder. Onun miracının Tevrat'taki gibi bedenen olup olmadığı hakkında bilgi vermez.

3. Bazı İslam Literatürlerinde İlyas ve Hızır aynileştirilmiş şahıslar olarak karşımıza çıkar. Onlar hakkında bahsedilen bazı Anlatımlar İsrailiyat'tan geçme anlayışlar olduğu muhakkaktır.

4. İlyas Peygamber Kur'an'a göre Ba'l Kültüsü ile mücadele vermişitir. Ancak Kur'an bu mücadeleden Tevrat gibi detaylı bir şekilde bahsetmez.

5.3.17. Elyesa' Peygamber

5.3.17.1. Tevrat'a Göre

Elyesa' Peygamber'in adının Tevrat'ta ki karşılığı Elişa'dır. Tevrat'a göre Elişa'nın adının anlamı: "Tanrı benim kurtuşuşumdur". Tevrat'ta onun babasının adı Şafat'tır. Milattan önce sekizinci yüz yılda Elişa ve babası İsrail Krallığı'nda yaşamaktadır. Elişa Peygamber İlya Peygamber'in ardından halef olmuştur (II.Krallar 2/13-14).

Peygamber İlya onu on iki çift öküzle çift sürerken bulmuş, cübbesini üzerine atarak peygamber olarak seçileceğini bildirmiştir (bkz. I.Krallar 19/19-21). Elişa da bu olaydan sonra çifçiliği bırakmış, öküzlerden bir çiftini keserek veda yemeği vermiş ve İlya'nın peşinden giderek ona hizmet etmiştir. Daha sonraları Rab İlya'yı kasırga ile göklere çıkaracağı zaman İlya kendisini takip etmemesini istemiş ancak Elişa Peygamber bunu kabul etmemiştir. Böylece birlikte Beyt-El'e ve Eriha'ya oradan da Erden ırmağına varmışlar, burada İlya cübbesini ırmağa vurarak suları ikiye ayırmış ve karşı tarafa geçmişlerdir (II.Krallar 2/8).

İlya, Rab tarafından semaya alınmadan önce Elişa bir isteğinin olup olmadığını sorar. Elişa da "senin ruhundan iki payım olsun" demiştir. İlya da "Eğer yanından alındığında beni görürsen isteğin yerine getirilecektir" der. İşte bu esnada ateşten araba ve ateşten atlar gelerek İlya'yı semaya çıkarmışlardır. İlya'nın semaya çıkarılışını gören Elişa daha sonra onun cübbesi ile suları tekrar ikiye ayırarak nehri geçmiş ve Eriha'ya dönmüştür (II.Krallar 2/1-18).

İlya'nın Rab tarafından göklere çekildikten sonra Elişa onun görevini üstlenmiştir. Bu görevi yürütürken Tevrat'a göre bir çok mucize göstermiştir. Tevrat'ta bahsedilen bu mucizeler şunlardır:

Eriha'daki insanlar Elişa'ya şehrin suyunun arazi sulamaya ve bol mahsul elde etmeye elverişli olmadığını söylerler. Elişa da bir kap tuzu suların kaynağına atarak suları kullanışlı hale getirmiştir (II.Krallar 2/19-22).

Daha sonra Beyt-El'e giderken yolda çocuklar kendisi ile alay etmişler. Bunun üzerine Elişa Peygamber bu çocuklara bed dua edince ormandan çıkan iki ayı çıkarak çocukların kırk ikisini de parçalamıştır (II.Krallar 2/ 23-25) .

Elişa'nın bir başka mucizesi de İsrail ve Yahuda Kralları ile Edom Kralı, Moab

krallığına karşı birlikte sefere çıktıklarında gerçekleşir. Edom Gölünde susuz kalan halkın Peygamber Elişa'ya baş vurması üzerine Rabb'in emri ile vadide açtıkları çukurlar su ile dolmuştur (II.Krallar 3/1-20).

Ahd-i Atik'te ki bir başka örnek olarak şu mucize de gösterilebilir:

Kocası ölen ve borcunu ödeyemeyen fakir bir kadına yardımda bulunan Elişa onun bir sürümlük zeytin yağını o kadar çoğaltmıştır ki komşulardan alınan kaplar dolmuş, kadın bu zeytin yağı ile borcunu ödediği gibi geri kalanla da geçimini sürdürmüştür (II. Krallar 4/1-7).

Elişa Peygamber çocuğu olmayan yaşlı bir kadın için dua etmiş ve kadının çocuğu olmuş ve daha sonra ölen bu çocuk yine Elişa Peygamber tarafından hayata döndürülmüştür (II. Krallar 4/8-37). Gilgal'de zehirli bir yemeğin zehrini yok etmiş ve az bir yemek ile pek çok insanı doyurmuştur (II. Krallar 4/ 38-44). Cüzzamlı bir hastayı sağlığına kavuşturmuştur (II. Krallar 5/8-14). Irmağa düşen bir baltanın tekrar su yüzüne çıkmasını sağlamıştır (II. Krallar 6/1-7).

İsrail Kralı'na düşmanları olan Suriyeliler'in niyet ve manevralarını haber vererek (II. Krallar 6/8-12), düşman atlıları ve cenk arabaları ile kuşatılan Elişa hizmetçisine Tanrı'nın kendilerini daha çok ateş atı ve arabası ile koruduğunu göstermiştir (II. Krallar 6/13-17) Suriye ordusunun Samiriye'yi kuşatması üzerine başlayan kıtlık onun müdahalesi ile sona ermiştir (II. Krallar 6/ 24-7/20), Suriye Kralı'na öleceğini bildirmiştir (II. Krallar 8/7,15).

İsrail kralı Ahab ve mahiyetinin yok olacağını haber vermiştir (II.Krallar 9/1-10/36). Elişa Peygamber Suriyeliler'e karşı kazanılacak üç zaferi daha bildirmiştir (II.Krallar 13/14-19). Öldürdükten sonra kabrine atılan bir adam Elişa'nın kemiklerine temas edince dirilmiştir (II.Krallar 13/21).

Peygamber Elişa Kral Yoaş zamanında hastalanmış ve vefat etmiştir (II.Krallar 13/ 14-26).

5.3.17.2. Kur'an'a Göre

Elyesa' Kur'an'da adı geçen bir peygamberdir. Kur'an'da iki ayette adı geçmektedir. Söz konusu ayetler şunlardır: " İsmail, Elyesa, Yunus ve Lut'a da yol gösterdik. Hepsini alemlere üstün kıldık (el-Enam 6/86), İsmail, Elyesa'ı ve Zülkifl'i de an. Hepsi de iyiledendir." (Sad 38/ 48). Bu iki mealdeki ayette anılması ve İslami kaynaklarda verilen şeceresi dışında onunla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

İslami kaynaklarda şeceresi Elyesa b. Ahtup b. Acuz olarak geçmektedir (et-taberi, trs: VII. 261; es-Salebi, trs: 197). Rivayetlerde İlyas Peygamber'in bir duası üzerine hastalıktan kurtulduğu ve bunun üzerine İlyas Peygamber'in yanından hiç ayrılmayarak yolundan gittiği söylenir. Bu rivayetlere baktığımızda Elyesea Peygamber'in Ahti Atik'teki geçen adı Elişa Peygamber olması muhtemeldir.

5.3.17.3. Karşılaştırma

1. Elyesea Peygamber hakkında Kur'an ve İslami Literatürler'de teferruatlı bilgiler mevcut değildir. Tevrat'ta ise bunun aksine onun hakkında geniş bilgiler yer alır.

2. Kur'an'da sadece iki ayette adı geçmekle birlikte İslami Literatürler'de soyu hakkında bilgi yer alır. Bu soy kütüğüne bakıldığında Tevrat'ta onun adı Elişa olarak geçer. Elişa Peygamber de İlya'dan sonra İsrailoğulları'na hizmet etmiş bir

peygamberdir.

3. Elişa Peygamberin hayatı bir çok mucizeler ile Tevrat'ta anılır. Ancak bu bilgiler hiç birisi ne Kur'an'da ne de Kur'an dışı kaynaklarda geçer.

5.3.18. İsa Peygamber

5.3.18.1. İnciller'e Göre

Bilinen ve bugünkü Hristiyan aleminin elinde var olan dört İncil vardır. Bu dört İncil yazarları da Hz. İsa'yı doğumundan ölümüne kadar bahsetmektedir. Ancak bu anlatımların uslupları ve bazı konular birbirinden değişik şekilde ele alınmaktadır. Burada biz dört İncil'in İsa Peygamber'i nasıl ele aldığını bazı konular çerçevesinde ele alacağız. Zaten Hristiyan alemine göre İsa Mesih ne bir kitap yazmıştır ne de kendisine gökten bir kitap indirilmiştir. Bunun için tanrının sözü olan İsa Mesih'in yaptıkları ve öğrettiklerini yazılı olarak aktarma görevleri ise İsa'nın öğrencilerine verilmiştir. İsa'nın öğrencilerinin yazdıkları bu eserlerden olan dört İncil İsa'yı teferruatlıca ve bazen birbirinden farklı yanlarıyla ele almaktadırlar. Biz bu farklılıkları ve teferruatlılıkları birkaç konu başlığı içinde ele alacağız. Bu konulara geçmeden önce İsa Mesih'in soy kütüğü hakkında bilgi vereceğiz.

Hz. İsa Peygamber'in Soy Kütüğü:

Hz. İsa Peygamber'in soy kütüğüne dört İncil'den sadece iki İncil yer vermektedir. Bu iki İncil sadece Matta ve Luka'dır. Ancak burada şöyle bir soru yer almaktadır; "İsa Mesih'in biyolojik bir babasının olmadığından dolayı Hz. İsa'ya bir soy kütüğü vermek yerine bu soy kütüğünün Hz. Meryem'e verilmesi gerekmez miydi?

Söz konusu soy kütüğünü Luka ve Matta'yı birbiriyle karşılaştırarak şöyle izah edeceğiz:

Luka İncil'i İbrahim Peygamber'den önceki soy kütüğünden de bahsederken Mata sadece İbrahim Peygamber'den sonraki soy kütüğünden de bahseder. Bu soy kütüklerini birer tablo halinde izah edebiliriz:

1- Hz. İsa'nın İbrahim'den Önceki Soy Kütüğü:

a) Matta'ya Göre:	b) Luka'ya Göre:
Matta İbrahim'den önce	1.Adem
Herhangi bir isimden	2.Şit
Bahsetmez.	3.Enoş
-	4.Kainam
-	5. Mahalalel
-	6.Yared
-	7.Hanok
-	8.Metuşaleh
-	9.Lamek
-	10.Nuh

-	11. sam
-	12. Arfokşad
-	13. Kainam
-	14. Şela
-	15. Eber
-	16. Peleg
-	17. Reu
-	18. Seruc
-	19. Nahar
-	20. Terah
1. İbrahim	21.İbrahim
2. İshak	22. İshak
3.Yakup	23.Yakup
4. Yahuda	24. Yahuda
5. Perets	25. Perets
6. Hetsron	26. Hetsron
7. Aram	27. Arni
-	28. Admin
8. Aminabad	29. Aminabad
9. Nehşan	30. Nahşan
10.Salman	31. Sala
11. Booz	32. Boos
12. Jobed	33.Jobed
13.Jesse	34. Jesse
14. Davud	35. Davud
15. Süleyman	36. Natam
16. Rehoboam	37. Mattata
17. Abiya	38. Menna
18. Asa	39. Melea
19.Yekoşafad	40.Elyakum
20. Yoram	41. Yonam
21. Uzziya	42.Yusuf
22.Yotm	43. Yahuda
23. Akaz.	44. Simean

24. Hizkiya	45.Levi
25. Manasse	46. Mattat
26.Amon	47. Yorim
27. Yoşiya	48. Eliezer
28. Yekonya	49. Yeşu
-	50.Er
-	51. Elmadan
-	52. Kosan
29. Şealtiel	53.Addi
30.Zerubbabel	54.Melki
31. Abrud	55.Neri
32. Eliyakim	56. Şealtiel
33.Azar	57. Zerubbabel
34. Sadak	58. Risa
35.Ahim	59.Yoanan
36.Eliud	60. Yoda
37.Eleazar	61. Yoseh
38.Mettan	62. Semein
39. Yakup	63. Mattatya
40. Yusuf	64. Maat
41. İsa	65. Naggay
	66.Esli
	67. Nahum
	68.Amos
	69.Mattatya
	70. Yusuf
	71. Yannay
	72.Melki
	73. Levi
	74. Mattat
	75. Heli
	76. Yusuf
	77. İsa

Verilen bu soy kütüğünde karşımıza şu problemler çıkmaktadır; Luka'nın verdiği Hz. Adem'den Hz. İbrahim'e kadar olan yirmi isimden on dokuzu Tekvin'de

yer almaktadır. Ancak Hz. İbrahim ile Hz. Adem arasında bulunan on dokuz isim yaklaşık olarak on dokuz asra işaret etmektedir. İnsanoğlunun dünyaya ayak basması hakkında yer alan bugünkü bilimsel verilere aykırı olmamakta mıdır? Çünkü bu verilere göre Hz. İsa ile Hz. Adem arasında var olan süre ancak ve ancak kırk asra dahi tekabül etmez. Bu ise bugünkü verilere elbette zıttır.

Hz. İbrahim ile Davud Peygamber'e kadar ki dönem için şunları diyebiliriz:

Matta ve Luka'nın verdiği soy kütüğü bir veya iki özel isim dışında nereyse birbirini tutmaktadır.

Davud'dan sonraki dönem için şunları diyebiliriz: Luka'ya göre soy kütüğü Davud ile İsa arasında toplam kırk iki isim yer almaktadır. Matta'ya göre ise yirmi yedi isim zikredilir.

Kısaca Luka ve Matta dışındakiler soy kütüğünden bahsetmezler. Matta ve Luka ise bu soy kütüğünde de ayrılığa düştüğünü görüyoruz.

Bundan sonra Hz. İsa Peygamber'in hayatını şu başlıklar altında İnciller'de araştıracağız:

1. İsa'nın Doğumu
2. İsa'nın Sınanması ve Göreve Hazırlığı (Vaftiz olması)
3. İsa'nın Konuşmaları ve Gösterdiği Mucizeler
4. İsa'nın Ölümünden Önceki son Safhası
5. İsa'nın Dirilişi ve Diğer Olayları

Bu Safhaları birer birer açıklayalım:

5.3.18.1.1. İsa'nın Doğumu:

İsa'nın doğumu hakkında ki en geniş bilgi veren İncil Kitabı Luka'dır. Luka'ya göre İsa'nın doğumu önceden bildirilmektedir. Luka'ya göre tanrı melek Cebrail'i Celile'de bulunan Nasıra kentinde yaşayan Yusuf'a nişanlı Meryem'e gönderir. Melek ona gelir "en yüce olanın oğlunu" müjdeler. Meryem şaşırır ve bu nasıl olur ben bir erkeğe varmadım ki? der. Melek der: "İşte akraban Elizabet bile kısırken doğumu olacak. Tanrının yapamayacağı hiçbir şey yoktur". Luka'ya göre Hz. İsa'nın doğumu roma'da yapılan nüfus sayımına denk gelir. Yusuf nişanlısı Meryem'i de alıp Davut'un kenti olan Beytelhelem'e gitti. Orada Hz. İsa dünyaya geldi (Luka 1/26-38).

Hz. İsa'nın doğumundan ayrıca Matta da zikrediyor. Matta Luka kadar teferruatlı bahsetmektedir. Matta'ya göre Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe kaldığı anlaşıldı. Yusuf ise Meryem'den gizlice ayrılmayı düşündüğünde rüyasında Rabb'in bir meleğinin gördü. Bu niyetinden onu caydırdı. Doğacak çocuğun adını da İsa koymasını istedi. "Çünkü halkını günahlardan kurtaracak O'dur" dedi. Yusuf da meleğin dediklerini yerine getirdi (Matta 1/18-24).

Luka'ya göre Hz. İsa'nın çocukluğu Kudüs ve memleketinde geçtiğini görüyoruz. Daha sekiz günlük iken çocuk sünnet ettirildi ve ilk doğan erkek çocuk mabede adanmak için Kudüs'e getirilirdi. İsa da Kudüs'e getirilirdi. Orada Şimon erkek peygamber ve Anra adında bir kadın peygamber çocuğun Mesih olduğunu ilan ederek herkese bahsettiler. Yusuf Meryem'i ve çocuğu alarak daha sonra Nasıra'ya döndü (Luka 2/21-39).

İsa Peygamber 12 yaşına gelince Fısıh Bayramı için tekrar Kudüs'e gelirler. Geri dönerlerken İsa'nın yanlarında olmadığını anlarlar. Tekrar isayı aramak için mabede gelirler. Ve İsa'yı din adamlarıyla sohbet ederken görürler. Herkes İsa'ya hayrandır. Luka'ya göre Yahya Rabb'in yolunu hazırladıktan sonra İsa'nın vaftiz olma olayı meydana gelir. Yahya İsa'yı vaftiz ederken gök açılır ve Kutsal Ruh bedensel bir görünüm alarak güvercin biçiminde onun üzerine iner. Gökten gelen bir seste "Sen benim sevgili oğlumsun, senden hoşnudum"dedi (Matta 3/13-17).

Matta'ya göre Kral Hirodes Yahudiler'in kralını doğduğunu yıldız bilimcilerinden duyunca bütün yeni doğan iki yaşına kadar ki erkek çocuklarının öldürülmesine karar verir. Rabb'in bir meleği Naccar Yusuf'a rüyasında görünür. Ve Mısır'a gitmesini söyler. Hirodes ölünceye kadar orada kalmasını söyler. Hirodes öldükten sonra Rabb'in bir meleği ona tekrar gözükerek "Mısır'dan İsrail diyarına dönmesini ister. Çünkü Hirodes ölmüştür" der. Yusuf da Nasıra'ya geri döner. Matta daha sonra İsa'nın Yahya tarafından vaftiz edilmesinden söz etmektedir. İsa vaftiz olur olmaz sudan çıkar o an da gökler açılır ve tanrı ruhu güvercin gibi onun üzerine konar.

5.3.18.1.2. İsa'nın Sınanması Ve Göreve Hazırlanması

İnciller'de İsa'nın şeytan tarafından sınanmasına şahit olmaktayız. Bu mevzuular Luka ve Matta İncillerinde bahsedilmektedir. Bu iki İncil'in yazdığına göre olay şöyle olmuştur : "Kutsal Ruh'la dolu İsa Ruh tarafından çöle gönderildi. Ve İblis tarafından sınandı. Kırk gün kırk gece aç bırakıldı. Ve İblis ona şöyle dedi: "Şu taşlara söyle de ekmek olsun. O da İblis'e dedi: "İnsan yalnız ekmekle değil tanrının ağzından çıkan her sözle yaşar diye yazılmıştır" der. Luka'ya göre bundan sonra İblis İsa'yı yükseklere çıkarır ve ona bütün ülkeleri gösterir. Matta'ya göre ise Şeytan onu kutsal kente götürüp tapınağın tepesine çıkarır. Bundan sonra şeytan onu alıp yüksek dağın zirvesine çıkarıp bütün dünya ülkelerini göstermiştir (Matta 4/1-8). Luka'ya göre yükseklerden sonra Onu Kudüs'e götürüp onu tapınağın tepesine çıkarmıştır (Luka 4/12).

5.3.18.1.3. İsa'nın Konuşmaları Ve Gösterdiği Mucizeler

İsa Peygamber göreve hazırlandıktan sonra artık mucizeyi her yere yaymak zorundadır. İnciller'deki genel kanaat Yahya'nın tutuklanmasından sonra İsa bu vazifeye başlar. Burada dikkatimizi bir husus çekiyor. O da İsa Peygamber vazifeye başlarken ilk öğrencilerini seçmeye başlamıştır. Luka ve Yuhanna harihindeki diğer İnciller'e göre İsa'nın ilk öğrencileri Celile Gölü'nün kıyısında balık tutmaya çalışan iki kardeş Simon ile Andreya'dır (Matta 4/18-22; Markos 1/16-20).

Luka'ya göre ise Celile Gölü değil Ginesar Gölü'dür. Ayrıca Luka bu gölde sadece Simon Petrus'tan söz edip kardeşi Andreya'dan söz etmemektedir (Luka 5/1-11). Yuhanna'ya göre bunlara ilaveten iki öğrenci daha seçilmiştir. Bunlar Filupus ve Natanyel' dir. Bu öğrencilerin seçildiği yer olarak karşımızda bir göl kenarı da görülmektedir (Yuhanna 1/ 35-51).

Ayrıca Yuhanna'ya göre İsa ilk mucizesini Celile'nin Kana Köyü'nde bir düğün de yapmıştır. İsa'nın annesi ve öğrencileri de düğündeyken annesi "İsa'ya şarapları kalmamıştır" dedi. İsa seksen ile yüzyirmi litrelik olan taş küplere su konulmasını ister. Konulan sular şaraba dönüşür. Böylece İsa ilk mucizesini göstermiştir. Ancak böyle bir mucizeden diğer İnciller'in hiçbiri bahsetmemiştir (Yuhanna 2/1-11).

İsa Peygamber tüm İnciller'de Kudüs ve Celile gibi yerlerde insanları vaaz ve emirlerde bulunduğunu görüyoruz. Ancak bu konuda detaya indiğimizde elbette her İncil birbirinde farklı ifadelerle isayı anlatıyor. Buralarda İsa'nın gösterdiği birçok

mucizelerden de söz edilmektedir. Körler iyileşmektedir (Matta 20/ 29-34; Markos 10/ 46-52; Luka 18/ 35-43). Kötürümler yürüyordur (Matta 9/ 1-8; Markos 2/ 1-12; Luka 5/ 17-26). Cüzamlılar ise temizlenip iyileşiyorlar sağırlar işitiyor ölüler diriltiliyor ve yoksullar sevindiriliyordu (Matta 8/ 1-4; Markos 1/ 40-45; Luka 5/ 12-16; Matta 9/ 18-26; Luka 8/ 40-56; Markos 5/ 21-42). Daha birçok mucizeler teferruatlıca her İncil yazarına kendi sözlerine göre ifade ediliyor. Ancak bu konulara girmek konumuz kapsamını aşmaktadır.

Kanaatimizce bu İnciller'i okuyan bir insan düşünün. Bu insan İsa ve dini hakkında hiçbir bilgisi ve önyargısı olmayan bir insan olsun. Bu insan bu dört İncil'i okuyunca İsa hakkında bahsedilenlerin tarihi bir köşesinde yer alan destansı hikayelerden başka bir şey olmadığını anlayacaktır. Çünkü her İncil yazarı İsa!yı ve onun yaptığı mucizeleri temelde aynı olsa dahi bir çok farklılık ve bazen de zıtlıklarla bahsetmekdir. Bazen ise birinin bahsettiğini öteki İncil bahsetmemektedir. Bu görüşümüzü kuvvetlendirmek için vereceğimiz şu bab ve rakamlarına bakmamız yeterli olur görüşündeyiz:

İsa bir cüzamlıyı iyileştiriyor (Markos 1-40,45 Luka 5:12-16/Matta 8:1-4).

İsa hastaları iyileştiriyor (Luka 6:17-19/ Matta 4:23-25).

İsa fırtınayı dindiriyor (Markos 4:35-41/Luka 8:22-25/Matta 8:23-27).

Cinli iki adamın iyileştirilmesi(Matta 8:28-34/Markos 5:1-20/Luka 8:26-39).

Dirilen kız, iyileşen kadın (Matta 9:18-26/Markos 5:21-43/Luka 8:40-56).

İsa beşbin kişiyi doyuruyor(Matta 14:13-21/Markos 6:30-44/Luka 9:10-17/yuhanna 6:1-15).

5.3.18.1.4. İsa'nın Ölümünden Önceki Son Safhaları

Bütün İnciller İsa'nın ölümünden önce ne gibi işlerle meşgul olduğuna dair özel bölümler ayırmıştır. Bu bölümde dikkatimizi çeken şu olayı açıklayacağız: Hristiyanların İsa'nın diriliş hatırası olarak yaptıkaları büyük bayramın adına Paskalya denildiğini biliyoruz. Paskalya Bayramı'nın İsa'nın havariler ile birlikte yediği en son yemeğe nisbetle zaman içindeki yerini ilk üç İncil yani Matta, Markos ve Luka ile son İncil Yuhanna farklı şekillerde tayin ediyorlar.

Yuhanna'ya göre bu yemek paskalyadan önce yenmiştir. İlk üç İncil ise Paskalya'nın cereyan ettiği sırada yendiğini söylemektedir. Oysa böyle bir çelişkinin olması dahi bizim İncilller'e bakışımızı etkilemektedir. Çünkü Yahudi ayinlerinde Paskalya'nın ne kadar önemli olduğunu ve İsa'nın havariler ile yaptığı bu veda yemeğini ne derecede değerli olduğunu da biliyoruz. İsa'nın son yemeği Yuhanna İncili'nde çok büyük yer kaplamaktadır. Markos ve Matta İncilleri'nden yaklaşık iki kat fazladır. Luka'dan da bir buçuk kat fazladır. Bu son görüşme esnasında İsa yakında terk edeceği şakirtlerine en son talimatı vererek onlara manevi tavsiyelerde ve vasiyetlerde bulunur. Oysa öteki İnciller'de İsa'nın bu konuşması yer almaz. Buna karşılık Matta, Luka ve Markos İsa'nın Getsamani'de yaptığı duayı nakleder ki bundan da Yuhanna bahsetmez (Matta 26/36-46; Luka 22/39-46; Markos 14/32-42).

Hristiyanlar için kutsal Kudas müessesesi vardır. Kudas İsevilik'te şu manaya gelir: Hz. İsa Peygamber'in havariler ile birlikte yediği son yemeği anmak için Hıristiyanlar'ın kilisede bir kap içinde ekmek ve şarabı kutsayarak yaptıkları ayindir. Bu mevzudan Yuhanna bahsetmemiştir. Diğer üç İncil yazarı değişik lafızlarla bile olsa

bu ayinden söz etmektedir.

5.3.18.1.5. İsa'nın Dirilişi ve Diğer Olayları:

İsa'nın dirilişi ve sonradan kendisini göstermesi olayını her İncil farklı şekillerde ele aldığını görüyoruz. Her İncil kendi uslubuna göre İsa'nın dirilişi hakkında bir takım bilgiler sunar. İlk İncil olan Matta bu olayı kendi hayal mahsulü örnekler ile anlatarak ötekilerden ayrılıyor:

" ...ve işte mabedin perdesi yukarıdan aşağıya kadar iki parça oldu , yer sarsılıp kayalar yarıldı kabirler açılıp ölmüş olan bir çok kutsal kişinin cesetleri dirildi. Bunlar mezarlarından çıkıp İsa'nın dirilişinden sonra kutsal kente girdiler ve bir çok kişiye göründüler." Bu İbareler sadece Matta'da yer alır.

İsa'nın kabrine gelen kadınların isim listesi de ilk üç İncil'de birbirini tutmaz. Matta'da Mecdelli Meryem ile öbür Meryem diye bahsedilirken Markos'a göre Mecdelli Meryem iken Luka'ya göre isim belirtmeksizin sadece kadınlar diye bahsedilir. Yuhanna'da ise sadece bir kadın ismi yer almaktadır o da Mecdelli Meryem'dir (bkz. Matta 28/ 1-8; Luka 24/ 1-12; Yuhanna 20/ 1-10; Markos 16/ 1-3).

İsa'nın görüldüğüne dair söylenen sözler de İnciller'in birbirini tutmadığını görüyoruz. Luka, İsa'nın sadece üç kere kendisini gösterdiği kanaatindedir. Yuhanna İsa'nın sekiz gün arayla iki defa Kudüs'te üçüncü kez Galile'deki göl kıyısında göründüğünü söyler. Matta ise sadece bir kez görünmüştür ve o da Galilede'dir der. Markos'a göre ise ilk önce Mecdelli Meryem'e daha sonra kırda gezinen iki şakirdine gözükmüştür. Ancak diğer şakirtleri buna inanmamışlardır. Sofrada on birlere son kez görünür ve onların inanmadıkları için İsa kızar. Daha sonra onlara bütün dünyaya yayılmalarını emreder ve Rab İsa göğe alınır, tanrının sağına oturur (Matta 28/ 9-10; Luka 24/ 13-35; Markos 16/ 9-20).

Paul Karitoslular'a yazdığı birinci mektubunda (15;5-7) İsa'nın beş yüzden fazla kişiye bir defada göründüğünü zikreder. İnciller'de söylenenlerin hepsi de Paulu'un bu dedikleriyle çelişmektedir.

İsa'nın göğe çekilişi hakkında da İnciller çelişkidedir. Ne Yuhanna ne de Matta bundan haber verir. Sadece Markos ile Luka bu olaydan haber vermektedir (bkz. Mar. 16/19; Luk. 24/51).

Markos "İsa göğe çekildi ve Tanrının sağında oturdu" diyerek konuyu biraz daha efsaneleştirmiştir. Luka ise (24-51) "İsa onlardan ayrıldı ve göğe çekildi" der. Bu ibare Luka'da diriliş ve kendisini on birlere gösterişine dair anlatılan öykünün sonunda anlatılmaktadır.

Bu Konularla ilgili olarak en son şu mevzuya değineceğiz:

Yuhanna İncilindeki Paraklit Sözü:

Havariler ile yediği en son yemeğin sonunda ve yakalanıp götürülmesinden önce İsa'nın Havariler ile yaptığı en son görüşmeleri hikaye eden tek İncil Yuhanna'dır. Bu hikaye Yuhanna'nın 14 ila 17. baplarında yer almaktadır. Bu olaylardan diğer İnciller söz etmezler. İsa'nın manevi vasiyetini kapsayan o denli dokunaklı bir veda konuşması ve görüşmeleri nasıl bir İncil'de yer almaktadır. Diğerleri niçin bahsetmemektedir bu kadar önemli konuyu hayretedilir bir durumdur. İsa burada insanların takip etmesi gerekecek olan ve tarifi İsa tarafından yapılan bir önderden bahseder. Bu önderin ismi Yunanca'da Paraklitos Fransızca'da Paraclet olduğunu Yuhanna açıkca bildirmektedir.

Yuhanna'da Paraclet şöyle geçiyor:

"Eğer beni seviyorsanız emirlerimi tutarsınız ben de Babaya yalvarırım o size başka bir Paraclet gönderecektir (Yuh.14/15-16).

Praclet (Türkçe okunuşu; Praklit)'in manası nedir? Yuhanna'ya göre Praklit'in anlamı şöyledir: "Benim adıma babanın göndereceği Paraklit Ruhul Kudüs O, size her şeyi bildirecek ve benim size söylediğim şeyi hatırınıza getirecektir."

"Benim için o şehadet edecektir."

"Benim gitmem sizin için hayırlıdır çünkü gitmezsem Paraklit size gelmez. Fakat gidersem onu size gönderirim ve o geldiği zaman günah için, salah için ve adalet için dünyayı ilzam edecektir (Yuh. 16/7-8)

" O hakikat ruhu gelince size her hakikata yol gösterecek zira kendiliğinden söylemeyecektir fakat ne işitirse söyleyecek ve gelecek şeyleri size bildirecektir. O beni taziz edecektir (Yuh.16/13-14).

Yuhanna İncili'nde bu ismi Ruh-ul Kudüs için mektubunda ise Mesih için kullanmıştır. Praklit birinci yüzyılda Hellenist Yahudilerce Şefeatçı ve savunucu anlamında kullanılırdı. Ruhul Kudüs görülüyor ki İsa'nın dünyadan ayrılmasından sonraki en son önderi kabul ediliyor. Bu, acaba Yuhanna metinleriyle ne kadar uyuşmaktadır? Çünkü Yuhanna bu parakliti şöyle tavsif ediyor: "Ruh kendiliğinden söylemeyecektir fakat her ne işitirse söyleyecek ve gelecek şeyleri size bildirecektir." Burada görüyoruz ki Ruh-ul Kudüs'e konuşmak ve işittiğini söylemek gücünün isnat edilebileceği akıl almaz bir nitelik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü sesler çıkarmak ve konuşmak bir ilhamdan ziyade maddi bir özellik olarak karşımıza çıkar. "Ruhul Kudüs her şeyi size bildirecektir" cümlesinde de insanlara sözlü ifade edilen haber verme işi olup ilham verme işi değildir (Bucaille, 1984: 173-174).

Zaten orijinal Yuhanna metinlerinde geçen akouq (işitmek) ve laleq (konuşmak) fiilleri somut işleri belirtmektedir. Bu işler de ancak bir işitme organına ve bir konuşma organına sahip olan bir varlıktan beklenebilir (Bucaille, 1984: 172).

5.3.18.2. Kur'an'a Göre

Kur'an-ı Kerime göre İsa Peygamber Ulu-l Azim Peygamberler diye bahsedilen resullerin en büyüklerindendir. 15 surede 93 ayette ismi veya bir sıfatı ile birlikte zikredilmektedir. Ağırlıklı olarak Ali İmran, Meryem ve Maide sürelerinde doğumunun müjdelenmesi, dünyaya gelişi, tebliği, mucizeleri, dünyevi hayatının sonu ve Allah katına yükselişi ile ilgili bazı haberler verilmektedir. Bu haberler de İncillerdeki gibi teferruatlı bilgiler değildir.

İsa Peygamber'e pek çok lakap isim ve ünvanlar verilmiştir. Sadece İsa ismi Kur'an-ı Kerim'de yirmi beş defa geçmektedir. On altı defa da İsa kelimesi ile birlikte olmak üzere yirmi üç defa İbn-i Meryem (el-Maide 17/ 72-75, et-Tevbe 31) ya da Mesih İsa ibn-i Meryem (Al-i İmran 45, en-Nisa 157-171) şeklinde onbir yerde geçmektedir. Kur'an'da İsa'ya verilen diğer isim ve unvanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Müeyyed (bakara 87), Ruhullah (en-Nisa 171), Kelime (Ali İmran 39), Vecih (Ali İmran 45), Salih (Ali İmran 46), Resul (Ali İmran 49), Mübeşşir (esSaf 61/6), Mürebbi (Ali İmran 49), Musaddık (Ali İmran 55), Ayet (el-Müminun 23/50; Meryem 19/21), Merfu (en-Nisa 4/ 158), Temizlenmiş (Ali İmran 3/ 55), Göz aydınlığı (Meryem 197 21), Abd (Meryem 19/ 30), Nebi (Meryem 19/ 30), Mübarek (Meryem

19/ 31), İlim veya Alem (ez-Zuhruf 43/ 61), Rahmet (Meryem 21).

İsa Peygamber'in ailesi ve soyu hakkında Kur'an-ı Kerim'de İnciller'de olduğu gibi teferruatlı ve ayrı ayrı bilgiler bulunmaz. Ancak Ali imran 3/ 33. Ayeti'nden anladığımıza göre İsa Peygamber'in ailesi de alemlere üstün kılınan dört seçkin aileden biridir. İsa Peygamber ve annesi Meryem'in mensup bulunduğu bu ailenin adı Kur'an'da İmran ailesidir. İmran adı bu şekli ile İnciller'de yer almamaktadır. Bu ayette bahsedilen dört ailenin soy bakınından birbirlerinin devamı olduğunu da biz diğer İslami kaynaklarda yer alan bilgilerden anlıyoruz.

Hz. İsa'nın doğumu hakkında ilgili malumata da Kur'an'ın Meryem Süresi'nin 19/ 16-22. ayetlerinde karşılaşıyoruz. Bu ayetleri kısaca özetleyecek olursak şu bilgileri verebiliriz:

"Meryem ailesinden ayrılarak kendisine belirtilen yerde yaşarken Allah'ın ruhunu (Cebrail) tamamen bir insan şeklinde karşısında görür. Meryem korkar ve Allah'a sığınır ve ondan kendisine dokunmamasını ister. Çünkü kendisine daha önce herhangi bir erkek dokunmamıştır. Melek de Allah tarafından kendisine tertemiz bir erkek çocuk bağışlamak üzere gönderilmiş bir elçi olduğunu söyler. Meryem'in eline dahi bir erkek eli değmemiş iken nasıl olur da çocuğu olacağını Meryem sorar. Melek de Allah için bunun çok kolay olduğunu bildirir (Meryem 19/16-21). Sonunda Meryem erkek eli değmeden hamile kalır (Meryem 19/22). Çünkü Melek Meryem'e müjdeyi verdikten sonra Allah ruhundan üflemiş ve bu şekilde Meryem İsa Peygamber'e hamile kalmıştır" (Ali İmran 3/ 45-46; Meryem 19/ 17-22; el-Enbiya 21/ 91; et-Tahrim 66;12).

Tefsirlerimizde Cebrail'in Meryem'e nasıl ve nereden üfleyip hamile kaldığına dair pek çok rivayetlerden bahsedilmiştir. Kimine göre Cebrail onun gömleğinin yaka yırmacından üflemiş kimine göre Cebrail fercine doğru üflemiştir (bkz. Es-Salebi, trs: 381; er-Razi, trs: XXII. 218-219). Ne şekilde Meryem'e üflenirse üflenilsin Kur'an'a göre İsa Peygamber'in yaratılışı da Adem Peygamber'in yaradılışı gibidir (Ali İmran 3/59).

İsa'nın ana rahmine düşmesinden sonra Meryem süresinde şu ifadeler yer alır: " Meryem ona gebe kaldı ve karnındaki bebeğiyle birlikte uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu bir hurma ağacının dibine sürüklendiği zaman, 'keşke bu iş başıma gelmeden önce ölseydim de unutulup giden biri olsaydım' diye yakındı. Bunun üzerine hurma ağacının alt yanından bir ses ona seslendi: "Üzülme Rabb'in senin alt yanında bir dere akıttı. Şimdi hurma ağacının dalını kendine doğru silkele taze hurma dökülsün. Sonra da ye iç; gözün aydın olsun. Eğer insanlardan birini görürsen ona de ki, 'ben o sınırsız rahmet sahibi için konuşmamaya ahdettim. Bu yüzden hiçbir insan ile konuşmam bu gün" (Meryem 19/15-26) .

Meryem bir süre sonra çocuğu ile birlikte kavmine geri döndü (Meryem19/27-28). Kavim onu çocukla birlikte görünce "Ey Meryem! Gerçekten sen acaib bir şey yapmışsın? Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir adam değildi. Anan da iffetsiz değilidi" dediler (Meryem 19/ 29-30).

Bunun üzerine Meryem çocuğa işaret ederek ona sorulmasını ister. Kavim buna şaşırır ve çocuk nasıl konuşabileceğini sorarlar. Ancak Allah'ın izni ile İsa Peygamber kundakta iken konuşup der: " O, bana Kitap verdi. Beni peygamber yaptı. Beni her nerede bulunursam, mübarek kıldı. Bana, ben hayatta oldukça namazı, zekatı emretti. Beni anneme hürmetkar kıldı. Beni zorba bir bedbaht yapmadı. Dünyaya getirildiğim gün de öleceğim gün de diri olarak kaldırılacağım gün de selam benim üzerimedir" dedi

(Meryem 19/ 31-33).

Bundan sonra Meryem ve İsa Peygamber'in düz ve akarsuya malik bir tepede barındırıldığını Kur'an'dan anlıyoruz (el-Müminun 23/50). İslami Rivayetler'de İsa Peygamber'in annesi ile birlikte amca oğulu Naccar Yusuf vasıtası ile birlikte Mısır'a gittiği yer alır (et-Taberi, trs: II. 20, rs-Saalebi, trs: 383; İbn-ül Esir,trs.: I. 312). Bu ifadeler İnciller'de de yer alır.

İsa Peygamber'in çocuklukta konuşması İnciller'in hiç birisinde yer almamış bir kıssadır. Ancak İsa'nın peygamber oluşuna kadar neler yaptığı Kur'an'da belli değildir. Kur'an'da onun nasıl bir peygamber olduğuna dair çeşitli ayetler yer almaktadır. Bu ayetlere göre İsa'nın özellikleri şunlardır:

İsa'ya kitap verilmiş ve mubarek kılınmıştır (el-Maide 5/ 75; Meryem 19/30-31). Bir olan Allah'a ibadete çağırmıştır (el-Maide 5/117). O İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamberdir (Ali İmran 3/ 49). Tevrat'ı tasdik etmiş, bazı hususları da nesh etmiştir (Ali İmran 3/50; el-Maide 5/46). Kavmine namazı ve zekatı emretmiştir (Meryem 19/31).

Kur'an'da İsa Peygamber'in gösterdiği bir çok mucizeler vardır. Bu mucizelerden bazıları İnciller'de de yer alır. İnciller'in bahsetmediği mucizelerden bazıları da şunlardır:

İsa çamurdan yapılmış olan kuş şekline üflediğinde Allah'ın izni ile canlanır olmasıdır (Ali İmran 3/49; el-Maide 5/110). Bu mucizeyi İnciller'de göremedik. Ayrıca İsa Peygamber'in semadan sofra indirmesi de İnciller'de yer almaz. Bazı yazarlar İsa'nın İnciller'deki beş bin kişiyi doyurmasını Kur'an'daki bu mucize ile irtibatlandırmış olsa da bu iki anlatım arasında hem içerik hem de uslup açısından çok farklılıklar vardır. İsa Peygamber kendisinden sonra gelecek olan peygamberi de müjdelemiştir. Bazı İslam düşünürlerine göre "Paraklit" kelimesi ile İnciller'de bu anlatılmıştır (Bkz. Bucaille, 1984: 175).

Kur'an'a göre bir çok üstün özelliklerine rağmen bir insan ve bir kul olan İsa Peygamber asla kendini ilah olarak göstermemiştir. Rivayetlerde üç yıl görev yapan İsa Peygamber otuz üç yaşında iken kendisini öldürmeye gelen düşmanların elinden Allah tarafından kurtarılmıştır.

Kur'an'da İsa Peygamber'in akıbeti İnciller'den farklıdır. Buna göre Kur'an'da İsa asılmamıştır. Kur'an'a göre İsa'ya benzetilen kişi çarmıha gerilmiştir (en-Nisa 4/ 157-158). İsa Allah tarafından semaya kaldırılmıştır. İnciller ile Kur'an'ın en önemli farkı burada meydana çıkar. Ancak İsa'nın semaya ref'i olayı müslümanlar arasında ihtilaf vardır. Çünkü İsa semaya kaldırıldıktan sonra bazı alimlere göre kıyamete doğru tekrar dünyaya gelecektir. Buna dair bir çok deliller öne sürmüşlerdir. Bazı alimlere göre de İsa kıyamete yakın bir zamanda gelmeyecektir yani Nüzul-ü İsa gerçekleşmeyecektir.. Buna dair deliller de mevcuttur. Kadıyanilik ise İsa'nın çarmıhtan kurtulmuş ve Hz. İsa Keşmir'e gitmiştir. Orada yüz yirmi yıl yaşamış ve kabri de Srinagar'dadır (eş-Şeybe, trs: 234).

5.3.18.3. Karşılaştırma

1. İsa Peygamber hem Ahd-i Cedid hem de Kur'an'da yer alan bir objedir. Ancak Kur'an'a göre Allah'ın kulu, elçisi, ve ruhu olan İsa Peygamber İnciller'de Baba Allah'ın yer yüzündeki görüntüsüdür. Kur'an'ın İnciller'den en önemli farkı İsa Peygamber'in bir Rab olmadığıdır. Teslis inancı Kur'an'da yer almaz.

2. İsa Peygamber ‘in hakkında Kur’an’ın İnciller’den bir farkı da İsa Peygamber’in bebekken konuşmasıdır. Bu olay hiçbir İncil’de yer almayan bir konudur.

3. Kur’an ve İnciller’e göre Hz. Meryem bakiredir. Ancak İnciller’e göre Meryem Yusuf adlı bir kişi ile nişanlıdır. Meryem’in İsa Peygamber’e nasıl gebe kaldığına dair bilgileri Kur’an’dan öğreniyoruz. İnciller’de İsa Peygamber’e Meryem’in hamile kalacağı müjdelenmiştir. Ona nasıl hamile kaldığına dair bilgiler İnciller’de yer almaz.

4. İsa Peygamber beşikte konuştuktan tebliğ vazifesini alıncaya kadar Kur’an’a göre verimli ve iskana elverişli bir tepeye yerleşirler. İnciller’de böyle bir anlatımla karşılaşmadık.

5. İsa’nın nasıl bir çocukluk hayatı olduğunu Kur’an’dan bulamayız. Ancak İnciller’de onun çocukluğu hakkında bir takım bilgiler mevcuttur.

6. İsa Peygamber’in kaç yaşında peygamber olduğu Kur’an dışı İslami literatürlerde rivayet olarak yer alır. İsa’nın tebliğe başlaması İnciller’ göre Yahya’nın vaftizinden sonradır.

7. İsa Peygamber’in gösterdiği mucizeler Kur’an ve İnciller’de de ele alınmıştır. Beşikte konuşması, çamurdan yaptığı kuş şekline üfletip canlanması, semadan sofra indirmesi gibi mucizeler İnciller’de yer almaz.

8. İsa Peygamber Kur’an’a göre asılmamıştır. İnciller’de ise İsa çarmıhta asılmıştır. Çünkü İsa kendini insanlık için kendini feda etmiştir.

9. İsa Peygamber’in öldürülmediği kesin olmakla beraber O’nun tekrar dünyaya geleceği mevzusu İslam Ümmeti arasında ihtilaflı bir konudur. Hristiyanlar açısından İsa çarmıha gerilmiş ve de kıyamete yakın bir zamanda dünyaya geri gelecektir.

10. İsa Peygamber Kur’an’a göre kendinden sonra gelecek olan bir peygamberi müjdeler. Onun ismi İncil’de “Ahmet” olarak geçtiğini Kur’an bize bildirilir. Oysa mevcut İnciller’de (sadece Yuhanna’da) İsa kendinden sonra gelecek olan Paraklit’ten başka bir şeyi müjdelememiştir.

5.3.19. Zekeriya Peygamber

5.3.19.1. İncil’e Göre

Zekeriya Peygamber hakkında en geniş malumatı veren İncil Luka İncil’idir. Bu İncil’e göre Rabbin evinde buhur yakma sırası Zekeriya’ya gelir (Luka 1/1-9). Buhur yakmak için içeri giren Zekeriya’ya bir melek görünüp ona bir çocuk müjdeler (Luka 1/ 11). Onun adını Yahya koymasını ister. Çünkü Zekeriya’nın yakarışları Allah’a varmıştır. Zekeriya Peygamber bunun nasıl olacağını sorar çünkü kendisi yaşlı ve karısı ise kısırdır. (Luka 1/18). Melek ise kendisinin Cebrail olduğunu söyler ve kendisine inanmadığı için Zekeriya’nın bu olaylar oluncaya kadar dilinin tutulacağını söyler. Zekeriya ise dilinin tutulmuş hali ile halkın önüne çıkar (Luka 1/19-23). Zekeriya’nın mabetteki hizmet günleri bittiğinde evine kapanır ve o günlerden sonra karısı Elizebet gebe kalır. Bu olaylardan sonra altı ay süre geçer ve Cebrail Allah tarafından Meryem’e gönderilir. İşte Yahya ile İsa Peygamber’in doğumları arasında altı ay bulunur (Luka 1/ 24-27).

Elizabet’in doğum günleri tamamlanır ve böylece bir oğlan doğurur. Herkes buna sevinir ve ahali Zekeriya’nın evinde toplanır. Çocuk sekiz günlük (Çünkü geleneğe göre erkek çocuk sekiz günlük iken sünnet yaptırılır.) iken ahali adının

Zekeriya konması isterler ancak annesi karşı çıkıp adının Yahya olmasını ister. Bu durumu Zekeriya'ya sorarlar. O da bir levha alıp Yahya yazar. İşte tam bu anda Zekeriya'nın dili çözülür (Luka 1/57-66).

Bu olaylar bütün memlekette yayılır ve bu çocuk ne olacak diye birbirlerine sorarlar. Bu arada Zekeriya'ya Ruhul Kudüs dolar ve peygamberlik yapıp bir şiir terennüm eder (Luka 1/66- 69). Zekeriya Peygamber'in bundan sonraki hayatı hakkında başka malumat bulunmamaktadır. Onun bundan sonra nasıl yaşadığı ve nasıl öldürüldüğü İnciller'de yer almaz.

5.3.19.2. Kur'an'a Göre

Kur'an'da Zekeriya Peygamber'in ismi yedi kere geçmektedir. Zekeriya Peygamber Kur'an'a göre Yahya Peygamber'in babasıdır. Onun soyu hakkında herhangi bir bilgi Kur'an'da yer almaz. Ancak Kur'an dışındaki rivayetlerde onun soyu Davud (a.s.)'a kadar dayanır. Zekeriya Peygamber'in babasının adı Berahya'dır (Mesudi, trs: I. 62; es-Salebi, trs: 371; İbn-i Asakir, trs: V. 381).

Kur'an'da Zekeriya Peygamber"in hayatı Yahya Peygamber'in müjdelenişi ve Meryem ile olan diyaloglarından ibarettir. Bundan önceki veya sonraki hayatı hakkında her hangi bir malumat bulunmamaktadır. Yahya Peygamber'in Zekeriya'ya müjdelenmesi en geniş şekilde Kur'an'da iki ayrı sürede zikredilir. Bu sürelerden biri Meryem diğeri ise Al-i İmran'dır. Bu sürelere bakıldığı zaman Zekeriya Peygamber kendi acziyetini ve yaşlılığını belirterek Allah'tan bir oğul ihsan etmesini ister. Zekeriya Peygamber'e Yahya Peygamber müjdelenir. Zekeriya şaşkınlık içinde nasıl bir çocuğunun olacağını sorar ve Allah'tan bir işaret ister. Allah da ona "sapa sağlam olmana rağmen insanlar ile üç gün konuşamamandır" der. Bundan sonraki olaylar hakkında her hangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Yahya Peygamber'in doğduğu muhakkaktır. Onun ne zaman ve nerede doğduğuna dair malumat Kur'an'da bulunmaz.

Zekeriya Peygamber'in, Yahya Peygamber'in doğduktan sonra nasıl bir hayat yaşadığı Kur'an dışı İslami kaynaklarda çok kısa ele alınır. Söz konusu kaynaklarda onun şehit edilmesi yer alır. Bu rivayetler İnciller'de bahsedilen mevzular ile paralellik arz eder. Çünkü bu kaynaklara göre de bir iftra sonucu Zekeriya Peygamber Meryem'i hamile bıraktığından Yahudilerce öldürülmüştür (et-Taberi, trs: II. 22; İbn-ül Esir, trs: I. 311). Bu iftira Zekeriya Peygamber hakkında bir bahaneden ibarettir. Çünkü Kur'an'a göre Zekeriya Peygamberin yaşının ileri olduğunu görüyoruz. Zekeriya Peygamber ihtiyar olduğunu Kur'an'da resmen açıklıyor (Meryem 2-6; Ali İmram 38-39). Hal böyle iken Zekeriya Peygamber'in Meryem'den doğacak bir çocuğunun olması ihtimal dahilinde değildir.

Zekeriya Peygamber'in İslami Rivayetlerde hem peygamber hem de Din Bilginleri ve Danışmanlar başkanı olduğu bildirilir (es-Saalebi, trs: 374). Ayrıca bir başka meslek olarak marangozluk yaptığı da bildirilir (A.Rezzak, trs: XI. 308; İbn-i Hambel, trs: II. 405; İbn-i Asakir, trs: V. 381). Kur'an dışı Rivayetlerde Zekeriya Peygamber'in oğlu olduğunda yaşının 92 (es-Saalebi, trs: 375) 99 (es-Saalebi, trs: 375) ya da 120 yaşında olduğu ve zevcesinin de 98 yaşında olduğu bildirilir. (İbn-ül Esir,trs. I. s.300; es-Saalebi, trs: 375).

5.3.19.3. Karşılaştırma

1. Zekeriya Peygamber Kur'an'da bir peygamber olarak karşımıza çıkar. Ancak İnciller'de onun ilk vazifesi kahinliktir. Daha sonra Ruhul Kudüs ile dolup peygamberlik edip söz söylediği anlatılır.

2. Zekeriya Peygamber iki kitaba göre de Yahya'nın babasıdır. Zekeriya Allah'tan çocuğunun olmasını istemiştir. İki kitaba göre de Zekeriya ve karısı çocuk yapacak bedene sahip değillerdir.

3. Kur'an'a göre Zekeriya Peygamber'e Cebrail bir çocuk müjdeler. Bunun delili de insanlar ile üç gün konuşamamasıdır. Bu İncil'e göre ise Zekeriya Peygamber'in konuşamaması çocuk doğup sekiz günlük oluncaya kadardır.

4. Ayrıca Kur'an'a göre Zekeriya Peygamber Meryem ile bazı diyalogları olmuş iken İnciller böyle bir anlatımdan bahsetmez. Kur'an'a göre Meryem mabede adandığında (onun odasına sadece Zekeriya Peygamber girerdi) Zekeriya onun odasında sadece bir takım yiyecekler olduğunu görür. Bununların Allah katından olduğunu öğrenir.

5. İki kitapta da Zekeriya Peygamber'in oğlunun doğumundan sonraki hayatı hakkında her hangi bir malumat yer almamaktadır.

5.3.20. Yahya Peygamber

5.3.20.1. İnciller'de

Yahya Peygamber'in İnciller'deki hayatını okurken Zekeriya Peygamber'in hayatı ile karşılaşırız. Zaten Zekeriya Peygamber'in hayatı anlatılırken bazı hususlara değinmiştik. Bu bölümde de benzer konulara tekrar değinilecektir. Çünkü Yahya Peygamber'in hayatı Zekeriya Peygamber'in hayatı ile içiçe girmiş durumdadır. Bu durumu hem Kur'an içi Hem de Kitab-ı Mukaddes için diyebiliriz.

Yahudiye kralı Hirodes zamanında Abiya bölüğünden Zekeriya adında bir kahin vardı. Zekeriya Hz. Harun'nun soyundan olan karısının adı Elizabet'tir. İkisi de doğru insanlardır ancak çocukları olmaz. Her ikisinin de yaşı ilerlemişti (Luka 1/ 5-7).

Bir gün mabette ibadet etme görevi kendisine geldiği sırada Rabbin bir meleği buhur sunağının sağında dikilip Zekeriya'ya göründü. Zekeriya ilk önce korkar ancak melek ona korkmamasını söyler ve ekler "Karın Elizabet bir oğul doğuracak" der. Onun adını Yahya koy şarap ve içki içmeyecek ve anne karnındayken Kutsal Ruh ile doacak diyerek doğacak çocuktan bahseder. Zekeriya meleğe "Bundan nasıl emin olabilirim çünkü ben yaşlıyım ve karım da yaşlı"der. Melek "ben Cebrail'im bana inanmadığın için bu bahsedilenler gerçekleşinceye kadar dilin tutulacak ve konuşmayacaksın" der (Luka 1/ 11-20).

Zekeriya dışarı çıkınca bütün insanlar bekliyordu fakat konuşamıyor sadece işaret ediyordu. Bir süre sonra karısı hamile kaldı ve Zekeriya beş ay boyunca dışarı çıkmadı. Yahya'nın doğumu hakkında şu bilgileri görüyoruz:

Elizabet bir oğul doğurdu ve herkes sevince boğuldu. Sekizinci gün çocuk sünnet edilecek vakit akrabalar çocuğun adını Zekeriya koyacaklardı ancak annesi "hayır Yahya olacak" dedi. Babasına sordular babası da bir levhaya yazarak Yahya dedi. O anda dili çözüldü ve konuşmaya başladı. Bu olaylar bütün Yahudiye bölgesinin dağlık yerlerine bile yayıldı. Bundan sonrası hakkında fazla bilgi yoktur (Luka 1/ 57-66).

Böylece çocuk büyüyüp peygamber oluncaya kadar ıssız yerlerde yaşıyor. İnciller'e göre Yaahya'nın vazifesi "Rabbin yeri İsa'nın yolunu hazırlamaktadır" . Tanrı Yahya'ya çölde sözünü duyurur. Yahya da bütün insanları vaftiz etmeye başlar. Aynı zaman da Yahya insanlığa vaaz ediyordur.

Bir keresinde şöyle der: (İnsanlar bu acaba Mesih midir? Derlerken...) "Ben sizi suyla vaftiz ediyorum ama benden sonra gelecek daha güçlüdür ve o sizi Kutsal Ruh ile vaftiz edecek. Ben onun ayaklarının bağını bile çözmeye layık değilim". Böylece Yahya müjdeyi duyurmaya başlar. Ancak Yahya'nın başı kesilip öldürülmüştür. Onun öldürülmesi hakkında bilgilerden daha çok Matta zikreder (bkz. Matta 14/1-12).

Buna göre şöyle olmuştur: "Hirodes kardeşi Filupus'un karısı Hirodiya yüzünden Yahya'yı tutuklatmıştır. Çünkü Yahya Hirodes'e "kardeşinin karısıyla evlenmen kutsal yasaya aykırıdır" demiştir. Hirodes de halktan korktuğu için onu sadece hapse attırmıştır (Matta 14/3-5).

Daha sonra Hirodes'in doğum gününde Hirodiya'nın kızı çok güzel bir dans yapar ve Hirodes çok beğenir ve ona ne isterse yerine getireceğini söyler. Kız da dışarı çıkıp ne isteyeceğini annesinden sorar. Annesi de vaftizci Yayha'nın kellesini tepsi içinde kendisine getirmesini söyler. Kız gelir ve annesinin dediklerini ister. Hirodes de istemiyerek kabul eder. Yahya'nın başı bir tepsi içinde getirilir. Yahya'nın öğrencileri de cesedi gömerler ve İsa'ya haber verirler. Yahya Peygamber hakkında var olan bilgiler bundan ibarettir (Matta 14/5-12).

5.3.20.2. Kur'an'a Göre

Yahya Peygamber'in ismi Kur'an'da beş kere geçmektedir. Yahya Peygamber hakkında Kur'an'ın anlatmış olduğu konular çok kısa şekildedir. Onun doğumunun müjdelenmesi olayının Zekeriya Peygamber'in hayatında anlatıldı. Burada bu konuya temas etmeyeceğiz. Doğduktan sonra nerede ve nasıl bir hayat geçirdiği Kur'an'da belli değildir. Ancak Yahya Peygamber'e daha çocuk iken Hikmet verildiğini Kur'an bildirir. Yahya Peygamber'in çok muttaki ve ana babsına itaatkar olduğunu da Kur'an bildirir. Yahya Peygamber'in doğacağı güne, öleceği güne, Allah selam ederek kıssayı bitirmektedir (Meryem 19/12-15).

Rivayetlerde Yahya Peygamber'in İsrailoğullar'na gönderilen bir peygamber olduğunu görüyoruz. Yahya Peygamber ile İsa Peygamber'in akraba oldukları da kesindir. Yahya'nın otuz iki yaşına kadar bu vazifeyi yerine getirdiği İslam Kaynaklarında yer alır. Yahya Peygamber'in şehit edildiği Kur'an'da sabit değilse de rivayetlerden bunu anlayabiliriz. Onun şehit edilme sebebi olarak kaynaklar İnciller'de bahsedilen rivayetlerle aynı düşüncededirler. Yahya Peygamber de Tevrat'a aykırı olan bir evliliğe müsaade etmez (İbn-ül Esir, trs: I. 311).

Kur'an'da Yahya Peygamber de İsa Peygamber de Allah katında bir kul ve peygamber olduğu kesindir. Kur'an'da Yahya Peygamber'in vazifesi İnciller'deki gibi "Rabbin yolunu hazırlamak" değildir. Yahya Peygamber de İsa Peygamber gibi İsrail Oğullar'nı ıslah için gönderilmiştir. Yahya'nın vaftiz yapma görevinden de Kur'an bahsetmez. İnciler'de Yahya'nın bu görevi vurgulanmış ve onu bir peygamber gibi görme durumu ihlal edilmiştir.

5.3.20.3. Karşılaştırma

1. Yahya Peygamber Kur'an ile İnciller açısından farklı misyon üstlenmiş bir peygamberdir. Kur'an'a göre Yahya bir peygamber iken İnciller de İsa'yı müjdeleyen bir vaftizcidir.

2. Yahya Peygamber'in doğumu İncil ve Kur'an'da öz olarak aynı kıssa ile ele alınmıştır. Kur'an ve İnciller'de sadece uslup farkı yer alır.

3. Kur'an'a göre Ona çocukluğunda bile hikmet verilmişken İnciller'de onun

çocukluğunda ne gibi bir faaliyet içinde olduğundan bahsedilmez.

4. Yahya Peygamber'in Kur'an dışı İslami Kaynaklarda yer alan haberleri çoğu zaman İsraili kaynaklardan geçmiştir. Biz konumuz kapsamı açısında bu konulara değinmeyeceğiz.

5. Yahya Peygamber'in şehit edilme sebebi İnciller'de gösterilen sebele aynıdır. Bu sebebi Kur'an'da değil diğer eserlerde görürüz.

5.3.21. Zülkifl Peygamber

Zülkifl ismine Tevrat'ta rastlamadık. Kur'an'da ise sadece iki yerde ismi geçer. Bunlar 21. Enbiya süresi 85. Ayet ile 38. Sad suresi 48. Ayetleridir. Zülkifl Peygamber hakkında söylenen birçok rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetlerden bir tanesi Tevrat'ta ismi geçen Hezekiel adlı şahıs ile irtibatlıdır. Bu rivayeti esas alırsak Kur'an ile Tevrat'ın bu şahsı nasıl ele aldıklarından bahsetmemiz gerekecektir.

5.3.21.1. Tevrat'a Göre

Zülkifl Peygamber'in ismini Tevrat'ta Hezekiel olarak görmekteyiz. Hezekiel M.Ö. 597'de vuku bulan Babil Esareti döneminde yaşamış ve sürgün tarihinden 571'e kadar tebliğ görevini sürdürmüştür (Öztürk, 2003: 260).

Kendi ismi ile anılan ve 48 bölümden oluşan kitapta anlatıldığına göre kral Yehoyakin'in sürgün edilişinin beşinci yılında Hezekiel bir peygamber olarak görevlendirilir. Bu arada ilahi ilham ve vahye mazhar olur. Daha sonra Kudus'ün yıkılacağını haber verir. Sürgünün yedinci yılında Tanrının adını kirleten İsrail'in hükmünü bildirir ve bu arada bazı vaatlerde bulunulur. Hezekiel kendi kavmine geleceğe dair daha pek çok bildirimde bulunur ve Yehoyakin'in esaretinin yirmibeşinci yılında İsarail Halkı'nın aydınlık geleceğine ilişkin bir sadık rüya görür. Buna göre mabet yeniden inşe edilmiş ve arınmış halk Tanrının rızasına nail olmuştur (bkz. Harman, trs: 118-120).

Tevrat'ta Hezekiel hakkında şu bilgiler de bulunur; Hezekiel için Allah karısının ölümü sırasında karısı için yas tutmasını yasaklamıştır, 390 gün bir yanı 40 gün diğer yanı üzerinde yatmak zorunda kalmıştır. Kudüs'ün kuşatılması sırasında soydaşlarının açlığa karşı çaresizce çırpınışlarının bir göstergesi olarak dışkı yemeye zorlanmıştır.

5.3.21.2. Kur'an'a Göre

Zülkifl kelimesi Kur'anda sadece iki defa geçtiğini daha önce söylemiştik. Bu iki yerin ayet ve süreleri şunlardır: "21.Enbiya 85; İsmail'i, İdris'i, ve Zülkifl'i de an. Zira onların tümü sabreden kimselerdi "ayeti ile " 38. Sad 48. Ayet; "İsmail, Elyesa ve Zülkifl'i de an. Çünkü onların tümü çok hayırlı kimselerdi" ayetidir.

Zülkifl ismi bir isim mi yoksa lakap mı? olduğu tartışmalı bir konu şeklinde İslam Literatürleri'nde karşımıza çıkmaktadır. F. Razi onun ad olmasından ziyade bir lakap olduğunu söylemiştir (er-Razi, trs: XXII. 212). Ayrıca Kur'an'da başka peygamberlerin de adı yerine lakabı karşımıza çıkmaktadır.

Rivayetlerde Zülkifl'in hayatı ve şahsiyeti hakkında çok çeşitli bilgiler bulunduğunu anlatmıştık. Bunları kısaca şu şekilde izah edilebilir: Zülkifl Hz. Eyyüb'ün oğlu Bişr, Yuşa b. Nun, Hz. Zekeriya, Elyesea, Hezekiel ve Gotama Budha ile ödeşleştirilmiştir (Öztürk, 2003: 252.). Bu görüşler hakkında en çok tutulan görüşlerden biri Bişir b. Eyyüp'tür. Bazılarına göre Zülkifl bir peygamber olmayıp Zekeriya ve Elyesea'ya verilen birer lakaptır. Bunlarla ilgili pek çok rivayetler bulunur.

5.3.21.3. Karşılaştırma

1. Zülkifl ismi bu şekli ile Tevrat'ta yer almayan bir isimdir. Tevrat'ta onun ismini Hezekiel diye görebiliriz. Ancak bu da kesin bir ifade değildir.

2. Kuran'da yer alan Zülkifl Peygamber hakkında pek çok görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerden yukarıda bahsettik. Ancak bu görüşlerden hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğuna dair kesin bilgi vermekten aciziz. Kesin olan bilgi onun Kuran'da yer alan bazı özellikleridir.

5.4. Diğer Kıssalar

5.4.1. İlk Kardeş Kavgası

5.4.1.1. Tevrat'ta İlk Kardeş Kavgası:

Bu olay Tevrat'ın Tekvin bölümünün 4. babında zikredilmeye başlanmıştır. Burada bahsedilenlere göre olay şöyledir: "Havva gebe kalır ve ilk önce Kain 'i doğurur. sonra da kardeşi habil'i doğurur" (Tekvin 4/ 1-2). Habil koyun çobanı olur, Kain ise çiftçi olur. Günler geçer ve Kain toprağın semeresinden Rabb'e takdimeler getirir. Daha sonra da Habil sürünün ilk doğanlarından ve yağlılarından Rabb'e takdimelerde bulunur. Rab Habil'in getirdiğine bakar ancak Kain'in getirdiğine bakmaz. Kain buna çok öfkelenir (Tekvin 4/5). Bir gün kırda iken Habil'i Kain öldürür (Tekvin 4/8). Bu cümleden sonra Tevrat Allah ile Kabil arasında geçen şu diyaloglardan bahseder (Tekvin 4/9) " ...Ve Rab Kain'e dedi: Kardeşin Habil nerede ? ve dedi: " bilmiyorum, kardeşimin bekçisi miyim ben ?"(Tekvin 4/9).

Bundan sonra Kain Rabb'in önünden çıktı ve Aden'in şarkında Nod diyarında oturur. Bundan sonra Tevrat Kain'in kendisinden olma zürriyetlerinden bahseder (bkz Tekvin 4/16- 23).

Bu babın sonunda Hz. Adem'e bir başka oğul verilmektedir. Onun adına Şit denilmektedir. (Tekvin 4/25) Şit'in oğlu da olur onun adı da Enoş'tur. "O zaman Rabbin ismini çağırmaya başladılar" diyerek Tevrat bu konuyu bitiriyor (Tekvin 4/26).

Tevrat'ta bu konu ile karşımıza bazı çelişkiler çıkmaktadır. Bu çelişkilerden birisi; "Kain Habil'i öldürdükten sonra Rab Kain'e lanette bulunur" (Tekvin 4/12-11) . Aynı zamanda ileriki pasajlarda Kain'in hiçbir kimse tarafından da öldürülmemesini emreder. Kain'in başına bir mühür koyar ve ona ceza olarak sadece huzurundan kovulmasını emreder (Tekvin 4/15-16).

Bu çelişkiyi gidermek için Hooke "Ortadoğu mitolojisi " (s.168-171) adlı kitabın da şöyle der:

"Kabil bireysel bir suç değil kolektif bir suç işlemiştir". Dahası o toplumun yararına bir iş yapmış ve böylece kendisine kutsallık atfedilen bir kişilik kazanmıştır. Bu yüzden de dokunulmazlık gibi bir imtiyazı sahip olmuştur. Ayrıca Tevrat Kabil'in Aden (Eden) bölgesinin doğusunda ki Not diyarına oturduğundan bahseder. Orada bir şehir kurar. Tevrat onun soy kütüğünden de bahseder. Torunlarından Tubal Kain'in tunç ve demircilikle uğraştığını görüyoruz. Buradan şu sonucu çıkartmaktayız: "Kabil'i yeryüzünde ki medeni yerleşik hayatın kurucularının atası olduğunu görüyoruz. Ancak bu modern bilim ve verilerin çizgisine sığmaz. Çünkü insanoğlunun bu kadar kısa sürede ilkel bir yaşantıdan yerleşik hayata geçip madencilikle uğraşmaları bugünkü bilimin verilerine de aykırıdır.

5.4.1.2. Kur'an'da İlk Kardeş Kavgası:

Kur'an bu konudan sadece Maide Sure'si 5/ 27. ayet ile 31. ayetleri arasında bahseder. Kur'an ile Tevrat'taki gibi geniş bir malumat içerisinde olmayıp kısa ve öz ibretlik bir hikaye olarak anlatır.

Bu konuyla ilgili anlatılan Kur'an kıssalarının ayetlerini konumuza ışık tutması açısından olduğu gibi aktaralım:

Maide suresi 27: *"onlara Adem'in iki oğlunun gerçek olan haberini oku; onların her ikisi birer kurban takdim etmişlerdir. Birinin ki kabul edilmiş diğerinin ki kabul edilmemiştir. Kurbanı kabul edilmeyen kardeşine dedi: "Seni öldüreceğim"! O da "Allah ancak muttakilerden kabul buyurur" dedi.*

Maide Suresi 28.ayet : *"Yemin ederim ki sen beni öldürmek için el kaldırırsan ben seni öldürmek için sana el kaldırmam. Çünkü ben alemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım".*

Maide Suresi 29.ayet: *"Ben isterim ki sen kendi günahınla beraber benim günahımı da yüklenesin de cehennemliklerden olasın. Zalimlerin cezası işte budur".*

Maide Suresi 30.ayet: *"Nefsi onu kardeşini öldürmeye itti. O da onu öldürüp ziyan edenlerden oldu".*

Maide Suresi 31.ayet: "*Derken Allah kardeşini cesedini nasıl örteceğini göstermesi için yeri eşen bir karga gönderdi. Kabil: "Yazıklar olsun bana şu karga kadar bile olup da kardeşimin cesedini örtemedim "dedi ve pişmanlığa düşenlerden oldu".*

5.4.1.3. Karşılaştırma

1. Bu kıssa Kur'an ile Ahd-i Atik'in arasında ki ortak temalardan biridir.ancak karşımıza şu farklılıklar çıkıyor. Kur'an sadece *"Adem'in iki oğlunun gerçek haberi"* …der. Bu iki oğlunun adlarının Habil veya Kabil olduğundan bahsetmez. İslam Literatürü'nde rivayetlerden bu iki oğlun Habil ve Kabil olduğunu anlıyoruz. Burada şunu belirtelim : Tekvin'in Türkçe çevirilerinden "Kain "diye bahsedilir. Bu kelimenin aslı ibranice de "kayin "dir (Öztürk, 2003: 121).

2. Kur'an'a göre Kabil'in Habil'i öldürmesinin sebebi sadece Habil'in sunduğu kurbanın kabul olmasındandır. Ancak İslam Literatürleri'nde yer alan rivayetlere göre Kabil'in kendi kız kardeşiyle evlenmek istemesidir. Çünkü kendi kız kardeşi Habil'in kız kardeşinden daha güzeldir. Bunun üzerine Hz. Adem bu meseleyi çözmek için Allah'a kurban sunmalarını teklif eder. Eğer kurbanı kabul olunan kişi haklı sayılacaktır.

Tevrat'ta rivayetlerinin anlattığına göre bir bilgi yoktur. Tevrat'ta Kur'an gibi sadece Rabb'e sunulan takdimelerden dolayı Kain'in öfkelenip çehresini asmasından bahseder.

3. Kur'an'da Kabil'in Habil'i nasıl gömdüğünden bahsedilir. Böyle bir bilgiden Tevrat bahsetmemektedir.

4. Tevrat'ta bu konu ile karşımıza bazı çelişkiler çıkmaktadır. Bu çelişkilerden birisi; "Kain Habil'i öldürdükten sonra Rab Kain'e lanette bulunur" (Tekvin 4/12-11) . Aynı zamanda ileriki pasajlarda Kain'in hiçbir kimse tarafından da öldürülmemesini emreder. Kain'in başına bir mühür koyar ve ona ceza olarak sadece huzurundan kovulmasını emreder (Tekvin 4/15-16).

Bu çelişkiyi gidermek için Hooke "Ortadoğu mitolojisi " (s.168-171) adlı kitabın da şöyle der:

"Kabil bireysel bir suç değil kolektif bir suç işlemiştir". Dahası o toplumun yararına bir iş yapmış ve böylece kendisine kutsallık atfedilen bir kişilik kazanmıştır. Bu yüzden de dokunulmazlık gibi bir imtiyazı sahip olmuştur (Öztürk, 2003: 123).

Ayrıca Tevrat Kabil'in Aden (Eden) bölgesinin doğusunda ki Not diyarına oturduğundan bahseder. Orada bir şehir kurar. Tevrat onun soy kütüğünden de bahseder. Torunlarından Tubal Kain'in tunç ve demircilikle uğraştığını görüyoruz. Buradan şu sonucu çıkartmaktayız: "Kabil'i yeryüzünde ki medeni yerleşik hayatın kurucularının atası olduğunu görüyoruz. Ancak bu modern bilim ve verilerin çizgisine sığmaz. Çünkü insanoğlunun bu kadar kısa sürede ilkel bir yaşantıdan yerleşik hayata geçip madencilikle uğraşmaları bugünkü bilimin verilerine de aykırıdır.

Kur'an'da ise Kain'in Habil'i öldürmesinden sonra Kain'in akibetinden bahsedilmez.

5. Tevrat'ta Habil'in takdimesinin niçin kabul edildiğinden ve Kain'inkinin niçin kabul edilmediğinden söz edilmez. Kur'an bu durumu Maide 5/27 Ayet'te izah eder: "*Allah ancak muttakilerden kabul buyurur."*

Yeni Ahit Habil'in takdimesinin neden kabul edildiğine açıklık getiriyor: - Pavlus'un İbraniler'e mektubunda – Kur'an'ın beyanıyla örtüşür bir şekilde Habil'in ihlas ve inancıyla kabilden daha iyi kurban takdim ettiği için onun ki kabul görmüştür der (İbraniler'e Mektup 11-4)

5.4.2. Hud Peygamber

Hud Peygamber ve kıssası sadece Kur'an'da geçer, Tevrat'ta bahsedilmemiştir. Kur'an'da Hud (a.s)'den bahseden ayetler şunlardır: 7.sure 65 ve 72. ayetler, 26. sure 123 ve 139. ayetler. 22. sure 42. ayet , 38. sure 12 ve 14. ayetler, 50. sure 12 ve 14. ayetler, 54. sure 18.ayet, 69. sure 4. ayetler.

Başkalarına verilmeyen boy, pos, güç ve mal- mülk, bağ-bahçe,büyük küçük baş hayvanlar ve de sulak araziler onların emri altına verilmişti ve kavmin adı Ad Kavmi'dir (eş-Şuara 129-134; el-Araf 69; Ahkaf 26; es-Saalebi, trs: 61; İbn-ül Esir, trs: I. 85). Hud Peygamber'in kavmi putperest bir kavim olduğunu Kur'an bize bildirir (el-Araf 7/65; Hud 11/50). Hud, kavmi tarafından yalanlanmıştır. Bunun üzerine Allah da onlara bir kasırga gönderip yok etmiştir. Hud ve kendine iman eden az bir insan Allah tarafından kurtarılmıştır (el-Araf 7/ 72).

İslam Literatürlerinde Hud Peygamber Allah'a iman ve ibadete çağırdıysa da red ve tekzip ile karşılaşınca Allah üç yıl onlara yağmur vermeyi kesti. Onlar da yağmur ayini için Mekke'ye bir heyet gönderirler. Bunun akabinde bir yağmur bulutu sandıkları kasırga ile yerle bir oldular (el-Yakubi:trs: I. 22, et-Taberi,trs: I. 110; Mesudi, trs: 81; es-Saalebi, trs: 62).

5.4.3. Salih Peygamber

Hud Peygamber gibi salih Peygamber de sadece Kur'an'da geçmekte olup Tevrat'ta bahsedilmemektedir. Kur'an'da Salih Peygamber'in ve kavminin bahsedildiği ayetler şunlardır: 7. sure 73. ve 79. ayetler, 11. sure 61. ve 68. ayetler, 26. sure 141. ve 158. ayetler, 27. sure 45 ve 53. ayetler, 91. sure 11. ve 15. ayetler, 22. sure 42.ayet, 50. sure 12.ve 14. ayetler, 54. sure 23. ayet..

Salih Peygamber'in kavmi Ad Kavmi'nin soy olarak devamıdır. Semud diye adı geçen Salih Peygamber'in kavmi Salih'i ve ona inananları yalanlamıştır. Kur'an'a göre Semud Kavmine de bir çok nimetler verilmiştir. Kur'an'a göre Allah Salih'ten önce de bazı peygamberler göndermiş ve kavim onları da yalanlamıştılar (el-Hicr 80; eş-Şuara 141). Kavim Salih Peygamber'den mucize olarak kendilerine kayanın içinden çıkan vasıflandırdıkları dişi bir deve istemişlerdi. Salih Peygamber de Allah'tan bu mucizeyi istemiştir.Allah da kayanın içinden dişi deve çıkarmıştı. Kavim o deveyi her gün sütünü sağardılar (et-Taberi, trs: I. 116).

Semud Kavmi Allah'ın vermiş olduğu bu nimeti görmezlikten gelip kibir ve gurura düşüp deveyi boğazladılar. Devenin yavrusuda kaçmıştır. Semud Kavmi de deveden sonra Salih Peygamber'i öldürmeye kalkıştı. Fakat Allah onu korudu (en-Neml 48-50).

Bir sabah güneş doğarken gökten onlara göklerin bütün gürlemelerini,yeryüzünün bütün çığlıklarını içinde taşıyan öyle bir bağırışla bağırıldı ki,bir anda göğüslerindeki kalpleri parçalandı (el-Hicr 83; et-Taberi, trs: I. 118, el-Hakim, trs: II. 567).

Semud kavminin helakından sonra Salih Peygamber ve ona inananlar Allahın rahmetiyle kurtuldular. Rivayetlere göre Salih Peygamber (a.s) ve beraberindekiler Mekke'ye doğru yola çıktılar. Salih Peygamber rivayete göre 258 veya 280 yıl yaşamıştır (Köksal, 2004: II. 76).

5.4.4. Karun

5.4.4.1. Tevrat'a Göre

Tevrat'ta Karun ismi Korah diye geçer. Korah, çöl hayatında Musa ve Harun'a isyan başlatan grubun lideri olarak karşımıza çıkar (Çıkış 6/16; 18/21; Sayılar 16/1). Karun Musa ve Harun'un dini otoritesine isyan ederken Ruben kabilesine mensup Datan ve Abiram da Musa'nın siyasi liderliğine isyan etmişlerdir. Korah'ın soyu hakkında Tevrat'ta şu bilgiler yer alır; Hz. Yakub oğlu Levi ğlu Korat oğlu Yitsar'ın oğlu Korah'tır.

Korah, İsrail kavmi çölde iken Datan ve Abiram'ın desteğini alıp kabilenin iki yüz elli beyini yanına alıp Musa ve Harun'a isyan başlatmışlardır (Sayılar 16/1-3). Korah'ın isyanın sebebi olarak şöyle bir ifade yer alır: "Yeter artık bütün cemeat ve her bir kişi mukaddestir. Rab da onların arasındadır. Niçin Rabbin cumhuru üzerinde kendinizi yükseltiyorsunuz." Kohat bu bahane ile Musa ve Harun'a isyan başlatmıştır.

Musa Peygamber bu isyan karşısında Allah'tan yardım istemiş ve yere kapanmıştır (secde etmiştir). Allah da bütün isyan edenleri yerin dibine geçeceğini Musa ve Harun'a bildirir. Musa ve Harun ise Allah'tan isyan edenlerin hepsinin ölmemesini istemişitir. Allah da bunu kabul ederek Korah, Datan ve Abiram'a ait çadırlarının etrafının boşaltılmasını emretmiştir. Bu çadırların etrafı boşaltıldıktan sonra yer yarılarak bu kişiler ile onların ev halkını (Korah'ın bütün adamlarını ve) bütün mallarını yutmuştur. Korah'ın yanında bulunan ve buhur yakan iki yüz elli kişi de Rabbin katından çıkan bir ateş ile yok edilmiştir (Sayılar 16/4-35).

Karun'un bu isyan hareketi hem bir kitle hareketi olması hem de Tanrı'nın tesis ettiği dini ve içtimai düzeni hedef alması açısından önemli bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kıssa Tevrat'ın çeşitli yerlerinde farlılıklar ile anlatılır (Sayılar 26/9-10; 27/3; Tesniye 11/16; Mezmur 106/ 16-18). Tevrat dışı Yahudi Rivayetleri'nde

Karun'un Musa ve Harun'a karşı çıkışlarının bir çok sebeplerinden bahsedilir. Mesela Karun Firavun'un hazinedarı iken bir çok servet elde etmiş olup bu gurur ve kibir sonucu Musa ve Harun'a isyan başlatmıştır.

5.4.4.2. Kur'an'a Göre

Kur'an'a göre Karun Musa'nınn kavmindendir. Aynı zaman da Karun ile Musa'nın akrabalığı rivayetlerde yer alır. Firavun tarafından İsrailoğulları'nın başına vali olarak atanmıştır. Rivayetlerde Musa Peygamber'in kendi kavmi içinde bir münafık gibi olduğunu anlarız. Bunun için Musa Peygamber'e bir çok eziyet ve iftiralar atmıştır (Kara, 1989: 466).

Karun adı Kur'an'da üç yerde adı geçmektedir (el-Kasas 28/76-79; el-Ankebut 29/ 39; Mümin 40/24). Bu ayetlerden ikisinde Karun Firavun'un adamı olan Haman ile birlikte zikredilir. Kasas Süresinde hayatı geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Bu surede Karun'un hayatı hakkında şu bilgiler yer alır:

Karun'a Allah bir çok nimetler verilmiştir. Ancak O şükür yerine nankörlüğü tercih etmiştir. Karun kendine verilen bu nimetlere kendi yeteneği ve kabiliyeti ile elde ettiğini Kur'an'da vurgular. Kur'an onun zenginliğini ifade etmek için şöyle bir ifade kullanır: "Onun hazinelerinin anahtarlarını taşımak, güçlü bir topluluğa ağır geliyordu". Bazı cahil insanlar bile onun zenginliğini kıskanırlardı. Böylece Allah Karun'un bu gururu ve kıskanlığı karşısında onu ve malını mülkünü yere batırır. Onun bu felaketine yardımda bulunan da olmamıştır. Ona kıskançlıkla bakanlar ise onun bu durumundan sonra asla yerinde olmayı istememiştir (el-Kasas 28/ 76-79).

5.4.4.3. Karşılaştırma

1. Karun, Kur'an ve Tevrat'ta karşımıza çıkan bir objedir. Tevrat'ta Karun yani Korah çöl hayatında Musa'ya karşı çıkanların bir lideri görümündedir. Kur'an'da ise zenginliği sayesinde guru ve kibire düşen bir İsrailli'dir.

2. Onun Musa'ya ne gibi bir asiliğinin olduğu Kur'an'da değil rivayetlerde yer alır. Ancak Tevrat'ta ise çöl hayatında Musa isyan çıkarmıştır.

3. Onun zenğinliğine dair Tevrat'ta bir ibareye rastlamadık. Kur'an ise onun zenginliğini tasvir etmiştir. Karun çok zengin olup bir çok insanı gösterişi ile kıskandırmıştır.

4. Musa Karun'a da gönderilen bir peygamber'dir. Musa'nın ona bir bed duası Kur'an'da yer almaz. Tevrat'ta ise Musa ona beddua etmiştir.

5.4.5. Haman

5.4.5.1. Tevrat'a Göre

Haman adı Ahd-i Atik'in Ester kitabında, İran Kralı Ahaşveroş'un veziri olarak geçmektedir. Buna göre Haman imparatorluktaki bütün Yahudilerin öldürülmesini planşamış, bu konuda kraldan destek almıştır. Ancak Yahudi asıllı olan kraliçe Ester'in son andaki müdahalesi üzerine Yahudilerin yerine onların düşmanları katledilmiştir. Haman ve oğulları birlikte asılmışlardır (Ester 7/10;9/7-10).

5.4.5.2. Kur'an'a Göre

Haman adı Kur'an'ı Kerim'de altı ayette Firavun ile birlikte zikredilen bir obje olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. el-Kasas 28/6,8,38; el-Ankebut 29/39; el-Gafir 40/24,36). Bu ayetlere baktığımız zaman Hz. Musa mucizeler ve deliller ile Firavun,

Haman ve Karun'a gönderilmiştir. Fakat hepsi de Musa'yı sihirbaz diyerek yalanlamışlardır. Firavun ilahlık iddiasını güçlendirmek için Haman'dan Musa'nın ilahına ulaşmak adına büyük bir kule yapmasını istemiştir (el-Kasas 28/ 38; el-Gafir 40/ 36-37). Bu kuleye çıkıp Firavun evrende Musa'nın ilahına ulaşmayı ve onu görmeyi arzu etmiştir. Elbette Musa'nın ilahını göremeyeceği için Musa'nın ilahını inkar etmiş olacaktı.

Kur'an'a göre bu üç şahıs da günahları ve inkarları sebebiyle cezalandırılmıştır (Ankebut 29/39). Kur'an'da Haman'ın rolüne baktığımız zaman Haman Firavun'un veziri veya onun sarayındaki önemli bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmış durumundadır. Aynı zaman da Haman Amon Kültünün baş rahibi de olabilir. Bundan dolayı Kur'an'da adı geçen Haman'ın kimliği ve görevleri hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Kur'an'ı Kerim Hz. Musa'nın Firavun ile Karun'a ve Haman'a da gönderildiği için Haman da önemli bir şahsiyet olmak durumundadır. Haman'ın kimliği hakkında baş Vezir olduğu ileri sürülmüştür. Ancak Gafir 40/24'te onnun vezirliğiden söz edilemez. Genel kanaate göre Haman (aynen Firavun gibi) bir şahıs ismi olmayıp Amon Kültü rahiplerine verilen bir Unvan olması muhtemeldir (Harman, 1996: 437).

Karşımıza şu durum çıkar: Firavun Haman'dan bir kule yapmasını isteyince bu şahsın hem bir din lideri olması hem de inşaat işleri ile uğraşması gerekir. Esasen bugün Kur'an'daki yazılış şekli ile Haman isminin Eski Mısır'da bir kişi adının tam bir çevirisi olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu adın hiyeroglif imlası bilinmektedir. Bu kişinin "taş ocakları işçilerinin şefi" olup inşaat işlerinden sorumlu en yetkili şahsın bu şekilde isimlendirildiği tespit edilmiştir (Bucaille, 1987: 229- 231).

Kur'an-ı Kerim'de yer alan Haman bir şahıs adı veya Amon rahiplerinin kullandığı bir unvandır ve inşaat işlerinden sorumlu en üst düzeydeki yetkiliyi ifade eder. Mısır tarihinde de bu görevin Amon rahiplerine ait olduğu belirtilmektedir.

Bazı müşteşriklerin ifade ettiği Kur'an'ın Haman konusunda tenakuzu olduğu hususu tarihi bilgilerle yalanlamıştır. Çünkü müsteşriklere göre Haman Firavun zamanında değil Tevrat'taki gibi daha sonraları yaşamıştır.

5.4.5.3. Karşılaştırma

1. Haman konusunda Tevrat ve Kur'an çok farklı görüşlere sahiptir. Kur'an'a göre Haman Firavun'un yardımcısı ve din işlerinden sorumlısı idi.

2. Tevrat'ta ne Haman ne de başka bir şahıs Firavun'un yardımcısı olarak yer alır. Tevrat'ta Firavunun böyle bir yardımcıdan da bir kule yapmasını istemesi olayı yer almaz. Bu konular Kur'an'da yer alan mevzulardır.

3. Tevrat'ta bahsedilen Haman figürünü de Kur'an'da görmemiz mümkün değildir.

4. Musa Peygamber Kur'an'a göre sadece Firavun'a değil Haman ve Karun'a da gönderilmişitir. Tevrat'a göre Musa Peygamber ise sadece İsrailoğullar'na gönderilmiş ve Firavun'dan İsrailliler'i göndermesini istemiştir. Kanaatimizce halbuki Firavun iman etseydi İsrailoğulları'nın gitmesine gerek yoktu.

5.4.6. Salih Bilge Kul - Hızır (a.s)

Arapça kaynaklarda Hadır (Hadr, Hıdr) şeklinde yer alan ve Arapça menşeli olduğu kabul edilen kelime Türkçe'de Hızır veya Hıdır biçiminde kullanılmaktadır (Çelebi, 1998: 406).

Tevrat'ta Hızır veya onun misyanunu üstlenen bir şahıs bulunmaktadır. Kur'an'da ise Kehf Süresin'de Musa ile Allah katından ilme sahip olan bir bilge insan arasında bir takım olaylar olur. Bu olayların benzeri dahi Kitab-ı Mukaddes'te yer almaz. Bu kıssayı burada zikretmemizin sebebi olarak diyebiliriz ki Kur'an bazen Arapların daha önceden hiç duymadıkları veya yanlış hatırladıkları konuları da muhataplarına aktarır. Bu aktarma vazifesi hahkında konumuzun başında şunu demiştik: "Kıssalar uslubu ile asıl gaye olan dini hakikatler muhataba ulaştırılırken; tali derecede, fakat önemli, vahiy kaynağından başka bir yolla öğrenilmesi mümkün olmayan tarihi bilgileri ihtiva etmesidir."

Kur'an-ı Kerim'de adı geçmemekle beraber müfessirler tarafından Hızır'a ait olduğu kabul edilen Kehf Süresi'ndeki kıssa özetle şöyledir:

Hz. Musa genç adamı ile iki denizin birleştiği yere ulaşmaya karar verir. Bunun üzerine birlikte yola çıkarlar. İki denizin birleştiği yere varınca yanlarına ladıkları balığı bir kenarda unuturlar. Balık da canlanır ve denize atlar. Bir müddet sonra Musa yardımcısından balığı getirmesini söyler. Yardımcısı da olup biteni hatırlar ve Musa'ya unuttuğu her şeyi anlatır. Musa da aradıkları yerin burası olduğunu anlar ve beraberce geriye dönerler (el-Kehf 18/57-59).

Burada Allah tarafından "rahmet ve ilim" verilmiş olan salih bir kul ile karşılaşır. Musa kendisine verilen bu ilimden öğrenmeyi ister. Kura'nın adını bildirmediği bu kişi iç yüzüne vakıf olamayacağı olaylar sebebiyle bu beraberliğe sabredemeyeceğini belirtirse de Musa'nın ısrarı üzerine meydana gelen olaylar hakkında açıklama yapmadıkça kendisine soru sormaması şartı ile teklifi kabul eder. Hz. Musa'nın bu şarta uyacağına dair söz vermesine üzerine yolculuğa başlarlar (Kehf 18/60).

Bu zat önce bindikleri gemiyi deler. Arkasından da bir çocuğu öldürür. Uğradıkları bir kasabanın halkı kendilerini misafir kabul etmediği halde orada yıkılmak üzere olan bir duvarı düzeltir. Bu üç olayın herbirinde, Hz. Musa arkadaşının davranışının sebebini sorar. O da "Ben sana benimle olmaya sabredemezsin demedim mi"?diye uyarıda bulunur. Hz. Musa da özür dileyip yolculuğa devam etmelerini ister. Salih kul birinci ve ikinci olaylardan sonra Hz. Musa'nın ricasını kabul ederse de üçüncü olayda ayrılma vaktinin geldiğini söyler. Bu arada söz konusu hadiselerle ilgili olarak, davranışlarının sebeblerini de anlatır ve bunların hepsini Allah'ın emri ile yaptığını söyler (el-Kehf 18/60-82).

Bu kıssada yer alan üç kişiden Musa'nın adı zikredilirken diğer iki kişiden biri "genç adam -feta" ,diğeri de ilahi rahmet ilme mashar olmuş "Allah'ın salih kulu" diye anılır.

Kur'an'daki Salih Kul hakkında bir çok söz söylenmiştir. Bu sözleri kısaca özetleyecek olursak şöyle diyebiliriz: Salih Kul Hızır'dır ve O ölmemiştir. İbn-i Teymiye, Suyuti olmak üzere pek çok hadisçi tarafından bu görüş kabul edilmemiştir. Onlara göre Hızır vefat etmiştir. Destansı bir hayatı sahip Hızır şarkiyatçılar tarafından bazı efsane ve destanlardan alınmış bir hikayedir. Bu efsanelerden biri de Peygamber İlya hakkında anlatılan hikayedir ki Hızırla benzeşim kurulmaktadır (Çelebi, 1998: 407).

Tasavvuf ve halk inanışları içinde bir çok mevzu Kur'an'da bahsedilen Salih Kul yani Hızır arasında alakanın bulunmadığını bize gösteriyor. Bunları Kur'an mantığı ile açıklamak mümkün değildir.

6. SONUÇ

"Kendinden önceki kitapları tasdik eden" (Al-i İmran 3/3) Kur'an-ı Kerim ile onun günümüz Kutsal Kitaplarını nasıl tasdik ettiğine dair değişik görüşler vardır. Bunlardan birisi - İslam âlimlerinin çoğunluğuna göre- Kur'an, Tevrat ve İncil'i asli suretini kaybetmemiş şekli ile tasdik eder. Diğeri Kur'an diğer kutsal kitapları tasdik ettiğine göre Allah'ın sözü değiştirilemez. Böylece günümüzdeki Kutsal Kitaplar da asli suretini kaybetmemişlerdir (bkz. Wickwire, 1999: 344).

Ancak tezimizi okuyan her kişi anlayacaktır ki Kur'an ve diğer Kutsal Kitaplar arasında çok açık bir şekilde farklılıklar vardır. Bu farklılıkları gören her kişi "Kur'an'ın diğer kutsal kitapları tasdik etmesinin sadece aynı kaynaktan gelmesi ve Kur'an'ın ilahi kaynaklı olduğuna işaret etmesidir" diyecektir (bkz. Er-Râzi, trs:VI. 129-130).

Kur'an'da ve diğer kutsal kitaplarda bulunan peygamberlerin hayatlarının ve kıssaların daha kapsamlı ve karşılaştırmalı olarak incelediğimiz bu araştırmamızda tespit ettiğimiz bulgular ve vardığımız sonuçlar genel hatlarıyla şöyledir:

Kitab-ı Mukaddes'e ve Kur'an'a göre kâinatın yaratılışı altı günde gerçekleştiği hususu paralellik arz eder. Fakat Tevrat'ta ilahi vahye uygun düşmeyen yönleri tasrih etme görevini üzerine alan Kur'an, Allah'ın "Yedinci günde istirahat ettiğini" söyleyen Tevrat ayetine "Ona hiçbir yorgunluk dokunmadı (Kaf 50/38)" ayeti ile karşılık vermiştir.

Hz. Nuh ve Tufan olayı hakkında Kur'an ve Tevrat arasında benzerlikler olduğu gibi Kur'an'ın Tevrat'a katılmadığı bazı hususlar da vardır. Mesela Tevrat'a göre Nuh ve beraberindekiler hariç dünyada bütün yaratılan insan ve mahlûklar ölmüştür (Tekvin 7/21). Oysa Kur'an'a göre Allah'ın ayetlerini yalanlayan kavmin boğulduğunu zikretmektedir (el-Enbiyâ 21/ 76). Geminin oturduğu yer olarak Tevrat'ta Ararat (Ağrı) Dağı (Tekvin 8/4) iken Kur'an'a göre Cudi Dağı'dır (Hud 11/44).

Tevrat'ta Lut ve İbrahim'e gelen elçilerin -ki Tevrat'a göre bunlardan birisi Allah'tır- kendilerine sunulan takdimelerden yedikleri anlatılmasına karşılık (Tekvin 19/3), Kur'an'da bu peygamberlere gelen elçiler -ki bunların hepsi insan görümünde meleklerdir- kendilerine verilen takdimeleri yemediklerini görüyoruz (el-Hicr 15/51-60). Burada görüyoruz ki Allah bir insan gibi algılanmaktadır. Bunun için Xenopanes'in tanrının insanlaştırılması -anthropomorphism- hakkında düşündüğü eleştirilerinde Tevrat da nasibini almış diye görmekteyiz (Gökberk, 1998: 25).

Ayrıca Lut Peygamber'in kızları hakkında Tevrat'ta yer alan bazı ahlaki bozuklukların anlatılaması Kur'an'da yer almayan konulardır (Tekvin 19/ 30-38).

Hz. Musa, Harun ve İsrailoğulları Tevrat'ta ve Kur'an'da en geniş şekilde zikredilen kısssalardır. Bu kıssalarda iki kutsal kitaplar arasındaki farklar şunlardır:

Kundakta Musa'yı bulan Tevrat'a göre Firavun'un kızı iken (Çıkış 2/5), Kur'an'a göre ise Firavun'un hanımıdır (el-Kasas 28/9). Sihirbazlar ile yapılan yarışmada Tevrat asayı atanın Harun olduğunu söylerken (Çıkış 7/10), Kur'an'a göre atan Musa'dır (Taha 20/68-69). Buzağıyı yapan Tevrat'ta Harun iken (Çıkış 32/1-4) Kur'an'a göre Samiri olması (Taha 20/ 88) Tevrat ile Kur'an arasında yer alan ciddi farkların bulunduğuna işarettir. Burada şunu rahatlıkla söyleriz ki, Tevrat peygamberlerin hayatlarını ele alırken onlara yeterli ihtimam göstermemiş ve değer vermemiştir.

Davut ve Oğlu Süleyman'ı bir kraldan öte görmeyen Tevrat'a göre Davut zina yapmış ve oğlu Süleyman da küfre girmiştir (Bkz. II.Samuel 11/4; I. Krallar 11/1-10). Kur'an'a göre Davut Peygamber asla bir zina yapma gibi bir günah işlememiştir. Bu davranışı Kur'an'a göre peygamber olan Davut asla yapmaz. Davut'un Kur'an'da niçin tevbe ettiğine dair hususu açıklamıştık. Ayrıca Süleyman Peygamber hakkında yer alan Tevrat bilgisini Kur'an düzelterek "Süleyman kâfir olmadı" demektedir (Bakara 2/ 102). Tevrat'ta Süleyman Yahudi Şeriatı'nı aşarak birçok milletten kadın almış ve bu aldığı kadınların tanrılarına tapmıştı. Yine Süleyman Peygamber'in ölümü hakkında Tevrat'ta anlatılanlar ile Kur'an'da anlatılanlar arasında farklılık vardır (Bkz. I.Krallar 11/41-43; Sebe 34/14).

İnciller'de Yahya, Zekeriya ve İsa Peygamberler ile Kur'an'da yer alan bu şahıslar, üstlendikleri misyon açısından farklılıklar arz eder. Mesela İnciller'de Zekeriya Peygamber bir kâhindir (Luka 1/5). Yahya ise vaftizci olup Rab İsa Mesih'in yolunu hazırlamakla vazifelidir (Matta 3/1; Mar. 1/3-4; Yuhanna 1/19-28). İsa ise Baba Allah'ın biricik oğlu olup Oğul Tanrı'dır (Matta 3/13-17; Yuh. 1/14-18; Markos 1/1; Luka 3/21-22).

Hz. İsa İnciller'de Allah'ın oğlu iken Kur'an'da ise Meryem oğlu İsa diye bahsedilir. Bundan gaye İsa Peygamber'in asla Allah'ın oğlu olmadığıdır. Zaten İsa'ya rab ve ilahlık yükleyenleri Kur'an kabul etmez ve onlara küfürle itham eder (Bkz. et-Tevbe 9/30). İsa'nın tüm İncillerde çarmıhta öldüğünü görüyoruz. Hatta bazı İncillerde son nefesini verirken bir yudum şarap içmiş ve Allah'a sitemle ölmüştür. Ancak Kur'an bunu reddeder ve Kur'an'a göre İsa ne asılmıştır ne de öldürülmüştür. İsa'nın yerine İsa'ya benzetilen kişi asılmıştır. Bunun için Kur'an "Hristiyanlık'ın Mesih inancını ve Kudas ayinlerini kabul ediyor" diyemeyiz.

Peki burada şu soruyu soralım: Kur'an ve Kitab-ı Mukaddes arasında dine dahi taalluk eden böyle ayrımlar varken nasıl olur da Kur'an önceki kitapları tasdik eder diyebiliriz? Bu söz konusu mevzular şeriata taalluk etse diyebiliriz ki şeriatlar bir sonraki peygamber tarafından nesh edilebilir. Ancak bu mevzular şeriate taaluk eden mevzular olmayıp dine taalluk eden mevzulardır. Bunun için D. Wickwire'nin düz mantıkla yazdığı eseri bu açıdan eleştiriyoruz. Kur'an'ın önceki Kutsal Kitapları tasdik ettiğine dair belirtilen ayetlerden yola çıkarak günümüz Kitab-ı Mukaddes'in devamı niteliğinde Kur'an'ın görülmesi asla söz konusu değildir. Kur'an'a bütüncül bakıldığında Kur'an semavi kitapları ve muhataplarını bazı konularda tasdik ederken, bazı konularda ise tasrih vazifesini ifa etmiştir.

Ulaşabildiğimiz kaynaklar ve imkânlar ölçüsünde ortaya koymaya çalıştığımız Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim Kıssaları baştan beri belirttiğimiz gibi dini hedef, dil ve üslup farkının dışında aralarında bir takım benzerlikler arz etmektedir. Bu benzerliklerin dışında kalan tezatlıklar ise Kur'an tarafından tasrih edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında Kur'an günümüzdeki ne İncil'in ne de Tevrat'ın bir devamı niteliğindedir. Kur'an iki kitabın arasında hakem gibi bir misyon üstlenmiştir.

KAYNAKÇA

ABDULBÂKÎ, M. F., 1988. el-Mu'cemu'l-Mufehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'i-Kerîm, Dâru'l-Hadîs, Kâhire, 950s.

ATEŞ, S., trs. Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali, Yeni Ufuklar Neşriyat, 636s.

_______, 1988, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat, I-XIc.

BOLAY, Süleyman Hayri, 1988, "Adem", DİA TDV Yay., İst., c.1, ss.358-362.

BUCAİLLE, Maurice, 1987, Müspet İlimler Açısından Kur'an, Tevrat ve İncil, Çev.

el-BUHÂRÎ, 1992, Ebû Abdillah Muhammed bin İsmail, Salih, el-Câmiu's-Sahîh, Çagrı Yay., İstanbul, I-VIIIc.

ÇANTAY, H. Basri, 1996, Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim, Risale Basın Yayın Ltd.Şt. İstanbul, I-III.

CHALLEGE, F., 1972. Dinler Tarihi, (Çev. Semih Tiryakioğlu), Varlık Yayınları, İstanbul, 223s.

ÇELEBİ, İ.,1998. "Hızır" Mad., DİA, TDV Yay., İstanbul, c.17, ss.406-409.

DİCTİONNAİRE LAROUSSE, 1993/1994 Ansiklopedik Sözlük, I-XXIIIc., Milliyet, İstanbul.

DOĞRUL Ömer Rıza; 1947, Tanrı Buyruğu, c.I-II.

ELİADE, M., 2003. Dinsel inançlar ve Düsünceler Tarihi, Çev.: A. Berktay, Kabalcı Yay., İstanbul, I-III.

GÖKBERK, M., 1998. Felsefe Tarihi, Remzi Kitapevi, İst., 431s.

HALEFULLAH, M.Ahmet, 2002, elFennu'l Kasasi, çev. Şaban Karataş,Ankara Okulu Yay., 399s.

HAMİDULLAH, M., 1995, İslam Peygamberi, çev. Salih Tuğ, İrfan Yayıncılık, c.I-II. İstanbul.

HARMAN,Ömer F., 1994, "Davud", DİA, TDV Yay., İstanbul, c.9., ss. 21-24.

____ 1995a, "Elyesea", DİA, TDV Yay.,İst.c.11, ss. 69-70.

____ 1995b, "Eyyüb", DİA TDV Yay., İst., c.12, ss.16-17.

____ 1996, "Haman", DİA TDV Yay. İst., C.15, ss.43-438.

____ 1997, "Harun", DİA TDV Yay. İst., c. 21, ss.254-256.

____ 2000a, "İbrahim" Md., DİA, TDV Yay., İstanbul, c.21, ss.266-273.

____ 2000b, "İdris", DİA, TDV Yay., İst, c.21, ss. 478-480.

____ 2000c, "İlyas", DİA, TDV Yay.,İst.; c.22., ss. 160-161.

____ 2000d, "İshak", DİA, TDV Yay., İst.; c.22., ss. 519-521.

____ 2001, "İsmail" Md., DİA, TDV Yay., İstanbul, c.23, ss. 76-81.

____ 2003, "Lut", DİA TDV Yay.,Ank., c.27, ss.227-229.

el- HATÎB, A.Kerim, el-Kasasu'l Kur'anî fi Mantukıhi ve Mefhûmihi, Kahire, 364s.

İBN-İ ASAKİR, trs., Tarih, Dar-ul Marife, Beyrut, I-VIIc.

İBN-i EBİ ŞEYBE, trs., Musannef, I-XXII., Beyrut,

İBNÜ'L-ESİR, 1987, el-Kamil fi't-Târîh Tercümesi, çev. Ahmet ağırakça, A. Kerim Özaydın, Bahar Yayıncılık, İstanbul.

İBN HANBEL, Ahmet, 1992. Müsned, Çagrı Yayınları, İstanbul, I-VIc.

İBN-İ KESİR, Ebul Fida İsmail, 1982, Kısasul Enbiya, Beyrut,.

____, 1956, Ebul Fida İsmail, Tefsirul Kur'ani-l Azim, Kahire.

İBN MÂCE, M., 1992. *es-Sünen,* Çağrı Yayınları, İstanbul, I-IIc.

İBN MANZUR, M., 1994. Lisanu'l-Arab, Dâru Sâdır, Beyrut, I-XVc.

İBN-İ SAD, trs.,Tabakat, Dar-ul Marife, Beyrut, I-XXIc.

İNCİL, 2001, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 604s.

KARA, Necati, 1989, Kur'an'a göre Hz. Musa, Firavun ve Yahudiler, İstanbul, 236s.
KARAÇAM, İsmail Prof.Dr., 2005, En Büyük Mucize Kur'an-ı Kerim'in İlmi ve Edebi Sırları, İmaj A.ş., 702s.
KAZANCI, Ahmet Lütfi,1997,Peygamberler Tarihi, I-III c., İst.
KİTAB-I MUKADDES, 1997, Tevrat, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1627s.
KÖKSAL M. Asım, 2004, Peygamerler Tarihi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, I-II c., Ankara.
KUTUB, S., tsz., Fizilal-il Kur'an, Çev: S. Ateş, Yeni Ufuklar Nesriyat, İstanbul, XXVIIIc.
MALİK B. NEBİ, 1991, Kur'an-ı Kerim Mucizesi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
MESUDİ,trs., Mürucu'z-Zehep, Daru's-Sa'âde, I-III c., Mısır.
MUTÇALI, S., 1995, Arapça- Türkçe Sözlük, Dağarcık Yayınları, İstanbul,1023s.
MÜSLİM, H., 1992. *el-Câmiu's-Sahîh,* Çağrı Yayınları, İstanbul, I-IIIc.
ÖZCAN, Hanifi; 1999, Maturudi'de Dini Çoğulculuk, Mar. Üni. İla. Fak. Vakfı Yayınları, İst.140s.
ÖZTÜRK, Mustafa, 2003, Kıssaların Dili, Kitabiyat Yayıncılık, İstanbul, 279s.
PAK, Zekeriya, 2003, "Hz. İbrahim Yıldız, Ay ve Güneşi Rab Edindi mi? (Enam 74-83'teki İbrahim Kıssasına Tarihi Gerçeklik Açısından bir Bakış)", Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı Akademi Dergisi, S. 14, ss.59-74.
er-RÂGIB, H., 1986, el-Müfredât fî Garîbi'l-Ku'rân, Kahraman Yayınları, İstanbul, 851s.
RAHMAN, Fazlur, 1985, Din Araştırmalarında İslam'a Yaklaşımlar, Çev. Adil Çiftçi, Çağlayan Matbaası, 182s.
er-RÂZÎ, tsz, et-Tefsîru'l-Kebîr, Tahkik: Z. el-Bârûdî, el-Mektebetü't-Tevfîkiyye, Mısır, I-XXXIIc.
es-SÂBÛNÎ, M., tsz. Safvetü't-Tefâsir, Dersaadet, İstanbul, I-IIIc.
es-SAİDİ, Abdu-l Muteal, 2001, En edebi Mesaj Kur'an, çev. Hüseyin Elmalılı, 656s.
es-SALEBİ, trs., Arais, Dar-ul Marife, Mısır,.
SARIKÇIOGLU, Ekrem, 1999. Baslangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Kardelen Kitabevi, Isparta, 389s.
SCHİMMEL, Annamarie, 1999, Dinler Tarihine Giriş, Kırkambar Yayınları, İstanbul,.
SİGMUND Freud, trs., Hz. Musa ve Tek tanrıcılık ter. Kamuran Şipal, İstanbul, 268s.
ŞENGÜL İDRİS, 1994, Kur'an Kıssalar ı Üzerine, Işık Yayınları, İzmir, 346s.
ŞEYBE A.Kadir, trs. Çağımız İtikadi İslam Mezhepleri, İst. 264s.
TABBARA, Akif Abd-ül Fettah, 1978, Kur'an Açısında Yahudi Menşei ve Karakteri, Rabıta Yayınevi, İstanbul.
et-TABERÎ, M., 2002a, Câmiu'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân, Tahkik: M. Sâkir, Dâru İbn Hazm Ve Dâru'l-A'lâm, I.Baskı, Ürdün, I-XXXc.
_____, M., 2002b, Tarih, Dar-ul Marife, Beyrut, I-XIc.
TANYU, Hikmet, 1979, Tarih Boyunca Yahudiler ve Türkler, Bilge yayınevi, 253s.
THEMA LAROUSE, Ansiklopedik Sözlük, 1993, Milliyet Yay., İstanbul, I-XIIc.
et-TİRMİZÎ, İ., 1992. es-Sünen, Çağrı Yayınları, İstanbul, I-Vc.
TÜMER, Günay, KÜÇÜK, Abdurrahman, 1997, Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara, 387s.
VOLL, J. Obert, 1991, İslam- Süreklilik ve Değişim (çev; Cemil Aydın- Cengiz Şişman, Mehmet Demirhan), c.1, Yöneiş Yayınleri, İstanbul.
WİCKVİRE D., 1999, Yahudi, Hristiyan ve İslam Kaynaklarına Göre Kutsal Kitab'ın

Değişmezliği, Lutuf Yayıncılık ve Tic. Ltd. Şt., İst., 419s.
YAKUT, trs. Mucemul Buldan, Dar-ul Marife, Beyrut, I-Vc.
YAZIR, M. H., tsz. Hak Dîni Kur'an Dili, Eser Neşriyât, İstanbul, I-IXc.
YILDIRIM, Suat, 2005, Kur'an-ı Kerim Meali, Işık Yayınları, 604s.,
YURTAYDIN Hüseyin, DAĞ Mehmet, 1978, Dinler Tarihi, Gündüz Matbaacılık, Ankara.
ZERKEŞİ, 1990, el-Burhan fi Ulumul Kur'an, Dar-ul Marife, Beyrut, I-IIc.

ÖZGEÇMİŞ

1979 tarihinde Hatay'ın Dörtyol İlçesinde doğdu. İlköğretimini burada bitirdikten sonra 1996'da Dörtyol İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 1996'da Dokuz Eylül Üniversitesi'nin İlahiyat Fakültesi'ne kayıt oldu. 2001 yılında bu fakülteden mezun olduktan sonra Sütçü İmam Üniversitesi'ne Yüksek lisans eğitimine devam etti. Burada Çorum'da askerlik vazifesini 2003'te yerine getirdi. Tekrar Yüksek Lisans eğitimi için Fakülteye girdi. 2006 yılının Şubat ayından itibaren Milli Eğitim'de Din Kültürü Öğretmenliği yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.